Lucia
Demetrius

Lumea începe cu mine!

LUCIA DEMETRIUS

LUMEA ÎNCEPE CU MINE!

Coperta: *Victor Feodorof*

Lucia Demetrius

Lumea începe cu mine!

roman

1968
Editura pentru Literatură

Georges Melinte se trezi brusc, din pricina unui zgomot venit de afară, de sub ferestre, și se uită încruntat la întunericul odăii, străpuns de suliţe subţiri, aurii, strecurate printre nuielușele storurilor lăsate. Vru să sară în picioare, să alerge la fereastră, s-o deschidă, dar își potoli mișcarea pe la mijlocul ei. Își adună la loc, în pat, sub cearceaful de olandă albă, picioarele lungi, își strînse în jurul coapselor cămașa de noapte, se răsturnă între pernele multe, și apucă clopoţelul de pe măsuţa de lîngă căpătîi. Husni, cavasul, era după ușă, pe săliță, aștepta. Intră și se plecă adînc. Georges îi făcu semn către fereastră și către filigeanul golit de aseară. Albanezul ridică storul, deschise larg canaturile, și pieri cu filigeanul.

Georges se întinse lung, mai să-i plesnească încheieturile, și se ridică între perne — te cam zgîrie pe obraz volănașele astea de dantelă, dar dacă se poartă, fie și volan ! — se sprijini în coate să vadă afară, prin fereastră. Da, erau oameni la coasă, doar asta poruncise aseară să se facă, să se cosească iarba înaltă a pajiștei din fața conacului, și încă să i se pregătească un cal să plece la cîmp, la seceriș, să fie puțin cu ochii pe logofăt. Ceasul

mare, cu două capace de aur, cu lanț gros, așezat și el lîngă căpătîi, pe măsuța arabă cu încrustații de sidef, arăta ora opt și un sfert. Cam devreme, cam devreme ! Ceasul ăsta e primul dar al Zoei, pentru prima treabă pe care a descurcat-o el după moartea lui Chaumont-Auvry. Ceasul răposatului, Dumnezeu să-l ierte, că merge bine, merge perfect de nouă ani.

Lumina soarelui cade acum pe covorul persan de pe jos, urcă pe pereții îmbrăcați în caramaniuri turcești, ajunge pînă la tavanul pictat cu aur mult, scaldă lavoarul pitic, de mahon, cu lighean rotund, de porcelan înflorat, cu cană pîntecoasă, aurește portretul Zoei, așezat sus, peste o draperie de mătase grea, în cute. Lavoarul a poruncit el să fie adus aici, în salonaș. Cînd are să se mute în iatac, hei !, atunci are să fie altă treabă, salonașul are să rămînă salonaș, salonul cel mare are să fie deschis și umplut de flori tăiate ca pe vremea lui Chaumont-Auvry, candelabrul de cristal dezvelit de tifonul alb în care e înfășat și mobila descoperită de huse, sufrageria are să fie glănțuită, că s-a cam pătat. Casă fără femeie ! Cînd are s-o aducă pe Maranda aici cu Ilie, toate au să fie cum se cuvine, cum e boierește, la locul lor.

E frumoasă Zoe acolo, în portret. E chiar foarte frumoasă, cu umerii ei goi, catifelați, rotunzi, cu gîtul foarte înalt, cu privirea cafenie, neagră aproape, nerezemată pe nimic, necăutînd nimic, deschisă numai larg și blajin, încrezătoare. A zugrăvit bine pictorul ăsta de unde o fi fost el, din Franța pe semne, și volanele de mătase, și spuma de dantelă, și toate marafeturile astea care curg de pe ea pînă la pămînt. Și părul bogat, cafeniu roșcat, în care s-a rătăcit un trandafiraș galben, l-a zugrăvit bine. Nu mai era așa de

frumoasă cînd i-a murit bărbatul, dar tot era subțire și cu pielea fragedă, de nu-ți mai venea să-ți dezlipești buzele de pe gîtul și de pe brațele ei. Pe urmă s-a trecut repede. Sigur că Maranda n-a avut niciodată asemenea piele, asta se dobîndește cu odihnă și cu cosmeticuri, nu poți să-i ceri Marandei ce nu poate să aibă și nici în fața Zoei să te minunezi că e făcută cum n-au fost altele. A avut de unde să se facă. Cînd o să aibă și Maranda de toate, o să arate și ea așa. Și în cadă, după ce i-o umplea Tinca cu douăzeci-treizeci de găleți de apă fierbinte, punea Zoe nu știu ce grăunțe, aduse de la Paris, să miroasă toată a floare, a fată mare.

Husni vine cu tava plină : cafea, caimac de pe lapte, șerbet, coajă de portocală zaharisită, baclavale. Și-a spălat și și-a drotat iar fustanela. Și pistoalele și le-a lustruit, că doar are să meargă la cîmp în urma lui, călare și el. Iese ca din cutie. Grozavă idee a avut să-l angajeze pe schipetarul ăsta, rătăcit la Istambul în port, pierdut, nenorocit, și gata să se devoteze pe viață unui stăpîn salvator. Încremenesc oamenii de respect cînd îl văd urmat de asemenea dulău înarmat. Pe tavă e și o scrisoare. Asta a învățat tot de la Zoe : scrisorile se aduc pe tavă.

Și uite că scrisoarea e chiar de la ea. E plicul obișnuit, pe care scrie sus cu litere groase, ieșite în relief : „Sanatorium Dr. Ervin Klauss", și dedesubt cu litere subțiri ca firul de păianjen, și din lună în lună mai neregulate, numele lui și adresa de aici, de la moșie, de la Lunca. Nu-i scrie niciodată acasă, în oraș, ca să nu pună Maranda mîna pe scrisori. Foarte bine. Nu-i de nici un folos să-și bage nevasta nasul în corespondența lui și nici el n-are de ce să

se sfătuiască cu nimeni în privința acțiunilor lui de acum sau din viitor.

Georges bagă scrisoarea în buzunarul surtucului, o s-o citească diseară cînd va avea timp. Dacă e tot scrisul ei, nu e mare grabă. Își mănîncă tacticos șerbetul, baclavaua, își bea cafeaua, înghite linguriţe pline de caimac, își șterge mustățile mari cu șervetul subțire, și se pregătește să tragă încet țigara învîrtită de Husni, pe care tocmai i-a întins-o, ca s-o lipească. Stă pe spate, aruncă fumul sus, cît poate de sus cu buzele țuguiate, și se gîndește adînc în ce odaie va fi potrivit să-i facă iatac băiatului, după ce-o muri Zoe. Husni s-a așezat în fața lavoarului cu cana de apă în mînă, gata să toarne dacă boierul va binevoi să se spele, și așteaptă cu răbdare. Boierul însă fumează încet, foarte încet, pentru că trebuie să se gîndească în amănunt cum va fi tot dichisul casei în ziua aceea binecuvîntată, în ziua în care pe plicul cu numele sanatoriului vienez nu va mai fi scrisul Zoei, ci unul străin, necunoscut, nemțesc, care o să-i aducă marea veste.

Trebuie, în viitor, să se rînduie și să se încheie o mulțime de lucruri. Întîi se cuvine să fie sfîrșit cavoul marchizului, al lui Chaumont-Auvry, în care a băgat Zoe o mulțime de bani, și care mai are numai acoperișul de pus. Mai întîi, pentru că e bine să se vadă că te ocupi de cavoul răposatului, pe urmă că ăia tot sînt bani morți, nu poți să-i scoți de acolo și să faci altceva cu ei. Asta e una. Trebuie trimisă rata la sanatoriu, la Viena, — poate o da Dumnezeu să fie ultima, să scape și de grija asta, — și scrisoare directorului. Scrisoarea aia cu tîlc, o înțelege neamțul bine, că-i om deștept și de cuvînt. S-au învoit din capul locului mai mult prin tăceri și suspine, deci prin cuvinte : bani ca pen-

tru îngrijire clasa I-a, ceva pe deasupra, îngrijire clasa II-a sau de loc. O fi avut și neamțul un caz în familie, și a priceput. Așa. Trebuie făcute cocine noi, că a dat bolești în porci, și astea vechi să fie dărîmate și stropite cu var. Asta e treaba lui Enache, a logofătului, o s-o facă el. Două capeline de vară pentru Maranda, comandate la București, la *Madame* Volays, pentru că nu mai poate ieși la plimbare cu alea de anul trecut, care nu se mai poartă. Și, în sfîrșit, cît o să mai aștepte ? să lase aici pe Murgu și pe Suru, și să-i ia în schimb pe Lux și pe Apolo. N-o să aibă lumea de ce cîrti, doar vede oricine că iese cu trăsura mai ales pentru treburile cucoanei, poate și soția lui să se plimbe în trăsura trasă de ei, că doar n-are să țină patru cai, doi pentru afacerile marchizei de Chaumont-Auvry, doi pentru el personal.

La toamnă trebuie luat profesor în casă pentru băiat. Poate că pînă la toamnă se îndură Dumnezeu s-o ia pe Zoe, și atunci altfel crește copilul aici, ca un fiu de moșier, altfel te desfășori la conac, și altfel te privește pe tine și pe copil profesorul cînd ești boier, nu avocat. Nu poți să macini pînă n-ai secerat, tot lucrul la vremea lui, să moară întîi Zoe ! Bun. Și acum să se spele.

Pe cîmp e praf și soare puternic. Enache a spus că nu s-a prea făcut grîu spre Moara, și se vede frumusețe de holdă. E cam hoț Enache ăsta, trebuie sau să te ții în urma lui sau să-l dai afară în brînci, și dacă îl dovedești, să-l bagi la ocnă mai bine, că acolo e locul hoților și de asta sînt ocne pe lume. Noroc că pe el, pe Georges Melinte, greu ar fi să-l lege cineva la ochi, el aude și pasul dihorului cînd vine la găini, dar mite tropotul de țoapă al lui Enache ăsta, care nu se gîndește decît la folosul lui.

La masa pusă pe cerdac cu tot șartul, așa cum se punea pe vremea marchizului de Chaumont-Auvry, pe vrema cînd rămăsese Zoe singură aici, dar nu-și părăsise obiceiurile domnești, Georges îl judecă pe Enache cum n-a mai fost el judecat. Husni stă în picioare la spatele lui, cu mîna pe brîul cu pistoale, Enache stă în picioare în fața lui, la oarecare depărtare de masă, și tremură, galben la față, iar Georges Melinte, cu paharul de Tokay în față, servit de Tinca cînd pe dreapta, cînd pe stînga, înșiră cu glas egal și aspru adevăruri și amenințări la care Enache n-are ce răspunde.

— Cînd s-o întoarce acasă cucoana, încheie el, toate trebuie să fie limpezi ca lumina zilei în catastif, și ce-i în catastif trebuie tot limpede să se vadă în hambare și-n cămări. Un pui de găină dacă lipsește și-mi spui că a murit, așa mort să mi-l aduci în oraș să-l văd eu, că altfel ți-l cer viu în bătătură. Mi-am dat cuvîntul cucoanei să-i păzesc avutul, și cuvîntul meu e sfînt.

Enache pleacă fruntea, obidit. Husni nici nu clipește, stă ca de piatră. Tinca toarnă vinul, schimbă paharul. Ogarul mare, aproape orb, deșelat de bătrînețe, se învîrtește printre picioarele mesei. E o liniște atît de adîncă încît se aud albinele bîzîind în trandafirii agățători care fac boltă deasupra cerdacului.

După masa trece mai ușor în răcoarea biroului ale cărui ferestre dau spre eleșteu, trece plină de socoteli și planuri pe care Georges Melinte le face și le corectează, le stabilește neclintit pentru anul ăsta, și pe care, vai de Enache, dacă n-o să le îndeplinească întocmai. Atît trebuie să-i iasă, și atît are să-i iasă de data asta, știe bine Melinte.

La scară, jos, pe nisipul aleii, pocnesc din copite și nechează ușor Lux și Apolo, înhămați la trăsură. Domnul Me-

linte încuie bine ușă după ușă, încuie și mai strașnic intrarea cea mare, bagă mănunchiul de chei în buzunar, se suie în trăsură, se răstoarnă pe perne. Stavre înghesuie coșuri sub picioarele lui Melinte, pe capră alte coșuri cu păsări, cu ouă, cu pește proaspăt din helești. Și astea au fost trecute în catastif.

— Așa iute, conașule ? se ploconește Tinca.

— Am mîine trei procese, rostește Melinte ușor, ca pentru el.

Husni stă în picioare pe treapta trăsurii, așa are să stea pînă în oraș. Maftei, vizitiul, plesnește aerul cu biciul, trăsura se urnește. Enache își face cruce că a scăpat de Satana și rage o dată din fundul pieptului la Stavre, argatul, să închidă poarta mare în urma trăsurii.

Înserarea își întinde apele de răcoare viorie peste cîmpii, peste coline, peste crînguri. Tropotul cailor tighelește marea liniște cu împunsături surde și egale în praful înalt al drumului. Husni tace și privește uneori cu atenție în susul drumului, în dreapta și-n stînga, pentru că e angajat să păzească stăpînul, și-l păzește. Maftei s-ar părea că doarme, dacă n-ar plescăi din cînd în cînd din limbă și n-ar ridica uneori biciul în aer. Georges Melinte, cufundat în perne, cu picioarele întinse pe bancheta moale din fața lui, își mîngîie ușor mustața, trage în piept aerul răcoros, și se gîndește mulțumit că azi a făcut o mulțime de treabă, că azi a descurcat o mulțime de lucruri. Nimănui nu-i pică din senin, norocul trebuie pregătit ca focul. Cui îi arde foc în sobă, dacă n-a așezat lemne și n-a scăpărat scînteie ? Nici Zoei nu i-a picat din cer, ci din bunici și străbunici, care au pregătit pentru ea. El, Georges Melinte, trebuie să-și facă singur situația, că părintele Sache Melinte i-a dat

școală, atît a putut. Și-i face tata acum și lui Ilie, băiatului, rosturi, și-i deschide drum pentru viitor, fiindcă nimeni alt nu se grăbește să te poftească pe sofa și la claponi fripți, dacă n-are nevoie de tine sau dacă nu-i e frică. De Ilie o să aibă lumea nevoie, și o să se teamă, Ilie o să fie copil de moșier, nu ca el însuși, fiu de popă. Parcă îi crește pieptul lui Georges și parcă intră mai mult aer în el, parcă și inima îi e mai mare și mai puternică la gîndurile astea.

Ia să vedem ce scrie Zoe. Sfinte Dumnezeule, că doar nu i-o fi mai bine, că doar nu s-o fi pus neamțul cu leacuri și îngrijire pe ea! Nu, nu, merge cum trebuie! Zoe se plînge că abia mai poate scrie, că nici mîna nu mai ține pana de slabă ce e, că ar vrea să vie acasă, sa moară pe căpătîiul ei, cu ochii la grădina ei iubită. Săraca Zoe! Ce să-i faci! Dacă nu era el însurat cînd a rămas ea văduvă, măcar dacă s-ar fi hotărît ea mai repede și n-ar fi așteptat întîi să-i facă Maranda lui un copil, poate că făcea și el altfel, poate că se divorța de Maranda, poate că se însura cu Zoe. Dar te pomenești că n-ar fi lăsat-o trufia ei boierească să-l ia. Ce spun cucoanele astea? Ibovnic da, nu știe nimeni, bărbat nu, că te judecă urît neamurile și toată soțietatea. Așa ai vrut, Zoe, și eu altfel n-am avut cum. Altfel rămîneam un avocățel sărac toată viața, și Ilie al meu fecior de clănțău, de trepăduș din provincie. Săraca Zoe! Și priceput spițerul la șobolani, că nimeni nu vede urmă și pricină. Boală grea!

Începe să se întunece, începe să-ți pară fiecare tufiș un om chircit, la pîndă, un răufăcător care crede că vii cu cine știe ce de la moșie, de la Lunca, nu se gîndește că moșia soarbe bani și-i dă înapoi mai tîrziu, cînd vrea piața și cînd vor negustorii ăi mari, care cumpără cu toptanul.

Ori, se gîndește numai, o haită de asta de furi să te despoaie, și-i ajunge și atît. Ce, crezi că Husni cavasul, te poate apăra, cît e el de aprig, de cinci-șase oameni care s-ar repezi deodată să prindă caii de bot, să năvălească peste tine în trăsură ? Bine a făcut stăpînirea că a împînzit pădurile cu poteri, pentru că prea s-a umplut țara asta de tîlhari ! Și mai bine încă că vezi colo, la un pas, bariera orașului, cu toate poterile din păduri, că mai sigur ești pe străzi și pe uliție, decît pe cîmp și prin locuri pustii.

Acasă, Maranda a făcut o scuturătură mare și umblă în ciorapi, să nu murdărească dușumelele spălate și scoarțele bătute. Umblatul ăsta în ciorapi e greu să-l scoți din capul femeii. Umblat-a vreodată Zoe în ciorapi în saloanele ei curate ca paharul ? Două rînduri de papuci turcești, de catifea, cu vîrfurile întoarse, cu mărgele și flori cusute cu mătase, stau sub patul Marandei, dar nu-i încalță, nu, să nu-i strice, de parcă i-ar fi fost cumpărați pentru păstrare, nu pentru purtare. Un miros greu de gaz se amestecă cu altul, de pelin, și în casă s-a și făcut zăduf după atîta aeriseală, pentru că s-au închis bine ferestrele, s-au tras storurile să nu intre praf, să nu intre soare, să nu ardă perdelele. Cele două slujnice, murdare pînă la sprîncene de funingine, pentru că au curățit vatra din bucătărie, stau cu poalele sumese, cu barișurile legate strîmb, și se uită prostite de atîta treabă la cucoana, care n-a obosit încă și le cere să facă și bătătura lună. Cel puțin atîta a învățat Maranda, să nu se arate în curte îmbrăcată ca la treabă și făcînd treabă, să dea în brînci numai în casă, unde n-o vede nimeni și nimeni nu poate spune deci că nevasta avocatului Melinte nu-și ține rangul.

— Gogule, spune ea cînd îl vede intrînd, te-a căutat satara-belea ăla de Pangopol, nu voia să se mai urnească de aici, parcă avea la noapte proces.

— Te-a văzut așa ? întrebă repede Melinte.

— Nu m-a văzut, că i-am vorbit pe geam.

— Unde-i Ilie ?

— Cu țiganca, în odaia lui.

— Nu s-a înfățișat încă nemțoaica ?

— Nici pomeneală. O țin ăia cu dinții, să nu mai aibă și alții parte de nemțoaică la copil.

— O să-i dea ei drumul de nevoie, dacă nu de voie.

— Mănînci tocană ? că alta n-am avut vreme să... Gogule !

Melinte a trecut pe lîngă ea, s-a dus în fund, în odaia lui Ilie.

Copilul e palid, șui, bălan. Craniul lui lung ca un dovlecel se ține greu pe vrejul gîtului subțire, pielea îi e de un alb străveziu, ochii străvezii și ei, de o culoare greu de numit, mîinile și picioarele nesigure, împînzite de vine albastre. Bălan așa în tot neamul Melinte e numai părintele Sache, lung, slab și subțirel ca un tăiețel fiert în lapte. Nici barbă destulă n-a avut vreodată, numai acum, de cînd a albit, arată ca un mucenic de pe peretele bisericii și e chemat la toate hramurile din celelalte sate, ca să se umple poporul de cuviosie văzîndu-l. Asta de cînd l-a întîlnit o dată episcopul și i-a plăcut mutra lui. Melinte ia băiatul pe genunchi și-l ține strîns la piept. E delicat ca un prunc de boier, se gîndește el, dar mai multă putere nu i-ar strica. Dacă l-ar fi trimis de mic la țară, la popa Sache, la aer curat de țară, s-ar fi legat mai bine poate la trup, ar fi avut mai multă poftă de mîncare, dar ar fi luat deprin-

deri urîte de la ceilalți copii de țărani, ar fi vorbit asemeni lor, nu și-ar fi dat seama că nu e și nu trebuie să fie nici o potrivire între ei. Și așa, țiganca asta, Maranda chiar, mai scapă cîte o vorbă urîtă. Țiganca o să plece mîine-poimîine, și Maranda are să joace ca ursul, fiindcă așa vrea el, fiindcă așa trebuie. Capelinele, mantelurile și cortelurile de la București se cuvine să înveți să le porți, gura se cuvine să înveți să ți-o ții, o masă cu oaspeți de soi să te deprinzi să alcătuiești, și pe urmă puține mai rămîn de făcut. Unii le învață de cînd se nasc, alții mai tîrziu, dar deosebirea nu-i mare cînd te uiți dincolo de marafeturile astea toate, în viața omului între patru pereți.

— Tată, mi-ai adus porumbei ?

— Curcani, Ilie-al tatei, curcani, piersici, gîște tăiate. Iliucă-Lulucă, băiatul meu cel cuminte !

— Nu, porumbei vii, cu guler, cu cizmulițe de pene ! Porumbei să zboare peste curte, să fie ai mei. Nimeni nu are în oraș.

— Și vrei să ai tu ?

— Doar te-am rugat și mi-ai făgăduit! Ai spus că la Lunca sînt. Îi vreau eu. Adu-mi-i mie ! Adu-mi-i mie pe toți !

— Ți-aduce tata, ți-aduce data viitoare. Dormi cu tata, Lulucă, dormi așa !

— Să fie albaștri sinilii, să fie albi cu aripi ca lămîia, ca soarele, să aibă aripi... să aibă aripi...

Copilul a adormit. Georges Melinte își pleacă peste el fața cu mustăți stufoase, roșcate, își prinde în mînă barba deasă, pătrată, ca să nu zgîrie fața palidă, și sărută ușor fruntea prelungă, puțin umedă, sub părul rar, auriu.

Zoe de Chaumont-Auvry, născută Calara, doarme de mult în cavoul în care se odihnesc oasele marchizului rătăcit pe aici, în cîmpia Dunării, cu peste zeci de ani în urmă, de dragul frumuseții ei fără pereche. Au uitat neamurile, au uitat prietenii tulburarea și îndoiala care i-a cuprins cînd sicriul ei bine sigilat s-a întors de la Viena și cînd Iacovachi Calara, nepotul ei de frate, singura rudă îndrituită, singurul bărbat în viață dintre neamurile apropiate, a cerut să se deschidă sicriul. Au uitat înfiorarea care i-a cuprins cînd au văzut bătrînica topită din fundul raclei, bătrînica peste care nu căzuse numai moartea, ci peste care, în cîteva luni, se scursese parcă o jumătate de veac.

Cînd plecase bolnavă la Viena de-a dreptul de la moșie, de la Lunca, dusă în grabă de Georges Melinte care nici nu avusese vreme să vestească rudele de speriat ce fusese, n-o văzuse nimeni dintre ai ei. Suflase Tinca unei cumnate a marchizei, care trecuse pe la Lunca în drum spre București și voise să poposească la conac neștiind că doamna e plecată, îi suflase că cucoana, la plecare, nu se putea ține pe picioare, chelise aproape, nu mai avea dinți în gură, după o zăcere de numai cinci săptămîni și că domnul Melinte era tare disperat și o îngrijise ca o mamă. Dar mai tîrziu, cînd fusese întrebată de celelalte neamuri și scuturată mai vîrtos de Iacovachi Calara, Tinca nu-și mai adusese aminte de nimic, nici de cum arăta cucoana, nici de îngrijirile de mamă ale lui Melinte. Rotea ochii în toate părțile ca un lup hăituit, o ținea morțiș că cucoana era tare bolnavă, nu mai dădea nici un amănunt, și-și blestema, plîngînd, ceasul în care se născuse. După înmormîntare plecase repede în satul ei de obîrșie, ea, care la conac era de la douăzeci și cinci de ani.

Iacovachi mai făcuse nițică zarvă cînd Melinte dăduse în vileag actele prin care Zoe îi vînduse lui moșia cu doi ani înainte de moartea ei, cînd în testamentul Zoei, deschis cu solemnitate înaintea familiei, se văzuse că marchiza de Chaumont-Auvry, născută Calara, lăsase tot mobilierul frumos al conacului, toate operele de artă aduse acolo de marchiz din Franța cu ani înainte — finului ei, fiul lui Georges Melinte, lui Ilie Melinte, pe care scria ea negru pe alb că îl iubește ca pe copilul ei. Numai casa cea mare din oraș, pe care pusese o ipotecă în anul de secetă și din care scosese nu se știe cînd mobilele mai alese, îi rămînea lui Iacovachi Calara. Încolo, nimănui nimic!

Făcuse tărăboi Iacovachi, umpluse tîrgul că el are să deschidă proces, că are să se ducă și la Viena să vadă acolo, la sanatoriu, ce spuneau medicii că avusese acea femeie care nu fusese niciodată bolnavă pînă atunci, spusese că are să conteste autenticitatea testamentului, dar îl apucase o criză de ficat de atîta amărăciune și plecase la Vichy să și-o vindece în grabă. Se gîndea că dacă pe mătușii-sa o putuse doborî o boală atît de gravă la cincizeci de ani, ar fi putut să-l secere și pe el, care avea patruzeci și șase, vreo pacoste din asta căreia nici doctorii nu-i știu leacul. Nici nu era Iacovachi omul care poate urmări cu energie o idee și poate fi convins adînc de ceva. Îl luau valurile întîmplării și-l purtau cum voiau ele.

De la Vichy se dusese la Monte-Carlo, pierduse și se îndatorase la un pan polonez, care în nobletea lui îi făgăduise să-l aștepte pînă în toamna cealaltă, după recoltă, și cînd se întorsese acasă nu mai avea capul plin decît de amabilitatea panului și de grațiile unei dansatoare de la un șantan de la Nisa, căreia îi lăsase, în semn de dragoste și

recunoștință și în lipsă de bani, inelul cu rubin, ceasul cu lanț și brelocuri, și chiar garderoba lui, pentru frățiorul ei, care voia și el, săracul, să-și facă un drum în viață!

Uitaseră neamurile, care poate că n-ar fi avut cine știe ce parte din moștenire, uitase și Iacovachi, nedreptățitul, sau dacă își mai aducea aminte uneori, cînd îl strîngeau cu ușa datoriile, se prefăcea față de sine că n-are cine știe ce dovezi sau ce temeiuri chiar să se încurce cu demersuri la tribunal. Georges Melinte era un avocat al dracului de iscusit, pe cînd el se împiedica și se bîlbîia numai dacă trecea pragul tribunalului, și se simțea vinovat parcă nu numai în fața judecătorului, dar și în fața aprodului, ori care ar fi fost pricina pentru care trebuise să intre acolo. Martor dacă era în proces străin, tot i se suia un nod în gît la judecată și iar i se părea că e privit cu bănuială, că poate să i se tragă nenorocire din asta. Mai bucuros nu se ducea, rămînea acasă, în pat, cu plapuma peste cap, cu o durere adevărată în ficat, încîntat că e bolnav, că are un temei serios să nu se ducă.

Georges Melinte nu se sperie nici o clipă de bîrfelile și amenințările lui Iacovachi. În față, domnul Calara nu veni niciodată să-i spună nimic. O pațachină fricoasă și isterică, — își spunea Georges despre el, cînd și-l aducea aminte. Toate actele sînt atît de bine făcute, că nici dracul nu le poate găsi cusur și nu le poate răsturna. Totul e bine alcătuit, pecetluit și închis, cei care stau colo, în cavou, în cimitirul tîrgului, stau bine și pentru totdeauna, noi ăștia, care ne plimbăm la lumină, avem o mulțime de treabă, avem viață lungă în fața noastră și trebuie să ne-o așternem bine.

Colinda pe cîmp, Georges, și măsura cu ochii de sus, de pe cal, holdele în lung și-n lat, cît se desfășurau ele. Uneori i se părea că le vede atît de largi pentru prima oară, atît de legate și îngrijite, că pentru prima oară își dă seama că sînt ale lui, și se îndrepta bine în șa, să le cuprindă cu ochii și să se simtă înalt. Intra în vie și număra butașii noi, butașii vechi, așa, dintr-o aruncătură de ochi, la grămadă. Colo putreziseră trei araci. Își băteau joc oamenii ăștia ? Cum îi scăpaseră, cînd ciopliseră araci noi ? Se pomeneau pe vremea cucoanei ? A marchizului ? În livadă crăcile prea încărcate ale merilor erau sprijinite cu pari. Călcase cineva iarba pe aici, înainte de a doua coasă. Se tolănise cineva și răsturnase iarba pe o întindere de cîțiva metri. Lăsaseră să le scape o vită care se culcase aici, sau poftise careva la umbră, să se odihnească, cu vreo drăguță te pomenești, că lor trebuie să le fie culcușul moale ! Îi venea să se aplece și să ridice iarba cu mîinile. Atîta iarbă ! Din asta ieșea o căpiță ! Avea nevoie de fîn pentru atîtea vite. Avea să-i spună cîteva paznicului de noapte sau chiar să-l dea afară. Livada lui nu era mindirul de acasă al derbedeului care s-o fi lăfăit aici.

Intra în pivnițe boierul și se uita la butoaie. Unul și unul, din doagă de stejar, mari și pline. Mai era aici vin din vremea marchizului, și se aduna mereu altul. Georges vindea cu socoteală, îl lăsa să se învechească. Pivnița lui trebuia să dobîndească mare nume, ca să poată urca prețul la vin. Bolți bune, înalte, uscate. Respira adînc mirosul acela de alcool, se înfiora de răceala pereților, nu se îndura să plece. Pivnițe ca ale lui ! Rachiu ca al lui ! Ieșea și încuia broasca mare și lacătul care prindea bara de fier, pusă piezișș. Mai pipăia o dată cheile în buzunar.

Îi venea să cînte, dar se ținea drept, țanțoș, tăcut. Cînd suia treptele casei, îndrepta cu degetul o ramură din trandafirii agățători care se desprinsese de pe zid. Așa ! Să nu se piardă nimic, să stea și asta la locul ei, să urce, să se întindă, să împodobească !

În vremea asta Ilie creștea. Peste un an, peste doi, casa cu geamlîc colorat din oraș, străzile prăfuite ale tîrgului, Maria, țiganca care îl dădăcise, toate erau pentru el amintiri slabe, începețoșate. Băiatul lung ca un haldan, cu capul greu pe umerii subțiri, cu ochi fără culoare, creștea în marele parc din jurul conacului, fără prieteni și fără să le simtă nevoia. Nu avusese niciodată, nu știa ce înseamnă tovărășia altor copii, și își închipuia că lumea se mărginește la părinții lui, la profesorul pe care i-l aducea de trei ori pe săptămînă trăsura din oraș, la Frau Clara care stătea cu ochii pe el cînd se afla în casă și îl pierdea cînd se rătăcea prin parc, la cei cîțiva oaspeți care veneau o dată — de două ori pe lună la Lunca, cu caleștile lor, la cîte un prînz sau o cină fără sfîrșit. Numai aceștia nu erau ai lui, în chip ciudat. Altfel, se părea că toate celelalte lucruri îi aparțineau. Profesorul și Frau Clara erau ai lui, părinții erau ai lui, așa cum spunea adesea taică-său mamei : „Gîndește-te la băiat ! Ține-ți rangul, pentru el !“ sau „Lulucă al tatii, pentru tine trăiesc !“ Al lui era pesemne acel bunic despre care auzise că a rămas văduv, că a fost mutat cu parohia în oraș și că îl face tata protopop „pentru băiat“. Parcul era al lui, firește, cu grădinarii care îl lucrau, și or fi fost și recoltele, dar despre ele știa mai puțin. Biblioteca mare, pentru care se trudea să învețe franțuzește, era tot a lui, îi spusese tata, care nici nu se atingea de ea și i-o păstra frumos rînduită, în odaia în care

nu intra nimeni. Acum Georges Melinte își întocmise o cămară de lucru într-o încăpere locuită pe vremuri de camerista Zoei, pe care o concediase marchiza cu vreo trei ani înainte de a se îmbolnăvi, pentru că chiar el, Georges, o prinsese furînd.

Lulu, așa cum îi spunea acum toată lumea lui Ilie, era un copil tăcut. Nu, nu trist, dar închis în el, depărtat, fără toane și fără duioșii copilărești. O singură dată avusese o izbucnire și după ea se îmbolnăvise grav, el, care cu toată paloarea și slăbiciunea lui era veșnic sănătos. Primise de ziua lui cărți multe și felurite jucării, cutii uriașe de bomboane de la mulții oaspeți poftiți de Melinte să-l sărbătorească. Avea acum Melinte mulți prieteni care veneau bucuros la conac, de cum erau poftiți. Veneau toți grangurii tîrgului, veneau și moșierii vecini, tot mutre pe care Lulu nu-și aducea aminte să le fi văzut în casa lor din tîrg, dar lui îi era indiferent cine vine și cine nu. Se uita prin ei ca prin sticlă și dacă îl întrebau ceva, le răspundea. Acum, de ziua lui, prefectul venise cu nevasta și cu feciorul lui, Nicu, un băietan cu hăinuțe de catifea neagră, cu guler mare de dantelă, cu păr buclat care se desfăcuse pînă seara și atîrna moale ca o cîrpă. Lulu nu știuse să se joace cu el. Se plimbaseră totuși prin parc, întovărășiți de fetița judecătorului, care grozav ar fi vrut să se bucure și să se mire de tot ce vedea, dacă n-ar fi intimidat-o cei doi băieți. Cînd ajunseseră la fîntîna din care grăjdarul scotea stropitori pline ca să ude straturile, Nicu, sătul pînă peste cap de atîta cumințenie și tăcere, se repezi la stropitoare, o ridică voinicește și începu s-o stropească pe fetiță, peste multele ei volane scrobite, peste pălăria plină de dantele și flori. Lulu nu protestă, nu se miră, nu se înveseli. Se uita atent la

treaba asta întocmai așa cum se uita la grădinar cînd stropea un răzor. Pe fața lui nu se citea nimic. Și nici cînd Nicu, urechiat de taică-său, se refugie urlînd sub scară, Lulu nu dovedi bucurie sau compătimire. Abia seara tîrziu, cînd, înainte de plecare Nicu, alinat și plin de curiozitate, îi cercetă toate jucăriile și-i ceru cu încăpățînare să-i dea lui paiața care, trasă de sfoară, juca din mîini și din picioare, Lulu căpătă o expresie, și anume de furie. Paiața era a lui ! Nicu o cerea din ce în ce mai aprins. Prefectul, gata de plecare, stătea cu manteluța copilului lui în mînă, așteptînd parcă o dezlegare, fără să intervină, decît cu un slab : „Nicule, nu-i frumos !" Nevasta prefectului nu era atentă la nimic, vorbea cu Maranda despre laptele de castraveți pe care îl făcea fiecare altfel, de parcă toată dupămasa n-ar fi avut vreme pentru chestiunea asta arzătoare. Încurcat, Georges Melinte interveni :

— Dă-i lui Nicu jucăria, Lulucă, dă-i-o, că îți cumpără tata alta.

Verde la față, cu dinții strînși, cu ochii uscați și fixși, Lulu întinse jucăria. Nicu plecă mulțumit, strîngînd-o la piept. Dar abia se depărtară caleștile oaspeților, că Lulu izbucni în strigăte furioase, cu un glas pe care nu i-l cunoștea nimeni. Jucăria era a lui, era cea mai iubită jucărie a lui, nu-i trebuia nimic din tot maldărul pe care îl primise în ziua aceea, nu-i trebuia nimic pe lume în afară de paiață. Zadarnic îi aduceau aminte părinții că nu se jucase cu păpușa aceea așa cum nu se juca cu nici o jucărie, zadarnic i se făgăduia că dacă avea atîta nevoie de ea avea să i se aducă una aidoma de la București, zadarnic îl amenințase Maranda că îi trage o mamă de bătaie și îl mîngîiase Georges, care o alungase pe Maranda în iatac, cu cele mai

dulci cuvinte pe care le găsea totdeauna cînd era vorba de feciorul lui, Lulu se tăvăli multă vreme pe jos, mușcă covorul, vărsă de atîta zbucium, și apoi plînse pînă în zori, zguduit de friguri. Aiura și îngăima clănțănind că nu găsește nicăieri paiața, că umblă prin pădure, cu lupii după el, și paiața fuge înainte de n-o poate prinde, că a căzut într-o apă mare, i-e frig și nu poate scoate jucăria de sub apă. Apoi cineva i-o fura, și nimeni, nimeni, nu-l ajuta s-o ia înapoi. Multă vreme încă, luni de zile, păstră în suflet impresia că fusese nedreptățit, jefuit, că în clipa cea mai grea pentru el se trezise singur pe lume, fără apărare. La taică-său abia se putea uita, oricît voia Georges să-i intre în voie. Doar el îi poruncise să dea paiața, el i se dovedise potrivnic într-o asemenea împrejurare.

Numai o singură dată, în adolescență, mai fu Lulu victima unui acces asemănător, cînd se afla în pension, la Viena. Era în ultimul an, se pregătea pentru a intra la facultate. Obișnuit acum cu apropierea colegilor de vîrsta lui, nu-și făcuse prieteni nici între cei care priveau de sus, dintr-o zonă din care totul se vedea aburit și neclar mai jos de ei, nici între cei care, cu mai multă simplitate, se adresau oricui, receptivi și expansivi. Lulu era singur. Închis în el, volubil numai cînd răspundea în clasă, își plimba făptura fără culoare din dormitoare în sala de studiu, cu o rigiditate care impunea respect. Premiantul acesta la toate materiile, cu toate că venea dintr-o țară străină și mică, era, oricum, unul dintre cei mai bine îmbrăcați, și se știa că e nepot de protopop și fiu de moșier. La toate calitățile astea se adăuga necontenita lui indiferență față de colegi, răceala care îl înfășura ca o

armură, și meritele astea erau poate și mai mari în ochii multora. Intimidau.

Uneori Lulu se emoționa, dar și emoția asta era greu de deslușit. Asta i se întîmpla la Muzeu, în fața unui tablou, pe stradă în fața unui monument și chiar în natură, cînd peisajul îi semăna cu un tablou desăvîrșit. Atunci simțea că înțepenește, se făcea foarte palid, își încleștа fălcile și i se răceau mîinile. Nu-și comunica emoția nimănui, și uneori colegii credeau că lui Elie Melinte i s-a făcut rău din pricina mîncării de la prînz sau că nu-i prieste umezeala orașului. Lulu simțea și el starea asta ca pe o suferință, și totuși ar fi vrut s-o țină pe loc. Îi plăcea. I se părea că soarbe în el acea imagine frumoasă din fața lui, că o izolează de tot restul lumii, că e stăpînul ei, că se dilată imens, cu durere, ca s-o cuprindă, și cînd își dădea seama că ea e totuși un lucru din afară, că și alții o privesc și se bucură de ea, că n-o poate închide în el și fugi cu ea, îl apuca un fel de furie neputincioasă, i se răscoleau măruntaiele. Dar nici extazul, nici furia nu-l făceau măcar să clipească, înțepenea numai, palid și rece.

În acest ultim an, Lulu aștepta, ca de obicei, să i se acorde toate premiile, la toate materiile. În primăvară însă, colegul lui, Amadeus Faust Heinric von Stoltz, primise la pension vizita tatălui lui, generalul von Stoltz din Bavaria și, ca urmare, luase la latină o notă mai mare decît el. Lulu se încrîncenase, căutase să strălucească la examen, lucru care nu-i era greu, dar von Stoltz strălucise și el, și dobîndise din nou o notă mai mare. Premiul la latină îi fusese acordat lui. Lulu simțise în dimineața aceea plină de flori, de muzică, de sărbătoare, că se petrece ceva cumplit în țeasta lui, ceva vecin cu nebunia. Defilase în

fața comisiei, fusese încărcat de laude și de premii, zîmbise alb, fără să privească pe nimeni. Se înclinase, mulțumise rigid, așa cum trebuie să mulțumească un colonel sigur de meritele lui unui general care îl decorează, și se așezase în stal, să aștepte defilarea celorlalți elevi, pînă la sfîrșitul ceremoniei. Îi cunoștea, îi văzuse în fiecare zi, le știa zîmbetele, ploconelile, obrăzniciile, strengăriile. Le văzuse ca de departe și nu se amestecase niciodată în ele. Cel cu capul buclat, cu ochi codați, se răsfăța ca o domnișoară și i se trimiteau de acasă prăjituri în cutii mari. Îl chema Werffel. Îi căutase prietenia, alintîndu-se și încercînd să-l trateze cu *Sachar-Torte*. Ar fi vrut să profite de pe urma lui, a lui Lulu, să învețe cu el, pentru că, singur, îi zbura mintea în toate părțile și nu era în stare să stea liniștit în sala de studiu nici măcar o oră fără întrerupere. Uite-l că a trecut și el, își ia bacalaureatul și-și scutură scîrboasele alea de bucle castanii peste sprîncene, de parcă comisia asta ar fi venit să-l pețească. Uite-l și pe Mauricius Rotter, care din clasa întîia își pierde gumele și creioanele, și împrumută de pe la alții. El nu i-a dat cu împrumut niciodată nimic, nu pentru că n-ar fi avut de prisos, dar pentru că nu-i place să dea nimic neisprăviților. Fiecare să trăiască pe meritele și pe puterile lui. Dar von Stoltz, mizerabilul ăsta de von Stoltz care își închipuie că știe mai multă latină decît el, care povestește seara, în dormitor, cum petrece în vacanță la *Revier*-ul de vînătoare al lui taică-său! Și el, Lulu, ar avea ce să povestească despre serile la Lunca, dar nu-i vine să deschidă gura în fața secăturilor ăstora. Să-și dea el osteneala să le zugrăvească cum e în țară? De ce? Îi trebuie admirația sau simpatia lor? De admirat îl admiră și așa, și cu simpatia lor n-are ce face.

Pierdere de timp. Să le fie frică de el și să se dea la o parte. Atît.

Uite-i și pe cei mici, din primele clase, sînt veseli ca niște netoți că mîine începe vacanța, că au să se suie în copaci să-și rupă nădragii, și să uite tot ce au învățat în timpul anului. Te apucă o mare greață cînd le vezi veselia neghioabă, și cînd vezi fețele părinților strălucind de bucurie că au asemenea odoare. Or fi visînd pentru ei cine știe ce viitor. Nu văd că sînt toți la fel, o viermuială zgomotoasă, uniformă.

Lulu nu se poate opri să-i vadă. Ani de zile nu i-a văzut pentru că nu i-a privit, nici nu știe cînd le-a înregistrat mutrele, caracterul. Acum îi vede. Și-i e foarte greu să stea în sala asta plină de forfotă și de chiote de entuziasm vulgar, dar stă, drept, liniștit, încleștat.

Acum se merge la masă. Lulu intră în rîndurile celor dintr-a opta. Sînt niței neregulate, niței rupte rîndurile astea, și monitorul nu protestează. Te pomenești că are și el o pricină de veselie. Lulu nu poate mînca, dar nimeni nu bagă de seamă. Monitorul rîde cu absolvenții și cîntă toți în cor „Gaudeamus". E insuportabil. Miroase a mîncare. Lulu se ține drept și în el începe să clocotească, să se înșurube ceva, în capul pieptului parcă. Se stăpînește. Îi e greață, și nu știe dacă de mirosul mîncării sau de oamenii care îl înconjoară. Nu, la asta nu trebuie să se mai gîndească. I l-au furat, i l-au furat, premiul. I-au știrbit ultima glorie, care trebuia să fie totală. De mîine n-are să-i mai vadă, pe nici unul, pe nici unul. Dar acum toți se uită la el și-și spun : „Uite, Melinte Luncești n-a fost în stare să ia premiul la latină". Sau nu se uită, dar tot își spun.

Și se bucură. Se bucură că un coleg cu meritele lui a pățit-o la sfîrșit. Îl laudă pe von Stoltz. Îl înconjoară. Îl flatează. L-a învins la latină pe Melinte, invincibilul. Un șurub i se răsucește în capul pieptului. De nu i s-ar face prea rău pînă diseară, cînd se isprăvește tot circul ăsta.

La ora patru începe concertul. Lulu e în cor. Deschide gura o dată cu ceilalți, dar din gîtlejul lui nu iese nici un sunet. În culise e frămîntare, alergătură, emoții. Se bucură ca imbecilii că ies pe scenă și sînt aplaudați. Scîrțîie din viori, bat cu copitele în piane. Corul intră iar în scenă. Din sală privesc o sută, o mie de ochi. Și ăștia toți, din dreapta, din stînga lui răcnesc din fundul plămînilor. Sala se învîrtește. Colegii miros a sudoare, s-au emoționat, ce vrei, își dau osteneala. Din gîtlej nu-i iese nici un sunet.

Și acum banchetul de despărțire. Dacă ar fi luat și premiul la latină, ar fi ținut el discursul în numele absolvenților. Îl ține von Stoltz. Lulu nu aude ce spune. În stomac i se zbuciumă cu disperare ceva. Se strînge, se adună, se dilată. Inima bate neregulat și violent. După discurs are să aplaude, și peste cîteva minute are să iasă din sală. Nu mai e aer. Picioarele i-au înțepenit. Mîinile i-au înțepenit. I-au furat premiul lui, și acum discursul lui. După opt ani de glorie, a fost furat. Nu-i trebuie admirația nimănui. Îi trebuie numai ce e al lui. Se aplaudă. Lulu aplaudă. Rectorul răspunde. Lulu aplaudă. Acum nu-l mai vede nimeni. Au început să se miște de la locuri, să se ducă la un profesor, la altul, să-i îmbrățișeze.

Se ridică, pleacă cu pas rigid și măsurat. Culoarele sînt pustii. Clasele închise. Dormitoarele se află sus. E greu să urci cu picioarele astea de lemn, cu durerea din capul

pieptului. Aici, aici, în sala de muzică. Au uitat cheia în broască. Lulu o scoate. Mai are putere să se încuie pe dinăuntru. Cade jos, pe parchet, încearcă să muște parchetul fără nici o izbîndă, se izbește cu capul de piciorul pianului. Mai tare, mai tare. Gura i se umple de ceva scîrbos, ca o spumă care dă pe dinafară.

Dacă un coleg care făcea parte din orchestră nu și-ar fi rupt o coardă la vioară și nu s-ar fi repezit la sala de muzică unde se aflau rezervele, pînă a doua zi nimeni nu l-ar fi descoperit pe Lulu acolo. Trebuiseră să spargă ușa odăii din care se auzeau zgomote și horcăieli. Îl duseră la spital, și Lulu îndurase tăcut un tratament brutal și grăbit împotriva intoxicației cu pește, pe care o indica și el. Ar fi vrut să-i ucidă pe colegii care veneau să-l vadă. Ce prietenie fusese vreodată între ei ? Voiau să se bucure de înfrîngerea lui ! Își luau rămas bun ! Auzi vorbă ! Și dacă n-are să-i mai vadă niciodată în viață, avea asta vreo însemnătate ? Credeau că-i fac plăcere ? Nu-l cunoșteau încă ! Plăcere i-ar fi făcut să fi dat foc școlii, să dărîme Viena, ca să răzbune nedreptatea cumplită pe care o suferise. La Lunca încă multă vreme se purtă ca un convalescent, se lăsa hrănit cu mîncăruri de regim, și tresărea dureros cînd îi cădea sub ochi un cuvînt latinesc.

Maranda, de multă vreme nu mai crîcnea în fața lui Gogu, căruia și ea îi spunea acum Georges cu mult respect. Începuse să tremure și în fața fiului ei. Nu pentru că ar fi repezit-o vreodată, așa cum făcea Georges, nu pentru că s-ar fi purtat urît în vreun fel, dar pentru că era depărtat, absent. Maranda se plictisea, nu mai avea voie să pună mîna la nici o treabă, nici să atingă lucrurile din casă nu îndrăznea. Se gătea, se împodobea, primea musafiri mulți

și vorbea puțin, și din cînd în cînd se suia în trăsură și pleca în oraș, s-o mai vadă oamenii cu pălăriile și rochiile noi, comandate la Viena. Îmbătrînea de plictiseală, de inactivitate, de singurătate. Nici o vecină cu care să schimbe o vorbă, nici o servitoare cu care să aibă voie să stea la taifas, numai oaspeți de soi, în fața cărora e mai bine să taci, ca să nu vadă că nu știi franțuzește.

Georges pusese să se picteze portretul ei în mărime naturală, în rochie de bal, și-l atîrnase în salonaș, în locul Zoei, care nimerise pe undeva, prin pod. Din el, Maranda privea cu nițică spaimă, încruntată, amărîtă. Numai pe umerii plini și pe bijuterii se pricepuse pictorul să pună cîteva lumini.

— De ce stai atît de gravă, Esmeraldo? o întreba uneori Georges cînd, în fața oaspeților, Maranda încremenea cu gîndul aiurea, cu sprîncenele încruntate, dezolată că nu pricepe nici jumătate din conversația amestecată cu cuvinte franțuzești, că nu pricepe de ce rîd oamenii aceia sau de ce se miră. Georges zîmbea drăgăstos, dar Maranda citea sclipirea veninoasă din ochii lui și se grăbea să zîmbească și ea, să întrebe ce le fac copiii și socrii.

Se gîndea Maranda că nu avusese noroc pe lumea asta. Îi lăsaseră părinții casa cu geamlîc și cu destule odăi din oraș, i-o lăsaseră numai ei, pentru că frații îi muriseră cînd bîntuise ultima oară vărsatul negru. O luase Gogu, bărbat arătos, cu carte, fără avere, dar cu meserie bună, din care orice om deștept știa să scoată mai mult decît trebuie, și socotise că are să-i fie recunoscător pentru zestrea ei. Dar Gogu n-o răsfățase niciodată, și o iubise, dacă asta era dragoste, în felul acela fără căldură al lui : „să nu-ți strici mîinile, că ți le vede lumea ; ți-am cumpărat două rochii

de la București, vezi cum le porți, strînge-te în corset că te-ai îngrășat, rochii ca astea n-are nimeni în tîrg ; or fi altele mai deștepte și mai frumoase decît tine, dar eu nu te las, că mi-ai făcut un copil ; alta să aibă un bărbat ca mine, i-ar săruta urmele, dar tu ce știi ? Taci din gură că trece generăleasa și te aude, prea vorbești mult !" Cînd trăia în oraș, Gogu mai venea cu treburi aici, la Lunca, stătea și două-trei zile s-o descurce pe răposata, mai răsufla și ea acasă, mai mergea în vecini, la rude, dar aici uite-l că stă nemișcat și cînd se duce în oraș, se întoarce pînă seara.

Îi suflase cineva odată, pe vremea în care cucoana Zoe trăia, că ar veni Georges și pentru alte ofuri la Lunca, dar Maranda nu crezuse. E drept că n-o luase niciodată și pe ea să-i facă vizită cucoanei, e drept că și Zoe o singură dată le păsise pragul, cînd le botezase copilul, și atunci nu-și dăduse nici un fel de ifose, se purtase de parcă ar fi fost cunoștință veche cu Maranda, de parcă ceva mai scump pe lume decît Ilie n-avea, — însă Maranda nici nu dorise să fie luată la Lunca, să se vorbească franțuzește în fața ei, să se simtă mai prost îmbrăcată decît marchiza. Ce umblau oamenii cu intrigi ? Nu vedea ea bine care era interesul lui Georges ? Nu se întorcea acasă încărcat cu bunătăți de la Lunca, nu-i ieșeau și bani în fiecare lună mai mulți chiar decît de la toate procesele la un loc, din încurcăturile pe care i le descurca cucoanei ? Nu dormea aproape în fiecare seară în patul lui, lîngă ea, lîngă nevastă-sa ? Dacă o îmbrăca și îi aducea, cum îi putea fi gîndul în altă parte ? Nu, nu putea să-i placă lui una ca Zoe, prea era leșinată și la vorbă, și la mișcare, prea era încetinică, cu ochi de oaie înecată, cu picioruse șubrede, cu mers de vrabie. Lui Gogu îi plăcea să simtă ce strînge în brațe, nu putea să fie

pe gustul lui, un fuior de fum ca aia. Dacă ar fi crezut că e ceva între cucoană și Gogu, Maranda ar fi fost geloasă, nu fiindcă îl iubea, dar pentru că așa stăpîn cum se arăta față de ea, era stăpînul ei, și n-ar fi răbdat-o inima să-l știe și la alta. Că el nu-și dovedea dragostea cu vorbe față de ea, asta era altceva. Așa era felul lui.

Pe copil da, pe Lulu se vedea că îl iubește Gogu, pentru copil se dădea în vînt și nu-i găsea niciodată cusur, ca ei !

Dar copilul ! Nu-și aducea aminte Maranda s-o fi luat vreodată de gît și s-o fi sărutat. Parcă nu plînsese și nu rîsese niciodată, Lulu, sau uitase ea, asta fusese prea de mult. Asemenea copil la cinci-șase ani, cînd merge singur și nu mai are nevoie să-l speli și să-l piepteni, ba mai are și dădacă, parcă nici nu e al tău. Stă la masă ca un țurțure de ghiață, n-are nici de întrebat, nici de cerut nimic. Iar de cînd vine numai vara acasă, că tot anul stă în străinătate la școală, e ca un străin de care n-ai de ce să te apropii. Și cînd te apropii, te lovești de privirea lui. Se simte că n-are nevoie de tine, că nu i-a fost dor, că nu-i trebuie nimic de la tine și nici n-ar fi bucuros să-ți dea ceva. Ce nevoie are unul ca ăsta de mamă, dacă nu-i trebuie nici mîngîiere, nici sfat, nici să iei ceva din cămară și să-i dai pe ascuns, nu-i e poftă de nimic niciodată, nici să-i dai un ban pe care l-ai strîns cu greu la ciorap, fiindcă îl îndoapă taică-său cu bani, nici să-i povestești ceva de cînd era el mic sau de cînd erai tu mică, pentru că stă cu nasul în cărți și altceva pe lume nu-l interesează. Nici cu taică-său nu e mai drăgăstos, cu toate că vorbește mai mult cu el, dacă vorbește bineînțeles. Unul ca ăsta dacă se năștea orfan, dar cu un sac de bani lîngă el, nici nu băga de seamă că alții au părinți și el ba.

Nici azi, cînd e moșier n-o înșală Gogu, — of, că tot uită să-i spună Georges! — dar nu știu cum, tot ce vine de la el se înghite cu noduri, fie și dar, fie și mare onor.

Maranda stă pe sofa și ar bea o cafea. Îi vine să sară jos, să se ducă la bucătărie, s-o facă. Se stăpînește greu. Sună clopoțelul. I se înfățișează Husni, care e al ei acum, după cum a hotărît Georges, de cînd albanezul a căzut o dată de pe cal, a rămas puțin șoldiu și nu mai arată atît de falnic. E al ei, de cînd Maranda trebuie să fie cucoană mare, să nu mai facă nimic, să se deprindă să fie slujită și cînd strănută, și cînd i-a scăpat batista pe jos.

Îi vine să se lege la cap cu basmaua, să înhațe cîrpa de praf, să răstoarne casa, să frece tot ce-i iese în cale, o fi nevoie sau n-o fi. Trebuie să se stăpînească, să stea locului. Să-și facă cîrlionți cu mașina de frezat, adică să pună femeia să-i facă, să se îmbrace de dimineață, și pe urmă să înțepenească toată ziua, să stea locului. Of! of! of! și cînd încep să curgă musafirii, cînd încep să vină fandosiții pe care numai Georges știe de unde-i mai scoate, cînd începe să asude de urît și de frică să nu trîntească vreo boacănă, îi vine uneori să-i pocnească la mir cu vreunul din sfeșnicele grele care ard prin toate colțurile cînd sînt oaspeți în casă, sau să se apuce să urle ca un cîine, a pustiu, numai să le vadă mutrele speriate.

De atîta nemișcare a început să se îngrașe peste fire. De atîta plictiseală a început să mănînce toată ziua. E și asta o distracție. La început, cînd s-au mutat aici, la moșie, se scula noaptea, cînd Georges dormea, și colinda prin toată casa, schimba lucrurile din loc, își dădea iluzia că face treabă. O dată s-a deșteptat Husni, a alergat să-i ia din mînă scaunul pe care îl muta, s-a ploconit pînă la pămînt,

și-a cerut iertare că dormise, a întrebat-o ce trebuie să facă și ce slugi să mai trezească. Maranda s-a dus repede să se culce, și n-a mai cutezat niciodată să umble noaptea prin casă. De atunci s-a deprins și să doarmă mult, ca să omoare ziua, să omoare noaptea. La neamuri, în oraș, la mătuși, nici pomeneală să se ducă. Nu vrea Georges. „Ce scofală să vezi oameni de teapa lor ? Să-ți ceară vreun ajutor ceva ? Nu te-au crescut ele. Lulu n-are nevoie de asemenea rude".

Te uiți, te uiți la helești care se întinde sub cerdac sau la pajiștea de sub ferestrele din față ale casei, și ți se face și mintea otova ca ele, și sufletul oblu. Și pe urmă te prinde somnul ziua în amiaza mare, de parcă ai fi toată netezită cu fierul de călcat.

În anii petrecuți de Lulu la Paris, Georges Melinte-Lunceşti izbuti să mai facă cîteva afaceri strașnice, să-și întindă domeniul, și să cumpere un bun număr de acțiuni la o mare fabrică din străinătate. Lulu avea nevoie de bani, nu numai pentru că studiile erau scumpe și viața de student de familie bună costa și ea într-o lume care trebuia să-l stimeze, dar pentru că începuse să cumpere opere de artă ca un adevărat colecționar priceput, și treaba asta, pe care o făcuse și marchizul de Chaumont-Auvry, nu i se părea o risipă lui Georges. Operele de artă erau oricînd o investiție și a le poseda, o glorie. Cînd Lulu, întors în țară, avea să se mute la București, unde Georges îi clădea o casă pe strada Batiștei, o casă după planurile și desenele trimise de băiat, avea să mute acolo și colecția lui Chaumont-Auvry, și mica lui colecție personală. La Lunca, locuință de vară pentru Lulu, putea să facă alt mobilier, mai puțin încărcat, mai aerisit, așa cum îi scrisese Lulu că e casa de

vînătoare a unui coleg al lui de la Paris. Putea chiar să aranjeze conacul aidoma, dacă avea Lulu poftă, și să păstreze în fund două încăperi pentru el și Maranda, cu tot dichisul unui dormitor și al unei odăi de lucru. Era sfînt în mintea lui Georges că Maranda n-avea să calce niciodată la București, să n-o vadă legăturile noi pe care avea să le facă Lulu, și se întreba dacă el însuși avea să se ducă să-și viziteze băiatul. Vorbea destul de bine franțuzește Georges, era și mai arătos de cînd îi albise părul la tîmple, toată viața lui plăcuse grozav femeilor de orice stare socială și le plăcea încă și acum, după ce își răsese barba și încărunțise, dar se temea să nu-i dăuneze în vreun fel lui Lulu. Cîte generații putea să numere în urma lui, într-o conversație care s-ar fi învîrtit în jurul acestui subiect ? Pe taică-său, protopopul, și atît. Pus în aceeași împrejurare, Lulu putea număra două, și nici asta nu era destul, dar cultura lui Lulu, anii petrecuți în străinătate, morga lui de savant tînăr pe care nu-l interesează nimic altceva afară de istoria artei, putea închide gurile altfel.

Cînd venea în vacanță acasă, Lulu vorbea o românească bizară, un amestec de cuvinte neaoșe și străine, rostogolite cu un accent care aducea aminte și de limba germană, și de franceză. Vorbea ca un aristocrat adevărat, și inima lui Georges creștea de plăcere. Limba asta îi părea un certificat de noblețe.

Despre relațiile lui de acolo, Lulu nu pomenea niciodată, fie că nu avea, fie că nu-l socotea pe taică-său vrednic să-i fie duhovnic. Nu se uita la femei cum nu se uita la conservele din cămară. Dădea, îndeobște, puțină atenție oaspeților veniți în casă, se purta față de ei cu o politețe rece, elegantă, care îi umplea de respect : tînărul acesta

avea preocupări înalte și maniere fără cusur. Apoi Lulu dispărea iar din toamnă pînă în vara următoare, și Georges se punea pe lucru. Trebuia să adune pentru băiat. Ăsta nu-și începe viața ca el, mergînd pe jos din sat la oraș, prin praful drumului și mîncînd brînză și slănină de acasă pe un colț de masă, în bucătăria gazdei, la care mai locuia cu trei în odaie. Lulu nu se dase jos din trăsură cînd era copil, și avusese în casă profesor după profesor. Lui n-avea nimeni să i se pună de-a curmezișul, fiindcă nu e om să nu se sperie de averea și de mîndria cu care se ține și-i ține la distanță cel care vrea să fie respectat. Răzbise el, Georges, îi pusese pe mulți cu botul pe labe, dar Lulu avea să-l întreacă, să-și înceapă viața de-acolo unde el abia ajunsese după multă trudă, Lulu se înarmase, după bacalaureatul de la Viena, cu ideea că n-ar fi greu nici aici să-i ia cineva înainte, pe nedrept, firește, pentru motive de cu totul altă natură. Voia să fie tare, să întîmpine senin orice înfrîngere, dar îl durea dinainte în stomac numai gîndul. Nu se întîmplă așa. În toți anii de studenție, pînă la doctorat, nu avu rival.

La Paris, Lulu locuia un apartament mic pe bulevardul Montparnasse. Avea colegi veniți din toată lumea cărora le plăcea să stea în mansarde, să se ducă la cafenele ca să joace biliard și să bea absint, în sfîrșit să ducă viața de boemă a celor care aveau mult mai puțini bani decît ei, pentru că li se părea tinerește și interesant, și care izbuteau totdeauna să rămînă fără un franc în buzunar pe la mijlocul lunii și să trăiască din datorii. Avea colegi, n-avea rivali, n-avea prieteni. Lulu nu da cu împrumut niciodată și nici nu lua bani de nicăieri. Se chivernisea mai bine decît alții, mai bogați. Nu-i plăceau nici cafenelele, nici culisele Operei

Comice, nici spectacolele de la Moulin Rouge. De altfel, dacă vrei să studiezi cu adevărat, n-ai timp pentru asemenea drăcii, inutilități și vulgarități. Îl interesau mai mult cîțiva francezi, viconți sau marchizi, oameni cu blazon și domenii, prin care ar fi putut cunoaște o fată din neamul lor, ai cărei părinți proprietari de castele pe Loire sau pe altundeva, ar fi păstrat din străbuni tablouri de preț și mobile de stil. Pentru aceștia, dădea uneori o masă îmbelșugată în micul lui apartament și aștepta cu nerăbdare să fie poftit la rîndul lui. Dar ei îl chemau la restaurant, în mansardele lor „pitorești" din Paris, unde își jucau lor înșiși rolul de tineri sărăcuți și zvăpăiați, și numai o dată, unul singur, îl chemase la pavilionul lui de vînătoare, unde Lulu nu cunoscuse nici o soră și nici o verișoară. Vicontele crezuse potrivit să aducă pentru cei cîțiva prieteni chemați acolo, cîteva fetișcane dezmățate de la Café-Concert, care făcuseră o larmă de prost gust și băuseră enorm. Erau cam atîtea cîți erau și ei, băieții, dar Lulu pretextase seara, înainte de spartul chefului, că îl doare cumplit capul, și se dusese mai devreme la culcare. Nu-l interesa roșcata aceea care cînta strident cu paharul în mînă și-și azvîrlea cu piciorul într-o parte fustele lungi, cînd începea să danseze.

Nu, nu știa să lege prietenii. Nici nu-i trebuiau. N-avea ce să-i spună unui prieten și nu-i plăcea să-l audă bătînd cîmpii sau făcîndu-i mărturisiri. Era mai bine, infinit mai bine să fie singur, în fața *Fecioarei între stînci* a lui Leonardo, sau la Chârtres, în catedrală. Era mai bine pe terasa de la Saint-Germain sau în biblioteca Sainte-Geneviève. O dată se îmbolnăvise grav, făcuse o aprindere de plămîni. Zăcuse singur, îngrijit de slujitorul care îi făcea

menajul, și nu trimisese după nici un coleg, nu scrisese acasă că e bolnav. Avea febră, n-avea nevoie de nimeni lîngă el, nici de grija și spaima celor de acasă. La ce i-ar fi folosit ?

Cînd ajunse în ultimul an, cunoscu într-o seară, cînd ieșea de la bibliotecă, alt român, Radu Cricoveanu, fiu de moșier și el, student la medicină. Dacă garderobiera nu le-ar fi încurcat pardesiele, ar fi trecut unul pe lîngă celălalt fără să știe că sînt amîndoi de-un neam. Un „ăsta e al meu", scăpat de Radu, îl făcuse pe Lulu să lase să-i treacă peste chip unul dintre rarele lui zîmbete palide.

Porniseră împreună, pentru că Radu se alăturase de el. Vorbiseră, sau mai curînd vorbi Radu. Admiră seara învăluită într-o ceață subțire, pomeni din întîmplare tocmai de *Fecioara între stînci*, mărturisi și el că fuge de prietenii multe și zgomotoase, pentru că numai în izolare poate învăța temeinic. Voia să ajungă în țară medic bun, să știe mult, să fie de folos. Era sensibil, cultivat, nu încerca neapărat să pătrundă în intimitatea noului lui cunoscut, nu povestea nimic despre el. La despărțire, îi spuse lui Lulu că a doua zi pleca să vadă Strasbourgul.

— Cunoști orașul ? Eu am mai fost o dată primăvara trecută și trebuie să-l mai văd și acum, în vacanța asta. Primăvara e mai frumos decît oricînd. Tocmai în orașele vechi e primăvara mai frumoasă decît oriunde, pentru îmbrățișarea asta a morții cu viața biruitoare. Trebuie să te duci o dată la Strasbourg !

Lui Lulu i se clinti ceva, ca o pîlpîire, în privire.

— Nu vrei să mergem împreună ? întrebă medicinistul.

— S-ar putea, răspunse incolor Lulu. Da, am să vin cu dumneata. La ce oră pleacă trenul ?

Lui Radu îi plăcea tocmai răceala și măsura lui Lulu. Cele cîteva cuvinte pe care le spusese arătau și inteligență, și stăpînire, și discreție. Poate că tocmai azi îi scosese viața în cale prietenul visat, prietenul pur, sobru, grav și profund. Noaptea Radu dormi puțin de emoția drumului de a doua zi, de emoția apropierii de acest om pe care nu-l cunoștea, dar pe care îl bănuia.

În cele două zile petrecute la Strasbourg, Lulu nu-și decepționă noul prieten, așa cum credea Radu că începe să-i fie. Păstră aceeași sobrietate, aceeași gravitate, și desfășură, în plimbările lor la vechile monumente, atîtea cunoștințe, dădu dovadă de o cultură atît de vastă, încît Radu începu să-l admire pe față, entuziast, copilărește. Omul ăsta trebuie să aibă un caracter puternic și fără pată, își spunea el. Și tăcerile lui sînt interesante, sigur că aceste tăceri și această răceală acopere un suflet clocotitor și în același timp candid. Poate că e lipsit de apărare, absorbit cum e numai de problemele de estetică, poate că răceala e singura lui armă de apărare, și că are nevoie de mine. Poate că i-am ieșit în drum la ceasul potrivit, să-l ocrotesc de tot ce i-ar putea răni sensibilitatea, primejdui chiar viața.

Radu se înflăcăra, se hotăra să se devoteze acestui om atît de delicat și de absent.

Se mai întîlniră la Paris, se mai plimbară împreună. Radu era cel care îl căuta pe Lulu, care îl scotea din casă sau din bibliotecă, și Lulu se îndupleca, pentru că avea în Radu un public sensibil. Repeta în fața lui punct cu punct tot ceea ce punea acum în lucrarea lui de doctorat, pîndea reacțiile acelui om receptiv și cultivat, și știa bine că Radu n-avea să-i vîndă nimănui ideile, pentru că n-avea

prieteni, ca și el, și nu era gură spartă. Radu primea tot, admira tot, creștea de bucuria încrederii pe care i-o arăta acest Melinte-Lunceşti, atît de rafinat, atît de solitar.

Într-o zi Radu, care nu vorbea niciodată despre el, îi spuse lui Lulu de-a dreptul, tocmai pentru că se pregătise mult să i-o spună după lungi introduceri și ocoluri, ca să vadă dacă e dispus să-l asculte pînă la capăt, că iubește o domnișoară, o româncă, o fată fermecătoare, care e în clipa aceea la Paris cu tatăl ei.

— Diseară iau masa cu ei în oraș. Aș vrea să vii și tu. Aș vrea s-o vezi. Am nevoie de părerea ta, am nevoie să mă confirmi. Nu-mi dau seama cum e, știu numai că îmi pierd capul cînd o văd. Tu ai să deosebești mai mult în ea, tu ești înțelept și pe urmă... n-o iubești!

Lulu n-avea chef de un sacrificiu atît de mare. Ce avea să facă el acolo cu o domnișoară fermecătoare, cu un babac ruginit poate, și cu Radu ăsta amorezat?

— Ai să ai ce vorbi cu tatăl ei, Sava Cosacopol. E un mare colecționar de artă, e un pasionat. Are piese unice.

Lulu ciuli urechea. Da, avea să se jertfească pentru Radu, să piardă o seară. Radu era fericit. Își închipuise el că Lulu nu i-ar refuza nici un lucru mai greu.

În marele restaurant în care își vedea răsfrîntă în zece oglinzi silueta dreaptă, profilul înțepenit, nu era lume prea multă. Sava Cosacopol, a cărui față prea plină era luminată de un zîmbet viclean, de parcă mereu ar fi spus lucruri în care nu credea și de care se distra înlăuntrul lui, vorbea cu multă pricepere despre pictura asta nouă, a lui Toulouse-Lautrec sau a lui Gauguin, care revoltă atîta lume încăpățînată să vadă tot Poussin, de parcă n-ar fi trecut prin Manet și prin Monet, de parcă nu și-ar fi învățat ochii cu lumini

difuze și linii topite în culoare. Uite, el avea să cumpere două-trei bucăți de Gauguin, după care se va bate lumea peste cîțiva ani. Nu se sfia să le pună pe pereți acasă la el, în țară, lîngă colecția de stampe japoneze. Nu auzise Lulu de colecția lui ? Îl poftea să vină s-o vadă, la vară, în vacanță.

Domnișoara Raluca Cosacopol era subțire, brună, neliniștită, agitată parcă necontenit de o febră lăuntrică. Lui Lulu îi semănă cu *Femeia cu nevăstuica* a lui Leonardo, pentru că voia neapărat să-i semene cu ceva. Ochii negri, puțin oblici, îi fugeau ca ai *Femeii*, ai *Nevăstuicii*, colțurile gurii i se ridicau de zîmbet, bărbia ascuțită avea un mic aer de curaj, de înfruntare. Își muta privirea de la Radu, încremenit de adorație, la Lulu, ai cărui ochi străvezii nu spuneau nimic. Se părea chiar că se uită mai stăruitor la Lulu, atîtată de tot ce nu pricepea la el, decît la Radu, despre care știa tot. Avea aerul că îi venea greu să stea pe scaun, că are să țîșnească în fiecare clipă în sus ca o rîndunică, sau ca o veveriță, pe marele palmier de lîngă masa lor. Mîinile ei brune, uscate, alergau nervos pe fața de masă, așezau o buclă desfăcută, fărîmițau pîinea, prefirau ca pe niște mătănii perlele de pe gîtul înalt și subțire. Uneori rîdea tare, cu un rîs limpede și grăbit parcă să se sfîrșească mai repede. Voia șampanie, n-o mai voia, cerea o prăjitură, o dădea la o parte, îi era cald, îi era frig, nu-i plăcea scaunul.

A doua zi, Lulu îi trimise un coș mare cu trandafiri albi. Se uită liniștit în ochii lui Radu cînd îl întîlni, ca să-și dea seama dacă știe ceva. Radu nu știa nimic, nu i se spusese.

Peste alte două zile, îi trimise domnișoarei Cosacopol un coș de trandafiri roșii.

Apoi luă masa, din întîmplare, în restaurantul hotelului în care locuiau tatăl și fiica. Era la prînz, Radu se cuvenea să fie la ora aceea la curs. Îi întîlni. Poftit la masa lor, vorbi numai cu Cosacopol, dar se uită cu stăruință în ochii oblici și neliniștiți ai fetii. Ea nu pricepea bine ce se ascunde dincolo de privirea asta înghețată, încăpățînată, incoloră, dar ghicea.

A doua zi, familia Cosacopol se întoarse în țară. Lulu era mai ocupat acum, nu se mai putea plimba cu Radu, examenul de doctorat era prea aproape, dar îl primea uneori la el și îl lăsa să plîngă pe umărul lui tot zbuciumul și toate îndoielile unei iubiri pătimașe, încă fără răspuns.

După doctorat, Lulu veni să se odihnească la moșie, înainte de a se instala în casa din București, care îl aștepta pustie, cu ușile închise. În locul bucuriei că luase examenul cu o lucrare care avea să fie editată acum la Paris, atît de bună era socotită și atîta faimă avea încă înainte de a fi tipărită, pe fața lui Lulu se citea o dureroasă concentrare, un gînd care îl săpa adînc și statornic. Scria des scrisori și primea ceva mai rar. Scrisorile veneau din țară. Ca să preîntîmpine orice întrebare din partea lui taică-său, îi spusese o dată : „Tată, m-am îndrăgostit". Georges nu întrebase mai mult, nu avusese curaj. Se mulțumea cu cinstea pe care i-o făcuse fecioru-său spunîndu-i atît. Nu era Lulu omul pe care să-l descoși, cînd nu voia să spună mai mult. Georges nu știa de cînd Lulu devenise pentru el cineva în fața căruia te intimidezi și te pierzi. Nici nu se întreba. Adorația lui pentru copil devenise pe nesimțite adorație pentru un soi de zeitate cu toate, dar absolut

cu toate calităţile din lume. Îşi măsura gesturile, cuvintele, în faţa lui. Voia să-i fie pe plac oricînd, să nu se ruşineze niciodată Lulu de el.

Vara era caldă şi uscată. Vătaful, argaţii, chelarul, bucătăreasa, schimbaţi toţi pe rînd după moartea Zoei, erau de mult struniţi să nu-i iasă din cuvînt lui Melinte, să-şi facă treburile cu exactitatea unui ceasornic, cu frica lui Dumnezeu în sîn în faţa boierului, pentru că i-ar fi bătut cel de sus dacă s-ar fi atins de un pai, şi pînă la cel de sus, mai era chiar el, moşierul. Ţăranii din sat îi urau surd şi pe boier, şi pe oamenii lui, crînceni la cîştig, răi la pagubă, plini de socoteli întortochiate, în care şi dracul, dacă ar fi lucrat pe moşie la Lunca, ar fi ieşit dator. Acum Georges ieşea rar la cîmp sau la vie, să-şi plimbe ochii cercetători asupra desfăşurării muncilor, dar tot ieşea, pentru că era mai bine să-i treacă pe toţi un fior rece pe şira spinării la vederea lui. Dar foarte des stătea în pridvorul larg din spatele casei, cel de pe care se vedeau, heleşteul şi sălciile de pe malul dimpotrivă, stătea cuprins de un soi de oboseală pe care nu voia nici faţă de sine s-o recunoască, de o durere surdă în măruntaie, care îl apuca întotdeauna după un prînz mai îndelungat. N-avea decît cincizeci şi opt de ani Georges, şi judecînd după protopopul Sache, taică-său, care aşa firav cum părea, era zdravăn şi limpede la cap la optzeci de ani, după bunicul său, care trăise nouăzeci, socotea că se mai întindea încă destulă cale înaintea lui. Şi-o croise bine, n-avea acum decît să meargă cătinel înainte, era rîndul lui Lulu să ridice o clădire solidă pe temeliile pe care i le pusese el. Aşa cum pornise băiatul, făgăduia să fie un învingător, nu un supus. Acum trece prin clipa de răscruce la care se gîndise Georges de

cînd îi era fiul de o șchioapă, acum își alege se vede treaba o nevastă. Dacă îi spusese lui că s-a îndrăgostit, însemna că dragostea asta era ceva serios, era un început de hotărîre, altfel n-ar fi pomenit despre ea, cum nu pomenise despre nici una din aventurile pe care sigur că le avusese pînă atunci. Alesese oare Lulu bine? Se gîndise și la averea, și la neamul, și la trecerea în soțietate a fetei aceleia pe care o iubea? Ar fi fost greu să presupună altfel, cugetînd la gusturile alese ale lui Lulu, la indiferența lui față de tot ce era șters sau obișnuit, la necesitățile lui din ce în ce mai mari. Dar dacă, ferească Dumnezeu, alesese vreo fată de neam vechi și ruinat? Dacă se gîndise, în nevinovăția lui, că averea părintească era destul de mare și că nu mai avea nevoie de cine știe ce zestre? Dacă îi sucise mințile vreo fetișcană îndrăcită, care vrea să comande ea și să-l ducă de nas, în loc să se închine, cum se cuvenea, în fața minunii ăsteia de băiat? Pînă n-o cunoști, pînă n-o vezi cu ochii tăi, nu poți fi sigur de nimic, și nici liniștit nu poți fi, oricîtă încredere ai în feciorul tău. Primea des scrisori Lulu. De ce nu aduceau scrisorile astea o dezlegare la așteptarea lui, de ce era mereu tăcut, gînditor, mohorît chiar? Din fotoliul lui adînc, așezat în pridvor, Georges urmărea chipul băiatului așezat și el în alt fotoliu, în fața unei mese de scris. Lulu citea, nota ceva, apoi rămînea cu ochii duși departe, în sălciile și trestiile de pe malul celălalt. Treceau ceasuri, trecea după masa întreagă, și Lulu nu-și muta privirea străvezie nici în stînga, nici în dreapta. Degetele lui lungi, albe, ca niște tulpini subțiri de brîndușe, nu se mai clătinau de pe brațele fotoliului. Să fie chiar atît de îndrăgostit? se întreba tatăl. Privind în propriul lui trecut, oricît l-ar fi răscolit, nu-și aducea

aminte să-l fi doborît vreo dragoste, să-l fi muncit atît de tare încît să-l soarbă împrejurărilor care îl înconjurau. Niște fetișcane în sat, la început, niște cuconițe din București, cînd își făcuse dreptul, mai mult vînzătoare și modiste de fapt decît cuconițe, Maranda, pe care o luase de la taică-său, zaraful, cu nițică zestre în bani și cu casele din tîrg, și la care ținuse pentru că era nevasta lui și pentru că i-l făcuse pe Ilie, și, în sfîrșit, Zoe, față de care își dăduse atîta osteneală să pară că o iubește, încît truda și necazul că îi întîrzie planurile, îl făcuseră să nu-i mai vadă aproape frumusețea și farmecul. Căzuse el pe gînduri vreodată pentru Maranda sau pentru Zoe, rămăsese uitat cu ochii deasupra unei ape, nemaiștiind ce avea de făcut în ziua aceea sau pierzîndu-și pofta de mîncare ? Da de unde ! Socotise că oamenii care fac treburi din astea mai mult își închipuie că simt ceva decît simt, și cînd apărase vreun proces de divorț, bănuise că numai un interes bănesc stă îndărătul acuzațiilor geloase, iar crimele pasionale le rînduise repede în mintea lui drept sminteli de oameni care n-au nici o treabă pe lume, treburi de istericoși neînstare să știe ce e însemnat în viață și ce nu. Și acum Lulu spunea că e îndrăgostit ! O fi fost și nițică dragoste la mijloc, or fi și alte socoteli pe care băiatul nu le mărturisește. Chibzuit a părut întotdeauna, nu se poate să se fi deșteptat în el vreun dezechilibru din străмoși.

Lulu privește peste fața lucioasă a bălții la trestiile din care vine uneori glasul privighetoarei de stuf, pe care n-o aude. Sînt acolo o seamă de sălcii mari, pe jumătate putrede, răsucite, care întind brațe de uriaș și cocoșează spinări de uriaș, oglindite în apa liniștită. Seara se iscă corul nesfîrșit al broaștelor, care nu știi de unde vine, din apă,

de pe maluri, din cer, și nu mai amuțește pînă noaptea, tîrziu. Seara lacul se face de aramă topită, asemeni cerului de deasupra lui sau se pătează sîngeriu, printre șopîrlele vinete ale norilor oglindiți. De obicei Lulu nu vede nici cerul, nu aude nici cîntecul imens, răspîndit pretutindeni, al broaștelor. Uneori vede însă. Uneori ochii lui își pierd parcă pielița care îi acoperă ca pleoapele păsărilor de noapte, și peisajul îl lovește brutal, cu cruzime, în toată frumusețea lui. Seamănă cu un amurg auriu de Claude Lorrain, seamănă cu un al doilea plan albăstrui, diafan, de Leonardo. Atunci inima îi zvîcnește cu putere, i se pare că moara neobosită care macină necontenit în capul lui se oprește o clipă din mers, ca să lase loc nu liniștii, ci foamei aceleia pe care i-o trezește un tablou, un vas cizelat, un cristal diafan cu forme ciudate, o sculptură modelată cu mîini neomenești, bucuriei aceleia sălbatice și nevoii de a mai vedea, de a mai vedea încă, de a înghiți în el imaginea care îi stă în față, de a o păstra pe vecie. Pe măsură ce în aer se amestecă cenușiu-diafan și albăstruistrăveziu, malul se depărtează, se adîncește. Dincolo de sălciile răsucite și negre, dincolo de cele cu plete dese, verzui, acum întunecate, începe să se bănuie nesfîrșitul. O umezeală călduță vine dinspre baltă. Lulu o respiră adînc, să-i răcorească arșița lui din piept. Gîndurile alungate o clipă se întorc ca roiul de țînțari care s-a năpustit adineauri peste el. Raluca Cosacopol nu s-a hotărît încă, fiecare scrisoare a ei făgăduiește în măsura în care respinge. Duce pesemne, mîrșava, aceeași corespondență cu Radu. Stă acolo, la moșia lui taică-său, la Ghergani, și se desfată citind zilnic scrisorile unuia și ale celuilalt, își face o părere din ce în ce mai bună despre ea însăși, care e

atît de iubită, pentru care se dau în vînt doi tineri atît de deosebiți. Nu, Lulu știe bine că Radu are multe merite, că nu e nevrednic să pună stăpînire pe Ghergani. Numai că uite, vrea pentru el holdele Gherganilor, și pădurea cu vînat, și dealurile moicome care încep din fața conacului, pe care se fac struguri buni. Aduce Lunca, ar aduce și Gherganii. Și vrea și porțelanurile chinezești cumpărate de Sava Cosacopol cînd a fost în Orient, și covoarele de Smirna, și stampele japoneze. Sînt unice în țară. Le vrea. Dacă ar ajunge toate pe mîna lui Radu, Lulu s-ar îmbolnăvi, ar muri poate de o boală necunoscută de doctori. Ore întregi își închipuie, stînd pe cerdac, cum ar arăta toate obiectele astea, în ziua în care ar fi duse la București, în casa cea nouă, împreună cu cele care se află aici, la Lunca, agonisite de marchizul Chaumont-Auvry, și cu cele mult mai puține la număr pe care le-a cumpărat el însuși în Franța. Ore întregi își închipuie, cu ochii ațintiți la sălciile de pe malul celălalt, ce-ar mai putea cumpăra încă, în ziua în care venitul celor două moșii, Lunca și Ghergani, i-ar reveni numai lui. Că doar nici taică-său, nici Sava Cosacopol, n-aveau să trăiască cît lumea. Cosacopol e bolnav de inimă, iar taică-său începe să dea semne de bătrînețe.

Radu îi scria acum Raluchii din Italia, unde poposise în drum spre țară. Cînd avea să vină, avea să fie mai greu. Era în stare să se ducă la Ghergani, să-l cucerească pe bătrîn. Apropierea e altceva. Atunci va trebui să plece și el acolo. Deocamdată nu-i părea necesar să stea zi de zi cu Raluca alături, deocamdată îi scria scrisori convingătoare, pasionate. Raluca e obositoare, zgomotoasă, pretențioasă. Sigur că cere să te ocupi necontenit de ea. O văzuse numai de două ori, nici nu-și vorbiseră aproape, dar înțe-

lesese ce fel de femeie trebuie să fie. Dar dacă, pînă la întoarcerea lui Radu, fata nu-i scria scrisoarea hotărîtoare, trebuie să se ducă acolo. Radu e și puțin ruinat, Sava ar trebui s-o știe, dacă n-a aflat-o încă. Ar trebui să mai afle că maică-sa a avut o boală de nervi, de pe urma căreia a murit! O asemenea boală, dacă nu trece la prima generație, se moștenește negreșit de către a doua. Astea sînt lucruri care trebuie bine gîndite, bine pregătite, ca să le afle Sava Cosacopol de la cine știe cine, om în care poate avea încredere și care n-are nici o legătură cu el, cu Lulu. Dar poate că Raluca, sucită și repezită cum e, are să-i scrie chiar mîine că trebuie să vină repede s-o ceară. Ce străvezie e noaptea, se nesfîrșit de frumoasă!

E cam umed aici, se gîndește Georges, dar cum să las băiatul singur? El nu dă nici o dovadă că are nevoie de tovărășia mea, nici nu m-a privit măcar de trei ceasuri, însă nu-ți poți lăsa copilul cu niște gînduri atît de amare sau poate numai adînci, noaptea, în pridvor, măcinat de ele, parcă bolnav. Maranda a venit de două ori în vîrful picioarelor pînă în pragul ușii și i-a privit lung, semn că cina e gata. A venit și Pavel, feciorul, cu mănușile albe trase pe mîini, dar Georges i-a făcut semn să plece fără zgomot.

Așa, așa stătea uneori și cu Zoe pe cerdacul ăsta. Zoe spunea că nu e niciodată mai fericită decît în ceasurile de seară, stătea ca îmbătată în fotoliul pe care stă acum Lulu, și cînd se auzea glasul privighetoarei, își punea mîna subțire, cu inele multe, peste mîna lui. El săruta cuvios acea mînă ușoară, și o păstra la pieptul lui. Se gîndea că acasă îl așteaptă copilul, nevasta, că poate de ieri, de cînd plecase el din oraș, băiatul ar fi putut căpăta guturai, ar fi putut

să i se aplece, și-l cam sîcîia glasul privighetoarei și corul broaștelor. Mai avea și treburi în oraș, și trebuia să se minuneze în fața lunii care răsărea peste sălcii. În sfîrșit, și asta era o treabă, se mîngîia el, tot ce făcea pentru Zoe nu era lucru pierdut. Într-o seară, săraca, îi sărutase ea mîinile lui, atît era de mișcată de frumusețea priveliștii și bucuroasă că rămăsese peste noapte la conac, că n-o lăsase singură. Păcat de ea că n-o cunoscuse mai de mult, că murise Chaumont-Auvry după ce se însurase el, Melinte, că se înșiraseră lucrurile așa fel, încît, dacă ar fi lăsat-o să moară de bătrînețe, nu creștea Lulu cum a crescut, ba poate mai ajungea averea și pe mîinile neamurilor ei. N-a fost timp. Ehei, tot omul are o moarte, mai bine pentru ea că n-a apucat să îmbătrînească. Uite cum îl dor șalele pe el, și cine știe cîte or să-l mai doară treptat, fiindcă bătrînețea nu vine cu zurgălăi și cu geamparale. Te strică bucățică cu bucățică așa, pe picioare, și pe urmă mergi aproape pe brînci, și tot ți se mai vatămă cîte ceva din ce rămăsese întreg și fără durere.

E palid băiatul, e palid el de obicei, dar acum s-a făcut ca o lumînare de seu. Numai de și-ar face socoteli bune, și de i-ar ieși !

Trebuie să-i scriu mîine mai aprig decît i-am scris pînă acum, se gîndește Lulu. Ce lună de terra cota, pîntecoasă și grea. Au în salon un candelabru Capo di Monte a cărui pereche se află la Villa Borghese. De unde o fi pus mîna Cosacopol pe el ? În salonul meu din București, în care am să pun numai mobilă venețiană... oglinzile lui Chaumont-Auvry, lada florentină pe care am cumpărat-o eu la Paris, lada sculptată din secolul XVI, și un singur tablou, unul singur : un Canaletto. Am să găsesc un Cana-

letto. Trebuie să găsesc. Mai sînt încă cîteva risipite prin lume, n-au intrat toate în muzee. Chinuitele de sălcii de pe malul celălalt seamănă acum cu sclavii lui Michelangelo. Cînd te gîndești că Radu e acum în Italia și eu aici, te și înfurii. Am să fac călătoria de nuntă în Italia. Sînt anumite lucruri pe care trebuie să le văd bine de aproape. Raluca să rămînă aici, la Lunca, să nu mă încurce. Ba nu, n-are să se poată, e doar călătorie de nuntă. Am să-i găsesc de lucru la Roma pe la croitori, pe la modiste, ca s-o pot lăsa acolo un timp. Să-i dea taică-său un supliment de bani pentru asta, că doar... în sfîrșit, vom vedea. Luna s-a urcat deasupra plopului, ca o imagine dintr-o poezie a lui Musset. Pe apele liniștite ale cerului trece galera grea a unui nor.

E chinuit de dragoste băiatul, se gîndește Georges. Pesemne că există și asta pe lume, de vreme ce Lulu o simte trebuie să fie un lucru vrednic de luat în seamă și de cruțat.

Logodna lui Lulu s-a făcut la Lunca. Georges era dezolat că biata lui soție avea o criză de ficat și nu putea lua parte la ceremonie. Și, ca un făcut, venerabilul lui tată, care ar fi vrut să vină, să dea binecuvîntarea lui de protopop tinerei perechi, era țintuit în pat de reumatism. La vîrsta lui era firesc. Cosacopol, cu un zîmbet necurmat pe buze, prețăluia necontenit din ochi lucrurile mari și mici din casă, voise, în dimineața în care sosise și nu era de loc obosit, după spusele lui, să vadă puțin și acareturile, și moșia, pentru că îi plăcea natura la nesfîrșit, vizitase și grajdurile (iubea animalele!), cercetase și via, și pivnițele de vinuri, se interesase de soiul și mulțimea peștilor

din helești pentru că grozav îi plăcea să pescuiască și, liniștit după atîta plimbare, trăsese un somn zdravăn după masă, înainte de ceremonia logodnei. Lulu se ținea necontenit de Raluca cea neagră, iute ca un țipar, căreia cînd îi era prea cald pe cerdac, cînd prea înăbușitor în casă. Se uita țintă la ea ca fascinat, ca înțepenit de prea multă fericire. Un om fericit n-are nevoie să vorbească. Și faptul că nu trebuise să dea ochii cu Radu, pe care nu se temea să-l înfrunte, dar cu care nici nu-i dădea inima ghes să aibă conversații lungi și dramatice, îl umplea și el de mulțumire. Raluca se hotărîse, Cosacopol, informat bine despre toate, se hotărîse și el.

Într-o odaie în care locuise cîndva camerista Zoei, cu perdelele trase și cu ușa încuiată, Maranda își dădea în cărți, mînca baclavale și dulceață de trandafiri, asculta cu nepăsare duruitul caleștilor care intrau pe aleea cea mare, zgomotul petrecerii, cîntecul lăutarilor de sub cerdac. Nici nu-i părea rău măcar că nu ia parte la petrecere, era sătulă de oaspeții lui Georges. Aștepta să se audă din sufragerie zgomot de tacîmuri, ca să i se aducă și ei vînat, fripturi, vin. Mai în tihnă mănîncă omul și-i prieste cînd e singur, decît cu toți izmeniții care vin azi la Georges. Se logodește băiatul ! Ei și ? Parcă asta avea să schimbe ceva din viața ei ? Pe băiatul ăsta îl pierduse de cînd avea șase-șapte ani. Abia își mai aducea aminte că fusese al ei.

Tîrziu, după miezul nopții, cînd unii oaspeți plecaseră iar alții jucau cărți în salonul cel mare, Lulu se afla pe cerdac cu Sava Cosacopol și cu Raluca, pe care o ținea strîns de mînă cu degetele lui reci și lungi. Lulu era bucuros și destins cum nu mai fusese de mult, poate chiar niciodată. Bucuria asta nu se citea chiar pe fața lui prelungă,

albă, sau în ochii lui străvezii, dar se deslușea, pentru cine era deprins cu el, în faptul că avea chef de vorbă, că își spunea tare gîndurile despre pictură, despre gravura pe cupru.

— Colecția dumitale... tată, — și subliniase cuvîntul cu cîtă căldură putea el, — colecția de stampe japoneze, e o demonstrație a unei metode mai rar folosite. Cînd o vom cerceta împreună...

— N-o mai am, rosti cu un zîmbet galeș Cosacopol.

Lulu simți că i se oprește inima, dar atît de brusc, încît se întrebă o clipă dacă ăsta era sfîrșitul lui. Mîna neagră a Raluchii lunecă din mîna lui înțepenită. Mirosul puternic al mixandrelor din grădină, pe care îl simți abia acum, îi dădu brusc o greață violentă.

— N-o mai ai ? întrebă în sfîrșit, rar, alb.

— Am vîndut-o.

Ticălosul ! Ticălosul ! Pușlamaua ! Negustorul ! Negustor scîrbos și necinstit ! Și mi-o mai dă pe fie-sa, se „îndură" să mi-o mai dea, fără colecția de stampe ! Atunci e adevărat că a avut și o colecție de bronzuri chinezești și a vîndut-o acum cinci ani ! Pungaș nemernic, nu putea să mi-o spună azi-de-dimineață ! Ce-și închipuie el ? Că o logodnă nu se poate strica ? Nu se poate strica în așa chip încît fata să fie acoperită de rușine în ochii lumii, să plutească asupra ei presupunerea că logodnicul i-a descoperit un cusur mare și rușinos ? Mai are porțelanurile chinezești, mai are covoarele de Smirna, moșia, în sfîrșit, mai are el destule. Dar oare le mai are ? Un asemenea om e în stare să fi vîndut și celelalte colecții.

— Ei, da, spuse el rece, lucrurile astea circulă, se cumpără și se vînd. Ai vîndut și porțelanurile ?

— Nu, răspunse Cosacopol sec, nici pe ele, nici covoarele. Astea fac parte din moștenirea Raluchii.

Lulu poate să tragă puțin aer în piept. Poate că în schimbul stampelor a achiziționat altceva.

— Ai mai găsit ceva frumos în ultima dumitale călătorie la Constantinopol ?

— Oh, nu m-am dus pentru cumpărături. Am dus cîteva mii de oi. Aveam nevoie de bani în țară.

Dracu știe în ce încurcături a intrat porcul ăsta. Banii de pe stampe s-or fi dus pe oi și banii de pe oi or fi fost pierduți la cărți. Ai să mi-o plătești tu mie, Sava Cosacopol, ai să mi-o plătești mai repede decît îți închipui. Sub interdicție te pun, tîlharule, de cum mi-o veni la îndemînă. Mi-ai furat stampele japoneze, m-ai jăpcănit, m-ai nenorocit. O să mi-o plătești și tu, și fiică-ta. Din moștenirea Raluchii ai spus, nu din zestre. Pînă să ajung eu la moștenire, poți tu să faci cîte speculații vrei cu tot ce n-ai trecut pe foaia de zestre. Cu tine trebuie procedat repede. Și tata îți mai face temenelele ca unui boier, negustorule, fiindcă te știe moșier și fiindcă ai răspîndit în țară știrea că taică-tău a fost mare armator la Constantinopol, și maică-ta prințesă sîrboaică. Ai făcut un control pe moșia mea și în casa mea, de parcă trebuia să întocmești inventar, de parcă trebuia să ți-o cumpăr pe fiică-ta cu aur, cu greutatea ei și a ta, putină de osînză ce ești, în aur curat.

Ultimii oaspeți plecară clătinîndu-se, duși la caleștile lor mai mult pe sus, de slujitorii lor și de ai casei. S-a mîncat mult, s-a băut mult. Lulu, care n-a băut nimic, cum nu bea niciodată, se uită la alaiul ăsta legănat, care l-a sărbătorit pe el, l-a sărbătorit pentru chilipirul de a fi pier-

dut stampele, și așteaptă, cu dinții încleștați, să-l vadă dus. Raluca și taică-său rămîn să doarmă la Lunca, în odăile pregătite pentru ei. Zadarnic așteaptă Raluca s-o atragă Lulu în vreun colț întunecat al casei, s-o îmbrățișeze fierbinte, așa cum nu se cuvine în fața părinților, s-o sărute sălbatic, așa cum a sărutat-o o dată Radu, la Paris, cînd o conducea acasă cu un cupeu după un spectacol la Opera Italiană, și încă alt curtezan, care avusese mult mai mult curaj. Zadarnic își face de lucru cînd pe cerdac, unde și-a pierdut evantaiul, cînd în salonul cu lumînările stinse, unde și-a uitat batista, Lulu rămîne încremenit în pragul ușii dintre salon și sufragerie, și o așteaptă să-și adune toate lucrurile rătăcite.

Raluca adoarme plîngînd, i se pare că de toate astea vinovat e taică-său, care nu s-a culcat mai devreme. Nu se mai satură de petrecere și de sporovăială, nu înțelege că vremea lui a trecut. Lulu, în odaia lui, are o criză. A încercat s-o prevină, s-o stăpînească, dar ea a venit neînduplecată, cu durerile cunoscute în stomac, cu gheara cunoscută pe inimă, cu acea înțepeneală a mădularelor care o precede. Acum e cumplită. Se zvîrcolește pe jos, face spume la gură, își smulge părul din cap. Georges intră la el, cherchelit și vesel, să-l întrebe dacă toate i-au părut boierește izbutite. Îl vede, se trezește brusc și, lucid, îi astupă gura cu o pernă, ca să nu se audă pînă în odăile musafirilor urletele lui frînte, icnite. I se rupe inima, dar trebuie să-i astupe gura prin care nu iese decît urlet și din cînd în cînd un cuvînt: „Stampele"! Spălat cu apă rece, frecat la încheieturile mîinilor, silit să înghită un pahar de apă sedativă, Lulu se liniștește încet, tîrziu, și se explică. Pentru Georges e limpede: n-au de-a face

cu un om corect, cuscru-su ăsta, Cosacopol, e un șmecher, un pungaș, și trebuie să fie cu ochii pe el. Nu e de scăpat din mînă, pentru că și fără stampe reprezintă un capital excepțional, dar trebuie controlat la orice mișcare, ca să nu mai înstrăineze și altceva. Ah, dacă ar mai trăi spițerul ăla care făcea o otravă pentru șobolani atît de grozavă ! se gîndește Georges. Dar a murit, arde-l-ar focul gheenei, și ceilalți n-or fi nici atît de pricepuți, nici atît de naivi. Ce s-a mai bucurat că i-a dat Georges o piesă de cinci franci, fiindcă a stîrpit pacostea de șobolani de la Lunca.

Soarta fu îndurătoare față de Lulu. Melinte avu cu Cosacopol o discuție aprigă înainte de întocmirea foii dotale. Fie că Melinte îl amenință cu vreun lucru în fața căruia trebui să cedeze, fie că însuși Cosacopol voia s-o mărite repede pe Raluca pentru niște motive numai de el știute și că Lunca și casa din București a logodnicului îi păreau foarte ademenitoare, Lulu nu știu niciodată exact, dar cedă în fața tuturor condițiilor, și după ce cedă, se simți foarte rău, la un pas de dambla. Își ducea greu un picior, își întrebuința greu o mînă, și veșnicul lui zîmbet, pe jumătate ironic, pe jumătate dulce-îngăduitor, i se agățase parcă pentru totdeauna în colțul gurii, trăgînd-o vîrtos către bărbia bine învelită în carne. La nunta care avu loc la Ghergani, Cosacopol bău mult, mîncă mult, ațipi de cîteva ori în fotoliul lui căptușit cu multe perne, ca să se trezească zîmbind și să mănînce iar. Mirii plecaseră în călătorie de pe la miezul nopții, dar zaiafetul ținea înainte, fără nici o pricină să se destrame.

Lulu se afla la Florența, cînd o depeșe din țară îl vesti că Cosacopol paralizase. Era mulțumit că se descurcase

într-un fel în nopțile grele pe care le avusese cu Raluca, el, care n-avea nici un soi de experiență de acest fel și nu avusese niciodată vreo tentație. Poate că nevastă-sa nu arătase chiar fericită după aceste îmbrățișări care îl lăsaseră pe Lulu nițel istovit și foarte îngrețoșat, dar el se simțea cu obrazul curat, avea certitudinea că nu se făcuse de rîs, că putea să aibă un moștenitor, lucru esențial în cazul în care năbădăioasei ăsteia de Raluca — care fără îndoială că știa în asemenea treburi mult mai mult decît el — i-ar fi trăznit vreodată prin cap să ceară divorțul și despărțirea averii. Și oricum l-ar fi bîrfit mai tîrziu Raluca în șoaptă sau cu voce tare, dacă avea să vină copilul, putea să fie mărturie de neadevărul bîrfelilor ei. Dar dacă copilul nu venea, trebuia și el să se resemneze, să mai încerce, cu toată scîrba. Depeșa sosi dimineața, cînd Lulu și Raluca își beau cafeaua cu lapte, gata îmbrăcați de oraș, el ca să meargă la bibliotecă, ea la croitoreasă. Raluca citi, scoase un țipăt și leșină. Liniștit, Lulu turnă un pahar de apă rece pe ea și chemă camerista, s-o dezbrace. O dezbrăcase destul aseară, cînd Raluca, ca o pisică flămîndă dar răsfățată, unduise și se plimbase o oră în jurul lui, prefăcîndu-se că nu vrea ceea ce voia și revenind mîngîietoare de cîte ori îl respinsese.

Lui Lulu, boala lui Cosacopol îi părea picată din cer, o fericire pe care n-avusese cum s-o spere atît de grabnic. Sigur, Raluca trebuia să se întoarcă acum, numaidecît, în țară, să-și îngrijească tatăl, iar el trebuie să rămînă să-și completeze la bibliotecă fișele pentru studiul început, că doar în Italia nu vii toată ziua, cînd ai poftă, ca de la Lunca la tîrg. Asta are o mare ușurare, pe lîngă imensa bucurie că scăpase de socru, de pușlamaua aia de negustor.

Raluca se trezi din leșin și plînse o bucată de vreme. Trebuie s-o mîngîi într-un fel, se gîndi Lulu, trebuie să întîrzii de la bibliotecă și s-o mîngîi, uite, am să-i pun mîna pe cap. Și-i puse pe creștet mîna albă, înghețată, inertă. Să-i și spun ceva ! se gîndi el. Dar toate cuvintele acele aprinse din scrisori nu mai veneau, pentru că, în adevăr, nu mai era nevoie de ele. Una e să le scrii, alta să le spui, și de fapt, fiecare lucru la vremea lui.

— Mai există și vindecare, Raluco. S-au vindecat și alții. Ai să te duci, ai să-l îngrijești cum numai o fiică știe să îngrijească. Eu... vezi și tu, am mult de lucru acum. Trebuie să mai întîrzii puțin.

— Singură ? Raluca ridică brusc fruntea, îl privi tăios cu ochii ei negri, aprinși, și din glasul ei aspru pieri orice lacrimă.

— Te urc eu în tren, te așteaptă tata la București. Îl vestim și...

În mintea Raluchii se încurcau și se descurcau repede niște socoteli. Își comandase rochii aici, își comandase corsete și pălării, dantele care nu erau atît de repede gata, o parură de peruzele pe Ponte Vecchio — zgîrcitul ăsta de Lulu se împotrivise să fie cu briliante, — toate acestea trebuiau așteptate. Le puteai lăsa în seama lui Lulu ? Era în stare să le ridice oricum sau să nu le ridice de loc, ca să rămînă cu banii în buzunar, banii dați de tata, „pentru zorzoane fetiții". Săracul tata ! Lulu a făcut ieri economie la o trăsură, a adus-o pe jos acasă după ce a tîrît-o trei ceasuri prin Galeria Ufizzi, să vadă tablouri. Zicea că după masa e prea frumoasă, că e păcat să se închidă atît de devreme în restaurant. Săracul tata ! Cu el să fi fost pe drum, cum a fost la Istambul. Din caleașcă nu mai coboram,

din birturi mari nu mai ieșeam decît pentru prăvălii de mode, și dacă el avea poftă de obiecte de artă, avea turcii lui care i le aduceau la hotel, bune și rele, să-și aleagă, tot de pe la scăpătați și nenorociți care se mulțumeau cu ce le dădea. Cînd te gîndești că un om ca el zace bolnav și neputincios, îți vine să-ți dai cu pumnii în cap. De îngrijit o să-l îngrijească Melinte, ori nevastă-sa aia care a venit la nuntă cu atîtea inele pe degete și atîtea rubine la gît de parcă voia ea să fie pețită, și n-a scos un cuvînt, afară de „Să v-ajute Dumnezeu" din cînd în cînd, ca o pendulă care bate la oră fixă. Să-l îngrijească, alta doar n-are de făcut în viață și la asta s-o fi pricepînd, ca orice muiere. Doar are să-i aducă un plocon destul de frumos din străinătăți. Nu poate lăsa toate lucrurile astea începute aici. Și mai e și italianul acela care stă la masa de lîngă fereastră, domnul acela cu buze roșii sub mustățile negre, cu ochii pătrunzători și focoși, care o privește atît de stăruitor peste umărul lui Lulu. Și asta e o treabă care trebuie descurcată. Și-a revenit tata prima oară, are să-și revină și acum, e tare, e zdravăn, e norocos.

Raluca se aruncă brusc la pieptul lui Lulu, îl prinde strîns în brațele ei fierbinți, care zvîcnesc, și hohotește :

— Nu plec fără tine, Lulu ! Nu plec ! Mai bine te aștept aici. Pricep, studiile tale... pricep. N-am curaj singură. Scriei tăicuțului Georges, roag-o pe măicuța Esmeralda ! Eu n-am altceva pe lume decît pe tata și pe tine. Nu mă duc singură. N-am putere ! Poate că-i va fi mai bine cînd vom ajunge amîndoi acasă. Acum n-am putere să-l văd fără tine alături ! Măicuța Esmeralda...

Îmbrățișarea Raluchii amenință să se schimbe în nu știu ce încleștare drăgăstoasă, dacă Lulu, mai lucid, n-ar

respecta momentul în care se găsesc. Jalea asta trebuie păstrată îndelung, ca după o moarte, seri de-a rîndul, și Raluca, exasperată, își explică durerea și singurătatea frumosului italian, vecinul de masă din restaurant, în zilele în care Lulu e la bibliotecă, adică în fiecare zi.

Sava Cosacopol a fost adus la Lunca, să poată fi bine și de aproape îngrijit. Georges Melinte are acum pe cap și moșia de la Ghergani, unde trebuie să alerge măcar o dată pe săptămînă, ca să nu-i scape nimic din tot ce se petrece acolo. A schimbat și la Ghergani oamenii cu răspundere, cum a făcut odinioară după moartea Zoei, și-a adus oamenii lui, are sub ochi toate catastifele, are în buzunar toate cheile, și înavuțirea asta neașteptată l-a întinerit o vreme, i-a dat puteri noi, l-a făcut să uite oboseala și durerea din șale.

Cosacopol zace într-o odaie cu ferestrele spre heleșteu și ziua, cînd e cald, e scos pe cerdac. Cînd vine toamna, rămîne în odaie. Husni care s-a hîrbuit de tot de cîțiva ani, înlăturat din serviciul Marandei, și pierdut pe undeva, prin casele mici din fundul ogrăzii de păsări în care stau slujitorii, să-și lustruiască acolo bumbii și pistoalele și să-și scrobească fustanelele, a fost scos la lumină ca o haină mîncată de molii dintr-o ladă uitată, ca să-i fie acuma paznic și infirmieră boierului Sava. Husni moțăie pe un scaun, Sava moțăie în fotoliu. Sava se trezește, mugește de undeva, din fundul gîtlejului, pentru că gura nu-l mai ascultă, mugește după băutură, după mîncare, după perna care i-a scăpat de sub rărunchi, și Husni doarme mai departe, sau sare drept în picioare, cu mîna la brîu, la pistoale, gata să apere, să tragă, să bage el în sperieți dușmanul.

Cînd îl hrănește pe boier îl umple de păsat pînă peste urechi, — păsat, asta a poruncit Georges să-i dea paraliticului, ca să nu-i cadă greu, — și cînd îl îmbracă sau îl dezbracă, umblă stîngaci cu brațele și picioarele lui umflate ca niște burlane de la soba din bucătărie, care ar trebui puse la loc cu opinteli, cu ciocanul. Sava rostogolește ochi sălbatici, geme, plînge cîteodată, și adoarme istovit.

Raluca se întoarce din Italia la sfîrșitul iernii. Plînge mult la picioarele tatălui ei, își vine în fire, și plînge iar. Nu știe ce să facă mai întîi, nu știe ce să-i dea. Îi dăruie un șirag nou de mărgele, să aibă cu ce să se joace, plînge iar cînd vede că mîinile bătrînului nu mai pot prefira mătănii, și se așează cu hotărîre la căpătîiul lui. Ea are să-l îngrijească de azi înainte. Stă așa șase zile ca o roabă. Nu schimbă o vorbă cu Maranda, de care și-a dat seama din prima clipă că nu s-a urnit din odaia ei să se uite măcar ce face cuscrul, și nici nu-i mai dă șalul venețian de dantelă pe care i-l adusese în dar, îl oprește pentru ea. Oameni fără inimă ! Oameni fără pricepere, habar n-au cum se îngrijește un bolnav. După șase zile însă Raluca obosește, își caută de lucru prin grădină. Cercetează casa toată să vadă și ea pe ce va fi stăpînă într-o zi, se urcă și în pod, unde dă de niște lăzi ale Zoei, din care se mai poate alege cîte ceva, ba niște pene de struț, ba o fustă de moar, ba niște evantaie pictate, și copiază în amănunt costumul de bal pe care îl purta în portretul care fusese o dată în salonaș, și care deși demodat, la un bal mascat tot mai poate folosi. După alte șase zile pleacă la București, după Lulu. Însărcinată în a cincea lună cum e, mai prielnic îi e Bucureștiul unde sînt doctori pricepuți, decît Lunca unde acum, iarna, nu mai vine nici dracu. Trebuie să aranjeze în casa de la

Bucureşti un colţişor drăguţ pentru Cosacopol, să-l aducă acolo, sub ochii ei. Da, asta are să facă.

Georges, mai potolit de pe drumuri acum, mai stătător, îşi ogoia durerile de şale care s-au întors, cumplite, o dată cu frigul, iar Maranda mănîncă dulceţuri în odaia ei. Nu le mai arde de oaspeţi.

Raluca se gîndeşte că de fapt, după silueta ei încă zveltă, după mijlocul subţire, bine strîns în corset, nimeni n-ar bănui că e însărcinată. La Bucureşti balurile de iarnă încă n-au contenit, ar trebui înainte de primăvară şi înainte de a se strica la trup, să dea o serată cu care să deschidă saloanele casei celei noi de pe Batişte şi să pătrundă în inima lumii bune din Capitală. Dacă Lulu o fi uitat de asta, adîncit în hîrţoagele lui, ea îşi aduce aminte şi nu mai are vreme de amînare.

Georges Melinte simte că hrăneşte în casa lui o mulţime de trîntori. Uite, Sava Cosacopol ăsta, care nu mai e bun decît să mănînce şi să facă murdărie în jurul lui şi pe el, Husni care face umbră pămîntului, cu fustanelele lui scrobite, orb aproape, fără putere măcar să-l ridice pe Sava. Cînd îl mută din pat pe fotoliu mai cheamă şi o slugă care are altă treabă prin casă, aşa că Georges a hotărît să nici nu-l mai îmbrace de dimineaţa, să-l lase în pat. În căsuţele din fundul curţii de păsări mai sînt două edecuri de astea, un fost vizitiu şi o fostă bucătăreasă care nu mai mor o dată, şi se folosesc de mila lui. Într-o ţară civilizată ar exista azile, în toate oraşele, dar la noi ! Şi pe urmă, dacă te gîndeşti bine, şi Maranda ! N-o mai poţi arăta nimănui, nu mai foloseşte la nimic. A îmbătrînit înainte de vreme, nici puţinul pe care l-a învăţat în ce priveşte purtarea

în lume nu-l mai știe. Au fost destul timp o familie unită în ochii lumii, oamenii mai și mor, iar cei care au rămas își plîng doliul frumos, cuviincios, fără mare tărăboi, dar la vedere. Numai de Lulu se bucură și se poate bucura. I s-a și dus buhul în tot Bucureștiul ca unui om de carte, bogat și cu gusturi alese. Lulu e și destul de chivernisit, dă banul cu socoteală, cînd și-a băgat o dată nasul în hîrtiile celor două moșii a dovedit că înțelege foarte bine cum trebuie să intre și să iasă banii dintr-o mașinărie ca asta, a prins și o șmecherie care lui îi scăpase, o socoteală greșită a morarului, învîrtită cu dibăcie ani de zile. Trebuie să-i lase oameni buni care să-i conducă treburile. Lulu n-are să aibă nevoie decît din cînd în cînd să dea pe la cele două moșii și să le controleze, dar mai ales trebuie să trăiască el cît mai mult, să se înzdrăvenească și să trăiască, să rămînă cît mai lungă vreme cu ochii pe averea băiatului, să-i fie de ajutor. Raluca nu-i bună decît să risipească, asta a văzut din primul ceas, n-o să-i prea meargă cu Lulu, dar nici el liniște n-o să aibă din partea ei pînă n-o struni-o bine. Acum nu-i vorba decît de sănătatea lui, a lui Georges Melinte-Luncești, pentru că e nevoie de el pe lume.

Dar într-o seară de april, cînd toți merii sînt înfloriți în livadă și de pe pămîntul de curînd răsturnat de pluguri vine un miros ud, din adîncuri. Eftimie îi aduce lui Georges o scrisoare din oraș, unde s-a dus să ascută sapele. E de la Lulu, care îl vestește că Raluca a născut un băiat. Georges plînge pe scrisoare cum n-a plîns în viața lui, plînge muierește, o sărută, își șterge ochii care nu mai vor să se potolească, cu basmaua de mătase din jurul gîtului, și simte că trebuie să spună cuiva bucuria, s-o împartă cu cineva. Îi e în drum odaia lui Sava, intră la el.

Cosacopol stă răzemat între perne, umflat și inform, ca un sac băgat sub plapumă. Husni se căznește să-i bage griș cu lapte în gură, și cum nu vede bine la lumina lumînării, îl nimerește pe la urechi, pe sub ochi. Boierul [illegible] te, borosește, înghite cu zgomot și geme.

— A născut Raluca un băiat, boier Sava! Să ne [illegible]ia iască!

Sava întoarce spre el ochi răi, tulburi, pe la colțurile gurii îi curg șiroaie de griș. Rostogolește în gîtlej un sunet mai mult furios decît bucuros, și-și întoarce ochii spre linguriță.

Georges iese dezgustat. Asta nu mai e om, e vită. [illegible] o fi supărat pe fie-sa că a uitat să-l mai ia de [illegible] O mai fi știind în mintea lui cea toflecită să [illegible] și supărat! Ar fi vrut poate să rămîie Raluca aici, pe capul nostru, să vadă de el, în loc să plece la București, să [illegible] îngrijească de Lulu și să-i nască copilul în cele mai bune condiții? Să se ducă acolo, în spinarea lui Lulu, să [illegible] cimitir din casa omului abia însurat? Lasă că pentru tine Sava, cum ești tu acum, e prea bun și Husni, ticălosul care ai vîndut colecția băiatului înainte de cununie! Dacă rămîneai teafăr, mai făceai și alte matrapazlîcuri. Numai Dumnezeu m-a ajutat!

Georges alergă la Maranda.

— Lulu are un băiat, Marandă! Să ne trăiască!

Maranda lăsă o clipă în poală cartea pe care dădea [illegible] punînă ca să împlinească pasiența „Pălăria lui Napoleon". Pe fața ei mahmură, mustăcioasă, se petrece ceva, un mare efort care vrea să semene a zîmbet, o mare adunare de gînduri risipite, care îi spun că s-ar cuveni să zîmbească

— E întreg ? întrebă ea.

Georges se înfurie.

— Da'ce ? Ai crezut că e jumătate ?

— Păi nu, dar cît s-a zbînțuit... asta... Raluca, la cîte ...uri a fost ! Numai de-ar ști să-l scalde, să nu-l rupă cînd ...așă.

— Au să-i ia dădacă, n-avea tu grijă de asta.

— Ei, negreșit, ca să se ducă ea mai departe la baluri. Asta și dacă o legi, roade lanțul și fuge.

Peste bucuria lui Georges cade ca o ploaie rece, de ...oi. Asta e, că Maranda are dreptate. Dar el n-avea ...voie acum de dreptatea ei, el voia să se bucure. Lulu ... un fecior ! Neamul Melinte-Luncești se continuă ! ..., cum îl iubește de pe acum pe năpîrstocul ăla, care sigur ...trebuie să semene cu Lulu, cu Lulucă al tatii cînd era ..., alb, alb ca un îngeraș, și gingaș de ți-era frică să pui ...na pe el. Semăna cu protopopul Sache, Dumnezeu să-l ...e, că a răposat pe la Crăciun. Doamne, ce înmormîntare ...ce popet a fost ! Și-ar fi închipuit popa Sache, acum treizeci de ani ? Dar nu-i vorba despre el acum, morții cu morții, vii cu vii. E vorba de urmași, să fie sănătoși ! Lulu seamănă cu protopopul Sache, dar cu cît e mai boeros, mai delicat, mai frumos decît el !

Așa, așa de alb și auriu trebuie să fie acum Dan, feciorul lui Lulu, și delicat ca un prințișor. Are să meargă bunicul la București să-l vadă, și are să-i ducă lucrușoare nu... ii spumă și puf, comandate la Paris, așa cum i-a adus ...e lui Lulu cînd l-a botezat, ba și mai frumoase încă. Trebuie neapărat să petreacă, să sărbătorească împrearea asta fericită, și n-are cu cine. Are să petreacă sinr în sufrageria cea mare, pe care Lulu n-a mutat-o la

București, pentru că nu i-a plăcut Empire-ul după care se prăpădea Chaumont-Auvry, și a preferat să-și aducă de la Roma una italienească. Are să petreacă cu cel mai bun vin din pivniță, cu șampanie și cu tot ce-o mai fi prin casă. Nu merită Maranda s-o aducă la asemenea masă, ca să murmure în mustăți că s-ar putea Raluca să rupă copilul. Ptiu ! piază rea ! Pușchea pe limbă-i !

Georges ridică de nenumărate ori paharul și cinstește în gînd cu Lulu, apoi cinstește cu voce tare, pe urmă cîntă încet și cu hopuri, și iar închină cu Lulu, cu copilul cel alb din leagăn, cu taică-său, popa Sache, cu Zoe, care tare l-a iubit pe Lulu cînd era mic. Se îndreptă pe două cărări spre patul lui. Așa de vesel și de amețit n-a fost niciodată, pentru că niciodată n-a băut de unul singur și nu și-a dat drumul să bea atît cînd a fost cu alții. A trebuit să fie totdeauna treaz, să fie atent ce scapă ceilalți, ce rostesc fără voie, și de unde îi poți apuca, strînge cu ușa, cînd se ivește prilejul.

A doua zi însă durerea din șale e atît de puternică, încît Georges nu se mai poate coborî din pat. A treia zi la fel. N-are de gînd să zacă aici ca Cosacopol și să aștepte moartea. El mai are treabă pe lumea asta. Poruncește să se înhame caii la trăsură și pornește spre tîrg. Nu, doctorii ăștia mărunței de pe aici nu sînt destul de buni pentru el. Cu trenul la București, unde sînt medici unul și unul. Nici n-a avut cînd să-l vestească pe Lulu. Va fi în casa aceea mare un loc și pentru el. Și dacă se va dovedi că boala aduce primejdie celui mic, sau că e o greutate într-o casă în care toată lumea roiește în jurul noului născut, mai există și spitalul Brîncovenesc, în care un om ca el poate să stea domnește.

Georges sosește dimineața la București. Conița doarme, îi spune un fecior somnoros, a dat poruncă să nu fie deșteptată pînă la prînz. Copilul ? Păi îl alăptează doica. Conașul e în biroul lui de la șapte dimineața, ca de obicei. Cu conașul vrea să vorbească ? Nici pe conașul n-are voie să-l deranjeze pînă la 10, cînd îi duce masa de dimineață. Doar dacă dumnealui, oaspetele, zice că e tatăl conașului, are să încerce să bată la ușă.

Georges nu vrea să-l deranjeze pe băiat. Dacă așa e obiceiul lui, să lucreze de la șapte la zece, nu trebuie tata să-i strice rînduiala. Mai întîi că se simte arătînd îngrozitor după o noapte de tren, și ar fi mai bine să se odihnească puțin, să se spele, să se bărbierească, să nu-l sperie pe bietul Lulu. Pe prunc însă trebuie să-l vadă chiar acum, trebuie să-l vadă neapărat, îi arde inima în piept să-l vadă, să-l atingă, să-i sărute măcar un picioruș, că pe obraz un om murdar de drum și bolnav nu se cuvine să atingă asemenea floare.

E mare, e falnică, e frumoasă casa lui Lulu. Așa, gata, mobilată toată, Georges n-a văzut-o niciodată. A stat pe binale cînd se construia, dar de la mutarea lor, copiii nu l-au mai chemat, ca să-l cruțe poate de iarna rea care a trecut, de drumuri grele în starea șubredă în care îl știau. Feciorul boieresc îl trece dintr-o încăpere în alta, cu un aer mîndru și înghețat, de parcă ar fi casa lui aceasta pe care o străbate împreună cu domnul ostenit, picat din provincie, care n-o fi văzut în viața lui asemenea lux.

În fața leagănului plin de dantele albe și funde mari, albastre, Georges încremenește. Nu e auriu țîncul, nu e alb, e negru ca un tăciune, mic, zbîrcit ca un hrib trecut, și urlă la pieptul doicii de parcă ar suge oțet. Să semene

oare cu Raluca ? Nu, seamănă cu mine, își spune Georges, seamănă cu Smaranda, s-a aruncat în neamul nostru, și mama tot brună era. Are să fie o frumusețe cînd o mai crește, are să aibă părul negru și ondulat ca al meu, are să aibă mustața nițel roșcovană ca mine, și numai dracu știe de ce s-or fi dînd așa femeile în vînt după bărbații cu părul negru și mustața roșcovană. Și ochii mei are să-i aibă, îi are de pe acum, negri și mari, și o să fie și sprîncenat puiul bunicului, și are să se plimbe cu bunicul de mînă la Lunca, în livadă și în vie, și nimeni n-are să aibă ghetuțe ca ale lui. Și glas are să aibă, se vede de pe acum, că tare mai orăcăie, brotăcelul !

Georges se scaldă într-o cadă adîncă, albă, într-o odaie de baie în care miroase și a trandafiri, și a levănțică, și a lăcrimioare, de la multele săpunuri și sticluțe și cutii rînduite pe polițe. Doarme adînc vreo două ceasuri, într-o odaie în care i-a așternut feciorul. Îl scoală Lulu, care îl ascultă grav ca un medic cînd îi povestește cum i s-a stîrnit boala mai rău și cum suferă. Dar, fără îndoială, a făcut bine că a venit la București, odaia asta nu-i potrivită pentru el, are să-l mute în alta mai bună, în asta de fapt se odihnește și se îmbracă după baie Raluca. Se și vede după dulapuri, sînt vreo opt la rînd. Numai să nu se supere tata, dar azi are de sfîrșit un articol. Seara e invitat. Tata nu se supără ? Foarte bine, acum trimite după un doctor bun. Raluca ? Nu-i acasă, a ieșit în oraș. Ei, sigur, sînt zece zile de cînd a născut, doar i-a spus în scrisoare data. Acum nici medicii nu mai sfătuiesc o lehuză să zacă pînă se anchilozează. Mîine are să poată sta mai mult cu el, deși are o lucrare mare în curs. Numai că mîine seară au oaspeți, și i-e teamă să nu răzbească pînă la Georges zgo-

motul lor. Are să le spună că are un bolnav în casă, au să vorbească mai încet. Pe copil îl va mai aduce doica la bunic, dacă vrea să-l vadă. Fără îndoială că el are mult de lucru, asta nu înseamnă că tata nu poate sta liniștit aici, are să-i aducă feciorul toate ziarele ca să nu se plictisească. Nu, nici Raluca nu sărută copilul, e oprit de medici, se pare că nu-i sănătos, oamenii mari au fel de fel de microbi. Acum să nu se supere tata, dar el trece la birou, la articol. Feciorul are să-l mute în cealaltă odaie.

Peste două zile Georges se internează la Spitalul Brîncovenesc. În adevăr, Lulu e foarte ocupat, iar Raluca n-are niciodată timp pentru el. Nici nu aștepta el timp de la Raluca, nici n-avea ce vorbi cu ea. Iar Lulu, în clipele în care stă lîngă el, își mută atît de neliniștit ochii de la taică-său la ușa biroului în care îl așteaptă vraful de hîrtii nescrise, — i-a dat o odaie frumoasă, vecină cu biroul lui, — e atît de absent cînd Georges povestește unde îl doare și cum îl doare, a fost atît de distrat cînd medicul chemat a vorbit despre pietre la rinichi, despre operație, despre o cură la Karlsbad, încît tatăl simte că ar sta mai bine la spital, că n-ar încurca pe nimeni. Se mută acolo cu nițică strîngere de inimă, dar nu vrea să recunoască nici față de el însuși că Lulu s-ar fi putut purta cu mai multă căldură : e doar foarte ocupat, pregătește o lucrare strălucită pe care are s-o tipărească pe hîrtie velină, în număr limitat de exemplare, cu reproduceri, pe socoteala lui, bineînțeles, pentru că într-o țară ca asta nu se găsește un editor care să scoată o carte de asemenea calitate, nici cititori care s-o cumpere.

Lulu vine zilnic la spital să-l vadă. Vine la oră fixă, stă trei sferturi de ceas, se așează pe același scaun, îi dă

regulat o băncuță surorii care îl îngrijește, îl întreabă de mersul bolii cu aceleași cuvinte, și ochii lui străvezii caută întotdeauna dincolo de fruntea lui taică-său, caută undeva, în perete, unde încearcă parcă să descifreze ceva numai de el văzut. Georges se întreabă dacă e el pe jumătate plecat de nu mai simte apropierea feciorului lui, ca altă dată, sau dacă a plecat Lulu pe undeva, și-i vede numai năluca, care îl vizitează cu exactitate.

Boala merge rău, merge foarte rău. Georges e din ce în ce mai palid, mai lipsit de puteri. Stă alb în patul alb, rezemat cu demnitate de perne. Părul, care i s-a făcut ca zăpada, îi încadrează fruntea înaltă, brună. N-a fost niciodată mai distins decît acum, n-a fost niciodată mai frumos, nici în vremea în care, plin de forță virilă, cu ochi scînteietori, plin de mișcare în toate mădularele lui elastice, străbătea călare moșia de la Lunca sub ochii încîntați ai Zoei, sau orașul, răsturnat în trăsură, mîngîindu-și mustățile dese, roșcate. Uneori se pierde, cuprins de febră, și atunci i se pare că aleargă călare de la tîrg la Lunca, sub un soare încins, sau că îl strînge în brațele ei fierbinți Zoe, îl strînge prea tare, îl încălzește prea tare și nu-i mai dă o dată drumul, să se poată duce să vadă dacă au sfîrșit la seceră. Alteori se încrîncenează carnea pe el de durerea din șale, și i se năzare că a căzut de pe cal, dar n-a căzut el, a căzut Lulu și nu vine doctorul mai repede să vadă ce are copilul. Da, copilul lui Lulu, cel mic, negru, din leagăn.

Cînd e lucid își face socoteli limpezi. O boală ca asta nu te poate doborî așa, dintr-o dată, cînd ai fost pînă acum vreun an zdravăn ca o stîncă. Au să-l opereze și are să plece la Karlsbad. E păcat de bani, firește, dar dacă investește acum o sumă mare în el însuși, nu e risipă, inves-

tiția asta are să aducă, are să-i mai dea zece-douăzeci de ani de viață, în care are să agonisească pentru Lulu, pentru Dan, ca să poată lucra Lulu liniștit. În vremea asta au să se stingă și trîntorii aceia de la Lunca, să nu mai rămînă pe umerii băiatului asemenea povară. Toți sînt bolnavi, toți zac, numai el are să se scoale din zăcere, pentru că se știe, e oțel, nu e om.

Se hotărește și ziua operației. Seara, în ajun, Lulu trece repede pentru că îl așteaptă acasă un negustor de tablouri. Dă bacșișuri în dreapta și în stînga, și nu dovedește nici o grijă deosebită pentru operația de mîine. Asta îi dă curaj lui Georges, trebuie să fi vorbit băiatul cu medicii, trebuie să fi primit asigurarea lor că nu e nici o primejdie.

Dar după plecarea lui, Georges simte că alunecă iar, și nu se poate prinde din lunecuș. Pe urmă nu-și mai dă seama că s-a pierdut, pe urmă ia drept bune nălucirile și i se par aburite și aduse acolo dintr-un vis de demult și noptiera albă, și scaunul pe care a stat Lulu, și fereastra prin care se vede afară un plop zbătîndu-se în vînt. Astea au fost odată și nu merită să te căznești să-ți aduci aminte cînd. Acum Zoe trece ușor pe lîngă el, îi netezește fruntea și părul cu mîna ei ușoară, Zoe care spune că-i lasă tot, tot ce are ea, lui Lulu, acum numără sacii de grîu și nu se mai sfîrșesc, nu se mai sfîrșesc, și undeva sună ceva, ca un glas mic de copil, glasul lui Lulu care cere porumbeii de la Lunca, toți porumbeii, pentru ca numai el să aibă în oraș. Georges se mai trezește o clipă, își aduce aminte că Lulu e bogat, i se perindă prin fața ochilor multele odăi ale casei lui boierești, leagănul cu pruncul cel negru. Ba nu, e blond, e de aur, de aur curat. Georges întinde brațele,

vrea să ridice copilul sus, sus, copilul e greu, e de aur, e greu ca un sac de aur, ăsta copil! Nimeni la Bancă n-ar spune... și nici doica...! Georges încearcă să rîdă de bucurie și își dă sufletul cu zîmbetul pe buze, fericit.

Cînd zace la biserica Domnița Bălașa pe catafalcul înalt plin de dantele, acoperit de flori, înconjurat de lumînări lungi și groase ca niște coloane, Georges are atîta frumusețe și atîta noblețe, încît Lulu e emoționat și regretă că fiul lui, Dan, are numai o lună, că nu numără cîțiva ani, ca să vadă și să păstreze imaginea bunicului lui, a moșierului Georges Melinte-Lunceşti în toată măreția ei.

În adevăr, Lulu dovedește pricepere la conducerea celor două moșii ale lui. Dacă ar avea mai mult timp pentru ele, dacă n-ar fi cufundat în studiul lui despre *„Imaginea lui Budha în piatră și în bronz"*, nu s-ar face în lipsa lui nici micile găinării pe care le fac vătafii și de care nu putea fi vorba pe vremea lui Georges. Dar cum n-are timp, se duce rar la Ghergani, și mai rar încă la Lunca, ferindu-și liniștea de imaginea celor doi bătrîni care zac acolo. Ca să poată lucra bine, are nevoie să nu-și tulbure ochii cu priveliști inestetice.

Raluca se repede uneori la Lunca — unde ar putea locui mai bine tatăl ei bolnav decît la aer curat? Dovadă Georges Melinte, care s-a prăpădit de cum a venit la București. Plînge puțin, dă cîteva porunci care se bat cap în cap, organizează o vînătoare de prepelițe dacă e vară sau de iepuri, dacă e iarnă, pleacă grăbită pentru că și-a adus aminte de o treabă lăsată neisprăvită la București, trece uneori și pe la Ghergani, răscolește lucrurile lăsate acolo să vadă dacă mai poate alege ceva din ele care să-i

folosească la București, cîntă la pianul dezacordat, ca să-și aducă aminte de frumoasele zile în care era fată, liberă, fără grijile apăsătoare ale menajului și ale maternității, și aleargă la București, unde o așteaptă ultimul ei ibovnic, un deputat conservator cu mare faimă de scandalagiu în Cameră și prin localuri.

Lulu simte, înțelege cum își petrece viața nevasta lui. Atîta vreme cît lumea nu vorbește, cît n-ajunge nimic la urechile lui, cît are liniștea necesară, e foarte bine. E bine că Raluca e discretă și că s-a desprins de el cu toate, aproape toate pretențiile. E bucuros cînd o vede cu bijuterii și blănuri noi. N-o întreabă de unde le are. I se duc și așa destui bani pe editarea cărților lui, pe tipărirea planșelor în culori la o tipografie din Viena. Atît ar mai trebui, să cheltuiască și pe ea. Menajul înghite, oricum, sume mari. La Lunca trebuie să lași destui bani pentru îngrijirea bătrînilor de acolo. Raluchii, dacă îi va trăzni vreodată prin minte să ceară cine știe ce, e mai bine să-i dai, ca să n-o înfurii și să nu se răzbune, compromițîndu-te. E în stare.

Într-o primăvară, istovită de doi ani întregi petrecuți în țară după nașterea copilului, sastisită de prezența necontenită în casă a lui Lulu, care nu se clintește de la biroul lui, Raluca primește învoirea lui de a pleca singură în străinătate. O primește atît de ușor, încît regretă că n-a cerut-o mai de mult. În Italia are doar rude din partea mamei ei ! Se duce la ele, la Palermo ! Și fără cameristă, ca să nu le împovăreze cu încă o persoană. Nu sînt prea bogate rudele, Raluchii îi trebuie bani mulți pentru vizita asta.

Veneția e plină de lume, dar, nenorocire ! se plimbă trei zile singură în gondolă, se plimbă pe cheiurile de pia-

tră, ia masa la Danielli, ocupă acolo o odaie splendidă, și nu se ivește nimic, nimic care s-o scoată din plictiseală, de parcă toți bărbații ăștia au venit, ca Lulu, să vadă numai monumente. O nemțoaică trecută și singură și ea îi caută prietenia, dar Raluca se înspăimîntă ca de o cucuvea care s-ar așeza la masa ei să-i vestească cine știe ce. Asemenea tovărășie îi trebuie ei ? A ajuns să se plimbe cu o babă, în frumusețea asta de oraș ? Toate femeile astea care trec de braț cu un bărbat, și l-au adus de acasă ?

În ultima noapte, Raluca plînge cu capul înfundat în pernă, plînge inutilitatea lunii care aurește apa canalurilor, și a frumuseții ei, care zace de doi ani lîngă o legumă pusă la iernat ca Lulu, sau se risipește în cîte un flirt, care nu aduce nimic senzațional, nimic exotic. Nu, Veneția nu e de îndurat. Sau nu-i poartă ei noroc. Nu i-a purtat nici prima oară, în călătoria ei de nuntă, în care Veneția a fost primul popas. Se simte atît de frumoasă, atît de fără pereche, are abia douăzeci de ani, și n-a întîlnit încă omul care s-o merite și pe care să-l iubească și ea cu toate puterile care-i clocotesc în piept. Un flăcău întîrziat la vreo *trattoria* — un barcagiu poate — trece cîntînd în gura mare jos, sub fereastră. Cîntă, de parcă ar fi singur în orașul ăsta pe care l-a cucerit, cîntă de parcă ar vrea să-i ajungă glasul pînă la stele. Inima Raluchii se strînge dureros, i se pare că a pierdut ceva, că i s-a făgăduit ceva care nu i se dă, că dincolo de ea se petrec lucruri minunate, care nu-i sînt ei îngăduite. Și plînge iar, cu fața înfundată în perne, în vreme ce vocea se pierde departe, în noaptea umedă, luminoasă, iar valurile mici bat ritmic cheiul de piatră, cu clipocit limpede, deslușit.

A doua zi e atîta soare, încît Raluca sare din pat ca un arc, se repede la fereastră, și cuprinde cu privirea desfrîul de lumină, de apă, de culoare, care se desfășoară jos. Nu se poate ca toată bucuria asta să nu aducă bucurie. Italia nu e toată numai Veneția. La Florența, la Roma, a avut atîta succes cu aproape trei ani în urmă. La ce folosește să fie frumos în jurul tău, dacă nu te iubește nimeni ? Lasă, și la Florența e frumos, cu toate că nu sînt canale și gondole.

Raluca își face repede bagajul și pleacă cu primul tren. E adevărat că se uită lumea cam lung la o femeie tînără care călătorește singură, cînd singure umblă numai arătările descărnate, ca nemțoaica aceea de la Veneția, dar asta n-are nici o însemnătate. Raluca a călătorit destul cu taică-său, de cînd era o fetișcană, și s-a descurcat destul de bine cînd Lulu stătea aici prin biblioteci, ca să nu știe să înfrunte privirile și să caute între ele pe aceea care ar interesa-o.

Florența e tot atît de plină de lume ca Veneția, cu toate că începe să fie cald. La masă, în restaurant, stă lîngă fereastră, privind către Dom, un domn tînăr, blond, dar nu un blond spălăcit cum e Lulu, înalt, dar nu deșirat și uscat, ca Lulu. E un om cu părul ca aurul vechi, pîlpîitor ca o flacără, cu umeri largi, cu picioare lungi, cu ochi violent albaștri, ca niște pansele închise, catifelate, cu fața ușor arsă de soarele Italiei, ușor îmbujorată. Vorbește o limbă stranie, lunecoasă, cu un alt domn în vîrstă, și o italienească fermecător de scîlciată cu chelnerul. Ridică genele lungi, aurii, și o învăluie într-o privire arzătoare și castă, sfioasă și dornică. E un suedez, un pictor,

află Raluca de la fata care îi curăță odaia, locuiește chiar alături, în odaia vecină.

Seara, pe balcon, Raluca privește noaptea înstelată, și suedezul o privește și el de pe balconul lui, fumînd o țigară după alta, îndrăznind și neîndrăznind să-și mute privirea pe doamna zveltă ca o căprioară, neagră, subțire, cu mari ochi oblici, de smoală, care stă singură, melancolică parcă, în balconul ei. L-a privit adineauri, sau i s-a părut lui ? Ar accepta vreodată să-i facă portretul ? Dacă l-ar recomanda cineva poate că ar accepta. Dar doamna e singură de tot, cine ar putea să-l prezinte ? A suspinat ! Poate că are vreo durere, un doliu recent, poate că are nevoie de ajutor. Cum să-ți oferi sprijinul unei făpturi atît de sălbatice, atît de izolate, și dintr-o casă bună, cum se vede după ținuta și îmbrăcămintea ei ? Pictorul se zbuciumă și i se pare că niciodată n-a dorit mai aprins să facă portretul cuiva, să dezlege misterul care învăluie o femeie delicată și bizară.

Raluca lunecă iar spre el privirea aceea oblică, sclipitoare. Se întreabă și ea ce cale va folosi suedezul ca să ajungă pînă la ea. I se pare că e inaccesibilă, depărtată, un fel de idol enigmatic, și inima îi bate cu bătăi mari, chinuită de aceeași întrebare pasionantă. Cum are să procedeze, ca să mă cunoască ? Are să se priceapă oare ?

Noaptea asta la Florența e o noapte îmbătătoare, în care somnul e dulce și adînc, străbătut, ca de fulgere, de vise de fericire.

De dimineață însă, suedezul nu e în balconul lui, așa cum se aștepta Raluca să-l găsească. O mică dezamăgire o înfioră. Nu și-a petrecut noaptea acolo, afară, nici măcar nu s-a sculat din zori, să pîndească deșteptarea ei.

În sfîrșit, se poate lua o trăsură pînă la San Miniato, ca să treacă dimineața mai repede. La prînz pictorul va fi în restaurant, de bună seamă.

Ei, uite, Lulu e nedrept cînd spune că ea nu știe să aprecieze natura. E foarte frumoasă priveliștea asta de pe Piazzale Michelangelo unde birjarul a oprit trăsura, înainte de a sosi la mînăstire, pentru ca doamna în negru, cu pălăria mare, neagră, și cu bucle tot atît de negre, să admire Florența cea plină de soare. Ce-ar vrea Lulu? Să încremenească ore întregi aici? Ai văzut, ți-a plăcut, hai, mai departe! Ești om viu, nu ești stei de piatră. Cine e bărbatul ăsta rezemat de parapet, a cărui siluetă o cunoaște? E cu putință? Da, el e, și e neschimbat. N-a văzut-o, privește în zare, atent, neclintit. Raluca trece prin spatele lui, se întoarce, se așază ca din întîmplare lîngă el. Bărbatul se trage instinctiv la o parte, să-i lase loc doamnei. Raluca se apropie mai mult. Bărbatul privește tot departe, spre Florența.

— Radule! șoptește ea cu glas plin de emoție. Radule!

Bărbatul se întoarce, fulgerat de glasul cunoscut. Îi tremură buzele, nu poate rosti nici un cuvînt. Ochii lui blajini, galbeni ca mierea, se tulbură, se umplu de lacrimi. Raluca duce și ea batista mică, de dantelă, la ochi. Ce întîlnire miraculoasă! Ce soluție neașteptată pentru singurătatea ei!

— Să nu mă certi! Să nu-mi spui nici un cuvînt aspru. Am plătit și plătesc de atunci necontenit faptul că te-am abandonat.

— Nu te cert, murmură Radu. De ce m-ai strigat acum? De ce te-ai oprit lîngă mine? Nu te văzusem. Era mai bine.

— Pentru că am fost fericită că te văd. Ce să fac ? Sînt fericită !

— Atunci, de ce ai făcut asta ?

— Mi s-a părut... mi s-a părut că îl iubesc.

— Și acum ?

— De atunci, de la început, am văzut că pe tine te iubisem. Și încă, Radule, și acum.

Radu e dezarmat. Ce-i poate spune femeii de care gîndul lui nu s-a desprins nici acum, cînd o întîlnește peste trei ani, și ea izbucnește în plîns și tremură ? Cînd și ea îl iubește încă !

— Dar el ? El, prietenul meu !

— Lulu ? M-a adorat. M-a iubit, fără îndoială, mai mult decît tine.

— Și acum ?

Raluca se gîndește o secundă. Sigur, e mai avantajos, mai romantic și mai atîtător așa.

— Mă adoră și acum.

Radu e livid, se reazămă de balustradă.

— Unde e ? Te așteaptă jos, în Florența ? Nu vreau să-l văd.

— A rămas în țară. Are de lucru. M-a lăsat să plec singură, din generozitate. Și-a dat seama că am nevoie de Italia. Nu bănuia că pricina melancoliilor mele ești tu. Vino cu mine, Radule, am o trăsură aici, vino cu mine să mai vorbim cîteva cuvinte numai. Să te mai privesc puțin. Vino !

Radu șovăie. L-a judecat cumplit pe prietenul lui atunci, l-a urît, l-a disprețuit, pentru purtarea lui ascunsă, mîrșavă. N-ar vrea acum să se poarte la fel față de el. Asemenea răzbunări josnice nu-i trebuie lui. Dar uite,

Raluca și-a scos mîna subțire, neagră, inelată, din mănușă, și și-a pus-o pe mîna lui, încleștată pe parapet.

— Vino, Radule! Mi-a fost atîta dor de tine! Dăruie-mi un ceas!

Radu o urmează, și se simte slab și ticălos. Ochii oblici ai Raluchii sînt la fel de sclipitori, de neliniștiți ca odinioară, mijlocul ei e la fel de subțire, mișcările ei la fel de iuți, cînd abrupte, cînd unduioase.

— Dacă mi-ar fi spus, cel puțin! Dacă ar fi fost o bătălie pe față. Eu îi spusesem lui tot, și el a tăcut pînă în ultima clipă. Am aflat de la alții.

— N-a cutezat. Lulu e un timid.

— Un timid care nu cutează să vorbească, dar îndrăznește să-ți zdrobească sufletul.

— Nu cunoștea răspunsul meu.

— N-are importanță. Ți-l cerea!

— Ce vrei să-ți spun eu despre el? Îl pot apăra față de tine, de tine, care însemni pentru sufletul meu...

Raluca nu găsește cuvîntul, dar vrea neapărat să întoarcă discuția altfel. Să-i spună Radu cît o iubește, cît a suferit pentru ea, cît suferă și acum. Ea să șovăie, să se zbuciume, el să-și piardă mintea, în sfîrșit, să fie dramatic, pasionant, zbuciumat, și pînă la urmă ceva mai puternic decît ei să-i cufunde în acea mare beție pe care o caută ea din totdeauna, și pe care n-a găsit-o niciodată deplină.

Trăsura îi duce mult dincolo de San Miniato, așa cum vrea Radu, coboară apoi în Florența, urcă la Fiesole, coboară iar, dă ocol orașului în pasul cailor istoviți. Ralucăi îi e cam foame, dar parcă și senzația asta chinuitoare e bună, amestecată cu așteptarea cuvintelor mari, arzătoare, care vin din cînd în cînd, cu frămîntările omu-

lui frumos de alături de ea, care s-a tras în colțul trăsurii de teamă să n-o atingă, cu propriile ei frămîntări fericite și lacome.

S-a înserat, coboară în piața Signioriei, și Radu, care nu mai numără acum ceasurile pe care „le dăruie", o poartă de zece ori prin fața casei Beatricei Portinari, uitînd că pe lume există restaurante, scaune, cină.

— Cum a putut un om ca el, atît de rafinat, atît de civilizat, să mintă ? Să mă mintă pe mine, care îl iubeam ? Pentru că tăcerea e minciună în anumite împrejurări. Și tu ! Îți scriam. Nu-mi răspundeai sau răspundeai rar, și îmi spuneai că te plictisești la Ghergani, că s-a dezacordat pianul, că ați avut sau n-ați avut oaspeți. Nu, nu m-ai iubit.

— Te-am iubit, Radule ! Glasul Raluchii venea ca de departe, suna a suferință. O dureau picioarele încălțate în botina de atlas cu tocuri înalte, era sleită de foame.

— Acum ai un copil, acum...

— Te iubesc, Radule ! N-ai fi știut-o niciodată, dacă nu ne întîlneam. Aș fi murit cu taina mea. Dar Dumnezeu sau diavolul au vrut să te întîlnesc.

Seara, tîrziu, cînd ajunge la hotel după ce, în sfîrșit, a cinat, Raluca se culcă repede, sleită de o fericită oboseală, cu auzul plin de accentele de disperare ale lui Radu, cu inima plină de tulburare și de nădejdi.

A doua zi, Radu o așteaptă din zori încă în fața hotelului, cu toate că știe că se va trezi tîrziu. Îl vede de pe balcon cum se învîrtește în lungul străzii înecate de soare, pe lîngă zidurile vechi, cum merge cu ochii în pămînt, și nu și-i ridică decît puțin, ca să privească pieziș ușa hotelului.

A găsit de data asta o plimbare mai lungă, la o mînăstire depărtată, și în trăsură, ghemuit în colțul lui, obsedat, frămîntă aceleași gînduri din ajun. Cînd Raluca își așază mîna pe mîna lui, Radu se înfioară ca de friguri, își pierde graiul cîteva minute, apoi își trage mîna încet, cu părere de rău. Abia seara, în întunericul unui cupeu care îi duce din nou la San Miniato — pliticoasă e și Florența asta, nu oferă prea multe posibilități, — îndrăznește s-o sărute, o singură dată, violent, năpraznic, ca un om care și-a pierdut mințile, apoi se ghemuie din nou în colțul lui. Zadarnic își lasă Raluca fruntea pe umărul lui, zadarnic, sfîrșită, se reazemă toată de el, slabă și vibrantă în același timp, Radu o respinge cu mîini de catifea, o sprijină de spătarul îngust, și murmură :

— Nu, nu pot fi atît de mîrșav ca el sau și mai mîrșav încă !

A doua zi, Raluca începe să-și piardă răbdarea. A fost frumos, a fost tulburător, dramatic, dar omul ăsta nu mai știe să iasă din resentimente și din remușcări ? Dacă își aduce aminte, e furios, dacă o atinge, are remușcări. Îi merge capul ca o morișcă, îi merge gura ca a profetului Ieremia și parcă ar avea în vine sînge sleit. S-ar putea să fie și el o dezamăgire, a și început să fie.

Iar a patra zi, cînd Radu îndrăznește, dimineața, să-i trimită vorbă că vrea să urce pentru o clipă în odaia ei, Raluca are în adevăr o decepție cumplită, finală.

Drept, cu pălăria în mînă, palid, cu ochii arși de nesomn, Radu rostește rar, cu buze uscate :

— Am venit să te întreb dacă vrei să divorțezi și să fii nevasta mea. Are să fie greu, știu, lumea are să vorbească. Nu mai sînt bogat, vom împărți puținul care mi-a rămas.

O iubire mare ca a noastră nu se poate sfîrși decît așa. Sînt gata să înfrunt furia lui Lulu, ponegrirea întregii societăți. Sînt gata la orice.

Raluca se gîndește repede. E ruinat. Și pe urmă, libertatea pe care o poți avea lîngă Lulu... Nu, nici nu poate fi vorba ! Se prăbușește într-un fotoliu, cu ochii plini de lacrimi.

— Am un copil, Radule !

— Îl luăm cu noi. N-am doar de gînd să te despart de el. Am să-l iubesc, îți făgăduiesc.

— Nu, nu e cu putință. Lulu n-are să mi-l dea niciodată. Îl adoră.

— Dar viața ta, acolo, dacă mă iubești !

— Nu-i pot jertfi pe alții, trebuie să mă jertfesc pe mine.

Radu se clatină. Pune un genunchi în pămînt, sărută poala rochiei iubitei lui, pe care o pierde pentru a doua oară, o pierde pentru totdeauna. Raluca se apleacă, îi cuprinde grumajii, îi ridică fața, își apropie gura de a lui. Degetele ei îi alunecă, fierbinți, pe gîtul încordat. Radu se ridică. Nu, el nu vrea un abandon de o clipă, pe care femeia asta care se jertfește pentru copilul ei, pentru bărbatul ei pe care nu-l iubește, l-ar regreta toată viața. El nu vrea un ceas de dragoste, el cîntărește cu măsuri mai mari, cu eternitatea, cu absolutul.

Îi sărută mîinile grăbit, în panică, aleargă spre ușă, se întoarce, le sărută iar, se oprește lîngă ușă, șoptește :

— Adio, Raluco, iubita mea, adio ! și iese ca un om alungat.

Ciudată iubire ! se gîndește Raluca. Asta nu e iubire, e țicneală, e abur la creer. Omul ăsta nu-i normal. Da,

bineînțeles, și ea dorește o iubire mare, care să țină toată viața dacă s-ar putea, dar poți ști din capul locului cît are să țină ? Asta vezi cînd ăi muri, că a ținut. Întîi te arunci în ea, și pe urmă vezi cît poți să înnoți în apele ei. S-a ars o dată cu Lulu, asemenea pățanii nu-i mai trebuie. Și încă cu un halucinat, cu un apucat ca ăsta, care vede numai sfințenie cu ochii lui frumoși.

Uite, din pricina lui o doare capul. Are să stea azi în pat. Cine știe, poate că se întoarce ? Nu, nu se întoarce. Nu seamănă a om care își schimbă repede gîndurile. Raluca are să doarmă acum cît n-a dormit în toate nopțile astea zmintite, în care a plimbat-o pe jos să vadă casa lui Dante și a Beatricei. Să i se aducă prînzul în odaie.

După masă doarme din nou, și seara, odihnită, cu picioarele încă puțin umflate, se așează în fotoliul de paie din balcon. Cine știe, poate că Radu e iar pe trotuarul de peste drum, poate că a fost toată ziua, și ei nici nu i-a trecut prin cap să se uite.

Radu nu e acolo. În balconul de alături însă e suedezul cel frumos, cu umeri largi, cu păr de aur vechi. Îl uitase, dar îl uitase cu desăvîrșire ! În rochia asta de casă de dantelă trandafirie, cu multe volane suspendate ici și colo cu cîte o panglicuță de catifea neagră, cu părul puțin desfăcut, trebuie să fie foarte frumoasă. Dacă e în adevăr pictor, va vedea cît e de frumoasă.

Suedezul stă neclintit în balconul lui. Raluca privește cerul adînc, semănat cu stele mari, curate. Din cînd în cînd pleacă pleoapele, lasă genele lungi să-i acopere obrazul, cum spunea Radu. Ceva îi cade pe pantof. Scoate un strigăt mic, de spaimă. E un buchet rotund de trandafiri. Întoarce mirați și sfioși marii ei ochi către balconul vecin. Sfiala

nu poate zăbovi mult în ei, e izgonită de sclipiri repezi, jucăușe.

Străinul își cere iertare cu mîinile împreunate. Raluca își pleacă iar genele, și nu-și poate stăpîni un zîmbet ușor, nevinovat.

Așa începe marea, minunata aventură a acelei veri, purtată de la Florența la Roma, de la Roma la Capri, de la Capri la Palermo — unde Raluca se ferește cu grijă să n-o zărească rudele maică-si —, și apoi la Taormina, la Sorento, și iar la Capri. Nils pictează cu patimă, iubește cu patimă, are gingășii de copil și elanuri încîntătoare. Nu ți se urăște niciodată cu el, pentru că nu pictează prea mult, se plictisește el însuși de pensule și de peisaj. Vrea să plece dintr-un loc într-altul, nerăbdător și grăbit. E cheltuitor, e bogat, e plin de fantezie, n-are nevoie niciodată de singurătate, nici cînd pictează, și nici nu vorbește despre eternitatea iubirii. Iubește, și-i ajunge.

În septembrie, cînd se despart, nici unul dintre ei n-ar vrea să mai prelungească fericita lor plimbare. A fost destul, a fost frumos. La anul poate, cine știe ? În trenul care o aduce în țară, Raluca visează la o dragoste nouă, poate cea care va dura la infinit, și își aduce aminte de zilele petrecute cu Nils. Vezi ce zile sînt cu putință ! Are douăzeci de ani. Vor mai veni, vor mai veni asemenea zile.

Uite că-i era dor de Dan, de drăcușorul ăsta negru, cu părul ciufulit, cu ochi negri și iscoditori. E bine să vii și acasă, să fii îngrijit, să ai slujitori care știu, fără să le spui nimic, ce îți trebuie, cînd îți trebuie. În pîntecul ei se petrece ceva ciudat. Și dacă vine... dacă vine alt copil, ce are să spună Lulu ? Ei, să îndrăznească să spună ceva ! Să în-

drăznească numai, un om care se poartă ca el, unei neveste care are douăzeci de ani!

Către primăvară, cînd Raluca naște o fetiță, Lulu nu spune nimic. N-a spus nimic toată iarna, cînd și-a dat seama despre ce e vorba. Ba da, le-a spus cîteodată slujitorilor: „Aveți grijă de doamna! Să nu se obosească niciodată". Sau i-a spus ei, cînd era vreun oaspete în casă, unul dintre rarii oaspeți care le vin: „Te rog, Raluco! În situația ta, ar trebui să te odihnești mai mult". Și a privit oamenii în ochi, liniștit, ca un tată care așteaptă.

Botezul e fastuos. Lulu cunoaște multă lume, lume bună, dar nu-i place să-și piardă vremea cu ea. Cunoaște și Raluca, de cînd locuia încă Cosacopol la București, așa că nu e greu să-și umple saloanele cînd vor, cu toate că Lulu rar se duce la o serată sau la o serbare dată în beneficiul vreunui orfelinat. Lulu primește felicitări fără să clipească, Raluca strălucește, suplă și sprintenă, după această a doua naștere.

Dar pe măsură ce primăvara se apropie, la începutul lui martie, Raluca nu mai poate suporta Bucureștiul. La Lunca sau la Ghergani n-ar putea ieși din marasm, are nevoie de Italia. Nu i-ar lipsi fetiței, e doar alăptată de doică. Dan e mare, are trei ani, nu mai are nevoie de mamă. Lulu n-are nimic împotrivă. Dacă se va vedea că toate călătoriile astea sînt fructuoase, deci prea costisitoare, are să le oprească. Ar începe să și bată la ochi într-o zi, dacă s-ar apuca cineva să facă vreo socoteală. Deocamdată însă, să se ducă. Să fie liniște în urma ei. Nu e dispus la o discuție din cele care răvășesc tihna casei pentru mai multe zile, și nici s-o vadă revenind la atac cu încăpățînare nu e încă necesar.

Dar în primăvara asta rece, pe care se grăbește să n-o piardă, și în vara care urmează, Raluca nu mai e atît de fericită ca în vara trecută. Nu-l mai întîlnește, bineînțeles, pe Nils, iar tînărul care o iubește acum, care o iubește foarte mult, atît de mult încît, cu toate nenumăratele ei strădanii, nu poate scăpa de el, e drăguț, e sfios, îi e supus, pînă cînd începe să bea. Și bea aproape în fiecare seară. La început, beția lui a avut haz, Raluca s-a amuzat de făptura nouă care ieșea, ca un fluture din crisalidă, din băiatul acesta poate prea delicat, de fantezia care scăpăra din el, de crizele lui de veselie nestăpînită, de melancoliile care îl cuprindeau alteori, chiar de curajul cu care înfrunta cunoscuți și necunoscuți în localul în care băuse sau pe stradă, de arțagul lui comic. Dar peste puține zile începuse să se satureze de ele, să se teamă că va fi compromisă, să se teamă și de el, de acest Giovanni Albini, care era violent și certăreț chiar cu ea, la băutură. Nu pricepuse niciodată de unde e, ziua afirma că familia lui locuia într-un castel, pe lîngă Milano, noaptea își ocăra părinții, care trăiau de data asta în Sicilia și nu se osteneau să-i trimită destule parale. Raluca încercă de cîteva ori să se despartă de el, să-l alunge, să fugă ea, cînd vedea că el nu se clintește, dar nu izbuti. Cu un astfel de om, viața era costisitoare și pentru ea. Giovanni risipea banii lui, îi risipea și pe ai ei. Raluca fu nevoită să-i mai ceară bani lui Lulu. Și cam repetat, în două scrisori, cu toate că era abia luna mai, și ea plecase la 1 martie. Trebuia să înțeleagă Lulu că era bolnavă, că medicii o costau enorm, că din pricina asta nici nu putuse ajunge la rudele de la Palermo, și trebuise să se oprească la Perugia. Și tot din pricina asta nici nu-i scrisese pînă

acum, ca să nu-l sperie, pentru că se temea că e atinsă la plămîni. Numai Italia o putea vindeca.

Răspunsul lui Lulu veni tîrziu, morocănos, scurt. Era mai bine, dacă i se părea că are ceva la plămîni, să vină la Ghergani, în regiune de dealuri. În Italia, vara e prea cald. El nu-i putea trimite nimic, se întîmplase o nenorocire în țară. Țăranii se răsculaseră și în Muntenia, și în Moldova, arseseră conacele, spărseseră hambarele boierești, jefuiseră, prădaseră, își făcuseră de cap. Poate că Gherganii și Lunca erau mai puțin păgubite decît altele, casele mai întregi, dar tot depozitul de grîne și vinurile rare, strînse acolo de taică-său, Georges, erau prădate. Putea să-și închipuie Raluca, dacă își dădea puțină osteneală, că după asemenea pagubă, nu mai erau bani de prisos și pentru călătoriile ei.

În adevăr, la Lunca și la Ghergani a venit armata la timp, înainte ca răsculații să fi pustiit conacele. La Ghergani au apucat să spargă ferestrele, ușa cea mare de la intrare, să pătrundă în prima odaie care le-a fost în drum, și-au fost surprinși de soldați. La Lunca, unde erau depozitate și grînele de la Ghergani, au avut atîta de lucru cu hambarele și magaziile, încît nici n-au mai apucat să intre în conacul în care Maranda, suită cu mare greutate în pod, tremura ca frunza, iar Sava Cosacopol, părăsit de toți slujitorii care fugiseră și se ascunseseră în stuf — afară de Husni, țeapăn lîngă el, cu mîna pe pistolul ruginit și fără gloanțe, — nu pricepea nimic, nu auzea nimic, și gemea să i se dea de mîncare. Se pare că acolo capul răutăților fusese unul, Lisandru Dobre, care avea mari datorii la curte de cînd îi zăcuseră cei cinci copii de friguri, și înțelegea să-și plătească datoriile în felul ăsta! Probabil că ar fi vrut împrumut fără dobîndă, cadouri, păcătosul!

Lulu, pe jumătate satisfăcut de faptul că răzvrătiții erau care împușcați, care în lanțuri, întocmise o lungă listă de opere de artă care îi fuseseră distruse în cele două conace și o trimisese primului ministru. Scosese de mult și dusese la București aceste piese prețioase, dar o despăgubire serioasă, consistentă, i-ar fi prins foarte bine, acum, cînd pusese ochii pe niște vase japoneze foarte scumpe. Pentru el era limpede că niciodată țăranii ăștia smeriți, învățați să trăiască cu puțin, atît de simpli la minte și de rudimentari la suflet încît nici nu le trecea prin cap să vrea altă existență pentru care n-aveau posibilități spirituale, s-ar fi răsculat vreodată, dacă nu i-ar fi înnebunit demagogia politică a unora, propaganda cu aere umanitare a altora, în sfîrșit toată lupta între partide și setea cîtorva de a ajunge la putere, lansînd idei generoase. Numai așa se putuse ivi fenomenul din acest an, 1907, care de fapt era un fiasco. Încă și acum mai răgușau unii vorbitori în Parlament, acuzînd stăpînirea de sîngele vărsat al țăranilor, sau rupeau peniță și înnegreau hîrtie scriitorași și gazetărași, protestînd împotriva măcelului și a situației proaste a țăranilor. Încă mai sperau să-și facă o faimă prin această atitudine liberală. Mofturi ! Lulu nu credea o clipă în sinceritatea lor. Nu se duse nici la Lunca, nici la Ghergani, să vadă pagubele. Logofeții aveau să repare, să cumpere grîu de sămînță, să facă lucrurile să-și reia cursul. Nu-i plăcea să vadă, fiindcă aveau să-i arate, fără îndoială, locul unde căzuseră vreo douăzeci de țărani, în bătătură, în jurul hambarului cel mare, cum îi scrisese Tudose, bălțile de sînge, pe care acum le-o fi sorbit pămîntul, dar or fi lăsat locul negru, petele de sînge de pe ziduri. Să se zugrăvească, să se curețe mai întîi. Asemenea priveliști îl tulburau.

Chiar dacă sîngele era al unor indivizi care voiseră să-l fure și care mîncaseră toată viața pîine de pe urma lui, nu-i plăcea sîngele, îl îngrețoșa, îl făcea să leșine aproape. Bine că totul se sfîrșise cum trebuie.

Troienele din iarna asta au îngropat aproape casa de la Lunca. Logofătul știa că boierii nu vin niciodată iarna la conac, și nici nu se mai străduia să dea porunci, să se curețe omătul în jurul cerdacelor largi. O potecuță de la bucătărie la ușa din dos ajunge, ca să intre Safta cu mîncare pentru bătrîni, să iasă cu căldările de lături cînd se îndură să-i spele, să care lemne, mai cu seamă pentru coana Maranda, în a cărei odaie stă și ea.

Într-o dimineață geroasă, cînd vine Safta cu grișul, îl găsește pe boierul cel bătrîn înghețat în așternut, cu ochii căscați către geamul cenușiu, acoperit de zăpadă. Husni doarme adînc în fotoliu, lîngă patul lui, învelit într-un covoraș, albastru și el de frig. În odaie miroase a greu, pe jos zac linguri, spărturi dintr-o ceașcă, gunoaie pe care cavasul nu le mai vede de mult, ca să le strîngă.

Logofătul trimite depeșă plină de jale la București, și Safta se grăbește să facă curat în jurul răposatului, în jurul coanei mari, să încălzească încăperile, să aprindă lumînări, să facă colivă. Doi argați trudesc să ridice zăpada de pe lîngă ziduri, Maranda e scăldată și primenită.

Boierul nu vine, n-a avut vreme. Vine numai cucoana, cernită și plînsă, cucoana care nu știe de ce să se apuce mai întîi, care nu cunoaște rînduielile, care dă bani cu amîndouă mîinile ca să fie toate cum trebuie, și care face leoarcă de lacrimi bluza de pe ea cînd află că pe conu Sava Cosacopol nu-l pot duce în cimitirul din oraș, pentru că dru-

murile sînt înfundate. Știe doar și ea cît de greu a ajuns cu sania din oraș pînă aici și a mai nins încă din beișug și astă-noapte ! Dar logofătul o mîngîie pe coniţa Raluca, îi povestește cît de frumos e vara cimitirul satului pe care ea nu l-a văzut niciodată, și coniţa se liniștește. Mai trage un ropot de plîns la înmormîntare, mai dă niște bani, mai se înfurie pe gropari că cer prea mult pentru o nenorocită de groapă, și pleacă repede la București, pentru că nu poate să mai îndure casa asta, în care i s-a prăpădit părintele. Pe coana Maranda nici n-o vede, pe semne că nu s-au iubit niciodată, or fi știind ele de ce. Așa sînt boierii ăștia de la Lunca, oameni ciudaţi, te miri de ce s-or fi adunat la un loc, dacă nu-i ține nimic unul lîngă altul. Seara, în bucătărie, au ce-și povesti oamenii de la curte.

În iarnă, Raluca naște iar un copil. E un prunc firav, negricios, care plînge mult și de care doctorii se tem că nu va avea viaţă lungă. E și firesc, își spune Raluca, doar în ultimele luni ale sarcinii mele a murit tata ! M-am dus la Lunca, m-am obosit, am plîns, am fost la înmormîntare într-o stare jalnică, toate astea au influenţat asupra bietului copil. N-am știut să mă cruț, asta e, cum nu știu eu niciodată. Am nevoie de Italia mai mult decît oricînd, să mă refac.

Dar iată că Lulu nu mai e de acord să-i plece nevasta în Italia. Prea multe cheltuieli, spune el, ne-au sărăcit țăranii. Se poate sta vara foarte bine și la moșie. Nu mai e nici o primejdie, țăranii au fost potoliți foarte bine, pentru o mie de ani poate, gospodăria de la Lunca merge și așa și înghite bani, părinţii lui au stat o viaţă la Lunca, maică-sa stă și acum și n-a văzut Italia în viaţa ei. Poate să stea și Raluca.

Adevărul e că Lulu se teme de gura lumii. Prea naște Raluca copii iarna, după ce pleacă primăvara în Italia. Nu se mai poate. Au să înceapă oamenii să rîdă de el. E de ajuns că-i crește ca pe ai lui, fără să fi scos vreodată o vorbă, pe cei doi copii, fetița bălană și băiețelul ăsta cam chircit, cam strîmb din șira spinării, pe care ea știe cu cine l-o fi făcut. E foarte bine că oaspeții spun : „Ce mult îți seamănă fetița ! Bucățică ruptă !“ Dar atîția copii ajung și pentru căsnicia cea mai fericită. Gata ! Și dacă s-o mai întîmpla să facă unul, Doamne ferește, atunci să fie vădit pentru oricine că l-a zămislit în patul conjugal.

Pentru Dan, de care e sigur că e copilul lui, are o grijă mai mare. Lulu i-a luat profesori de limbi străine, de muzică, îl trimite vara cu guvernanta la moșie sau la băi. N-are timp nici pentru el. Cartea lui despre *Imaginea lui Budha în piatră și în bronz,* tradusă în franțuzește și editată la Paris, a stîrnit două sau trei critici. Au apreciat o mare subtilitate, o interpretare foarte nuanțată, dar uneori gratuită. Toate astea trebuie combătute printr-o serie de articole apărute tot acolo sau chiar printr-o carte nouă. Pe un străin, orice mișcare la Paris îl costă o mulțime de bani. Cu preocuparea asta îndîrjită, a dreptății pe care trebuie să și-o facă, și cu cealaltă, arzătoare, a cheltuielilor care îl macină, nu mai are vreme să se gîndească mult la copil.

Dan crește, supraveghiat în fiecare clipă a vieții lui, și într-o mare singurătate interioară. Are, de cînd s-a ridicat din patru labe, impresia că e pîndit, dușmănit, invidiat. Nici un fel de sentiment nu-l leagă de sora lui cea bălană, Ana-Maria, și de fratele lui cel puțin schilod, Paul. Știe, din primul ceas în care a luat cunoștință de el, că e altfel și su-

perior oricui, că e pizmuit pentru asta, că are dreptate totdeauna, că toți ceilalți sînt niște dobitoci. N-are nici o pricină să-și iubească tatăl, și toate pricinile să-și urască mama : pleacă la plimbare, vine ca o furtună, o dezmiardă pe Ana-Maria, îi aduce un cornet de bomboane netrebnicului de Paul, se dezbracă, se îmbracă, rîde, plînge, cîntă, se urcă în trăsură, și dusă e. Dan se uită în oglindă, își descoperă asemănările cu ea, ochii negri, oblici, arzători, dar mai mici, părul negru și învolburat, nasul scurt și puțin coroiat, și scoate limba la el, cu iluzia că s-a strîmbat la maică-sa. Are să crească el, are să se schimbe, are să se deosebească la trăsături de ea numai să vrea cu strășnicie, are să facă lucruri nemaipomenite, care le vor dovedi tuturor că nu se pot compara cu el. Au să se închine la el ca la o icoană, iar el are să le dea cu piciorul tuturor, așa cum dă acum în Hector, care se rostogolește schelălăind pe treptele din fața casei.

Ana-Maria crește nălțuță, plăpîndă, cuminte. E mereu speriată, e speriată de tot ce se întîmplă cu ea pe lume, e sfioasă, e bună. Nu-l pîrăște guvernantei sau mamei cînd îi trage, pe tăcute, un ghiont în coaste, dar Dan știe că îl urăște și că într-o zi are să-i facă un rău ipocrita asta tăcută. Paul se ferește din calea lui, se ascunde, și Dan trebuie să-l caute mult pînă îl găsește, cînd are de gînd să-i facă o șotie. Dar de obicei îi uită, îi pier din minte, e preocupat de el însuși, își bodogăne singurătatea în care se închide de bună voie, își detestă guvernanta care îi cere să se pieptene cînd vine la masă și profesorii care îi cer să-și învețe lecțiile după o regulă de ei știută, nu la întîmplare, nu întreaga carte de istorie într-o singură noapte și nimic două săptămîni încheiate la matematică. Nu poate suferi

pianul, pentru că și maică-sa cîntă la el, și nici hainele de catifea, pentru că poartă și Paul la fel. Pe ale lui, cele noi, le-a aruncat în sobă, și cînd toată casa s-a umplut de fum, a dat vina pe Paul, și o săptămînă întreagă, pedepsit cu arest în odaia lui și lipsit de desert, a tăgăduit privind țintă în ochi pe oricine, că n-are habar de întîmplarea asta. Vara, la Lunca, unde sînt totuși toți copiii și adus și el după ce își face cura la Slănic, nu se joacă și nu se plimbă. Stă, ca Lulu odinioară, în fața unei cărți, mai bucuros în odaie decît pe cerdac, și a refuzat pînă și poneiul pe care l-a primit în dar, pentru că au și ceilalți copii cîte unul. Uneori se duce în odaia din fund, unde stă o femeie grasă, mustăcioasă și ursuză, bunica lui, și o sperie cînd nu se așteaptă, se strîmbă la ea, iar pe albanezul care moțăie în scaun îl deșteaptă cu un ac lung. Dar treaba asta nu-l distrează destul, o lasă baltă, și se întoarce la lectură.

Într-o dimineață plină de soare, *Mademoiselle* Jacqueline a pieptănat bine buclele lungi și lucioase ale Anei-Maria și a îmbrăcat-o cu rochia albă care are o mare fundă albastră la spate, a pieptănat și părul negru al lui Paul și s-a trudit să așeze cît mai drept pe el hăinuțele marinărești, dar cînd se pregătea să urce copiii în trăsură — domnul le-a dat astăzi trăsura ca să se plimbe pînă la Ghergani ! — dezolată că pe Dan nu l-a găsit nicăieri și domnul ceruse să fie plimbat și Dan, în casă se stîrnește o zarvă neînțeleasă. *Mademoiselle* Jacqueline care și-a pus-o pe genunchi pe Ana-Maria, nu știe ce s-a petrecut atît de grav și dacă n-ar trebui să coboare și să vadă despre ce e vorba. Lulu iese însă în pragul ușii și face un

semn cu mîna lui cu degete lungi : „Plecați ! Plecați." Trăsura se urnește, pleacă.

Fără îndoială că e mai bine să nu asiste copiii la asemenea spectacol.

Safta, care are acum o mulțime de treburi de cînd sînt boierii la conac, și-a adus aminte pe la zece și jumătate că nu i-a dus cafeaua cu lapte cucoanei mari. Husni, pe care cucoana l-a moștenit iar de la Cosacopol, nu e în stare să facă nici atîta lucru. Varsă laptele pe drum, se împiedică de praguri, e aproape orb. Safta se gîndește că are să țipe coana mare, are s-o ocărască, ea, care e veșnic flămîndă, dar poate că s-o fi îndopat pînă acum cu dulceață, că are totdeauna un borcan lîngă ea. Dar cucoana cea bătrînă stă și acum în pat, răsucită în chip nefiresc, cu pleoapele foarte lipite, cu gura strîmbă foarte căscată. Husni stă în picioare lîngă ea, drept, cu o lumînare aprinsă în mînă. A uitat că mai sînt și alții în casă, se crede singur pe lume, acum, dacă a murit și cucoana. Safta atinge repede mîna galbenă a cucoanei, e rece și țeapănă. Nu i s-a năzărit cavasului, nu i se năzare nici ei. Poate a murit de astă-noapte încă, poate că a murit aseară. Safta dă fuga speriată la cucoana cea tînără, la domnul, la bucătărie, în sfîrșit, vestește pe toată lumea de care dă în drumul ei, cu sufletul la gură, cu glasul tăiat, plină de importanța faptului că ea e cea care a *descoperit,* și încă a descoperit pentru a doua oară, după ce tot ea a dat de conu Sava mort. Lulu hotărăște repede : copiii să plece la Ghergani cum era hotărît, și să rămînă acolo, nu e nevoie să se încurce în picioarele oamenilor mari și să umple casa de neliniște. Să pornească chiar acum Ion în urma trăsurii, să-i spună Jacquelinei să se întoarcă cu ei abia peste trei zile. Unde e diavolul de

Dan ? Nimeni nu-l găsește nicăieri. Să-l mai caute. Maică-sa să fie îmbrăcată, pusă pe catafalc în salon. Să vină să slujească un popă. Raluca să se îmbrace în doliu. Toate să se petreacă repede și cuviincios. Lui Georges îi plăceau înmormîntările pompoase, trebuie uneori să urmezi o tradiție în familie.

Maranda e așezată în mijlocul salonului în care n-a mai călcat de ani de zile. Dan se ivește nu se știe de unde, și se așează lîngă catafalc, să vadă bine. Nu poate fi smuls de acolo. E îndepărtat pentru o clipă și răsare iar, stîlp, lîngă sicriu. Se uită lung, curios, avid, la trăsăturile strîmbe ale moartei, la gura căscată, cu buzele supte parcă înăuntru, la tîmplele galbene, la gușa căzută pe piept ca un săculeț golit, se uită și nu se mai satură. Urîtă, urîtă e bunica ! Vai, ce urîtă e ! Să te tot uiți ! Popii cîntă pe nas, în casă miroase greu a tămîie și mai e un miros, și mai nesuferit, care vine de la bunica, miros și florile, care se usucă și se încing de trei zile pe ea. Mama se ivește lîngă catafalc numai dacă vine cineva cu vreo trăsură, din oraș sau de la vreo moșie vecină, să pună o floare pe bunica. Tata a stat tot timpul în biroul lui, pînă cînd a început slujba de înmormîntare, și în urma sicriului, pînă la cimitirul din sat — era prea greu să duci pe căldura asta răposata la București, ca s-o așezi în cavoul soțului ei, Georges, — a ținut-o pe mama de braț și a călcat egal, măsurat, cu o tristețe stăpînită pînă și în pas. Numai Dan a stat stăruitor lîngă bunica, s-a sculat de cîteva ori și noaptea din somn și a venit în salon, să mai vadă o dată cît e de urîtă.

În vremea asta, la Ghergani, ceilalți copii sînt fericiți. Ana-Maria, de mînă cu *Mademoiselle* Jacqueline, cutreeră

toată livada, urcă pe dealurile din fața conacului, cîntă tare, culeg flori și buruieni, se scaldă în rîu, iar seara *Mademoiselle* îi povestește fetiței care o ține strîns de gît cu brațele ei mici, cum are să crească mare, cum are să le trimită domnul Melinte-Luncești pe amîndouă în Franța, cum are să învețe carte Ana-Maria la Paris și cum în vacanță ea, *Mademoiselle,* are s-o ia acasă la ea, la bunica ei care mai trăiește încă într-un orășel pe malul mării, și toată ziua, și noaptea chiar, au să se uite la mare. Pentru Paul, care nu se poate plimba decît cîțiva pași, s-a găsit un fotoliu adînc care a fost scos în grădină, s-a găsit în bibliotecă o carte mare, cu ilustrații, pe care o fi avut-o Raluca pe cînd era copil, și un cîine mic și prietenos, care nu se mai dezlipește de el. Nici nu-i trebuie mai mult lui Paul. N-are nevoie să se ascundă, nu se aude glasul enervat al mamei, nu vine de nicăieri nici o amenințare și nici o apăsare. De ce n-ar fi așa toată viața? De ce nu s-ar putea trăi aici totdeauna, cu *Mademoiselle,* departe de toți ceilalți? Aceste trei zile au gustul fericirii depline și parcă pentru prima oară al copilăriei.

Dar a patra zi vine trăsura de la Lunca să-i ia. Copiii se trezesc ca dintr-un vis, despre care nu știu dacă a fost lung sau scurt de tot. Și, cu toate astea, la Lunca nimeni nu-i chinuiește, cum nu-i chinuiește nimeni nici la București — afară de Dan, cîteodată, cînd are el chef și nu-i păzește *Mademoiselle* Jacqueline, — dar totul îi apasă, îi îngheață și-i înspăimîntă. Îi înspăimîntă mai întîi tata, din pricina căruia nu-i voie să vorbești tare și să alergi prin casă, care vine la masă și pleacă fără să se uite la nimeni, îi înspăimîntă și mama, care e ade-

vărat că-i strînge uneori în brațe să-i sufoce și lui Paul îi spune „nenorocitul meu", dar pe urmă îi uită cu lunile și trece pe lîngă ei ca pe lîngă scaune.

Din fericire, acum, la Lunca, Dan e liniștit, s-a închis în odaia lui și citește, cel puțin de el au scăpat. Lui i se duce și mîncarea în odaie, dacă vrea el. Tata ține mai mult la el, pentru că e mai mare, e băiat, și e sănătos. Bine, sigur că nu-l mîngîie niciodată, n-are timp tata de așa ceva, dar se vede că îl lasă în voia lui, de asta e și așa de obraznic Dan, și uneori, cînd spune ceva la masă, tata se uită la el și-l ascultă.

Anii trec, iernile la București sînt lungi. Verile la Lunca sînt prea scurte, dar nici una nu se aseamănă cu acele trei zile de la Ghergani, de care Ana-Maria își aduce aminte cu *Mademoiselle* ca de o aventură extraordinară. Uneori mama o ceartă pe *Mademoiselle*, care vrea să plece și-și face bagajele. Atunci Ana-Maria plînge atît de tare, e atît de nenorocită, se agață cu atîta disperare de gîtul ei, de mîinile ei, de fustele ei, și Paul o privește cu ochi atît de jalnici, încît ea nu se mai îndură. Lasă valizele închise două zile, scoate pe rînd cîte un lucru de care are nevoie din ele, apoi le golește de tot și nu mai vorbește despre plecare. *Mademoiselle* e tristă de la un timp, citește ziarele cu ardoare, uneori se bucură, alteori se sperie. Țara ei e în război cu Germania, și Ana-Maria înțelege că *Mademoiselle* nu știe ce se va întîmpla cu bunica ei, cu orășelul drăguț de pe malul mării, cu casa aceea în care trebuiau să se ducă o dată amîndouă. Și pe urmă se vorbește în casă că și noi avem război și tot orașul e cu susul în jos, cînd ieși la plimbare.

O dată Ana-Maria se oprește în fața ușii biroului tatii, din care se aud glasuri de ceartă. Asta nu s-a mai întîmplat niciodată, sau ea n-a știut că se întîmplă.

— Eu nu rămîn aici pentru nimic în lume ! spune apăsat Raluca. Toate cunoștințele mele pleacă la Iași, orice om cu bun simț pleacă în Moldova. Nu sînt dispusă să mi se întîmple o nenorocire.

— Eu nu plec la Iași.

— Pentru ce ? Explică măcar ! Îți închipui că nemții au să-ți aducă flori pentru că ți-ai făcut studiile la Viena ?

— Nu vorbi prostii.

— Atunci, ce-ți închipui ? Ce vrei ? De ce te încăpățînezi ?

— Nu-mi pot lăsa colecțiile aici, și eu să plec fluierînd acolo.

— Încui casa.

— Nu vorbi prostii.

— Și aici, ai să le păzești cu pieptul tău ? Ai să faci de strajă la ușă ?

— Am să le păzesc.

— E o nebunie. Au să ne taie în bucăți, dacă au să-și dea seama că avem lucruri de valoare.

— Pleacă singură !

Raluca respiră puțin. Mai protestează încă, de formă :

— Ca o văduvă ? Ca o femeie părăsită ? După ce am avut norocul că ai fost scutit de front...

— Pleacă singură. Ia și franțuzoaica asta cu tine, nu-mi mai trebuie și o franțuzoaică în casă, cînd vin nemții peste noi.

— Și copiii... să-i iau ?

— Bineînțeles. Cine vrei să vadă de ei ? Eu ? Dan rămîne cu mine.

Ana-Maria se îndepărtează pe vîrful picioarelor. N-a tras niciodată cu urechea la o ușă, dar de data asta s-a întîmplat fără să-și dea seama nici ea cum. A înțeles două lucruri : că are să fie o vreme departe de tata și de Dan, și asta e o ușurare, și că *Mademoiselle* e în primejdie. Are s-o apere ea sau are să moară împreună cu ea. Inima îi bate puternic, simte că e foarte curajoasă, că e în stare de orice.

Lulu a rămas singur. Din cînd în cînd vine logofătul de la Lunca sau cel de la Ghergani, să-l vestească, trist, că li s-au mai rechiziționat doi cai, că li s-au luat vacile, că li s-au luat porcii, că li s-au luat toate tingirile de aramă, că li s-au luat grîul și porumbul. Lulu scrîșnește din dinți. Într-o zi are să capete despăgubiri pentru toate astea, așa cum a căpătat și în 1907. Cel puțin în casa lui din București nu se întîmplă nimic grav. Stă zăvorît între pereții ei. Nu face nici prietenie cu nemții, nu încearcă să le cîștige bunăvoința, ca să-i aibă protectori în cazul unui jaf, din prudență. Mîine-poimîine, li se pot îneca corăbiile. N-a făcut politică niciodată, nu face nici acum. Dacă l-ar asigura cineva că germanii vor rămîne învingători, ar fi cu totul altceva. Dar cum nimeni nu poate să-l asigure de nimic, e mai bine să stea locului. În casă e liniște, Dan învață în odaia lui, e în clasa patra de liceu, el scrie în biroul lui. Nu se mai aude Raluca, nu se mai aud copiii cei mici, e foarte bine. Vom vedea pînă la urmă cum se vor despărți apele. Lucrurile cele mai de preț sînt împachetate în lăzi căptușite cu metal, și îngropate care în pivniță, care în grădină. Studiul pe care îl scrie acum, are să fie foarte

interesant. Bucureștiul e mohorît, sărac, liniștit, pustiu noaptea. Dacă ar avea prieteni, Lulu ar auzi ura surdă care clocotește în oameni împotriva ocupanților. Dar el se ferește și de cei cîțiva care nu s-au refugiat, tocmai ca să nu se tulbure cu vești, cu zvonuri, cu discuții aprinse. Oricum se va sfîrși și acest război, de care el a scăpat, cărțile lui tot vor avea importanță și vor fi nemuritoare.

După război, copiii aproape nu se mai recunosc, atît au crescut, atît s-au schimbat. Dan e mai crunt, mai disprețuitor încă, nu-și pierde vremea necăjind-o pe Ana-Maria, care s-a înălțat binișor, și e parcă și mai sfioasă, pe Paul, pe care îl doare cumplit șira spinării și merge și mai strîmb, și mai greu decît înainte. Raluca e plină de amintiri, nu s-a plictisit la Iași, dimpotrivă, s-a amuzat mult mai mult decît și-ar fi putut închipui la plecare. Ce lume cosmopolită, ce încîntare, cît farmec pot avea și ofițerii cînd se ocupă cavalerește de bietele femei refugiate fără soți, care tînjesc după un reazăm !

Și vine, pentru Ana-Maria, clipa cumplită a despărțirii de care s-a temut de cînd era foarte mică, pe care o visa cîteodată noaptea : *Mademoiselle* Jacqueline pleacă, se duce acasă, în Franța, la bunica ei care o cheamă.

— Ai să-mi scrii ? întreabă fetița și hohotește amar.

— În fiecare săptămînă, îngerul meu.

— Și să mai vii, spune, ai să mai vii vreodată ?

— Ai să vii tu la mine. Ai să vii la Paris, să studiezi, să urmezi pianul la Conservator. O să stăm amîndouă într-o odăiță mică și eu am să vin să te iau de la cursuri.

— Ce-am să mă fac fără dumneata ?

— Mai sînt cîțiva ani, îngerul meu, mai ai patru ani pînă sfîrșești liceul, nu e atît de mult !

— Dar ai să-mi scrii, îmi făgăduiești ?

Pe Raluca o agasează puțin îmbrățișările astea disperate și jurămintele fierbinți.

— Nu sînteți logodite, ce Dumnezeu ! bombăne ea.

Ana-Maria ține morțiș să-i dea Jacquelinei un medalion mic, de aur și cobald, pe care îl poartă la gît. În sfîrșit, să i-l dea ! A vrut să protesteze, dar fetița a privit-o cu asemenea ochi sălbatici și furioși, încît Raluca n-a mai spus nimic, ca să evite o scenă vulgară. Cine știe ce mai zace și în potolita asta de Ana-Maria ! S-a uitat la ea ca o fiară !

La gară abia, cînd *Mademoiselle* Jacqueline o mai îmbrățișează o dată pe Ana-Maria și strînge mîna doamnei Melinte-Luncești, care i-a făcut cinstea s-o conducă la tren cu fetița, își aduce aminte că nu și-a luat rămas bun de la Paul ! Bietul copil, bietul infirm, se ascunsese să plîngă în odaia copiilor, și ea, luîndu-și adio de la domnul și de la Dan, ceremonios și rece, simțind necontenit cum tremură mînuța Anei-Maria agățată de brațul ei, uitase de sărmanul bolnav ! Trenul se urnește, *Mademoiselle* Jacqueline pleacă, zdrobită de remușcări și de regretul că se desparte de „îngerul ei".

Ce-am să mă fac acum cu fetița asta? se întreabă Raluca în trăsură, întorcîndu-se de la gară. Lulu se împotrivește să-i luăm altă guvernantă. Spune că sîntem strîmtorați după război. Ce să fac cu ea ? Am eu timp să mă ocup de un copil ? De ce există internate pe lume ? Pe Paul nu l-ar primi nicăieri, dar pe Ana-Maria pot s-o dau foarte ușor la Notre Dame de Sion. Ce înseamnă asta, să înveți acasă și să dai examene la sfîrșitul anului ? Numai într-un pension ar primi o educație bună, aleasă, fără răsfățurile Jacquelinei. Și Paul ? E destul de cuminte, stă foarte bine

și singur. El nu supără pe nimeni și nu cere nimic. Doctorul a spus că ar trebui dus la mare. Om vedea. Eu am nevoie de Vichy, sau, în cel mai rău caz, de Karlsbad. Om vedea. Și la Lunca se poate sta la soare. Invenția asta cu ultravioletele mi se pare o exagerare, o modă. Vara, la Lunca, poate să vadă Ana-Maria de el. E destul de mare, ca să-l îngrijească puțin pe fratele ei. Să-l așeze la soare, și să-și caute de treabă. Cu Lulu nu se mai poate vorbi, de cînd a apărut critica aceea despre studiile lui. I-au imputat că se pricepe la toate, și nu s-a specializat în nimic. Cum îl poate impresiona un articol scris la noi, de nu știu ce gazetăraș ? Ce știu gazetarii noștri ? Maimuțăresc occidentul. Da, am s-o înscriu pe Ana-Maria la Notre-Dame. O s-o aducem acasă duminica, bineînțeles. Cît poate să plîngă fetița asta e de speriat ! Ai crede că i s-a întîmplat o nenorocire, că i-au murit părinții, că i-a ars casa.

— Ei, gata, gata, Ana-Maria. Șterge-te la ochi ! Are să creadă lumea că ești bătută ! Un copil bine crescut nu plînge așa. Mă și agasezi dacă continui ! Frumos te-a crescut Jacqueline, dacă nu te-a învățat ce se cuvine să faci în lume și ce nu ! Femeia asta era o exaltată, o isterică ! Ai nevoie de puțină disciplină acum, ca să te potolească.

Adolescentul cu păr negru, zburlit, care studiază filozofia la München, se uită lung în oglindă ca să-și dea seama cît de puternici îi sînt ochii. Da, are o privire pătrunzătoare și răscolitoare, își spune el, asemănarea cu maică-sa a pierit, are ceva bărbătesc, energic, cuceritor, în toată făptura lui. Picioarele cam scurte și subțiri, brațele nițel prea lungi, umerii prea lați pentru statura lui, sînt lucruri care nu trebuie luate în considerație. Astea sînt

mofturi. Se simte uneori ca un zeu, cu ochii lui ca fulgerele lui Jupiter și cu inteligența lui unică. Își cucerește profesorii prin cunoștințele pe care le aglomerează miraculos de repede, printr-o gîndire personală, printr-o elocvență uluitoare, le cucerește admirația, nu și simpatia. E arogant, a toate știutor, plin de toane. Își ia peste picior colegii, îi disprețuiește, îi invidiază, îi sapă de cîte ori are prilejul. Cînd vede pe stradă un student cunoscut conducînd ușurel de braț o fetișcană suplă și zulufată, suferă, are o noapte de insomnie, îi găsește tînărului toate cusururile din lume și scrie zece aforisme despre stupiditatea femeii.

De ce, după un seminar la care a vorbit dumnezeiește, a răsturnat teoriile cunoscute ca pe un castel de cărți de joc, a ridicat alte castele, în glumă, le-a răsturnat și pe ele, s-a întors la primele ipoteze, s-a jucat cu ideile, le-a demonstrat friabilitatea, nu vine nici una din fetișcanele astea tunse, cu pretenții de intelectuale, care sînt colegele lui, să-i spună, halucinată, că e gata să-l urmeze pînă la capătul lumii ? Aseară, la o cafenea unde se afla cu doi studenți și două studente — se așezase la masa lor ca din întîmplare, — a vorbit cu vervă despre muzică, poftim, un subiect accesibil oricui. A privit fetele în ochi pe rînd, convingător, aprins, a simțit o clipă că e stăpîn pe sufletele lor, că băieții ceilalți au intrat, muți, în întuneric, că e biruitor. La plecare însă, fiecare fată s-a agățat de brațul unuia dintre neghiobii aceia, și și-au luat rămas bun de la el în fața cafenelei.

Săptămîna trecută, a condus acasă o asistentă de la catedra de estetică ; cînd au ajuns în pragul casei era convins că-l va pofti sus, atît de țintă îl privise cu ochi mari,

plini de admirație. Dar nu-l poftise. Scrisese două luni încheiate scrisori pline de patos unei studente de la medicină, care pleca ochii cînd îl întîlnea și se înroșea cumplit, pînă în ziua în care aflase că s-a logodit. Era ciudat, era de neînțeles. Se temeau oare femeile de superioritatea lui zdrobitoare ? Vorbea în ele numai instinctul de apărare ? Erau chiar atît de imbecile, animale atît de inferioare, încît îi preferau orice mic Don Juan spilcuit, care știa să spună banalități așa cum nu era el în stare niciodată ?

Și ce ridicoli erau toți acești băieți care treceau prin fața lui alături de o fată, cum se roteau ca niște păuni, cum încercau să-i demonstreze lui, lui, căruia ar fi trebuit toți să-i facă ghetele, că îi sînt superiori cu ceva : cu darul lor de cucerire. Vorbeau în ei instinctele cele mai primare, și femeile nu erau în stare decît să răspundă, animalic, chemării simțite sau rostite gîngav. O lume de brute, pe care o străbătea cu indiferență, în adevăr cu indiferență, și dacă voia vreo dată să cucerească o femeie, era numai așa, pentru că obosit de concentrare intelectuală, avea nevoie de o destindere. Altfel, nu erau destule femei ușoare la îndemîna lui ? Exista vreo deosebire între unele și altele ? Nu, absolut nici una. Numai că era enervant și de neînțeles că nu e adorat. Atît. Și e și mai enervant că alții sînt. Pomădații, fandosiții, nu un om în adevăr frumos ca el, bărbătește frumos.

În seara asta ploioasă, în care intră în „cafeneaua cretinilor", cum a numit el cafeneaua în care vin colegii lui, unul dintre ei, un guguman oarecare, a adus o domnișoară distinsă, melancolică și tăcută. Îi face curte, se vede bine că nu e încă nimic între ei, că gugumanul își dă toată oste-

neala s-o cucerească. În Dan urcă din nou furia aceea lacomă, oarbă, invidia aceea care îl mușcă ca o năpîrcă de doi ani, de cînd e la München și de cînd nu izbutește să aibă, ca ceilalți, o iubită.

Începe să vorbească. Domnișoara Mariechen Schuller, așa a fost recomandată, își mută privirea pe el și n-o mai clintește. În ochii ei melancolici se aprinde o văpaie. Îl înțelege, îl admiră. La plecare îi spune că ar vrea să-l mai vadă. A doua zi, la curs, Dan află că Mariechen nu e decît o vînzătoare într-un magazin de instrumente muzicale, dar că are cultură, că e fată serioasă. A fost abandonată de curînd de un compozitor la modă, foarte frumos, care s-a însurat cu o fată dintr-o casă mai bună și mai avută. Mariechen suferă încă. Nu, nu e femeia care să se lase ușor tîrîtă într-o aventură. Gugumanul i le spune pe toate cu mare sinceritate, convins că urîtul ăsta din fața lui nu va avea mai mult succes decît el. Mariechen poate aprecia o inteligență, asta e tot.

Dan e puțin decepționat de starea socială a domnișoarei care pare distinsă. Să se aplece ca să culeagă de atît de jos? El coboară doar din moșieri, din protopopi. Dar Mariechen îl privește în fiecare seară cu aceeași admirație și cu din ce în ce mai multă căldură. Dan e stăruitor, vine s-o ia de la magazin, o conduce acasă, și fața i se descompune de suferință cînd seara ea îi închide cu energie poarta grea în nas.

Și într-o zi, Mariechen se hotărăște brusc. Își închipuie că lîngă tînărul acesta ciudat, urît, care spune cuvinte arzătoare, neașteptate și sclipitoare ca niște fulgere, va găsi în sfîrșit odihna femeii iubite cu recunoștință. Delirul de care Dan e cuprins în seara asta depășește cele mai

înflăcărate pagini de roman liric și sperie în măsura în care încîntă. A doua zi, studentul e trufaș și strălucitor, ca unul care ar fi dobîndit o victorie neomenească. Peste o săptămînă nopțile lor încep să fie înveninate.

Într-o seară, după ce Mariechen a strîns masa și s-a așezat liniștită, sub lumina lămpii, să-i cîrpească lui Dan ciorapii, în vreme ce el, de cealaltă parte a mesei citește, ea spune încet, blajin, cu glas aproape adormit :

— Iar ți-ai pătat haina pe piept. Trebuie s-o dai la curățat. De ce te pătezi mereu, ca un copil ?

— Cînd mănînc, nu mă gîndesc numai la mîncare, ca alții. Mîncarea nu e pentru mine o bucurie atît de mare, încît să sorb lingura din ochi și să-i urmăresc drumul pînă la gură.

Mariechen rîde ușor :

— Asta e o chestiune care se învață la doi ani și se păstrează mecanic toată viața : drumul lingurii de la farfurie la gură.

— Tu de unde știi ? Te-a învățat vreodată cineva ? A avut și pe tine cine să te învețe ?

— Nu pricep, Dan. Mariechen pune ciorapul pe masă. Îți închipui că vin dintr-o grotă ?

Dan sare în picioare furios, își ciufulește părul cu amîndouă mîinile, face mișcări dezordonate, dă cu pumnul în masă.

— Îmi închipui tot ce vrei. Cum îndrăznești *tu* să-mi faci observații *mie ?*

— Dar am mai glumit și altădată pe seama petelor tale de pe piept.

— Tocmai de asta ! Ajunge ! Eu vin dintr-o casă aristocrată, domnișoară vînzătoare de magazin, cobor din moși

strămoși cărturari și savanți, străbunii mei au ținut pe umerii lor biserica patriei mele, și dacă am acceptat alături de mine o fetișcană răsărită de nu știu unde, bună să-mi spele ciorapii, nu înseamnă că sînt dispus să iau lecții de maniere elegante de la ea.

Mariechen se reazemă de perete, ca pălmuită. Asta nu mai face parte din scenele obișnuite, în care e vorba de faptul că Dan e enervat pentru că vecinii au făcut zgomot pe scară și atunci o acuză pe ea de lipsă de tandrețe, sau că i s-a părut azi, la prînz, că s-a uitat lung la un domn de la o masă vecină în restaurant, un domn în care ei i se păruse că recunoaște un cumpărător de note muzicale de la magazin. Asta e cu totul altceva, o jignire atît de grosolană, încît n-o va putea ierta.

Ar pleca acum, pe loc, dacă nu s-ar teme de niște țipete mari, care ar tulbura vecinii, i-ar face să iasă pe culoar. Și așa e sigură că vocea lui Dan, ascuțită, stridentă la furie, străbate adesea prin pereți. Ar pleca în clipa asta chiar, dacă nu s-ar teme de ceea ce mai poate ieși, necunoscut și înspăimîntător, din omul ăsta cu ochii rătăciți, cu pumnii încleștați.

Dar, a doua zi, cînd Dan e la facultate, Mariechen își cere învoire pentru o oră de la magazin, se repede acasă, își împachetează lucrurile tremurînd, în panică, și aleargă să le ducă la fosta ei gazdă. Are să-și ia concediu și de la magazin pentru cîteva zile, de vreme ce și acolo, firește, o poate găsi.

Dan însă o găsește oricum. Peste două zile vine la ea, dă la o parte gazda care i-a deschis ușa, o caută, se repede la genunchii ei, se prăbușește, îi îmbrățișează picioarele.

— Mariechen! Iubita mea! Poți tu să te superi pe un

om care te iubește așa cum te iubesc eu ? Să pui în balanță un cuvînt rostit la enervare, și să cîntărească el mai greu decît toate celelalte cuvinte ale mele, smulse din suflet ? S-au întîlnit vreo dată pe lume doi oameni care să se iubească așa ca noi ? Mariechen, vrei o dovadă că-mi ești mai prețioasă decît viața mea ? Vrei să mă omor aici, la picioarele tale ?

Mariechen se înfioară, în mîna lui Dan strălucește un pistol. O iubește, fără îndoială. Nu e totdeauna stăpîn pe el. Inteligența lui nu are pereche. Nici iubirea lui poate că nu are pereche.

Doamna Gertrude, gazda, căreia nu i-a povestit în amănunt ce a fost între ea și omul ăsta care suferă cumplit și vrea să se omoare, are lacrimi în ochi. Poate că ea n-a fost niciodată iubită așa.

Mariechen, se înduplecă, se întoarce cu Dan în odaia pe care el a umplut-o de flori în cinstea ei. Cît de sigur fusese că are s-o înduplece ! Două zile, omul ăsta urît devine frumos de fericire, e plin de fantezie, de atenții, de tandrețe. A treia zi se supără pentru că Mariechen a cîntat în bucătărie pe cînd el lucra, și furtuna se stîrnește din nou. Pe Dan nu-l mulțumește nici supunerea, care îi trezește impertinența și cruzimea, nici revolta, care îi deșteaptă o furie sălbatică, nici duioșia în fața căreia e batjocoritor și cinic, nici indiferența, care îl face să izbucnească în crize de gelozie nesuferite. De cîte ori Mariechen pleacă de la el cu bagaje cu tot, schimbînd de fiecare dată ascunzișul, Dan o caută pretutindeni, a găsește, o aduce înapoi, după ce a jucat marea scenă a celui dispus să se sinucidă, ucigînd mai întîi, bineînțeles. Dragostea asta ține ca o boală lungă, fără leac, mereu la un pas de agonie și

mereu trezită la viață. Ține an după an. Durează peste vacanțele petrecute în țară, peste scene cumplite care lasă în urma lor o dîră de noroi în suflete. Poate că dacă altă femeie s-ar lăsa convinsă de curtea lui Dan, Mariechen ar scăpa, însă nici una nu e atrasă de atacurile lui violente, după ce a rămas în extaz în fața demonstrațiilor lui de inteligență.

În ultima vacanță înainte de doctorat, Dan, de la Lunca, îi scrie zilnic lui Mariechen scrisori în care e vorba de eternitatea iubirii, posibilă numai la supraoameni, despre singurătatea de aici, a lui, care e un supraom, despre inutilitatea multor făpturi care fac umbră pămîntului, dintre care cîteva îl înconjoară și pe el, despre toate invidiile între care trăiește și de care îi vine să rîdă în hohot. Și, în sfîrșit, în toate aceste scrisori, abia așteaptă să se întoarcă lîngă ea, care știe să-i dea puțină tihnă, pentru că îl iubește atît.

Conacul de la Lunca e plin în anul ăsta de lume. Lulu a venit să lucreze aici în liniște, dar Raluca n-a putut face rost de bani, se vede, în vara asta ca să plece la Nisa — acum știa să facă și singură rost de bani, — și s-a refugiat și ea la Lunca. A invitat și un cunoscut nou, „ca să nu se plictisească Lulu", pe tatăl unei prietene și colege de la Notre-Dame a fetii ei, Ana-Maria. E singur, bietul om, nevasta i-a murit de mult de tuberculoză, și fetele se înțeleg foarte bine între ele. Raluca și Domnul Păunescu vînează, fac excursii lungi cu automobilul, înnoptează uneori la Ghergani cînd îi prinde noaptea pe drum prea departe de Lunca, iar Ana-Maria și Olga stau în livadă, în grădină, se plimbă cu barca, și au totdeauna ce vorbi între ele. Paul a rămas la București, lui îi face rău orice deplasare.

Dan citește mult, citește toată ziua, dar seara iese cîteodată în grădină, să întîlnească fetele. Le sperie și le uluiește cu gîndurile lui, transformă lumea în fața lor, în chip magic, cînd într-o mocirlă din care e mai bine să fugi, cînd într-un miracol pe care e greu să-l cuprinzi cu mintea. Poate vorbi despre orice : artă, matematici, politică, filozofie, natură, cu aceeași ușurință, dar are totdeauna grijă să se vadă că el e cel care vede lucrurile așa, că pentru nimeni pe lume nu au același sens. Ana-Maria se teme de întîlnirile astea, le-ar ocoli bucuros dacă ar avea unde să fugă, unde să se ascundă. Îi e și acum groază de fratele ei și se înfioară și cînd îi aude glasul de departe. Olga însă pare fascinată. Tremură și nu-și mută ochii dintr-ai lui, cîtă vreme Dan vorbește. E albă, Olga, suplă și delicată, s-ar putea crede că e soră cu Ana-Maria.

Într-o seară, cînd Olga e singură în grădină, Dan o găsește sub o boltă de tecoma, cu o carte închisă pe genunchi. Îi vorbește despre Nietsche, despre singurătatea omului de geniu, despre frumusețea ei de înger al Bunei Vestiri, o ia de braț să-i arate nucii mari din fundul livezii, care au fost martorii copilăriei lui amare, pentru că era muncită de probleme neobișnuite pentru un copil. Olga n-are decît tăceri pentru toate cuvintele lui care așteaptă un răspuns. E prea extraordinar omul ăsta, ca să îndrăznești să rostești vreun cuvînt. Ori care, ar putea fi o prostie. Faptul că se plimbă cu ea, numai cu ea, o umple de emoție, de teamă, o măgulește. Dan o duce în luncă, unde fînul adunat în clăi miroase pînă la stelele pirpirii care se ivesc pe bolta cenușie-albastră. E o seară care îți ia toate puterile, o seară nepămînteană. Dan o privește în ochi, o strînge în brațele lui prea lungi și prea grăbite, o răstoarnă în fîn. Olga protes-

tează slab și nu știe să se împotrivească, de rușine, de timiditate și de disperare. Apoi Dan o ia de mînă cu violență și o duce, tăcînd, spre casă. Olga nu mai știe pe ce lume e, ce vrea băiatul ăsta, unde se îndreaptă, ce s-a petrecut în adevăr.

Păunescu stă pe cerdac cu Lulu, care și-a acordat o clipă de destindere.

— În secolul al XII-lea, cînd un meșter cioplea... rostește glasul egal și înalt al lui Lulu.

— Un moment, tată! îl întrerupe Dan. Părul îi e răvășit, ochii îi sticlesc în lumina lunii, mîna lui ține ca un clește mîna Olgăi, care nu înțelege nimic, care ar vrea să intre în pămînt de rușine și disperare.

— Domnule Păunescu, sînt îndrăgostit de fiica dumitale. Ireparabilul s-a petrecut între noi. Sînt un om de onoare. Ți-o cer de nevastă.

Lulu își face repede toate socotelile în cap. Păunescu ăsta e cam cartofor se spune, nu se știe bine ce-o mai fi rămas din averea lui, dovadă că n-a putut pleca la Nisa cu Raluca. Dar să te apuci acum să te împotrivești, ar însemna să pierzi timp și liniște, și el are de lucru. Dan, așa cum e făcut, tot are să meargă după capul lui într-o zi sau alta. Îl așteaptă în țară o catedră universitară, e lucru aranjat, să se descurce cu nevastă cu tot. Dacă Paul moare, și nu e probabil să mai trăiască mult, Lunca are să-i revină lui Dan, și Gherganii Anei-Maria. Destul de prost, dar altfel ar fi avut buclucuri încă de la nașterea fetii și lumea ar fi bîrfit. Să le ajungă și cît le-o rămîne. Esențialul e să pună Dan mîna pe casa de la București întreagă. Dar și asta tot el s-o obțină, să-și dea osteneala.

Păunescu se gîndește și el că s-a ivit un pretendent serios, că scapă de fată mai bine și mai repede decît se aștepta, că nu mai are la Bancă decît datorii și pe casă decît ipoteci, și ia o mutră foarte serioasă ca să spună că e adînc jignit, bulversat, uluit de faptul că în casa asta ospitalitatea e înțeleasă în acest chip, că trebuie să se mai gîndească, că întîmplarea asta oribilă îi răstoarnă toate planurile gîndite cu părintească dragoste.

Cina e penibilă, Păunescu stă ca împăiat, fără cuvînt, Olga a dispărut în odaia ei, Dan, volubil, vorbește despre schizofrenie cu multă competență, Lulu se gîndește la meșterii din secolul al XII-lea, și Raluca îl privește cu înțeles pe Păunescu. Să scape de Olga, să profite de prilej. Păunescu nu dă semne că vrea să plece de la Lunca nici a doua, nici a treia zi. Peste o săptămînă, cere, oftînd, să se facă logonda. S-a înduplecat.

Olga se întreabă cum de s-au putut întîmpla toate astea și nu înțelege nimic, nici măcar ce se petrece în ea însăși. Cînd e singură, o cuprinde disperarea. Dan îi pare un străin, un om urît, sălbatic și ciudat, cu care nu are, cu care nu poate avea nimic comun, de care îi e frică și, într-un fel, și scîrbă. Simte că Ana-Maria, prietena ei de pe băncile școlii, are pentru frate-său, pentru acest frate despre care nu i-a vorbit niciodată mult, aceeași frică și aceeași repulsie. Dar acum, după seara aceea grozavă, în care Dan a dus-o de mînă în sufragerie prin fața întregii familii și a vorbit despre „dragostea lor", între ea și Ana-Maria s-au rupt relațiile. Prietena ei socotește că s-a ascuns pînă acum de ea, că a păstrat cu ipocrizie taina acestei iubiri și se poartă cu ea politicos, depărtat, așa cum se poartă și cu tatăl ei bunăoară. Olga nu-i poate spune nimic, nu-i poate

spune cum s-au desfășurat lucrurile, îi e rușine. S-au dus încîntătoarele ceasuri în barca înfundată în stufăriș, convorbirile vesele din dimineţile scînteietoare de soare, convorbirile melancolice din serile pudrate de amurguri lungi, de aur mort, încrederea, fericirea de a avea o atît de desăvîrșită înțelegere alături, de a te simți deopotrivă sprijinul prietenei tale. Ana-Maria o ocolește, o lasă singură, și Dan o pîndește de dimineaţă încă, pune stăpînire pe ea, o plimbă în livadă și în pădure, vorbește, recită, demonstrează, tăgăduie, ridică glasul pînă la înălțimi stridente, îl coboară pînă la un mîrîit de cîine răgușit. Vorbește, vorbește, și Olga îl ascultă uluită, cucerită. Nici nu crîcnește măcar, nu mai simte decît o imensă, totală admirație pentru el, și o supunere vlăguită, fără ieșire. Pentru ca seara, cînd rămîne singură, să plîngă pînă în zori, să se gîndească la chipul în care s-ar putea sinucide fără să fie descoperită, fără să poată fi salvată. Cu taică-său nu poate vorbi, simte că e bucuros să se descotorosească de ea, că ar acuza-o, fără s-o asculte, de cele petrecute în acea seară hidoasă. Și vine încă o dimineaţă, și Dan pune iar stăpînire pe gîndurile ei, pe ea întreagă, și îl acceptă iar, vrăjită, fără împotrivire.

Dan simte că a găsit o femeie care n-are să cuteze niciodată să fugă ca Mariechen, să-i iasă din cuvînt, să îndrăznească măcar să gîndească altfel decît el. Și e frumoasă Olga, nici unul dintre colegii lui n-are o iubită atît de frumoasă, de bine crescută, de distinsă. Văzînd-o lîngă el, veșnic în adorație, celelalte femei au s-o imite, au să-l adore și ele. Au să caute la el ceea ce a găsit nevasta asta care îl privește ca pe un idol. Și ce picior are să-i dea lui Mariechen, cum are să se amuze de uluiala ei, de umilinţa ei! Ce

farsă colosală îi joacă acum, în clipa în care îi scrie aceleași scrisori ca mai înainte, ca să nu bănuie nimic, să primească lovitura în plin !

Nunta trebuie să fie simplă, tot aici, la Lunca, în familie, așa cum a fost și logodna. Dan n-are prieteni la București, cărora să vrea să le arate ce fel de nevastă ia. Lulu are de lucru, și o întrerupere mai lungă i-ar risipi ideile, iar Raluca se simte bine aici, nu vede de ce ar trebui să-și scurteze vacanța. Nu mai e atît de frumoasă Raluca, nu mai e chiar atît de sprintenă, nu-i face plăcere să-și arate în lume decolteul care s-a veștejit și genunchii care s-au îngroșat, și vezi că acum se poartă rochii scurte. Aici, în costum de călărie, cu Păunescu alături, își uită toate complexele. Și pe urmă de ce să facă Lulu atîta cheltuială pentru Dan, pentru obraznicul ăsta ? Viața s-a scumpit, a mai fost și un an de secetă, în curînd are să se mărite Ana-Maria, căreia trebuie să-i facă o nuntă frumoasă, și îngrijirea lui Paul costă și ea destui bani. Copii sînt o pacoste la casa omului, înghit bani și nu-ți aduc nici o bucurie, cresc ca din apă, ca să vadă lumea cît ai îmbătrînit tu. Ana-Maria e drăguță, blîndă, îi aduce aminte cu fiecare zîmbet de suedezul acela încîntător din Italia, dar prea a crescut mare ! E o fată cuminte, fără inițiativă, fără curaj. Cînd a sfîrșit pensionul, a spus că vrea să urmeze muzica la Conservator, dar Lulu a vorbit vag de un conservator din străinătate. cînd vor avea mai mulți bani, cînd se vor sfîrși cheltuielile cu Dan, a cumpărat niște covoare orientale care au costat enorm, și planul trimiterii fetei la Paris poate, a rămas o chestiune de viitor, o speranță pentru ea numai. În Conservatorul de la București părinții n-au încredere. Ar fi vreme pierdută. De fapt, Ana-Maria conduce acum gospodăria de

la Lunca și la iarnă va fi foarte utilă la București, se gîndește Raluca.

Nunta trece, simplă, aproape nebăgată în seamă de vecini. Pe Lulu nu-l interesează ca pe taică-său vecinii de moșie și relațiile din tîrg. El are legături mai înalte, la București, la Paris, printre oameni care se ocupă de artă, printre critici, colecționari, negustori de antichități, ale căror case sînt adevărate muzee și a căror pasiune pentru meseria lor depășește cu mult orice altă patimă negustorească.

După cununie, Dan pleacă numaidecît la München, împreună cu nevasta lui. Trage la hotel, la un mare hotel, și două zile își mută într-un apartament mobilat elegant, cărțile și cele cîteva obiecte personale care merită să fie mutate din odaia de mansardă, în care locuia cu Mariechen. Fosta lui iubită e la țară, în vacanță, la părinții ei, lucrurile se potrivesc de minune, are să-i dea o lovitură cu totul neașteptată, o lovitură splendidă. Mariechen are să se întoarcă, are să găsească alți chiriași în mansarda lor, are să afle și de la vecini că el s-a mutat, că s-a însurat, eh ! are să-și plătească cu lacrimi răzvrătirile și fugile ei din trecut ! Toate îndrăznelile față de un om ca el are să le ispășească și are să tragă o concluzie firească, aceea că nu s-a dus niciodată s-o împace și s-o aducă înapoi pentru că o iubea, ci pentru că avea nevoie de o femeie care să-l îngrijească.

Într-o zi de toamnă, aurie și catifelată ca Olga, Dan oprește trăsura de piață în fața magazinului de muzică în care lucrează Mariechen. O ajută pe Olga să coboare, îi susține talia subțire cu brațul lui lung, deschide ușa, și intră în urma nevestei lui, bombîndu-și pieptul, privind

de sus, de cît poate de sus de la înălțimea făpturii lui scunde. Mariechen întoarce spre ei privirea aplecată peste o cutie căptușită cu catifea, în care potrivește un flaut. Și-o oprește întîi asupra doamnei înăltuțe, îmbrăcată cu un taior lung, verde, cu o etolă suplă și lungă de nurci, încrucișată pe piept, cu părul auriu, subțire, ca un abur în jurul tocei de nurcă. Îi zîmbește pentru că e frumoasă, pentru că e sfioasă și plină de grație. Apoi, fără să știe cînd și-a luat ochii de la doamnă, simte în urma ei ceva cunoscut parcă, supărător. Îl vede, chipul i se schimbă deodată, se strînge ca un pumn, se chircește de furie. Mîinile i se crispează și ele pe flaut, face o mișcare mică, repede stăpînită, de parcă ar vrea să-i repeadă în cap instrumentul negru, delicat. Apoi Mariechen face o sforțare uriașă, evidentă, și întreabă cu un glas incolor, sugrumat :

— Doamna dorește ?

— O partitură, mugește Dan. Concertul pentru pian de Beethoven, „Imperialul".

Dan trăiește intens una dintre cele mai mari bucurii ale vieții lui, o clipă de fericire care se va întoarce apoi mai tîrziu în viață, după ani de zile de frămîntări amare și silințe zadarnice.

A doua zi, a treia zi, se așteaptă ca Mariechen să-i iasă în cale cînd se duce la biblioteca universitară, să-i afle poate adresa și să-l aștepte în fața casei sau să sune la ușă și să intre la ei, să facă scandal, să plîngă, să leșine. Această a doua posibilitate ar fi și cea mai plăcută, ar vedea și Olga o femeie tînără și drăguță care suferă din pricina lui, care îl iubește mai mult decît pe ea însăși și e atît de disperată că a părăsit-o, încît e gata să-și pună capăt vieții.

Dar Mariechen nu se arată, nu-i ține calea și nu vine

la ei acasă. Se stăpînește bine, jigodia, sau îl iubește atît de mult, încît nu vrea să-i tulbure liniștea. Dan e înclinat să creadă mai curînd în ultima lui presupunere. Cîteva zile Olga nu mai are nici un haz pentru el, nu mai folosește la nimic, apoi se gîndește mai bine, mai limpede, și începe să iasă cu ea la Operă, la concerte, la conferințe. În adevăr, lumea o privește cu admirație, în adevăr capetele se întorc după ea, colegii lui, cînd îl întîlnesc, au întotdeauna să-i spună lui ceva și-i conduc o bucată de drum. În adevăr, Olga e mai frumoasă și mai distinsă decît bietele lor iubite scoase din ateliere sau magazine, și decît toate colegele lui de universitate.

Într-o seară, cînd se duc la un mare restaurant, doi asistenți de la catedra de psihologie, care stau la o masă alături de ei, fac tot posibilul să treacă la masa lor. Unul o privește pe Olga entuziast, sfios, cu o admirație curioasă, celălalt, care a băut mai mult, încearcă să-i facă curte, îi trîntește complimente aprinse de parcă Dan n-ar fi acolo, la propria lui masă, și e disperat cînd tînăra pereche se ridică să plece.

Acasă, Dan o ceartă, o insultă pe Olga pînă în zori, o acuză că ea s-a uitat prea lung la necioplitii ăia de asistenți, că a fost cochetă cu ei, că n-a așteptat decît să se mărite ca să dea drumul adevăratei ei firi. Parcă acolo, la Lunca, nu tot ea l-a atras în căpița de fîn cu fel de fel de tertipuri și nu l-a determinat, cunoscîndu-i natura cavalerească, s-o ceară de nevastă ? Și-a atins scopul, și acum își dă arama pe față. Înăuntru lui clocotește de sentimente amestecate, de o mare mîndrie și de ură sălbatică pe oamenii aceia obraznici, care își închipuie cine știe ce despre ei înșiși cînd îndrăznesc să facă curte unei femei măritate,

unei femei atît de frumoase, înainte de a se fi uitat în oglindă, unei femei care are un bărbat ca el.

Olga dă să ațipească, e ora patru. E lividă de oboseală, de frică. Bărbatul ei îi pare o gorilă dezlănțuită, așa cum stă, în picioare în mijlocul odăii, păros, scund, cu picioare subțiri, cu brațe lungi, cu tot părul răvășit peste ochii scînteietori, sălbatici. Glasul lui urcă și coboară, strident și declamator. E chiar o gorilă și se cațără pe lampa care a devenit un copac cu ramuri pletoase, verzi.

— Nu dormi ! Ți-ar plăcea să dormi și eu să mă zbucium aici singur, insultat și mințit de dumneata. Trezește-te, Olga.

Olga tresare, se trezește.

— Dan, te rog !

— Să nu plîngi... Pe mine nu mă poți înduioșa cu lacrimi. Mie mi-e scîrbă de lacrimile dumitale. Cînd îndrăznești să te măriți cu un om ca mine, nu trebuie să te ridici la înălțimea mea, ar fi absurd să-ți cer așa ceva, dar cel puțin cu o șchioapă deasupra condiției dumitale lamentabile. Cum ? Ai adormit iar ? Olga, trezește-te ! De ce nu te aperi? De ce nu te justifici? — Dan ar vrea să spună : de ce nu-mi juri adorație și devotament ? — De ce nu explici cum s-au petrecut lucrurile ? Îi cunoșteai dinainte ? Unde i-ai mai întîlnit fără mine ?

— Niciodată, jur ! Și în seara asta ai văzut bine că aproape n-am vorbit cu ei.

— Dar i-ai privit.

— Eu ? Nici nu știu cum sînt la față. Eu niciodată...

— Nu te justifica. Nu admit nici un fel de justificare. Taci ! Să nu adormi, că îmi ies din fire. Nu pot suporta atîta indiferență !

A doua zi, Dan o încuie în casă pe Olga. În lipsa lui ieșea în oraș uneori, se ducea la un muzeu, la o librărie, într-un parc. Lucrurile astea erau prea primejdioase — Olga era prea frumoasă, într-o zi sau alta avea s-o urmărească pînă acasă cineva, să-i ia adresa, să-i scrie, s-o pîndească de cîte ori ieșea din casă, să se întîmple o nenorocire. Olga îl iubea, fără îndoială, dar poți conta pe mintea ei nulă, pe caracterul ei sfărîmicios ? Știu ele să deosebească un om de geniu de un oarecare ? Să stea acasă, e destul de bine în cele trei odăi pe care le au, bucătăreasa poate găti liniștită în bucătăria ei, Dan ia cu el cele două chei, cea a ușii dinspre bucătărie și a ușii dinspre scara principală, și pleacă zilnic la bibliotecă.

Cînd iese pe stradă cu Olga, care a devenit palidă, care a slăbit, o ține strîns de braț și rostogolește în jurul lui priviri de spaimă, de ură și de orgoliu.

— Ce am eu de vorbit cu tine ? îi spune seara, disprețuitor. Oricîtă osteneală mi-aș da să te cultiv puțin, să-ți ascut mintea, ar fi zadarnic. Și pe urmă nici n-am timp pentru așa ceva. Mai am treabă cu mine însumi, pentru miile de studenți care mă așteaptă.

Ca odinioară Lulu, Dan trece un examen de doctorat răsunător, care umple de respect pe toată lumea. E un lucru la care se aștepta, dar care îi crește totuși orgoliul. Se întreabă în fiecare clipă dacă toată lumea, dacă fiecare profesor și fiecare coleg își dă seama exact de puterea cugetării lui, de originalitatea gîndirii lui, de frumusețea expresiei lui. De ce nu sînt mai smeriți cînd îl întîlnesc ? Îl felicită, îl admiră, dar nu sînt destul de umiliți, nu-și pierd capul cînd îi vorbesc. Cu asemenea cuvinte ar putea fi felicitat și altul, care ar fi trecut un examen cu o lucrare

bună, și atît. Îi privește adînc în ochi cu ochii lui de vultur, cu ochii lui puternici și scînteietori, și ar vrea să-i vadă cum li se taie graiul, cum tremură. Nu, oamenii nu sînt în stare să admire cît se cuvine pe cel care s-a născut excepție între ei, au puteri pitice și îi roade invidia. Ah, cît îl invidiază !

Și-a fixat întoarcerea în țară la cinci zile după examenul de doctorat. E primăvară, au anunțat acasă că vin, au lichidat locuința de aici, au trimis lăzile cu cărți la București, Olga așteaptă un copil și suportă din ce în ce mai greu sarcina, chiar el, Dan, e obosit și are nevoie de odihnă. Dar nu se îndură să plece. Se mută cu Olga la un hotel, sub pretext că mai are treburi la München, și se duce zilnic la universitate. Poate că n-a întîlnit încă toți oamenii care au auzit despre examenul lui, poate că nu i-a întîlnit încă pe toți cei care au asistat la el în marea aulă a facultății, poate că n-a epuizat toate laudele, toate felicitările, toate admirațiile. Aleargă, flămînd, de la un etaj la altul al facultății cu aerul că e în căutarea unui lucru precis, se plimbă pe stradă în fața clădirii așteptînd un prieten închipuit, doar o pica vreun admirator care nu i-a spus încă cît a fost de extraordinar. Și cînd mai întîlnește, în sfîrșit, unul, îl lasă întîi să vorbească privind departe, în gol, ca și cum acela i-ar spune lucruri de care e obosit, care i-au devenit indiferente, și pe urmă îi mulțumește ceremonios, nițel ironic : atîta lucru l-a uluit ? E puțin !

În odaia de la hotel, Olga se mișcă greu printre mobile și se duce mereu la fereastră, să privească în stradă. Asta a devenit o mișcare mecanică, inconștientă. Și cîtă vreme au mai locuit în apartamentul acela drăguț, a cărui mică

eleganță sobră o fermecase doar în primele zile, pînă cînd începuse adevărata intimitate cu Dan, se ducea de dimineață pînă seara să se uite pe fereastră, în stradă. Asta începuse din ziua în care Dan își luase obiceiul s-o încuie în casă. De atunci, Olga nu mai putuse cînta la pian, citea puțin și tricota mult, cu mișcări repezi, cu ochii atenți la jocul andrelelor. Jocul ăsta o ferea de gînduri cu continuitate. Cînd lăsa jos andrelele, se ducea la fereastră, înlătura perdelele și se uita în drum. Negustorul de cravate bărbătești nu-și schimbase încă aranjamentul vitrinei, la lăptărie se descărcau lăzi cu sticle și bidoane. La etajul prim veniseră dactilografele, stăteau aplecate peste mașini. La al doilea, cel cu perdele albe de voal, tot nu se deschiseseră obloanele, erau pesemne în călătorie. Pe stradă trecea un autobuz încărcat. Doi bărbați se opreau la vitrina cu cravate și se uitau îndelung. După masa, același lucru. Le plăcea laptele. Seara era mai trist. Prăvăliile erau închise. Vitrina cu cravate era tot luminată, lăptăria era întunecată, dactilografele nu mai lucrau, la etajul al doilea nu se deschideau obloanele, autobuzul trecea plin. Casa de peste drum avea o cornișe baroc, cu înfloriturі.

Cînd Dan venea acasă, încerca uneori să se strecoare neauzit pînă în spatele Olgăi, s-o surprindă. Olga se speria de fiecare dată, și asta îl întărea pe Dan în presupunerea că nevasta lui se uita la ceva anume, la cineva mai bine-zis, că își făcea poate semne cu acel cineva, că în lipsa lui de acasă se țesea o mare și mîrșavă trădare. Nu descoperea niciodată acel individ ticălos, nu descoperea nici măcar o femeie, o intermediară care să fi stat ca și Olga la vreun geam de peste drum ca să-i facă semne, și

izbucnea, cu cel mai ascuțit glas al lui, în batjocuri mușcătoare :

— Ca țațele la poartă ? Pe tine nu te interesează nimic pe lume ? Nici o carte ? N-ai nici un gînd în capul ăsta frizat ? Trebuia să mă uit mai bine de la început, frumoasa mea nevastă are craniul teșit. Cerebelul suferă în asemenea cutie malformată.

Olga închidea strîns pleoapele la fiecare ton mai ridicat, le închidea spasmodic, ca sub lovituri. Tăcea. Sătul să ocărască, Dan simțea deodată nevoia să fie admirat, răsfățat, iubit. Avea să vadă mîine, cu mai multă vicleană prudență, la cine se uită nevastă-sa peste drum. Începea să vorbească. Înhăța la întîmplare una dintre ideile care îi erau familiare : autodeterminism și constrîngere socială, absurditatea căutării unui adevăr universal valabil, drepturile omului de geniu, relativitatea eticei, falșii profeți ai istoriei, și juca ore întregi ca pe coardă, de-a lungul unui fir de gînd fără capăt. Se uita ca odinioară, la Lunca, în ochii Olgăi, țintă și aprins, și femeia nu îndrăznea să-și mute privirea. Nu mai era în ea dăruirea de odinioară, dar mai rămăsese o supunere, o uimire obosită, un soi de teamă, de parcă această lungă perorație s-ar fi putut schimba deodată într-o izbucnire primejdioasă de nu știu ce altceva. Mai era încă și admirație, și lui Dan îi era indiferent dacă e înțeles, era destul că e admirat.

Dan încheia în sfîrșit, mulțumit că obținuse ceva, și nemulțumit că nu obținuse tot : acel extaz cunoscut nu se mai ivea în ochii îndobitociți ai nevestei lui. Femeile sînt un soi inferior, se consola el, îndată ce au fost satisfăcute sexual, le piere orice altă necesitate aparent spirituală.

De asta trebuie să le schimbi des, ca să-ţi dai măcar iluzia că ai lîngă tine o fiinţă capabilă de a gîndi.

De la fereastra odăii de hotel, Olga vedea o stradă mai însufleţită, ferestrele altui hotel peste drum. De acolo se întîmplase de două ori s-o privească un domn frumos, cu ochii romantici, s-o privească îndelung, pînă cînd îşi dăduse seama, absentă cum era, că se crede şi el privit, şi fugise repede în celălalt capăt al odăii ; a doua oară un bătrîn fercheş, care îi făcuse cu ochiul. Speriată, Olga nu se mai uita în stradă sau peste drum decît prin perdeaua de dantelă, ca să nu fie văzută.

În sfîrşit, Dan se hotărî să se întoarcă în ţară, epuizase toate admiraţiile. În ultima zi mai făcu o lungă plimbare cu trăsura, cu Olga, pe care n-o mai scosese de mult din casă, ca să mai fie o dată văzut cu ea. Trecu pe la biblioteca universitară, să-şi ia rămas bun de la mica bibliotecară zvăpăiată, căreia îi făcuse cîndva curte fără nici un succes, intră în cafeneaua studenţească unde stăteau la mese profesori şi foşti colegi de-ai lui, intră la facultate, la rectorul pe care îl văzuse şi de dimineaţă, dar de la care anume nu-şi luase rămas bun, şi culese de pe faţa fiecăruia admiraţia deşteptată de frumuseţea melancolică acum, şi cu atît mai suavă, a nevestei lui pe care o ţinea de braţ cu o gheară de oţel, şi invidia, o invidie nemăsurată. Ah ! cum îl urau toţi pentru femeia asta fără pereche, cum îşi dădeau seama că numai pe el îl putea lua o asemenea frumuseţe, şi totuşi cum ar fi vrut, nemernicii, să i-o fure ! Nu era de mirare, dacă ar fi putut, i-ar fi furat şi ideile, şi cunoştinţele, şi elocvenţa, şi succesele, numai că asemenea lucruri nu se pot rupe de individ. Iar pe Olga trebuia s-o ţină

bine, cît mai bine, pentru că orice dobitoc putea să-ți ia nevasta.

La Lunca, tînăra pereche nu era așteptată decît de Lulu și de Ana-Maria. Păunescu plecase în Elveția, unde avea un frate stabilit de mult la Geneva. Raluca era și ea tot în Elveția, pentru că avusese o gripă în timpul iernii. Lulu, în ziua sosirii tinerilor, nu putu ieși decît seara din biroul lui să le spună bun venit, pentru că era ocupat, trebuia să scrie un articol pentru o revistă de la Strasbourg, iar Ana-Maria, încărcată cu răspunderea gospodăriei, emoționată de întîlnirea cu fosta ei prietenă, își dădea osteneala să fie amabilă, să se stăpînească, să nu lunece nici în duioșia de altă dată, nici în mustrările pe care nu le rostise cu un an în urmă. Chipul nou al Olgăi însă îi topi repede hotărîrile. Era tot frumoasă prietena ei, dar atît de străvezie, de vlăguită, de speriată parcă, încît Anei-Maria i se făcu o milă covîrșitoare de ea. Peste cîteva zile începu s-o înconjoare cu un soi de dragoste maternă, ocrotitoare. Olga era mișcată, ar fi vrut să-și plîngă la pieptul prietenei ei toate spaimele și mirările dureroase din ultimul an, dar nu putea și nici nu cuteza. Îi era frică de Dan și în lipsa lui, îi era frică de parcă făptura asta inumană și extraordinară ar fi putut ghici tot ceea ce se petrecea în spatele lui, și s-ar fi răzbunat, oh ! sigur că s-ar fi răzbunat.

Ana-Maria ghicea, înțelegea. Nu-l iubise în trecut pe Dan, dar acum îi era groază de el. Iar Dan, care nu-i dăduse niciodată atenție, care îi uita pînă și existența cînd nu era de față, începu s-o urască pătimaș, pentru liniștea pe care o găsea Olga lîngă ea. De ce se amesteca ? Cu ce drept ?

Își închipuiau amîndouă că mai putea dăinui epoca adolescenței lor stropite cu apă de flori, a confesiunilor în barcă, a plimbărilor în amurg, cînd numai Dumnezeu știe ce stupidități ies din mintea lor puțină? Vulgare, vulgare și proaste, așa erau, ar fi meritat să nici nu se gîndească la ele, dar nu putea, atît îl enervau de tare.

— Ce vorbești cu ea? Aș vrea să știu și eu ce vorbești cu ea, cu care eu n-am putut schimba niciodată două cuvinte, pentru că e stupidă ca un papuc! îi spunea el Olgăi. Te descoase? Te întreabă intimități? Vorbiți despre mine?

— Nu, nu vorbim despre tine.

— Foarte rău! Vorbiți atunci despre alții.

— Nu vorbim despre nimeni.

— Atunci ce? Ce? Despre ciori? Despre broderii? Poate faceți filozofie! Tu ești o femeie care și-a ajuns idealul cum nu și-l ajung multe femei într-un veac. Te-ai măritat cu mine, și în loc să stai atît cît îți îngădui eu în apropierea mea, fugi în fundul grădinii, să piui ca un pui de curcă cu un alt pui de curcă.

Olga rămînea în odaia în care lucra Dan. Așezată într-un fotoliu, tricota, cosea pentru copilul care avea să vină. Dan se liniștea un timp. Dacă Olga s-ar fi așezat să coasă la picioarele lui, i-ar fi părut mai potrivit. Și-ar fi dat seama toată lumea, dar, în sfîrșit... Olga stătea în fotoliu. Cînd obosea scriind sau gîndind, cînd nu ajungea ușor la capătul unei idei noi sau a unei formulări originale, pe Dan începea să-l enerveze prezența ei.

— Pleacă, du-te, simt că nu te mai ține locul. Nu mă uit la tine, dar simt cum vrei să pleci, cum te frămînți.

— Nici nu m-am clintit.

— Te frămînți interior. Du-te, nu te mai pot suporta.

Cum n-o putea încuia în odaie și aici, la Lunca, trebuia s-o lase să iasă în grădină, și o urmărea cu gîndul, scos din fire. Se întrerupea din lucru și pleca în căutarea lor. Mergea încet ca să nu fie auzit, să le surprindă. Le găsea vorbind încet, o dată le auzi rîsul de departe. Asta era prea de tot ! Sigur că rîdeau de el ! Sau poate că nu îndrăzneau, dar rîdeau fără el, și era destul. Se repezise între ele ca o furtună.

— De ce rîdeți ?

Ana-Maria îl privise cu scîrbă.

— De tine !

Nu era adevărat, și-i păru rău imediat că-i făcuse poate rău Olgăi cu aceste cuvinte provocatoare. Nu mai știa cum să dea înapoi.

Dan o luă de mînă pe Olga și o duse în casă. Știa el de mult, înțelesese el că soră-sa îi făcea școală nevestei lui. O învăța să fie impertinentă, o învăța să se îndepărteze de el. Trebuia să i-o plătească Anei-Maria. La București, să nu-și închipuie că vor sta împreună în casa părintească, să nu-și închipuie că are să pună stăpînire pe Olga, care era a lui. Și nu el avea să părăsească casa, ah ! nu, să plece ea unde va ști sau să rămînă aici, la conac. Dacă n-a fost în stare să se mărite pînă acum, să rămînă nemăritată. Și mai bine ar fi să se mute la Ghergani, să nu dea de ea aici de cîte ori o vrea să se odihnească la Lunca sau s-o trimită pe Olga în surghiun aici, dacă va avea interesul vreodată să fie singur la București. Să-și găsească bărbat la Ghergani dacă i s-o urî cu singurătatea, o fi și pe acolo vreun prăpădit de moșier cu minte puțină, care s-o ia, sau vreun belfer de țară, care va crede că apucă pe Dumnezeu de un

picior, cu asemenea partidă. Da, asta trebuia să facă, să-l convingă pe Lulu s-o trimită pe Ana-Maria la Ghergani, casa e părăsită și se ruinează fără un ochi de gospodină acolo, permanent. Lulu n-are să se împotrivească, ce-i pasă lui de copii ? Și dacă se va împotrivi, atunci are să facă scandal, are să creeze o viață imposibilă aici, la Lunca, dacă o fi necesar în continuare la București, și Lulu, care are nevoie de liniște, are să-i facă pe plac. Trebuie să înceapă chiar de acum, repede, cît e Raluca în Elveția. De la Raluca ar putea veni o împotrivire.

Și Dan începu atacul.

— Am fost azi la Ghergani, spunea el la masa de seară, paragină, nenorocire ! Într-un an casa asta, care e și acum un cuib de șobolani, n-are să mai fie bună nici pentru fantome. S-au spart geamurile salonului, se prăbușesc stîlpii care susțin cerdacul. Acolo trebuie făcute niște reparații serioase. Trebuie să meargă cineva să le supravegheze, dacă vrem să mai alegem ceva din conac.

Lulu se uita rece, indiferent. Doar n-avea să se ducă el, care avea de lucru în liniște. În mintea lui, Gherganii erau dați de mult copiilor Raluchii și nu-l interesa ce se petrece acolo.

Dan stăruia :

— Era o casă frumoasă, solidă. E păcat de ea. Alta în loc n-o să mai ridicăm, dar pe asta am mai putea-o salva la timp. Cînd are să se mărite și Ana-Maria, cînd o să avem toți copiii noștri, n-o să ne placă să ne înghesuim aici, o să avem nevoie de spațiu.

Cele două femei tinere se înfiorau. Simțeau că sub cuvintele lui Dan se ascunde o intenție, și nu se dumireau care.

— A venit azi un om din sat, de la Ghergani, povestea Dan a doua zi. Mi-a spus că la toate ferestrele din sat vezi perdele făcute din draperiile de la conacul de acolo. Frumos păzește Gheorghe ! Împarte cu țăranii și ce mai e prin casa asta nenorocită.

— Să-l schimbăm pe Gheorghe, spunea absent Lulu.

Dan sărea în sus, de se răsturna scaunul de sub el.

— Să-l schimbăm pe Gheorghe ? Să-l trimitem pe Marin ? Și crezi că am soluționat ceva cu asta ? Acolo e nevoie de prezența unui stăpîn.

— Vrei să te duci tu ? întreba impersonal Lulu.

— Eu ? Eu care lucrez din zori pînă noaptea la viitorul meu curs de la facultate ? Eu, care am de pus bazele unui nou sistem filozofic, eu să mă duc și să mă ocup de reparații și de slugăret ? Tată !

Lulu nu voia să audă amenințarea din glasul fiului lui. De fapt, dacă te gîndeai o clipă la el rupîndu-te de celelalte gînduri ale tale, avea dreptate. Dar n-avea decît să facă și propuneri, să aranjeze, să-și dea și el puțină osteneală, măcar la început, pînă cînd se ușurau lucrurile. De ce îl durea atît pe Dan conacul de la Ghergani, Lulu nu încerca să ghicească. Poate doar ca să rămînă singur aici, poate că intuise dorința lui chiar de a-și împărți domeniile între copii. Să fi știut oare cît de frați îi erau ceilalți doi ? N-avea de unde, nici o bîrfeală de acest fel nu circulase vreodată în București, pentru că dacă ar fi circulat, ar fi ajuns și la urechile lui. Raluca avusese grijă să-i conceapă prin țări străine. Despre Ana-Maria, pentru că era blondă, toată lumea spunea că seamănă cu el, cu Lulu, iar Paul aducea destul de bine cu Dan, un fel de caricatură a lui, în mai șubredă, mai firavă alcătuire.

Olga se lipea mai strîns de Ana-Maria și fugea din biroul bărbatului ei de cîte ori putea, s-o găsească la cămări, la beciuri, și să se piardă amîndouă în fundul grădinii. Ana-Maria avea treburi, dar le lăsa pe toate, ca să-și ocrotească prietena tăcută, tristă, bolnavă. Înțelesese din primele zile că Olga nu se poate destăinui, și nu-i cerea să se destăinuiască. O lăsa să se rezeme de ea, se purta cu ea așa cum ar fi vrut toată viața, fără să știe limpede ce vrea, să se poarte maică-sa cu ea. Își aducea aminte de furia cu care o îmbrățișa Raluca uneori, de zilele cînd o tîra, copil încă, pe la toate magazinele și croitoresele mari din București ca s-o îmbrace ca pe o păpușă prea încărcată, de lunile în care o uita, acasă fiind, sau de cele și mai lungi, cînd mama era în străinătate, și ei i se părea că dacă s-ar întoarce, s-ar schimba ceva, ar fi bine cu mama. Nu-și putea aduce aminte însă de nici un ceas în care s-o fi ținut liniștită pe genunchii ei, să-i fi cîntat încet, așa cum îi cînta *Mademoiselle* Jacqueline, sau nici de cînd intrase în adolescență, apoi în tinerețe, de vreo zi în care să fi stat prietenește de vorbă amîndouă, de vreo clipă de apropiere în care mama ei cea frumoasă, furtunoasă, capricioasă, să fi vrut să știe ce se petrece în fata ei. Dacă avusese vreodată o zi însorită, numai Jacquelinei, căreia îi scria acum atît de rar, i-o datora.

Olga avea amintirea, foarte încețoșată, a mamei ei, o femeie înaltă, slabă, cu ochi mari, căprui, cu mîini veșnic fierbinți, cu glas scăzut, acoperit parcă totdeauna de o umbră. Își aducea aminte ca prin vis cum o pieptăna mama cu degetele ei iuți și fierbinți, cum îi punea o fundă mare și o săruta apoi apăsat pe obrajii rotunzi. Apoi începuse să n-o mai sărute decît în creștet, pe păr, după ce o piep-

tăna, și să se ferească de sărutările ei. Batista cu care își acoperea gura cînd tușea, mirosea tare a levănțică. Își mai aducea aminte de o după masă în care ea se juca pe covor cu o pisică mare, de catifea neagră, pe care o chema Lizica, iar mama se plimba mereu de la fotoliu la fereastră și de la fereastră la fotoliu. Îi vedea pantofii trecînd pe lîngă ea și pîndea să-i prindă dacă au să calce în mijlocul florilor de pe covor sau pe marginea lor. Cînd mama călca drept în mijloc, ea se bucura și rîdea. Pe urmă intrase tata în odaie și mama se repezise cu brațele întinse spre el :

— De ce ? De ce ai făcut asta ? Știu tot !

— Nu știi nimic. Prostii.

— Să fi așteptat cel puțin să intru întîi eu în sanatoriu.

Și mama călcase iar în mijlocul, chiar în mijlocul unei flori albastre, dar Olgăi nu-i venise să rîdă, pentru că mama plîngea. Ba chiar începu să plîngă și ea.

— Vezi ce faci ? Sperii copilul ! spusese tata aspru.

Apoi mama nu mai fusese acasă. Venise o doamnă cu părul blond, apoi una cu nasul mare, care îl sfîrîia grozav pe *r*, și toate spuneau că au venit pentru Olga, și toate se plimbau sau se închideau cu tata în odaia lui.

Într-o zi Olga plecase cu tata, cu mașina, pe un drum lung, intraseră între munți pe o șosea asfaltată, se opriseră în fața unei case mari, albe, pline de ferestre largi. Acolo, într-o odaie, într-un pat, era mama, foarte slabă, foarte palidă. O sărutase pe Olga în creștet, apoi o sărutase repede pe obraji, și pe urmă îi turnase în cap și o spălase pe față cu multă, multă apă de colonie, care mirosea așa cum miroseau acasă batistele mamei. Olga fusese la început intimidată de mama, prea n-o văzuse de mult, dar mirosul acela cunoscut îi adusese parcă aminte de toate ceasurile

bune cu ea, și sfiala i se topise. Însă tocmai cînd voia s-o întrebe cînd vine acasă, să-i povestească despre cățelul pe care i-l adusese doamna cu nasul mare, să se urce în pat ca să fie mai aproape de mama, ea spusese :

— Bébé, du fetița afară, în grădină. Mi-e frică să stea prea mult în aerul acesta infectat, și am și ceva de vorbit cu tine.

Tata o scosese afară, în grădină. La început Olga se supărase, scîncise, apoi se jucase cu un pisic și uitase.

Acum, credea că asta fusese ultima dată cînd își văzuse mama.

O dăduseră pe urmă la un pension. Nu-și mai aduce aminte nimic din acei ani de claustrare în care învățase pentru prima oară ce e disciplina, constrîngerea. Avea cîteva prietene mici, care ieșeau duminica, luate acasă de părinți sau, dacă erau din provincie, de rude din București. Ea petrecuse multe duminici în grădina de castani a internatului, sau, dacă era iarnă, în sala de clasă pustie. De atunci începuse să fie sfioasă. Sentimentul acela de inferioritate față de celelalte fetițe care ieșeau duminica la plimbare, pe care și joia venea să le vadă cîte cineva, o făcuse să se închidă în ea. Pubertatea o găsise sălbatică, și-i accentuase sălbăticia, timiditatea. Și, în sfîrșit, venise la școală Ana-Maria, într-o clasă superioară. Își descoperise propriile ei sentimente iubind-o, și avusese impresia că descoperă lumea. Le plăceau aceleași cărți, aceeași muzică, le plăcea acum singurătatea de sub marii castani ai grădinii pentru că erau amîndouă, îndrăzneau, împreună, să se gîndească la viitor, la „viață", la chipul în care o vor îmbrățișa, gustau marea fericire de a iubi pe cineva, de a avea încredere în el, de a aștepta dimineața ca să se

scoale și să-i poată spune un gînd venit peste noapte, aștep-tau seara, ca în tăcerea dormitorului în care celelalte fete adormeau repede, obosite de cît bătuseră mingea peste zi sau patinaseră pe micul patinoar artificial din curtea interioară a școlii, să mai vorbească încet, în șoaptă, despre un lucru foarte important, despre o frază din Anatole France, pe care Ana-Maria îl ascundea sub pernă, sau de dragostea pro-fesoarei de istorie pentru profesorul de latină, dragoste cunoscută de toată școala, dar înțeleasă în toată profun-zimea numai de ele. Un amurg în grădină nu era numai un amurg, și atît. Lumina avea o poezie nesfîrșită, umbra ascundea mii de taine, sufletul se lărgea cuprinzător și spera, spera cu teamă, dar neîntrerupt. Orice lucru real avea o prelungire de vis, era nesigur, văzut ca într-o oglindă aburită, plin de farmec, ademenitor și lunecos. Lumea întreagă în jurul lor își ascundea sensurile și îmbina melancolia cu făgăduiala.

În Ana-Maria, care era numai cu un an mai mare, găsise Olga ceva din maică-sa, așa cum o păstrau amintirile ei șterse, acum diformate de imaginație, de tot ce ar fi vrut ea, lipsită de dragoste pînă acum, să creadă că a avut o dată și a pierdut. I se părea că Ana-Maria judecă mai adînc și vede mai clar decît ea. Se înfiorau de aceleași emoții, reacționau la fel în fața oricărei întîmplări, dar Olga voia să-și închipuie că Ana-Maria știe mai bine, e mai puternică, mai echilibrată.

Ana-Maria tînjise toți anii de școală s-o poată invita pe Olga vara la Lunca, să nu se despartă în vacanță de ea. Îi povestea seri întregi despre frumusețea parcului bătrîn, despre liniștea heleșteului peste care apunea soarele, despre pădurea de pe colina de la marginea moșiei, despre biblio-

teca imensă în care te puteai strecura cînd tata nu era acolo, să furi două-trei cărți pe care nimeni nu ți le dădea să le citești, despre absoluta liniște și libertate de la conac. Dar cu libertatea, cu liniștea asta ea nu avea ce face singură cum era, și toată vara rătăcea ca un duh pedepsit, gîndindu-se la fericirea pe care ar fi trăit-o, dacă ar fi fost Olga cu ea.

Se ruga de părinți în fiecare an, în duminicile în care era luată acasă, s-o lase să-și invite prietena, dar niciodată nu i se răspunsese nici da, nici ba. Lulu nu lua aminte, iar maică-sa uita, chiar dacă îi făgăduia. Maică-sa pleca vara la Biarritz, la Nisa, la Vichy, și uneori, cînd venea vacanța mare, Ana-Maria nici n-o mai găsea la București. Lulu era prea leneș ca să facă cunoștință cu acel domn Păunescu, să-i invite fata la Lunca, și se temea de zgomot, de copii prea mulți la moșie, care i-ar fi tulburat liniștea.

În sfîrșit, cînd erau în ultima clasă, Raluca îl cunoscuse întîmplător pe Bébé Păunescu. În sfîrșit, în vara aceea, Olga fusese invitată împreună cu taică-său, la Lunca. Și cînd îndelung sperata fericire a celor două fete începuse să fie trăită, Dan ieșise din întunericul în care îl păstra mintea Anei-Maria, și i-o răpise pe Olga.

După amărăciunea unui an întreg, în care scrisorile lor, schimbate rar, ca între rude, nu ca între două prietene, nu le spuseseră aproape nimic uneia despre cealaltă, începea să se țească iar acea înțelegere, de data asta aproape fără cuvinte, care le căptușise cald adolescența.

Dan însă n-avea liniște. Dan aducea în fiecare zi, la masa de prînz, la cină, chestiunea Gherganilor, de parcă toată viața lui ar fi avut numai grija asta, și toată lumea i-ar fi făcut împotrivă pînă acum.

— Tată, e o crimă să lăsăm conacul de la Ghergani să se năruie.

— Tată, sînt de părere să vindem Gherganii, pînă mai putem lua ceva onorabil pe casă și pe moșie. Administrația de acolo e o ruină, sîntem furați.

Să-l vindem ! se gîndea Lulu. Imbecilul ăsta o fi vrînd să-i aibă pe cap aici, la Lunca, pe soră-sa asta cu ce bărbat va lua, și pe pacostea de frate-său !

— Trimite pe cineva să se ocupe. Ia din mîinele mele frînele, am obosit să le tot țin. Am de lucru.

Într-o seară, Dan avu subit o scînteiere, o idee nouă :

— Dacă s-ar duce acolo Ana-Maria, dacă s-ar stabili acolo un timp, cîtă vreme s-ar face reparații ? Să vadă și oamenii că au un stăpîn, să fie acolo o prezență !

Ana-Maria încremeni. Olga simți că îi înghiață mîinile. Asta era ! Cum de nu înțelesese mai de mult, cum de nu înțeleseseră amîndouă de la început ?

— Eu ? îngăimă Ana-Maria. Eu ? Dar nu mă pricep... nu știu... n-am nici o pregătire... nu cred că am nici energia necesară... Eu ?

Lulu cîntări o clipă. Nu era rău. Animozitatea asta pe care o simțea în jurul lui, fără să se uite atent la copii, și care îl tulbura de la lucru, ar dispărea. Era necesară aici Ana-Maria ? Atît cît făcea ea, putea face și Olga, doar de asta se măritase. Niște bani, azi sau mîine, tot trebuiau băgați în conacul de la Ghergani, care se cam dărăpănase. Abia s-ar deprinde Ana-Maria să trăiască acolo, o avusese destul aici.

— Ideea mi se pare foarte bună, rosti el măsurat. Dacă nu te pricepi, ai să înveți, fetițo. Sînt lucruri pe care trebuie să le înveți într-o zi. Mai bine mai curînd, decît mai

tîrziu. Dan are să vină des, are să te sfătuiască, să te controleze.

— Bineînțeles! întări Dan.

— Și să stau acolo singură?

— Cu oameni de încredere, cu o ceată de slujitori. Ți-e frică noaptea? Ce înseamnă „singură"? Ai să încui ușile bine, și n-are să te gîtuie nimeni. N-ai auzit că eu îmi iau însărcinarea să vin des, să te controlez? Lui Dan începuseră să-i strălucească ochii.

Ana-Maria simțea că-i fuge pămîntul de sub picioare.

— Poate că... poate că la început, pînă mă deprind, dacă vine și Olga cu mine...

— Olga? țipă Dan, cu cel mai înalt glas al lui. Olga? Nevasta mea? Să mă părăsească pe *mine* — și „mine" sună ca o sirenă în gura lui Dan —, ca să-ți țină de urît dumitale? Olga, care așteaptă un copil? Olga, care...

Dan se sufoca. Lulu prevăzu o furtună. Curmă brusc, cu cel mai înghețat glas al lui:

— Olga rămîne aici, să aibă grijă de noi!

Se ridică, intră în biroul lui.

Cufundată în fotoliul de pe cerdac, Ana-Maria se întreba cu disperare ce putea, ce trebuia să facă. Maică-sa era departe, și chiar dacă ar fi fost aici, cine știe, inegală, plină de toane cum era, dacă ar fi avut un sprijin în ea. Să fug, să fug! se frămînta fata. Dar unde? Ce rudă m-ar adăposti, împotriva voinței tatii? Și parcă îmi cunosc măcar rudele? Nu știu să fac nimic, n-am nici o meserie. Și la Conservatorul din București dacă mă lăsau să intru, aș fi numai în anul doi și lor le-ar fi totuna dacă ar trebui să întrerup cursurile. La Paris nu m-au trimis, n-au fost

bani pentru mine, dar sînt acum pentru reparații. Să plec ! Să intru guvernantă, ca fetele din romane ? Cine m-ar primi, unde, cine m-ar primi cu numele pe care îl port, cu numele cunoscut al tatii ? Să mă sinucid ? Nu, Nu ! nu pot ! Vreau să trăiesc, n-am trăit încă. Poate că nu vor să mă lase pe viață acolo, la Ghergani. Sau poate că, la întoarcerea mamei, are să se schimbe ceva. De ce să mă gîndesc că vor să mă îngroape acolo ? O vrea Dan ? Oh ! dacă vrea el, așa va fi, așa va rămîne. Vrea pentru el singur Lunca și casa din București ? Să și le țină ! Nu poate suporta prietenia mea cu Olga. Oh, Doamne, era mai bine să nu fi venit Olga niciodată la Lunca, să n-o fi cunoscut el. Acum și ea și eu sîntem nenorocite. Cum am să mă descurc acolo, la Ghergani ? Ce știu eu ? Cum pot eu să supraveghez o lume ? Și dacă am să greșesc la socoteli, dacă au să facă lucruri șubrede sub ochii mei, ce-am să pat de la Dan ?

Apa asta se întinde în fața mea, nepăsătoare și rece. Ce bine m-ar înghiți acum și nu m-ar da la iveală poate niciodată, m-ar păstra în mîlul ei, între buruieni, ca pe o piatră, ca pe o buturugă grea. Cîtă liniște e aici ! Dar ei sînt, există în odăile lor, respiră aici, alături de mine, acolo am să fiu singură, singură. Se aude ceva, ca un mîrîit neîntrerupt, ca un mîrîit care urcă uneori, devine lătrat strident, și iar coboară. Dan o ceartă pe Olga. Săraca Olga, săraca de ea, cîtă nenorocire i-am adus în viață !

— Cum a putut să vă treacă prin cap că puteți pleca amîndouă ? Ce sînt Gherganii ? Lesbos ?

— Dane ! Cum poți...

— Pot, pentru că altfel nu se explică.

Olga se ridică, palidă, tremurătoare. Pentru prima dată în viața ei jignirea se schimbă în ea în furie.

— Să nu îndrăznești! Lucrul cel mai curat, singurul meu bun, lucrul cel mai frumos pe care l-am avut vreodată! Să nu pocești niște sentimente pe care nu le înțelegi, să nu le spurci cu veninul tău!

Lui Dan îi ies ochii din orbite. Lui, lui îi spune asemenea cuvinte pisicuța asta fără ghiare pînă mai adineauri? Lui? Se apropie cu pumnii strînși, ridicați. Nu lovește, dar îi ține deasupra capului ei:

— Un cuvînt dacă mai scoți, te strivesc!

E în stare, e în stare, își spune Olga. Dacă aș striga acum după ajutor, n-ar veni nimeni. Tatăl lui e atît de nepăsător, încît ar sta liniștit în fotoliul lui și ar citi mai departe. Ana-Maria a fugit pe cerdacul din spatele casei, nu ne aude, și dacă ar veni aici, Dan ne-ar ucide pe amîndouă, sau poate că ne-ar insulta numai, și ar fi destul.

— Nici un cuvînt! Tu n-ai replică, n-ai dreptul la replică în fața mea. Nu te-am luat ca să primesc răspunsuri, te-am luat ca să mi te supui. Taci! Taci o dată!

Olga a tăcut de la primul lui urlet. A tăcut, ghemuită la picioarele unui fotoliu, prăbușită fără să fi fost lovită, tremurînd, cu glasul tăiat. Dan coboară pumnii amenințători. Se plimbă în sus și în jos prin odaie. Trec minute lungi, nenumărate.

— Haide, culcă-te! Ce aștepți acolo, pe jos? Ce cauți pe podea? Ce vrei să spui cu asta? Te-am bătut? Te-am trîntit eu la pămînt? Ce sînt demonstrațiile astea de victimă doborîtă? Hai, scoală-te, că tot stai acolo degeaba, nu te vede nimeni, ca să te compătimească!

Olga se ridică încet, clătinîndu-se. Acum trebuie să mă culc în pat lîngă el. Lîngă el. Doamne Dumnezeule, Doamne Dumnezeule, de ce mă pedepseşti ? Mîine am să fug, am să mă duc acasă la Bucureşti, în casa tatii, în casa care n-a fost niciodată a mea. N-am cheile. Am să chem un lăcătuş să spargă broasca. E doar casa tatii. Am să mă încui înăuntru, n-are să poată intra. Am să mă ascund. Cu ce am să trăiesc ? Am să mă duc la mătuşa Olimpia. Poate că nu e în Bucureşti. O fi la băi. Au ! mă doare în pîntece ! Am să fug. Da, am să mă ascund. Mă doare cumplit. A stins lumina. Îşi trece braţul în jurul umerilor mei. Mi-e scîrbă, mi-e frică, mi-e scîrbă !

— Omul trebuie să trăiască asemeni vulturilor de pe culmi, dacă e om adevărat, dacă nu e o momîie cu maţe, cu plămîni, cu o bucată de carne care se zbate, şi care în limbajul vulgar se numeşte inimă. Aşa îi spun şi precupeţele. Glasul lui Dan sună rar şi aproape melodios. Prieteniile şi toate legăturile astea comune, de două parale, sînt risipă de timp pentru cei care n-au ce face cu timpul lor. Le-a fost dat degeaba. Uită-te la mine. Am eu prieteni ? Ce să fac cu ei ? Pot să le dau ceva, dar nu pot lua nimic de la ei, şi atunci prefer să dau ceea ce posed unor mase mai largi, care să mă asculte, cîtorva mai răsăriţi, care să încerce să-mi semene, nu să risipesc, nu să mă fărîmiţez. Nu pot să-ţi cer ţie să fii aidoma cu mine, dar pot să-ţi cer să fii la îndemîna mea, să mă slujeşti, pentru că ţie, vrînd nevrînd, din pricina cotidianului care ne leagă, îţi dăruiesc din belşug. Ar trebui să fii fericită pentru asta. Ar trebui să mă sorbi, să te încălzeşti lîngă mine, să străluceşti de lumina mea. Cum pot să te văd risipindu-te ca o gîscă

oarecare ? E păcat, nu e drept. Nu e drept nici pentru tine, nici pentru mine.

Îngrozitor, îngrozitor, își spune Olga. Monstrul ! Animal crud și sălbatic. Și mă doare, mă doare cumplit în pîntece.

— Să dai semenilor tăi, nu tuturor, pe alese, dar să le dai o putere nouă, o încredere nemaipomenită în ei, să-i faci să-și depășească condiția umană, să le dai o nouă viziune a universului, nu să le picuri cu pipeta un curaj de o zi, un curaj de vierme, un os, ca unui cîine, pe care să-l consume imediat, un sentiment drăgălaș ca un mărțișor, care să le facă plăcere pînă seara, la culcare.

Are dreptate ? Are oare dreptate ? Mă cucerește iar omul ăsta hidos, cu glasul lui, cu gîndurile lui curajoase și inumane ? Adineauri a vrut să mă bată. Îl pot ierta ? De ce îl ascult ? Ar trebui să nici nu-l ascult măcar. Ah ! Ce junghi curios și ce tremur e în pîntecele meu ! Ce bine ar fi să mor acum, în noaptea asta.

— Tu ești raza de aur care cade pe hîrtia mea de scris. Te superi cînd te cert, nu ești în stare să citești, dincolo de violența glasului, imensa dragoste care vrea să te salveze de banalitate și teluric. E poate absurd să iubești o femeie, asta e poate, în ochii altora, semnul că instinctele de perpetuare vorbesc și în mine ca în orice om obișnuit, dar nimeni nu pricepe că eu iubesc în tine jumătate din omenire, acea jumătate care e grația, pe cînd eu sînt forța, nervul, principiul creator.

A doua zi, Ana-Maria sculată în zori, ca de obicei, după ce în noaptea aceea dormise puțin, un somn cutremurat de spaime, așteptă zadarnic să iasă Olga din odaia ei.

Pe la unsprezece, pricepu că n-are s-o întîlnească poate nici la prînz. Dan alerga prin curte, pierea, se ivea iar.

— Olga rămîne în odaie, nu se simte bine, n-ai de ce s-o mai aștepți, îi spuse el, cînd o întîlni pe cerdac. Am pregătit mașina, am dat dispoziții să te întovărășească Ion și Cerdoiu. Au să poată evalua ei acolo costul tuturor reparațiilor necesare. Ion rămîne cu tine, Cerdoiu vine înapoi aici peste două zile, să ne pună la curent, să-i dăm bani, să caute meșteri în oraș și să se întoarcă cu ei la Ghergani. Mînă de lucru aveți acolo, în sat. Numai de meșteri ai nevoie.

— Și... plec acum ?

— Natural. De ce să mai întîrziem, cînd sîntem în august ? Poți să ai deplină încredere în Ion și în Cerdoiu. Ion a slujit la tata douăzeci de ani și Cerdoiu își lasă aici nevasta și copiii. Nu e plătit de un an, nu-i convine să facă prostii pe acolo. E și foarte priceput și...

Dan nu apucă să-și sfîrșească fraza. Cu un soi de avînt pornit din toată făptura ei, Ana-Maria îi trase două palme zdravene pe obrajii negri, osoși.

— Mă duc să-mi fac bagajele, spuse ea sugrumat și îi întoarse spatele.

Dan rămase locului uluit. Lui, lui i se întîmplase una ca asta ! Niciodată, niciodată Ana-Maria n-avea să mai iasă de la Ghergani. Viața ei era pecetluită din clipa de față. Și-o pecetluise singură.

— Mario ! strigă el peste balustrada cerdacului către o femeie care trecea pe poteca de pe marginea helești eului, vino repede sus la domnișoara, s-o ajuți să-și facă bagajele. E grăbită. Trebuie să plece repede. Mașina să tragă la scară. Spune șoferului să se întoarcă numaidecît aici.

Era, în adevăr, nevoie ca șoferul să se întoarcă numaidecît la Lunca, pentru a fi trimis imediat în oraș, după doctor. Olga, cufundată în patul larg, cu părul lipit de sudoare pe față, cu genunchii la gură, își înăbușea gemetele și tremura, ca prinsă de friguri.

— Să nu gemi tare! Stăpînește-te! îi spunea apăsat Dan. E o lipsă de pudoare să anunți toată casa că se petrece ceva în pîntecele tău. Mașina are să fie înapoi într-o oră, am vorbit la telefon cu doctorul Simionescu, așteaptă să trimitem după el.

Dacă Olga ar fi gemut mai tare sau s-ar fi văitat, ar fi alergat cineva de pe aici, muierile astea care slujeau și care abia așteptau să-și bage nasul în treburile stăpînilor, și sigur că vreuna ar fi fost de părere că ar fi foarte potrivit ca domnișoara să mai rămînă la Lunca, dacă e bolnavă conița cea tînără. Și atunci să fi văzut desfășurare de sentimente, compasiune, legături de prietenie și mai strînse între bolnavă și îngrijitoarea ei devotată. Lasă, era el aici, să se sprijine Olga pe el, om tare ca un stei.

Către seară, cînd doctorul Simionescu își dădu seama că Olga avea neapărat nevoie de o intervenție care nu putea fi făcută acasă, porniră toți trei cu mașina în oraș, bolnava, medicul și Dan.

Pe culoarele spitalului luminate slab de becuri mici, palide, agățate sus de tot, Dan se plimba cu pași apăsați, neliniștiți. Uite ce jertfe era el în stare să facă pentru Olga! Pierdea o noapte, se învîrtea pe aici, în duhoarea asta de medicamente și de boală, îndura privirile stupide ale bolnavilor cu insomnie, care treceau prin fața sălii

de operație însetați de senzațional și de o nenorocire care să le mai rupă cu un divertisment monotonia zăcerii, suporta încurajările formulate primitiv de către o soră flecară și inimoasă !

Nu, nu voise să aibă un copil. Nu-l aștepta cu plăcere. Avea să facă mult zgomot, să soarbă atenția Olgăi, să devină pentru ea centrul universului. Și pe urmă, cum avea să fie acest copil ? Rar se întîmpla ca un copil al unui om excepțional, să moștenească geniul părintesc. S-ar fi putut să iasă un degenerat, un al doilea Paul. Dar, admițînd că i-ar fi semănat prin extraordinar lui, că ar fi fost un supraom, mai era nevoie de unul ? Nu-i ajungea țării întregi, acestei țări care nu-l cunoștea încă, el singur ? În sfîrșit, aflaseră prea tîrziu de existența acestui prunc ca să-l mai poată înlătura, așa spusese medicul de la München, dar dacă se prăpădea acum nu era nici o pagubă. Olga avea să scape, firește, pe Olga o susținea el cu imensa lui voință. El voia ca Olga să trăiască, și nu se putea întîmpla altfel. Dar ce ființă bicisnică, pentru un fleac de enervare aseară, pentru că îi pleca scumpa ei prietenă, se tulburase atît ! O biată făptură de scrum, o floare de păpădie.

Olga scăpă, în adevăr. Peste o săptămînă, Dan o aduse acasă. Nu se putea ține pe picioare, vorbea cu greutate și, îndeobște, parcă nu mai avea deloc despre ce vorbi. Uneori plîngea copilul pierdut.

— Dacă n-ai fost în stare să-l păstrezi, nu te mai jeli ! îi spunea zîmbind Dan. Zîmbetul lui voia să spună că o iartă, dar că, bineînțeles, vina toată e a ei și n-are

tact cînd împuie capul unui bărbat care lucrează, cu o nenorocire de care ar trebui să se rușineze.

Lulu își vedea nora cufundată în fotoliul adînc de pe cerdac, slabă, albă, tăcută. Era mai frumoasă decît oricînd, frumoasă ca o pictură pe porțelan, pentru care pictorul abia a atins pensula de culoare, abia a atins vasul cu penelul lui delicat. Era străvezie, neadevărată, nu mai era o făptură omenească, era o operă de artă. Un fel de patimă, ca aceea care îl răscolea cînd ținea în mînă un lavis izbutit, cînd privea o acuarelă de Dürer, îl cuprinse pentru imaginea ei. Ieșea din biroul lui de cîteva ori pe zi, s-o vadă. Uneori o întreba și cum se simte. Și, în sfîrșit, fu cuprins de dorința s-o aline într-un fel, să-i dea un dar poate — tot nu le făcuse nici unul la cununia lor, — să-i facă o bucurie. Prea semăna cu o floare firavă, zugrăvită cu mîini îngerești pe o pînză.

Căută îndelung între cele cîteva lucruri de preț pe care le mai avea aici, la Lunca, se socoti, șovăi, alese, se răzgîndi, se hotărî iar și își înfrînse inima. Avea în fața lui, pe birou, un vas de Murano înăltuț, străveziu, în sticla căruia pîlpîiau ape aurii și opaline, pîlpîiau vag, încet, lunecos. Nimeni n-avusese niciodată voie să-l șteargă de praf. Îl ștergea el singur, ținîndu-l cruțător în mîinile lui cu degete lungi și reci. Făcea parte dintre lucrurile găsite aici, la Lunca, dintre lucrurile care aparținuseră marchizei de Chaumont-Auvry. Cînd pleca de la Lunca, de fiecare dată Lulu îl învelea în vată, îl închidea într-o cutie înaltă, și-l băga în biblioteca cu ale cărei chei pleca la el. Numai el își dăduse seama că vasul avea o toartă spartă cine știe cînd. lipită cu meșteșug. Nu știa nimic despre ziua în care Zoe îl primise la Veneția de la bărbatul ei, despre dimineața

de disperare în care îi spărsese toarta, despre meșterul venețian care o lipise atît de bine la loc încît nici nu se ghicea că fusese vreodată ruptă, așa cum nu știa nimic despre Zoe. Se pare că îl iubise cînd era mic de tot, că îl botezase. Îi lăsase multe lucruri moștenire. Nu-l interesase mai tîrziu această nașă darnică, nu-i ceruse lui taică-său să-i povestească nimic despre ea. Vasul semăna cu Olga, cu înfățișarea ei de acum. Avea oare să știe să-l păstreze așa cum îl păstrase el atîția ani ? Avea să se bucure destul, să priceapă prețul darului lui ? În sfîrșit, el i-l dădea, despărțirea de vas se petrecea acum, să nu se mai gîndească niciodată la el. Gata ! Și oricum, glastra avea să rămînă totuși aici sau în casa de la București, tot avea s-o mai vadă.

Cînd Lulu ieși pe cerdac cu glastra ireală în mîini și i-o întinse, Olgăi i se tăie respirația și pe obrajii ei livizi se ivi năluca unei îmbujorări. Știa și ea că socrul ei nu dăruise niciodată nimic. Nu se pricepea cum să-i mulțumească, dar din ochi îi lunecară două lacrimi, pe care Lulu le înțelese.

Peste o săptămînă — două însă, cînd Olga se mai înzdrăveni, cînd începu să se plimbe prin grădină, cînd căpătă culoare și expresii felurite pe fața ei care se împlinea, Lulu n-o mai găsi frumoasă, nu-i mai semăna cu nici o acuarelă cunoscută, și se gîndi adesea, cu regret, la vasul lui de Murano pierdut, pe care îl înlocui acum pe birou cu un porțelan chinezesc, în care, pe un alb cretos, se desenau siluete vagi, ușor albăstrui, ușor cenușii. Privirea i se împiedica de el, îi aducea aminte, și gîndurile i se tulburau. Omul face uneori greșeli ireparabile, îi trebuie

putere ca să uite, ca să-și potolească durerea ciudată, zvîcnetul din stomac, răsărit la amintirea lor.

Venise septembrie. Frunza pomilor din livadă suferea, pălită de un frig timpuriu, coborît de la munte. Dan trebuia să plece la București, să-și ia catedra în primire. Lulu, vestit de unul dintre anticarii cu care era în corespondență că pusese mîna pe un Renoir, se grăbea și el. Ana-Maria nu încercase niciodată să vină la Lunca. Trimitea prin Ion sau prin Cerdoiu bilete scurte, în care îi informa, nu pe taică-său sau pe Dan personal, ci găsind o formulă de parcă ar fi scris unui oficiu, unei direcții, de mersul treburilor la Ghergani și de nevoile bănești pe care le avea. Dan nu se dusese niciodată să vadă ce se petrece acolo, așa cum făgăduise, și răspundea și el cu bilete scurte, în care dădea dispoziții unui vătaf fără nume parcă. Mașina stătea în garaj, șoferul în odaia bucătăresei, bărbații de la Lunca n-aveau nevoie să iasă de acolo, să vadă pe nimeni, și n-o întrebau pe Olga dacă n-are chef să iasă, să se ducă în oraș sau altundeva. Olga n-avusese curaj să-i scrie Anei-Maria și nu primise nici un rînd de la ea. Dan o ținea lîngă el ca pe un cîine în lanț sau o alunga cînd îl obosea prezența ei, dar nu departe, pe cerdac, sub teiul din fața casei, ca să aibă unde o găsi ușor.

La București, Raluca veni cu două zile înaintea lor. Bagajele ei, încă nearanjate, umpleau casa. Pe toate fotoliile, pe toate scaunele zăceau rochii vechi sau noi, cumpărături făcute în străinătate. Numai biroul și „muzeul", adică cele două odăi care erau ale lui Lulu, erau încă închise, pline de praf, neatinse. Casa vuia de zgomotul

mașinii de cusut, croitoreasa în casă venise să modifice toaletele noi de care Raluca fusese pe loc nemulțumită, care trebuiau scurtate, lungite, lărgite sau strîmtate, după toane de o clipă.

O dată cu ivirea lui Lulu, se făcu repede liniște, se făcu ordine. Raluca se mulțumi să întoarcă cu fundul în sus dormitorul și buduarul ei. Dan, în odăile lui și în jurul lui voia să nu se clintească nimic, să nu se audă nimic. Și cum lucrul era aproape cu neputință, Raluca îi lăsă lui tot catul de sus. Cele opt încăperi de la parter le ajungeau părinților. Pe Paul, în odăița lui din fundul casei tot nu-l auzea, tot nu-l simțea nimeni, și dacă nu venea la masă, îl și uitau. Erau morți oamenii ăștia, erau niște cadavre ambulante, voiau o casă cavou! Și nici nora ei nu era mai bună, spășită cum stătea în fața bărbatului ei, fără imaginație, fără nevoia de a rupe monotonia vieții, potolită și speriată parcă. Ideea că Ana-Maria se afla la Ghergani, unde supraveghea reparațiile la conac, îi plăcu. Era foarte bine să existe acolo, la oarecare distanță de Lunca, unde se îngrămădeau toți, o casă din nou frumoasă, ordonată, primitoare. Anul trecut îi fusese rușine de Păunescu, în zilele în care poposeau acolo. Cu Păunescu se cam stricase acum căruța, îmbătrînea vădit, precipitat, nu mai avea farmecul de anul trecut. Dar nu se știe cînd se poate ivi altcineva. Dacă n-ar fi fost cu el la Geneva, poate că tînărul acela sfios, cu statură de atlet dar cu ochi de copil, ar fi avut mai mult curaj. Îl tîrîse pe Păunescu după ea ca pe un bagaj greu, cu nădejdea că Elveția avea să-l tonifice, să-i redea vioiciunea pierdută, cheltuise pentru el, care voia să-și refacă acolo garderoba cam uzată, o mulțime de bani, dar el rămăsese tot istovit și devenise și pisălog ca

un soț. Repede se trec bărbații, Păunescu, la cincizecișiopt de ani era isprăvit, pe cînd ea, la cincizeci și cinci, în afară de faptul că, în sfîrșit, se mai îngrășase puțin, că nu mai avea picioarele destul de suple — amănunte, ce contează asta ? — era neschimbată. O citea în ochii tuturor dansatorilor cînd intra într-un bar, în ochii jucătorilor tineri, cînd intra la Monte-Carlo în sălile de joc. Și mai era și ghinionist, nenorocitul de Păunescu, pierdea mereu.

Dan nu era mulțumit de chipul cum îl aranjaseră părinții cînd se făcuseră schimbări și mutări de mobile de la un etaj la altul. Ar fi vrut să aibă sus, la el, unele lucruri, n-ar fi vrut altele, sau pur și simplu i-ar fi plăcut să fie lăsat să aleagă și să hotărască el, chiar dacă ar fi ales aceleași lucruri, pe care, cu de la ei putere, i le hărăziseră. Masa o luau cu toții împreună, jos, în sufrageria imensă, după un tipic de mult stabilit în casa Melinte-Luncești, și care părea a fi devenit sfînt și neclintit, ca un oficiu religios. Orele erau fixe, succesiunea tăcută a unor anumite feluri la fel. Dan se sufoca, nu mai era doar în vacanță la părinți, era un profesor universitar acasă la el, un profesor care n-avusese norocul să-i moară părinții la timp.

Își amînă de trei ori prelegerea de deschidere a cursului lui, ca să se sfîrșească zarva de început de an din facultate, ca toți elevii noi să fi luat cunoștință de ceilalți profesori iar cei vechi să vadă ceea ce cunoșteau și să aibă impresia că se vor plictisi în timpul anului, și pe la mijlocul lui octombrie îi însărcină pe viitorii lui asistenți să-i vestească prelegerea cu toate mijloacele cunoscute și necunoscute, ca pe o premieră la Teatrul Național. Strecură și în vreo două ziare o notă în care se spunea că profe-

sorul Dan Melinte-Lunceşti, doctor în filozofie, sosit de curînd de la München, îşi începe în sala X de la universitate ciclul de cursuri pe tema : „Eul şi Lumea Înconjurătoare". În ziua deschiderii, o luă şi pe Olga cu el. Aşa făcea şi profesorul lui de la München, aşa făceau şi cîţiva profesori celebri de la Paris, aşa făcuse şi Titu Maiorescu. Nevasta trebuie să stea acolo, în banca întîi, cu capul plecat modest pînă la intrarea lui în sală, şi să-l privească pe urmă cu extaz cît timp va vorbi. Asta făcea impresie. Pe urmă Olga era şi foarte frumoasă, frumuseţea ei era ca o podoabă, ca o bijuterie care îi aparţinea tot lui, strălucitului vorbitor.

Îl invită şi pe taică-său, al cărui nume era cunoscut de oamenii de cultură, savant ale cărui studii — cam pirpirii, cam sărăcuţe, dar pline de nuanţe preţioase, îşi spunea Dan, — se bucuraseră de o anumită apreciere în anumite cercuri în Franţa, lucru pe care sigur că-l ştiau şi cei de pe aici. Şi, în sfîrşit, mai pofti cîţiva gazetari, pe rector şi pe şeful catedrei de estetică.

În faţa acestui auditoriu alcătuit din studenţi, profesori şi oameni care nu veniseră niciodată să asculte un curs de facultate, îşi ţinu Dan prima lecţie, şi lecţia asta fu, în adevăr, uluitoare. Ascultătorii aveau impresia că în viaţa lor nu văzuseră o minte mai descătuşată, care să sară cu mai multă sprinteneală de la o idee la alta, să lege surprinzător disparatul, să asocieze disocierile, să desfăşoare larg o multitudine nesfîrşită de date, ca să le lege în încheiere fără să uite niciuna pe drum, şi să tragă concluzii mai neobişnuite, mai surprinzătoare, dar care se impuneau riguros, violent, oricît de absurde le-ar fi găsit logica comună. Chipul în care se exprima acest profesor

era tot atît de neobișnuit, de plin de strălucire, de curaj. Lui îi veneau pe buze întotdeauna alte cuvinte decît ar fi întrebuințat oricine pentru a exprima același lucru, și se părea că niciodată lucrul acesta nu fusese mai bine spus. Glasul se desfășura la început melodios, ca să țîșnească o dată cu ideea, să devină uneori strident, să coboare vertiginos la tonuri joase, mate, cîntate. Nu, nu era un glas plăcut, dar după ce urechea se obișnuia cu el, nu te mai făcea să tresari ca zgîriat sau lovit, pentru că fraza avea o mare frumusețe.

Olga îl asculta pierdută. Era iar acel Dan din primele timpuri în care îl cunoscuse, Dan care te fascina chiar cînd nu-l putea înțelege bine de tot, Dan care devenea aproape frumos, atît de sălbatic îi scînteiau ochii, atît de expresivă îi devenea fața. Simțea cum în jurul ei marea liniște care se crease în sală îl sorbea și-l învelea pe bărbatul ei, vedea ascultarea, admirația, extazul aproape, de pe fețele ascultătorilor. Omul scund, cu picioarele subțiri, cu umeri largi, cu brațe lungi, de la catedră, făcea salturi caraghioase parcă în urma unui cuvînt aruncat mai sus, cum sar jucătorii de tenis cînd aruncă mingea peste plasă, și nimeni nu mai zîmbea ca în primele minute, nimănui nu-i mai părea ridicol.

Dacă Olga ar fi încercat atunci să-și aducă aminte mutra și tonul lui în clipele în care spunea „Taci din gură, că te strivesc!", sau „Ieși afară, nu-ți pot îndura stupiditatea, muiere!", n-ar fi izbutit. Și nici nu-i trecea prin cap să-și aducă aminte așa ceva, omul din fața ei era, în adevăr, extraordinar.

Aplauze prelungite, ca după un spectacol rar, o treziră, rupseră vraja. Dan ieșea din clasă, mic, demn, țeapăn,

cu un surîs biruitor pe buze. În cancelarie fu înconjurat numaidecît ca o vedetă, și grația, gingășia cu care îi ținu ei paltonul, cu care îi luă brațul ca s-o conducă la mașina care îi aștepta afară, păreau izvorîte dintr-o nesfîrșită iubire delicată.

A doua zi, a treia zi, Dan răsfoi înfrigurat ziarele și revistele. O singură notă modestă vorbea despre prelegerea de deschidere a cursului lui. Nu era obiceiul să se facă cronici la cursurile universitare. Foarte prost ! Avea să-i învețe el obiceiul acesta.

Studenții dădeau buzna acum la cursurile lui, și cei de la Filozofie, și cei de la Litere, și uneori și de la Drept. Se băteau pe locuri, stăteau în picioare, stăteau pe culoarul mic din fața clasei și-l ascultau prin ușa deschisă. În același timp, la cursurile celorlalți profesori se duceau tot mai puțini. Lui Dan i se părea că a crescut și în înălțime, că privește oamenii în creștet. Se purta cu toată lumea foarte politicos, excesiv, jenant de politicos, și parcă și-ar fi dat toată osteneala să-i ajute să nu se simtă prea mărunți pe lîngă el. Avea doi-trei studenți lipiți de el ca niște muște, orbi de admirație, care îi țineau pardesiul, se repezeau să-i dea mănușile, îl conduceau la mașină, și îl informau.

— La Gheorghiu a fost ieri sala aproape goală.

— Foarte rău, răspundea Dan zîmbind, e o disciplină interesantă. Oricît de slab ar fi profesorul, studentul trebuie să audieze cursul.

— Dar la Alexiu erau destui alaltăieri. Sînt studenți care țin la el. E foarte blajin și are foarte multă claritate în expuneri.

Dan simțea că îl mușcă ceva de inimă. Sîngele îi zvîcnea în tîmple.

— Evident, Alexiu e plin de bunăvoință. Mă îndoiesc că această bunăvoință e firească și că nu și-a construit-o în timp pentru captarea sufletelor imaculate, dar asta n-are nici o importanță. Oamenii se opresc la poartă, ca viteii, le place gardul, nu se mai întreabă dacă în ogradă sînt flori sau e găinaț. Dragii mei, e foarte ușor să fii clar cînd plutești la suprafață. Clare sînt și afișele : „avem orez". Se înțelege, nu ? Afișul nici nu pretinde mai mult, e clar : avem orez în băcănie ! Din studenții acestei facultăți, jumătate au venit numai ca să poată pleca după trei ani cu o diplomă. Înțeleg cîteva lucrușoare clare, fără multă osteneală, le scuipă înapoi la examene în aceeași formă clară, și pleacă profesorași în provincie, să spună de pe catedra liceului aceleași lucruri clare. Eu îl stimez foarte mult pe Alexiu, îl stimez chiar în chip deosebit, are o dicțiune foarte bună, pe care chiar eu i-o invidiez. Vă rog să fiți atenți la dicțiunea lui, și o să-l stimați și voi. Dacă vă mai duceți vreodată la cursul lui, dacă, mă rog, simțiți această necesitate, să fiți atenți ce frumos rostește cuvîntul. Mie și Gheorghiu îmi place, se îmbracă bine, are gust. Îmi pare rău că l-au abandonat studenții, puteau să ia lecții vestimentare de la el. E adevărat că e complet străin de psihologia pe care o predă, dar îl stimez pentru eleganța lui.

Ana-Maria îi scrisese două scrisori Raluchii, în care o vestea că lucrările la Ghergani sînt pe sfîrșite, că veneau ploile, și ceea ce nu se făcuse anul acesta (zugrăvirea pe dinafară a conacului), nu se mai putea face decît în primă-

vară. În prima îi povestise felul cum fusese expediată în mai puțin de douăzeci și patru de ore de la Lunca, și maică-sa găsi că modul fusese, în adevăr, ciudat, dar faptul în sine era necesar. Cineva trebuia să se ocupe și de conacul acela nenorocit. Asta îi și răspunse fetei. Nu-i întrebă nimic nici pe Lulu, nici pe Dan, ca să nu intre în discuții lungi și plictisitoare despre un lucru consumat. În a doua scrisoare însă, Ana-Maria spunea că vrea să vină la București și că n-o va face, dacă maică-sa nu limpezește întîi starea de lucruri cu Dan. O lua chiar repede pe Raluca, îi spunea deschis că dacă n-o simțise niciodată mamă, era momentul s-o simtă măcar acum, că dacă nu-și întrebuințase niciodată energia, și avea destulă, decît pentru chefurile ei, trebuia, o dată în viață, s-o prefacă în acte și pentru fata ei. Ea, Ana-Maria, se putea întoarce acasă în orice zi, nu era doar la închisoare, dar nu voia să vină la scandaluri și la împotriviri grosolane. Să i se pregătească o odaie, — știa că etajul tot, unde fusese înainte odaia ei, era ocupat acum de Dan, — să afle și să accepte „toată lumea" prezența ei în casa în care avea tot atîta drept ca oricare dintre copii, să găsească o atmosferă potolită. Dacă maică-sa nu va aranja toate aceste lucruri, să nu se aștepte s-o mai vadă vreodată și să nu se mire de felul în care își va soluționa singură situația. Paznic iarna la Ghergani nu voia să fie ; iar dacă maică-sa n-avea nici o trecere în familie, să-i scrie limpede, ca să știe ce trebuie să facă.

Raluca nu înțelegea de ce ar trebui să fie Ana-Maria paznic la Ghergani. Făcuse treabă, supraveghiase, muncise, ajungea. De fapt, nici n-avea nevoie de ea permanent acolo, dacă voia să-și păstreze sie-și Gherganii ca pe un

refugiu, un Bougival la vreme de nevoie. Și dacă era vorba de energia ei, avea și ea puțin orgoliu, avea să se vadă dacă poate fi energică. Devenise Dan stăpînul casei ? Lulu nu umblase niciodată cu pretenții și interdicții. Dacă nu-i stricai liniștea, puteai face ce te tăia capul și la un pas de el. Nu vedea sau nu-i păsa. Ana-Maria nu e copilul meu ? încerca ea să-și stîrnească sentimentele materne anchilozate. Paul, care zace acolo, în odăița lui, și nu vrea decît o farfurie de mîncare și cîteva cărți, nu e copilul meu ? Băiatul domnului Lulu Melinte are dreptul la orice, iar copiii mei n-au nici unul, cînd, slavă Domnului, am venit cu destulă zestre în căsătorie și în ochii oamenilor l-am respectat destul pe neputinciosul ăsta gălbejit ? Am fost mai tăcută ca o piatră, mai discretă decît o sfîntă, pentru bunul lui nume, și acum, deodată, îmi persecută copiii, pentru că așa dorește fiul lui ? Aha ! n-o să le meargă, dar n-o să le meargă de loc, am și eu o fărîmă de energie, vorba Anei-Maria ! Și am și drepturi aici.

Într-o zi, la prînz, cînd venise și Paul la masă în chip excepțional, Raluca socoti că venise vremea să vorbească. Trecuse destul timp de la ultima scrisoare a Anei-Maria, nu avusese niciodată vreme să deschidă discuția pentru că fusese ocupată cu dentistul și cu modista, Lulu era veșnic cu gîndul la ale lui, iar Dan fusese supărat de nu știu ce intrigi, spunea el, făcute pe seama lui de un coleg, un profesor care îl invidia. În seara asta, Dan era vesel, triumfase pesemne în acel conflict, și Lulu părea mai accesibil, sfîrșise un studiu, și era senin. Paul, cocîrjat peste tacîmul lui, așezat pe un scaun înalt, cu două perne sub el, tăcea, cu nasul în farfurie, dar ce conta el ? Cine îi

ceruse vreodată vreo părere și știa ce fel de păreri poate să aibă ?

— Sîmbăta viitoare vine și Ana-Maria de la Ghergani, rosti cu voce sigură și poruncitoare Raluca.

Dan se făcu stacojiu, Olga se rezemă de speteaza scaunului, strîngînd convulsiv în mînă o bucată de pîine. Acum avea să izbucnească ceva.

— Telegrafiază-i imediat să rămînă acolo ! rosti răgușit Dan.

— Ce vrei să facă iarna acolo ? întrebă agresiv Raluca. Era pregătită de luptă.

— Ce-o vrea. Să tricoteze ciorapi pentru orfani. Aici în casă, să nu pună piciorul.

Dan simțea și acum cum îi ard obrajii de cele două palme trase de Ana-Maria.

— De ce ?

— Pentru că nu vreau eu.

— Ar trebui să nu vrem nici noi, eu și taică-tău, mi se pare. Ce spui Lulu ?

— Ana-Maria e o viperă, și nu ne trebuie vipere în casa asta liniștită, ridică vocea Dan.

— Lulu ! Îl auzi ? Tu n-ai nici o părere ?

Paul încerca să coboare de pe scaunul lui înalt, să plece pe nesimțite, dar nu izbutea, pentru că tremura tot. Nu putea suferi vrajba, certurile, și dacă taică-său nu se certase niciodată cu nimeni, din copilărie încă păstra în urechi strigătele maică-si cînd se înfuria pe copii sau pe servitoare, și începea să se simtă rău numai cînd le auzea.

— Îmi cunosc fata de douăzeci de ani, și niciodată n-am văzut-o rea sau înveninată, ca pe alți copii ai mei. Vorbește o dată Lulu, ești doar capul familiei.

Lulu era necăjit că tocmai acum, cînd avea o clipă de destindere, cînd isprăvise un studiu atît de frumos, veneau să-l tulbure cu problemele lor.

— Și unde are să stea? Te-ai gîndit ce odaie vrei să-i dai? întrebă el rar, ca și cum numai despre asta ar fi fost vorba. Jos nu mai avem loc, doar sus, la Dan.

— Niciodată! Cred că nu mi-ați dat, ca să-mi luați înapoi după două sau trei luni, și n-o să accept să-mi băgați în coastă o spioană și o intrigantă.

— Atunci, unde? își întoarse Lulu privirea incoloră spre Raluca. Lui îi era cu totul indiferent dacă Ana-Maria avea sau nu să locuiască acolo, cu singura condiție: să nu fie zgomot în casă și să nu iasă încăierări cu Dan, care cine avea timp să se gîndească de ce n-o fi putînd-o suferi? Și pentru că nu voia s-o afle nici acum, limita toată chestiunea la încurcătura cu odaia.

— O să-i facem loc... o să găsim... șovăi Raluca. La asta exact nu se gîndise. Nici nu-i trecea prin minte să-i dea una din cele două încăperi ale ei, și Lulu firește că n-avea să-i cedeze biroul sau „muzeul". Mai stătea și Paul într-o odaie, salonul era salon, bineînțeles. Sufrageria la fel. Dacă egoistul ăsta de Dan pusese stăpînire pe tot catul de sus! Se întinsese ca o caracatiță, sigur că nu mai era loc.

— Unde? Nu putem vorbi așa, imprecis. Dacă vine sîmbătă, trebuie să aibă și unde să stea. Are acolo, la Ghergani, o casă întreagă, și nu-i place. Nu poți aici s-o bagi în pivniță, are să-i placă și mai puțin.

Raluca clocotea. Glasul egal al lui Lulu o scotea din sărite.

— Dan poate să se bucure de un etaj întreg...

— Dan are nevastă, are să aibă și copii, îi trebuie o cameră de lucru, o cameră de primire...

— Dan e al tău !

— Fiul nostru...

— Fiul tău ! ridică aspru vocea Raluca.

Dan ciuli urechea.

— Copiii noștri...

— Copiii mei ! Ai mei, ai auzit ? Dan e al tău din greșeală, m-am mirat toată viața că ai izbutit să-l faci.

— Raluco !

— Numai bestia asta urîtă e a ta, mă auzi ? Adică știi bine, ce nevoie mai ai să auzi ! Trebuie însă să afle și ei ce fel de tată au. Un nenorocit care n-a fost în stare să facă decît un copil, și asta printr-o minune. Cine știe cu ce doctorii te-au îndopat medicii din Italia, de ți-a izbutit și ție odată. Ceilalți sînt ai mei, și să nu te atingi de ei, că sînt gata să-i apăr ca o leoaică ! Să nu încerci...

Un bufnet greu îi tăie vorba. Paul se prăbușise de pe scaunul lui. Zăcea jos, în nesimțire, palid și chircit.

— Și strașnici copii ai mai făcut, n-am ce zice ! rosti Lulu rece, uitîndu-se la Paul ca la un obiect care ar fi căzut de pe masă. Vru să se îndrepte spre ușa biroului lui, dar Raluca îi tăie drumul :

— Nu pleca, lașule. Copiii mei au și ei drepturile lor. Ți-am adus o avere cînd m-am măritat cu tine. Ai știut toată viața că nu sînt ai tăi, și ai tăcut. Ceva ți-a convenit în toată treaba asta. Taci și de acum înainte, și poartă-te cu toți la fel. Eu n-am de gînd să vorbesc față de alții, n-am de gînd să te compromit, n-are să știe nimeni nimic, dacă...

— Are să știe tot Bucureștiul, dacă Ana-Maria se întoarce aici !

Cuvintele lui Dan căzură ca un trăznet. Lulu, care își privea nevasta în ochi cu cea mai înghețată și sfredelitoare privire a lui, întoarse capul spre Dan. Raluca, pe care o luase gura pe dinainte și care se socotea stăpînă pe situație pentru că deținea o taină oribilă, pe care sigur că n-ar mai fi repetat-o niciodată, în fața nimănui, dar care i se păruse în clipa asta o armă împotriva celor doi bărbați, încremeni cu ochii holbați.

— Am să rabd eu, eu, fiul lui Ilie Melinte-Luncești, să vină în casa asta care e a tatei și numai a lui, fiica cine știe cărui aventurier scîrbos, care i-a mai moștenit și caracterul ? Am să împart și de azi înainte aceeași pîine cu o nefericită, zămislită în lumea largă, în cine știe ce odaie de hotel cu faimă bine precizată, în vreme ce nobilul meu tată stătea aplecat peste manuscrise și trudea ? Dacă Ana-Maria mai calcă o dată pragul casei ăsteai, casei tatei, plecăm, tata și cu mine, din ea. Destul cu degeneratul ăsta, care zace acum sub masă... Olga, ridică-te de acolo ! Îți interzic să pui mîna pe el. Să vină slugile să-l ridice, asta nu e treaba ta ! Și ăsta are să fie internat într-un spital, și repede. Tata n-a știut niciodată nimic. Tata n-a putut să știe niciodată nimic, altfel nu te-ar fi răsfățat pe tine și pe ei așa, toată viața. Nu-i așa, tată, că n-ai știut niciodată nimic ?

Lulu nici nu clipi, rosti numai cu buzele lui albe :

— Niciodată nimic ! E dezgustător.

Raluca se sufoca :

— Cum poți să spui așa ceva ? Tu, tu n-ai știut ? Dar ce ți-ai închipuit ? Că i-am făcut cu Duhul Sfînt ? Că am visat ceva și...

— Raluco ! Destul !

— Am ascuns, ca să te cruț pe tine în ochii lumii... Dar tu, tu, Lulu...

— Acum, mamă, n-am să te cruț eu pe tine în ochii lumii. Nu tata are să fie compromis, savantul acesta naiv și de bună credință, ci tu ! Dar dacă Ana-Maria și Paul pier din drumul meu, dacă se mulțumesc să rămînă la Gherganii ăia cu care îi scoți ochii tatei pentru că au fost zestrea ta, tac. Altfel... altfel amestec și justiția aici, și presa, și tot ce vrei și nu vrei. Nu rabd eu să fiu spoliat ! Și nu rabd să stau alături de niște bastarzi, de niște lepădături, a căror paternitate n-o cunoști poate nici tu.

— Lulu ! Îl auzi cum vorbește cu mama lui ?

— Mama lui merită să-i vorbească oricum, după cele ce am aflat și eu azi despre ea. Telegrafiază Anei-Maria să rămînă acolo. Dacă vrei, poți să te duci și tu la ea.

Așa încheie Lulu cearta, și intră în biroul lui. Ei nu, asemenea scene îl scîrbeau și îl tulburau cu desăvîrșire. Ce-i venise azi descreieratei ăsteia căreia îi dăduse totdeauna deplină libertate, să-și dea așa poalele peste cap în fața lui Dan și a străinei aceleia, care îi era nevastă ? Ajunsese la vîrsta critică, și nu mai știa ce face ? Își iubea atît de tare fiica ? Poate. Nu se văzuse pînă acum, dar puteai ști ce zace în sufletul ei, dacă o avea cumva suflet ? El fusese perfect, se purtase cu toată adunătura asta de copii, egal. Dacă îl preferase într-un fel pe Dan, nimeni nu-și putuse da seama. O întorsese bine Dan, ca să salveze onoarea tatălui lui, trebuia să-l răsplătească pentru asta.

Și uite că îl răsplătise. N-o mai voia aici pe Ana-Maria, n-avea s-o mai vadă. Voia să-l interneze pe Paul într-un spital? Treaba lui, să alerge și să-l interneze. Toate lucrurile astea față de care vrei să fii nepăsător, ieșirile astea de mahalagoaică ale Raluchii, îl oboseau. Stima lui Dan însă n-avea s-o piardă, cîtă vreme casa de aici și Lunca erau ale lui, și n-avea de loc intenția să le treacă, pînă la moarte, pe numele singurului lui fiu. Iar colecțiile aveau să formeze un mic muzeu, care, după moartea lui, îi va purta numele. Dar uite că e obosit, că trebuie să plece de acasă, să respire puțin aer curat, să se ducă la anticarul lui să privească acel Renoir asupra căruia încă nu se înțeleseseră din preț — dar pe care era sigur că Safranian n-avea să-l vîndă altcuiva, oricît i s-ar oferi, — și să uite toate stridențele care îi loviseră azi urechea.

Raluca ieși și ea din sufragerie, se năpusti în dormitor să-și facă bagajele. Voia să plece le Ghergani. Plîngea cu hohote, încurca lucrurile, le scotea și le băga la întîmplare în valize, se împiedica de mobile, se agăța cu rochia lungă de casă în toate colțurile. Își smulse rochia de pe ea, o rupse în fîșii, o călcă în picioare, și înghesui mai departe alte lucruri în geamantane. Apoi sună să i se aducă o mașină, să plece la gară. Nici nu cunoștea ora trenului, dar trebuia să plece vreunul într-acolo. Nu voia mașina lui Lulu, nu mai voia nimic de la el. Își puse pardesiul peste combinezon, îl scoase, azvîrli papucii în oglindă, își trase o rochie pe ea și plecă blestemînd.

În vremea asta Dan telefonase la Salvare și cînd ambulanța sosi, îl dădu doctorului în primire cu mare grijă, cu lacrimi în ochi, pe Paul, care încă nu-și revenise din leșin, și poate că se și lovise rău, în cădere.

Cînd intră în odaia de dormit, cu fața destinsă, zîmbitoare, ca un om care a rezolvat cu bine cîteva treburi importante și așteaptă felicitări, Dan e surprins de fața descompusă a Olgăi. Trebuia să se aștepte la asta ! În loc să-l admire că pedepsise așa viciul care se dădea pe față cu nerușinare, că îl alungase cu biciul — al cuvintelor, bineînțeles — ca Isus zarafii din templu, că devenea implicit și stăpînul de netăgăduit al casei acesteia și al Luncii, asupra cărora nimeni nu va mai putea ridica niciodată pretenții — doar și ea avea să beneficieze în tihnă, alături de el, de aceste proprietăți, — făcea acum o mutră de martiră torturată și înspăimîntată. Tot jalea după Ana-Maria, a cărei tovărășie i-o prefera bucuriei elevate de a fi lîngă el, pe semne !

— Ce este ? Ce te-ai mototolit așa la față ca o maimuță din specia Cercopitecilor ? Nu te poți deprinde cu gîndul că n-ai să-ți mai vezi prietena, cu care mă bîrfești, și căreia te plîngi că nu te duc la baluri ?

— Cu mama... cu mama ta, Dane ! Cum ai vorbit cu ea !

— Cu mama ? Pe mama o aperi ? Ești atît de profund imorală ? Ai fi vrut să devin sentimental, atunci cînd o femeie cinică spune deschis că e o tîrfă, și să mă gîndesc că e mămica mea ? Ce mă mai leagă de ea în clipa în care, în sfîrșit, o cunosc ? Amintirea lanțului ombilical ? Am uitat-o, e mult de atunci. Mama nu și-a dat seama niciodată, cînd eram copil, ce fel de făptură sînt. Nu m-a iubit, n-am iubit-o. Probabil că am avut, de cînd m-am ridicat în picioare, prestiința a tot ce avea ea să făptuiască mai departe. Am intuit-o, am simțit-o. Nu recunosc alte legături în afară de acelea pe care le stabilește selectiv

spiritul meu. Materia nu mă obligă la nimic. De ce clipești așa, uitîndu-te la mine, de parcă ți-am aruncat cu apă în ochi? Nu ești în stare să mă înțelegi? Dă-ți nitică osteneală!

Olga nu-și găsea cuvintele, nu-și găsea nici gîndurile, în starea de groază și de dezgust în care se afla.

— Și cum urlați unul la altul... ce cuvinte...

— În adevăr, n-am ciripit ca vrăbiile. Haide, îmbracă-te. Sîntem invitați la un ceai, la rector.

— Și vrei să mergem?

— Am spus „la rector", și am crezut că ai să înțelegi, fără altă explicație, că e vorba de o relație prețioasă pentru mine, că e în interesul meu să ne ducem. Ție trebuie să ți se explice și lucrul cel mai simplu? Și nu te gîndești că am nevoie să uit puțin toată mocirla asta de aici, pe care am curățat-o cu o singură mișcare, să intru în altă atmosferă? De ce tremuri așa? Ce sînt manifestările astea isterice?

Olga ar fi vrut să nu tremure, dar nu-și putea opri mîinile, capul, trupul tot. Era parcă scuturată de friguri. Ar trebui să plecăm de aici, ar trebui să fug de aici cîtă vreme mai am puțină putere, cîtă vreme mai văd limpede că mă înec, că mă prăpădesc, călcată în picioare de monștrii ăștia. Monștrii ăștia... Da, ar trebui... Ce trebuie să fac acum? Să mă îmbrac. Mi-a spus să mă îmbrac. Nu, altceva vreau să fac. Să fug. Să mă îmbrac ca să fug. Uite, am să ies acum pe ușă, n-o să mă bănuie, am să intru în culoarul de serviciu, și pe ușa din spatele casei...

— Ce pui pe tine? Te-ai smintit? La ceai, la rector, cu treanța asta? Nu te uita la mine ca o somnambulă! Nu vezi că eu îmi pun hainele negre? Dormi? Pune

rochia albastră de cașmir. Nu te mai învîrti prin odaie ca o stafie, mă ameţeşti.

Am să mă îmbrac cu rochia de cașmir și am să fug din faţa porţii, cînd are să se urce el în mașină. Ce voiau ? Nu mai știu ce voiau unul de la altul, urlau. Schilodul era pe jos, îi curgea un firișor de sînge de lîngă o nară spre bărbie. Era galben ca moartea. Poate că a și murit pînă acum. Poate că s-a lovit rău. Nimeni nu se uita la el. Am să fug cînd are să se urce el în mașină. Diavolul ! Diavolul ! Se spune că nu există diavoli. Oamenii sînt naivi, oamenii sînt... oamenii sînt...

— Ce e cu tine ? Vorbești singură ? Spune mai tare. Piaptănă-te cu colţ pe frunte, îţi stă mai bine.

Am să fug, am să fug oriunde. Acum, cînd are să se urce în mașină.

De cum iese pe poartă, Dan își ia atitudinea de soţ politicos și iubitor. O ţine de braţ pe Olga, îi deschide portiera mașinii, o ajută să urce ea întîi.

Am să deschid portiera și am să sar din mers. Poate că n-am să mă lovesc rău și am să pot fugi. Poate că am să mor acolo, pe pavaj. Ce bine ar fi, ce bine ar fi. Mi-a luat o mînă și se joacă cu mănușa mea. Pentru că ne vede șoferul prin oglindă. Nu mă pot mișca. Nu pot fugi. De acolo, de acolo am să fug. Din salonul acela străin, cînd are să stea de vorbă cu altcineva. Sînt în stare de orice. Fiecare dintre ei e în stare de orice. Afară de Ana-Maria, de biata Ana-Maria, de-acolo, din pustietate. Sînt în stare de orice. Într-o zi are să mă calce în picioare ca pe un gîndac. Dar pînă atunci am să-i aud, am să-i văd mereu. Urletele lui, vocea de ghiaţă a lui taică-său.

La rector sînt cîțiva profesori, unii cu nevestele, sînt cîteva personalități cunoscute. Se vorbește măsurat, protocolar. Din cînd în cînd un glas strident se înalță peste celelalte, ca să afirme un lucru care nu poate fi contestat. Oameni în negru, oameni în negru, fum, mișcări ponderate, chelii, cești de ceai care circulă, vocea aceea care se ridică pretențioasă, nu e nimic de înțeles, ametești, te apasă. Acum ar trebui să fug. Să mă ridic, să mă strecor, nu mă vede nimeni, să fug. Iar se uită la mine. Se întoarce din vreme în vreme și se uită la mine. Mă controlează, mă urmărește, simte ceva.

— Dă-mi voie, draga mea, să-ți prezint pe eminentul meu coleg, profesorul Alexiu.

— Am declarat deschis iubitului meu coleg, că sînt uluit de lunara dumneavoastră frumusețe, și m-a iertat, pentru că e de aceeași părere.

Ce vrea domnul ăsta care se înclină adînc ? De ce se uită așa la mine ? Și Dan, în ce privire fierbinte mă îmbracă ! Ca atunci, la Lunca, în vremea în care l-am cunoscut. De atunci au început toate nenorocirile mele. Ce vrea domnul ăsta cărunt ? De ce nu pleacă ? De ce s-a lipit de fotoliul meu ca un scai ? Nu pot fugi din pricina lui. Și mai vine unul în haine negre. Se înclină și el. Trebuie să zîmbesc. Nu pot să zîmbesc. Dan mă fulgeră din ochi. Doamne, dă-mi puterea să zîmbesc ! Altfel cine știe... cine știe ce... Stau în jurul meu ca un zid. M-au închis aici. Nu mai pot să fug. Pentru mine s-a isprăvit.

Seara, la cină, Lulu e încruntat și împietrit. Sufere și el, se gîndește Olga, atunci cînd are puterea să-și adune gîndurile. Poate că, în adevăr, a aflat abia azi. E un om

tare, se stăpînește, dar suferă. Ei sînt altfel de oameni, s-ar putea să nu am eu cîntarul cu care să-i măsor. Poate că suferă și Dan, dar el știe să-și acopere suferințele cu rînjetul ăsta de aparentă satisfacție. El are alte preocupări, sub care își îngroapă suferința. Nu-i înțeleg, nu-i cunosc, n-am ce căuta aici. E o junglă sau o casă de oameni de alte dimensiuni ?

Lui Lulu nu-i plac în seara asta nici racii cu maioneză, nici puii fripți, nici savarina. De obicei nu știe ce mănîncă. Astăzi toate îl supără, îi fac greață. Scîrnăvia de Safranian nu vrea să scadă de loc prețul imens al acelui Renoir și amenință că are să-l vîndă lui Boroțeanu. Dacă, în adevăr, îl va vinde ? Un Renoir, în țara noastră, e o raritate. Dacă nu l-ar avea el, Lulu, s-ar îmbolnăvi de supărare. Și e fru mos, e nemărginit de frumos, acel portret, gîtul femeii are o culoare pe care numai Renoir știa s-o dea cărnii omenești ; te poți uita la gîtul acela, la decolteul acela care vibrează de senzualitate, mult mai mult decît la oricare făptură omenească. Recolta de la Lunca e pe cale de a se vinde, dar nu vor ajunge banii. Mai trebuie oprită o sumă și pentru gospodărie. Mizerie !

Dan lucrează în biroul lui, la lumina lămpii puternice de masă, lucrează concetrat, spornic, ca după o zi de odihnă, în care și-ar fi cernut bine ideile. A lăsat ușa deschisă spre dormitor, ca să mai arunce cîte o privire spre patul în care Olga s-a culcat repede, scuturată de aceleași friguri de peste zi. Între o frază și alta pe care le așează pe hîrtie, lui Dan îi trece prin minte : „I-a uluit cu frumusețea ei. Oricare dintre stimații mei colegi ar fi în stare s-o ademenească, s-o fure. Trebuie să fiu cu ochii în patru. Și s-o învăț să-și utilizeze puțin farmecul. Am nevoie de

relații. Poți însă s-o înveți ? Dacă pe urmă învață prea mult ? Să-i fie frică de mine, să-i fie necontenit frică. De asta are neapărat nevoie. Așa. Deci : «Spiritul omului contemporan, oglindind în sine un univers inaccesibil străbunilor lui... »"

Sînt o nemernică, se gîndește Olga. N-am nici o fărîmă de personalitate. N-am nici inteligență, nici curaj, nici discernămînt. Are să mă strivească cu talpa ca pe un gîndac. Și sînt un gîndac. Nu merit decît să mă strivească. Niciodată n-am să cutez nimic. Nici măcar nu trebuie să mai încerc, să mai sper. Sînt un gunoi. Știu să sufăr, atît. Și viermele suferă probabil cînd e zdrobit. Cu mine s-a isprăvit. Cu mine s-a isprăvit. Cu ce s-a isprăvit ?-Cu ceva care n-a fost niciodată nimic ? S-a isprăvit cu nimic.

Raluca a călătorit toată noaptea cu trenul. Nici măcar n-a găsit vagon de dormit. În compartimentul de clasa întîia sînt trei domni bătrîni, cu totul neinteresanți, și o cucoană înfofolită în șaluri, care geme de cîte ori se deschide ușa. Domnii vorbesc politică o vreme, apoi își culcă capetele chele sau păroase pe spetezele de catifea și încep să sforăie și să fluiere pe trei glasuri. Nici unul nu se oferă să se îngrămădească lîngă celălalt, să stea o vreme în picioare pe culoar, ca să poată ea să se întindă în voie. Cucoana înfofolită geme acum prin somn. În compartiment s-a făcut frig. Ticăloșii de acasă. Ticăloșii de acasă ! Sigur că dorm acum ca bușteni, la căldură, în liniște. Poate că nu, poate că se frămîntă de tot ce le-au auzit urechile. Le-a spus tot ce le-a spus, și are să le scrie și restul. Are să-i scrie lui Lulu cît i-a fost de greață de el totdeauna, are să-i descrie ea ce înseamnă un bărbat adevărat, chiar unul

care scrie studii de artă, că doar a cunoscut și din aceia, și nu erau toți neputincioși. Eh, și pe urmă Lulu n-are să-i mai dea nici un ban niciodată. E în stare, în loc să crape de rușine că l-a făcut maică-sa așa cum l-a făcut, tot pe ea are s-o pedepsească. Nu, n-are să-i scrie lui, are să-i scrie lui Dan, are să-i povestească istoria aia veche, pe care i-a suflat-o o dată la ureche un moșier vecin, despre felul în care a făcut avere tatăl lui Lulu. Să știe și el ce fel de bunic a avut. Dar Dan e în stare să-i arate scrisoarea lui taică-său, care n-are să vadă în ea nimic altceva decît intriga pe care vrea s-o bage Raluca. Nici asta nu e bine. Parcă s-ar sinchisi Dan de faptul că se trage din ucigași, el, care e în stare s-o omoare și pe ea cu mîinile lui la furie. Nu, are să povestească lucrurile astea altora, unor colegi ai lui Dan, unor cunoștințe ale lui Lulu, sau n-are să le povestească, dar are să le scrie în scrisori anonime. Acum sforăie și baba, între șalurile ei. După ce i-a adus o avere lui Lulu prin căsnicie, trebuie, la vîrsta asta, să călătorească noaptea cu vagon de clasă. Nu e vorba de vîrstă aici, e vorba de felul în care ai fost crescută și ai trăit totdeauna. Vîrstă are numai cine se lasă împovărată de ea. Să fi fost aici niște bărbați tineri, imediat i-ar fi golit o canapea întreagă și n-ar mai fi știut cum s-o încălzească. Uite în sfîrșit și nenorocita de gară la care trebuie să coboare. Nimeni nu-i ajută la geamantane. E cumplit! Hodorogii ăștia dorm, cel care s-a trezit o clipă, a văzut-o cum se trudește cu ele și a întors capul pe cealaltă parte. Bătrîna o privește cu un singur ochi rău printre șaluri și geme că ține ușa prea mult timp deschisă.

În gară e lumină de zori leșioasă și murdară. Șeful, cu șapca înfundată în cap, e somnoros și murdar și el. A

văzut-o. Se repede, după el vine un impiegat cu felinarul pe piept, îi iau valizele din mîini, se jelesc că n-au ştiut nimic de venirea ei. Trebuie găsită imediat o sanie. Impiegatul se duce în sat să caute şi şeful îşi frînge mîinile de încurcat ce e. Ar vrea s-o poftească sus, în locuinţa lui, dar nevastă-sa şi copiii nu s-au sculat încă, ştie el cum trebuie să arate odaia, iar sufrageria e neîncălzită din toamnă! Soba din biroul lui scoate fum, coniţa tuşeşte mereu şi se uită la el furioasă de parcă ar primi salariu de la ea şi el l-ar juca la cărţi, în loc să îmbunătăţească gara asta scîrboasă.

În sfîrşit se găseşte o sanie, în sfîrşit Raluca, care n-a scos un cuvînt cît a stat pe scaun în biroul şefului, e urcată cu alai, i se învelesc picioarele în paie, şi e pornită la drum, peste hîrtoape şi nămeţi. Am să le-o plătesc, am să le-o plătesc eu lor într-o zi! Uite drum! Uite mijloace de locomoţie! Uite unde stă fetiţa mea, îngerul meu nevinovat, într-o pustietate înconjurată de lupi, pentru că aşa vrea fiul domnului Melinte-Luncești! Merge mama la fetiţă, merge să-i ţină de urît şi s-o ţină în braţe ca pe un copilaş oropsit ce e, să plîngă amîndouă toată nefericirea vieţii lor.

Şi aci slugile sînt adormite. Ţăranul care a adus-o trebuie să bată tare în poartă, ca să vină un argat în izmene, care se sperie grozav că a venit cucoana.

Ana-Maria nu doarme. Citeşte în pat, cu lampa de gaz aprinsă la căpătîi. Raluca se repede ca o furtună peste patul ei, o îmbrăţişează, plînge, hohoteşte. Fata nu înţelege dacă a murit cineva, dacă a ars casa de la Bucureşti sau dacă maică-sa vrea să se călugărească, aşa cum parcă se deslueşte printre suspinele ei.

— Pentru tine m-am sacrificat, fetița mea, pentru tine am izbucnit o dată în viață și le-am spus tot, tot ce nu știi nici tu, ce n-a știut nimeni pe lume. Ba da, el, mizerabilul, Lulu, el a știut totdeauna și a tăcut pentru că i-a convenit să tacă. Ce e mizeria asta aici ? Tot lampă cu gaz ? De ce n-ai adus electricitate, dacă tot ai făcut reparații generale ?

— Ar fi costat prea mult. Sînt 40 de kilometri pînă la...

— Ei și ? Să-l fi costat ! Cînd cumpără un tablou, nu-l costă ? Și bietul tata cumpăra lucruri de artă scumpe, dar pe urmă le vindea cu preț dublu, nu le ținea să zacă, ca Lulu. Bietul tata, bietul tata, cum a murit el singur ca un cîine, și dobitoaca aia bătrînă de soacră-mea nu i-a dat un pahar de apă, nu l-a veghiat o noapte ! Tăticul meu iubit și generos !

Raluca se înecă de plîns, se sufocă.

— Bunica era și ea bolnavă, încearcă să spună Ana-Maria.

— Bunica ? Bunica ta ? Raluca sare în picioare. Ochii îi scînteie. N-a fost bunica ta. Trebuie să știi și tu adevărul, trebuie să știi și tu cît am suferit eu, mama ta, trebuie să știi tot ce le-am spus ieri, și pentru ce am plecat de acasă.

Ana-Maria ascultă îngrozită povestirea Raluchii, în care ziua din ajun apare și mai groaznică încă, în care, în scandalul de la București, replicile maică-sii se desenează și mai cumplite, amplificate, fără răspuns, ucigătoare pentru cei doi bărbați încremeniți. Da, s-a hotărît, are să rămînă toată iarna aici, nu-i mai poate vedea în ochi, are să trăiască simplu, mînăstirește, lîngă fata ei iubită și oropsită, are să învețe să țească covoare, ca să-i treacă vremea repede și cu spor. Și o bunică a ei s-a călugărit cîndva și țesea covoare în chilia ei ! Chiar mîine are să comande prin

Cerdoiu un război de țesut și lînă de diferite culori. Are o singură condiție de pus : niciodată, dar absolut, niciodată să nu pomenească Ana-Maria de Lulu și de Dan. Într-o zi are să le facă ea un rău cumplit, care să-i nenorocească pentru totdeauna.

Dar ce mizerabilă e viața la conac iarna ! De ce nu i-a strunit mai bine pe oamenii ăștia de serviciu să facă focul de la cinci dimineața, să-i pregătească o baie caldă — și ce cadă ! o nenorocire ! — și, în definitiv dacă ea a făcut reparațiile aici, de ce n-a făcut o instalație de baie cumsecade, ca la București ? Nu, n-are să mai comande un război de țesut, au să i se strice mîinile. Și o broderie umple timpul destul de bine. Să n-o judece pentru tinerețea ei în care au fost și alte iubiri, ea nu-și dă seama cît a fost de nenorocită lîngă Lulu. O biată femeie trebuie să găsească o salvare cînd trăiește lîngă o piatră, lîngă un șarpe înghețat. Uite că sînt două zile de cînd este aici, și parcă se adună în jurul lor munți de plictiseală. Biblioteca asta a răsfoit-o cînd era fetișcană, nu e interesantă. Stai pe divan și te uiți în curtea goală, pînă cînd simți că te îndobitocește. Ce petreceri dădea Sava Cosacopol aici vara, ce mese, ce muzică umplea salonul, ce dansuri zguduiau stîlpii verandei. Ehei, Sava Cosacopol știa să trăiască, nu era o mortăciune ca Lulu. O dată au petrecut și Crăciunul aici, au venit zeci de sănii cu prieteni, s-au tăiat trei porci, s-a băut toată pivnița. De ce se uită Ana-Maria așa mirată la ea ? Oamenii sănătoși știu să petreacă. Taică-său era voinic ca un taur, trăgea un chef pînă dimineața, pe urmă se urca în trăsură și pornea la gară, lua trenul spre București, mai făcea un zaiafet și acolo, și pleca în străinătate. Nu se uita la cheltuieli, nu se speria de nimeni pe lume,

nu-l trăgea nimeni pe sfoară, ba trăgea el pe alții la fiecare prilej. Să nu se strîmbe Ana-Maria, că așa se face negustorie, și așa se face și avere. Să se roage mai bine pentru sufletul lui Sava Cosacopol, că numai datorită lui are un acoperiș deasupra capului aici, la Ghergani. Altfel, ar fi fost acum pe drumuri.

Și mai trece o zi, plicticoasă ca un veac, în care nu se petrece nimic. Ce le pasă cîinilor de acasă, le e cald, orașul se desfășoară în jurul lor, au mașină la scară. Nimeni nu se sinchisește de ea. Ana-Maria e și ea plicticoasă. La vîrsta ei, Raluca învîrtea pe degete zece curtezani. În fond, a făcut o prostie să se închidă aici de bună voie, cînd și acum ar putea suci cîteva capete. Mai bine pleca la Nisa, decît să vină la Ghergani. Și pianul e dezacordat, și dacă ar fi reparat, să cînți așa, numai pentru tine, ca să vuiască odăile astea pustii ? Fata asta nu se pricepe la mîncare, se aduc pe masă niște feluri ca la orfelinat. E proastă aprovizionarea și Ana-Maria n-are cap, n-are gust, comandă bucătăresei mîncăruri lîngave și adormitoare. În definitiv, ea se simte destul de bine aici, nu se mai plînge ca în scrisori. De cînd i-a povestit ceea ce s-a petrecut acasă, n-a mai scîncit măcar că vrea să se întoarcă. Treaba ei dacă se simte bine. Ce-o fi mai tîrziu, om vedea. Raluca nu crede că e blestemată să-și petreacă restul zilelor în mirosul lămpilor de gaz și în singurătatea asta care te omoară de viu. Cel puțin noaptea, cînd șoarecii aleargă pe grinzile din pod, îți vine să dai foc conacului, așa, reparat cum e, și să-ți iei lumea în cap prin troiene. Noaptea, în visul amestecat cu trezie pe care îl doarme — pentru că nu poți dormi bine aici, în liniștea asta de mormînt, — Raluca se vede tînără aici, la Ghergani, vede salonul cu toate

luminile aprinse, i se năzare că Sava strigă de pe cerdac să se mai aducă o sticlă de vin din pivniță, în vreme ce ea, ascunsă în dosul pianului al cărui capac e ridicat, se lasă strînsă în brațe de armeanul acela tînăr care a venit cu covoare de Smirna, de armeanul acela aprins, care o pîndea prin toate ungherele. O mobilă trosnește lung, Raluca tresare, se trezește, se învîrtește în așternutul în care nu se poate încălzi, și i se pare că în fotoliu stă Bébé Păunescu, Bébé care e încă voinic, plin de viață, și care se încăpățînează să nu vină alături de ea în pat, care se încăpățînează să stea departe, să fumeze în fotoliu, pentru că Raluca nu vrea să-i dea cinci sute de franci, să joace la ruletă.

Dimineața, cînd se uită în oglindă, vede că are cearcăne la ochi. Nu, asta nu e viață, aici riști să îmbătrînești, aici riști să înebunești de urît. Și pe urmă o femeie sensibilă nu poate îndura amintirile. Prea îi aduc aminte toate de taică-său!

După o săptămînă, Raluca se întoarce de la Ghergani. N-a putut îndura mai mult plictiseala de acolo. Aici e casa ei și nimeni n-are s-o poată scoate din ea. A lăsat-o la conac pe Ana-Maria, poftim, pricina scandalului a fost eliminată. În definitiv, pe ea Lulu n-o alungase, îi spusese numai că poate pleca, dacă vrea. Ea singură a vrut să plece, și uite că acum a vrut să se întoarcă. Lulu dorește liniște, n-are să se apuce acum să facă scandal pentru un lucru pe care îl știa de mult, numai pentru că l-au aflat și copiii. Mult îi pasă lui de ce cred copiii. Iar dacă Dan are de gînd să-i spună iar grosolănii și să facă pe revoltatul, a adunat ea destulă putere într-o săptămînă de odihnă,

ca să-i țină piept. Dar dacă pricina conflictului a dispărut, care ar fi interesul lui Dan să continue ? Are un etaj întreg sus, să stea liniștit acolo cu fantoma aia de nevastă. Ținea s-o ponegrească pe ea în lume ? Are să-i dea a înțelege că atunci are să spună și ea deschis, pretutindeni, că nici el nu-i copilul lui Melinte. Are să-i convină ?

Raluca vine liniștită la masă, în sufragerie. Nimeni nu protestează, pentru că nimeni nu se aștepta să rămînă multă vreme acolo. Dan stă la pîndă, înțelege că Raluca i-a plătit prețul cerut, că a sacrificat-o pe Ana-Maria, și se liniștește. Chestiunile materiale, de moștenire, și cele personale, intimitatea lui cu Olga, sînt ca și aranjate. Cînd vine vestea de la spital că Paul a murit, lucrurile se limpezesc și mai bine. Dan organizează o înmormîntare fastuoasă, Raluca, îmbrăcată în mare doliu, își plînge cu lacrimi sincere copilul atît de oropsit, Lulu o sprijină lîngă catafalc cu brațul lui ocrotitor, primește, trist, condoleanțe pentru „bietul copil care a avut o viață atît de nefericită", și toate intră în făgașul lor obișnuit. Raluca mai plînge din cînd în cînd, zguduită de o mare durere, apoi iese cu mașina la șosea sau se duce la mînăstirea Pasărea ca să facă o slujbă și o pomană pentru bietul copil, dar se întoarce repede acasă, unde are un bridge, sortit s-o mai scoată puțin din gîndurile ei cernite.

La Ghergani a început să ningă. Ana-Maria nu face foc în toată casa, nici nu are nevoie de atîtea încăperi în care să-și plimbe urîtul. Încălzește odaia ei de culcare și salonul, și trece mereu din una în cealaltă, neliniștită ca o vulpe în cușcă, pînă cînd încremenește pe seară într-un fotoliu, cu o carte în mînă. Mobilele vechi trosnesc la răs-

timpuri, focul vorbește și el bolborosind și pîrîind în sobă, draperiile flutură puțin în fața ferestrelor care n-au fost destul de bine îmbucate de lucrătorii care le-au schimbat în toamnă. Cerdoiu a plecat de mult înapoi, la Lunca. Ion a rămas aici, vătaf peste slugile foarte puține, care nici ele n-au ce face iarna. Cîinii latră uneori lung pe afară, pe sub ferestre, de parcă s-ar da la nu știu ce oaspeți necunoscuți, sau urlă a mort, cu presimțiri numai de ei încercate, dar nu vine nimeni și nu moare nimeni. Cît e ziua de mare nu se întîmplă nimic. Și Ana-Maria știe că n-are să se întîmple nimic.

Umbrele care se adună puțin în colțurile odăii cînd focul din sobă pîlpîie înalt și îmbujorează covorul, nu cuprind nimic pentru ea, și troznetul mobilelor nu spune nimic, n-o sperie. Amurgurile vaste, pe care le vede prin geamul salonului peste valea în care coboară via, amurgurile vinete-sîngerii din serile în care cerul nu e înnorat, nu au frumusețea și poezia amurgurilor de odinioară, mai adunate, mai scunde, din grădina de castani a internatului, și orice peisaj, orice lumină și-a pierdut misterul. Lucrurile sînt exact atît cît sînt, nici o aură nu le îmbracă, nici o incertitudine nu le prelungește. Nu-i pare rău că nu e în casa de la București, ci aici. Îi pare rău că nu e cu totul altundeva, într-un loc pe care nu-l cunoaște încă, dar are să-l găsească. Îi pare rău că nu mai are nici o treabă. Cîtă vreme s-a ocupat de reparații, s-a sculat cu noaptea în cap și s-a culcat devreme, a trebuit să fie cu ochii pe zece oameni o dată, să alerge de la poartă la pivniță, de la veranda ai cărei stîlpi se turnau din nou la zugravii care treceau dintr-o odaie în alta, să facă lungi socoteli pe seară cu Cerdoiu și să vadă și cum e hrănită

toată liota asta de oameni care muncea, a avut sentimentul că trăiește, că are un rost. Grijile de stăpînă la Lunca în verile în care maică-sa lipsea, erau un fleac, o jucărie pe lîngă treburile pe care le avusese acum. Înțelegerea cu Cerdoiu, care avea un cap limpede și un limbaj simplu, care nu se lăsa niciodată să se înțeleagă ceva pe ghicite dincolo de cuvintele pe care le rostea și care erau exact cele de care avea nevoie pentru a-i comunica niște lucruri foarte concrete, îi plăcuse. Cînd venise Raluca și răsturnase dintr-o dată în mijlocul salonului tot ce avea de spus, toată mocirla de acasă, tot ce ascunsese de douăzeci de ani și încă multe gînduri de răzbunare schimbate de la o clipă la alta, de planuri perfide, întretăiate de crize de plîns și de țipete isterice, Ana-Maria își adusese aminte cu dezgust de toată atmosfera din familia ei, și orice regret că fusese smulsă cu sila de acolo, îi pieri. Vestea că Lulu nu-i era tată, o surprinse mai puțin decît ar fi vrut ea însăși. Își spunea mereu că ar trebui să sufere puțin, dar nu putea găsi în ea decît un fel de ușurare. Bine că omul acela înghețat, egoist, care n-o iubise și pe care nu-l iubise niciodată, nu era tatăl ei. Păcat că femeia asta care se zbuciuma atît, femeia asta rea și zgomotoasă era mama ei. Ar fi fost și mai mulțumită în clipa aceea dacă i s-ar fi spus că e fata lui Cerdoiu și a leliței aceleia care străbătea uneori ograda de la Lunca, cu poalele sumese, cu basmaua trasă pe ochi, care era nevasta lui. Se întreba ce se va face dacă Raluca va rămîne vreme îndelungată la Ghergani, așa cum spusese în primul ceas, și respirase cînd o văzuse, după cîteva zile, hotărîtă să plece. Maică-sa dădea ocol cu prudență cuvintelor prin care voia să-i

spună că o lasă aici, nu știa în ce poleială să le învelească, dar hotărîrea Anei-Maria era luată după toate cîte le aflase. Cu un fir de satisfacție, o lăsase să se chinuiască puțin pînă cînd își formulase rugămintea de a rămîne „încă un timp aici, pînă se vor liniști bestiile de acasă", și se înduplecase fără să spună ce pretenții avea pentru mai tîrziu. Raluca plecase plîngînd de jale că-și lasă fata singură, și de bucurie că i se supune atît de ușor.

Casa rămăsese foarte liniștită după plecarea ei, foarte goală. Ana-Maria se simțea singură și mai ales foarte lipsită de activitate. Trebuia să găsească neapărat ceva de făcut. Nu i-ar fi plăcut să umble prin sat cu medicamente, ca alte cucoane abandonate la conacele lor, care își găsesc de lucru cu filantropia, nici să dea lecții de franceză copiilor popii și ai băcanului, cum fusese rugată. Dacă se apuca de o treabă, voia să fie un lucru mai serios din care să iasă ceva, să se vadă că treaba a fost făcută, și să-i aducă un venit. Îi era scîrbă, trimițînd lunar socotelile la București, să se subînțeleagă și pe sine la capitolul „cheltuielile gospodăriei". Asta însemna că dacă într-o zi va avea nevoie de o fustă sau de un taior, trebuie să ia din aceeași sumă, ca menajerele care încarcă la soteală. De fapt, ce alta era aici decît o menajeră fără salariu, fără o activitate iarna, care să-i justifice măcar hrana ? Între ea și cei de la București se rupseseră toate șubredele legături care existaseră pînă atunci, legături pe care nu putea să spună că le simțise vreodată, dar cu a căror conștiință se născuse și crescuse. Avea să găsească în altă parte oameni mai buni, mai egali, mai prietenoși ? Toți oamenii de pe lume erau așa ? N-avea cum să știe, trebuia să vadă. În școală văzuse felurite caractere, dar

ce pricepea ea atunci, cînd îi era capul aburit de adolescență, și ce dădeau pe față, în raporturile zilnice între ei, elevii și profesorii ? Viața era cu totul altceva decît un pension de domnișoare, începuse s-o descopere de cînd intrase în sînul familiei. Să se fi născut ea dintr-o familie de monștri ? Va evolua ca ei, sau sîngele acela străin din vinele ei, sîngele necunoscutului ei tată, — „un suedez, poftim ! dacă vrei să știi", îi spusese Raluca, enervată că e descusută, — avea s-o salveze de o ereditate blestemată ? Îi venea să-i mulțumească descreieratei de maică-sa că o zămislise cu altcineva decît cu Lulu. Și așa, de la ea, de la Raluca, putea moșteni destule tare. Istoria asta, a eredității, îi părea încurcată și înspăimîntătoare : să porți în tine, de neînlăturat, dincolo de voința ta, niște trăsături puternice și să te ducă ele singure pe drumul lor. Nu se putea face nimic ? Uite, ea voia să fie alfel, să nu aibă în făptura ei nici o picătură din Raluca, și avea să lupte cu ea însăși, pînă cînd avea să izbutească. Semăna Olga cu Bébé Păunescu ? De fel. Era poate însă o reeditare a maică-si, a acelei femei blajine de care își aducea vag aminte. Va să zică în Olga răsărise mama ei. Era primejdios, era o veșnică amenințare, și Ana-Maria se întărea în hotărîrea de a lucra la propria ei făptură ca la o bucată de lemn pe care o ții în mîini și o învîrtești pe toate părțile ca s-o vezi și s-o cioplești bine. Trebuia să rupă și ultima legătură cu famila, să plece de la Ghergani. De altfel, la vară, tot avea să-i strice socotelile maică-si, care spusese vag că prin iulie și august ar fi bine să plece pe undeva, pe la băi, fără nici o grijă, pentru că se însărcina ea să vadă de moșie. Ba chiar adăugase că are să facă rost

de bani, pentru ca Ana-Maria să-şi poată îngădui o vacanţă frumoasă. Nu era Ion vătaf aici ? Nici o grijă !

N-am studiat nimic, îşi spunea Ana-Maria. Nu mă pot duce la Bucureşti, să intru într-un cămin de studente şi să dau lecţii ca să mă întreţin, cînd am familie acolo. Mi-ar interzice-o ei, ca să nu-i compromit. Am să plec departe, undeva, în fundul Transilvaniei. Am să caut un post de funcţionară la poştă sau la primărie, am să intru pedagogă la o şcoală, am să găsesc ceva de făcut. Atîtea fete tinere lucrează azi. Cînd am lucrat în toamna asta, a fost mai bine. Dar am lucrat la ei. Mai bine la alţii. Ce mă opreşte ? De ce întîrzii ? De ce amîn ? Mi-e frică de ceva ? Cum are să fie în oraşul acela necunoscut ? N-am fost niciodată în Transilvania. N-am fost nicăieri. Pentru mine, lumea înseamnă Bucureşti, Lunca şi Ghergani. Ah, ba da, am fost odată, cînd eram fetişcană, la Sinaia, cu mama. Purtam nişte moaţe care mă doborau, aşteptam în parc cu *Mademoiselle* Jacqueline să iasă mama din hotel, să vină mama din excursiile pe care le făcea cu automobilul, să se întoarcă mama de la casinou. Pe biata Jacqueline o durea în vara aceea un picior, şi-l scrîntise, nu ne plimbam nicăieri, stăteam pe bancă, şi pe urmă începea să plouă şi intram în casă. Jacqueline îmi citea „Les malheurs de Sophie" şi eu mă plictiseam crunt. Aş fi vrut să alergăm amîndouă prin păduri, ca odinioară la Ghergani. Da, am fost la Sinaia. Cum va fi în oraşul acela din Transilvania ? Şi mai întîi în care ? Unde să mă duc ? la Braşov ? Nu, nu, mai departe. La Cluj, la Arad, la Oradea. Să nu mă găsească. Dar parcă au să mă caute ? Nu, n-au să mă caute. Pot pleca liniştită. Doar dacă Dan se va teme pentru bunul lui nume. Am să-l las la o parte pe Luncești.

Ce am eu cu Lunca ? Melinte ! N-am nimic comun nici cu Melinte, dar nu e singurul în țara asta, nu e un nume atît de rar. Nici de Ana-Maria, care sună pretențios, boierește, n-am nevoie. Ana Melinte îmi ajunge. Nimeni nu e obligat să-și dea pretutindeni toate numele de pe certificatul de naștere. Ana Melinte are să plece la Cluj. Are să-și ia niște bani din bugetul Gherganilor cu ea. „Are să-i deturneze", cum va spune Dan, dacă nu va zice chiar „să-i fure". Cîndva are să-i trimită înapoi. De ce să mă sperii ? Asta e marea aventură. Cu Olga, în pension, nu visam o asemenea aventură, pe care și-o îngăduie numai bărbații, dar pe care noi ne minteam cu bună știință că ne-o vom îngădui. Eu plec acum în marea aventură. Ultimele întîmplări au scuturat de pe mine toată bruma de iluzii pe care mi-o lăsase pensionul, dar în puterile mele tot mai cred. Și în norocul celui care îndrăznește. Spuneau latinii într-un fel, mai bine, ceea ce spun eu acum, dar am uitat. Cîtă latinească am învățat eu ? Da, am să plec. Urlă cîinii pe afară ca la stînă. Știu, m-am învățat, nu vine nimeni. N-are cine să vină, și oricare dintre *ei* ar veni, ar fi îngrozitor. Numai Olga, dacă ar veni ea ! Dar pe Olga n-am s-o mai văd niciodată. Eu plec la Cluj. Nu știu de ce cred că la Cluj va fi mai bine decît oriunde. *Mademoiselle* Jacqueline fusese angajată înainte de a veni la noi la o familie din Cluj. Spunea că acolo e o catedrală mare, povestea și alte lucruri pe care le-am uitat. E atît de greu să pleci la Cluj ? Uite, eu, mîine sau poimîine, plec la Cluj ! Pentru Olga e mai greu, ea rămîne acolo, cu ei, sau pentru bietul Paul, dar Paul stă chircit în odăița lui ca un melc în cochilie, nu știe nimic despre cele ce se petrec pe lume, și numai cînd aude zgomote puternice de glasuri, ceartă,

începe să tremure și trebuie să se bage în pat. Ei rămîn acolo, și eu plec la Cluj. Mîine.

Scurta scrisoare a Anei-Maria, prin care o vestea pe maică-sa că plecase pentru totdeauna de la Ghergani, că lăsase cheile casei la Cerdoiu, la Lunca, și luase cu ea cincisprezece mii de lei pe care avea să-i înapoieze cîndva, nu făcuse mare impresie în casa din strada Batiștei. Lulu era bolnav, nimeni nu-i aduse la cunoștință noutatea, și chiar dacă i-ar fi adus-o cineva, nu l-ar fi tulburat. El pusese de mult în mintea lui Gherganii pe numele copiilor Ralucăi, iar acum, după moartea lui Paul, Ana-Maria ar fi fost singura moștenitoare a acelei moșii al cărui venit era deocamdată al lui, și din care Raluca înghițea cît putea. Lulu i-ar fi dat bucuros mai puțin, ca să poată achiziționa mai multe opere de artă, dar nu se tocmea cu ea, pentru că voia să-și păstreze liniștea. Dan se bucurase intens, și declarase la masă că Ana-Maria își dăduse arama pe față, că nici nu se așteptase vreodată să nu sfîrșească rău, că fugise pesemne cu cine știe cine, iar Raluca se gîndise că peste vară conacul va fi gol, iar fata ei, dacă fugise cu cineva, avea să se descurce într-un fel. Nu era doar atît de neghioabă să fugă cu oricine, dovedise în toamna asta că e calculată, că știe ce înseamnă profit și pierdere, și oricum, dacă i se înfunda, ea, mama, era aici, Ana-Maria o putea găsi oricînd. Mult mai importantă era acum boala lui Lulu. Nu știa dacă el scrisese un testament în regulă, dacă o apărase față de Dan lăsîndu-i Gherganii, cum era și firesc.

Numai Olga plînse mult, pe ascuns. Ana-Maria nu-i scrisese niciodată, și Olga înțelesese că se stăpînise s-o facă,

de teamă ca Dan să nu pună mîna pe scrisoare. Pe ea voise s-o cruțe, și avea dreptate, pentru că feciorul avea dispoziția să-i ducă mai întîi domnului Dan toate scrisorile sosite. Poate că Ana-Maria știuse ce face, poate că era mult mai bine așa, poate că plecase undeva unde se aflau alt soi de oameni, deosebiți de familia Melinte-Lunceşti.

— Ai văzut ce pramatie e prietena ta ! Uite în tovărășia cui ai fi vrut să te las să trăiești ! Mîine-poimîine o să aflați că s-a sinucis, abandonată și zdrobită, ca în romanele pe care le citeați împreună. Are să ne facă și rușinea asta, ea, care n-are dreptul să ne poarte numele. Bietul tata ! Ce naiv, ce naiv ! Te-ai dus să vezi dacă s-a trezit ? I-ai dat poțiunea azi, la trei ?

Olga se ducea să vadă dacă Lulu s-a trezit. La căpătîiul lui stătea neclintită Raluca, suspinînd adînc, ca o soție îndurerată. Voia să fie permanent acolo, ca nu cumva Dan, în lipsa ei, să-l determine pe Lulu să facă un testament numai în favoarea lui, de vreme ce Ana-Maria plecase în lume și nu i se mai știa de urmă. Cînd Lulu dormea, Raluca scotocea prin sertare, prin bibliotecă, dar nu găsea nici o urmă de testament. Dacă cumva exista totuși unul, pe care îl ascunsese Dan la el ? Cu oameni ca ei te puteai aștepta la orice. În sfîrșit, mai existau și tribunale pe lume, și contestări, și procese, nu se teme ea de așa ceva. Sau poate că Lulu nu făcuse nici un fel de testament, și după moartea lui lucrurile aveau să meargă normal, legal. În orice caz, era mai bine să nu se deslipească de căpătîiul lui.

Lulu stătea țeapăn în așternutul lui foarte alb, primenit în fiecare zi, și privea necurmat, cu ochii lui fără culoare ca ai statuilor, către acuarela chinezească agățată pe zid, în fața patului. Nu vorbea cu nimeni și ai fi putut crede

că și-a pierdut graiul, dacă n-ar fi cerut din cînd în cînd ceai, o pernă sub șale, o limonadă. Ai fi putut crede că nu aude, dacă n-ar fi rostit o dată, foarte limpede, cînd Olga îi șoptise Raluchii : „A venit un domn Safranian, vrea să-l vadă pe tata", „Să iasă afară" !

Boala lui Lulu de la Safranian venise, dar nimeni din cei din casă nu știau nimic. Se pomeniseră într-o seară că Lulu cade pe jos, în sufragerie, cînd venea la cină, că e cuprins de spasme ciudate și zguduit de ele pînă dimineață, cu toate că doi medici, chemați în grabă, îi făceau injecții și-i dădeau doctorii. Apoi alți medici, un profesor universitar chiar, declaraseră că e vorba de un hematom pe creer, care îi dă crize asemănătoare cu epilepsia. Familia preferase să-l țină acasă, unde era mai bine îngrijit decît la orice sanatoriu. În orice sanatoriu doar ar fi putut să-și găsească un complice într-un medic, într-o soră, pentru alcătuirea unui testament păgubitor pentru una din părți.

Lucrurile se întîmplaseră așa. Lulu era sigur că Safranian minte, că Boroțeanu nu-i oferise nici pe departe suma de care vorbea anticarul, și-l lăsase să se zbată, să aștepte puțin. După socoteala lui, nimeni în București n-avea să se repeadă să cumpere acel Renoir la un preț atît de mare. Chiar de trebuia să vîndă ceva, de pildă niște bronzuri — nu-l mai interesau atît de tare bronzurile de la o vreme, se înfiora și tremura de plăcere numai la vederea unor materii mai friabile, mai delicate, lucrate cu artă — avea să le vîndă ca să realizeze suma de care avea nevoie. Anul acesta, reparațiile de la Ghergani înghițiseră aproape tot venitul acelei moșii, realizat în toamnă.

După ce îl lăsase pe Safranian să aștepte două luni și nu voise să răspundă nici la telefoanele lui, ca să-l facă să

înțeleagă că riscă să rămînă cu tabloul în brațe, Lulu se dusese într-o după masă la anticar. Două luni nu-i pieriseră din minte tonurile dulce aurii de pe tîmplele acelui cap de aur roșcat, dulceața acelui gît fierbinte și suav în același timp, umbrele moi care coborau în decolteul larg deschis, toată lumina care purcedea din acel tablou tulburător. De cîteva zile însă foamea din el devenise răscolitoare. Îl visa noaptea, i se năzărea ziua cînd pe un perete, cînd pe altul. Nu mai putea mînca nimic la masă. Nu se mai putea gîndi la altceva. I se părea, în mașină, în drum spre anticar, că drumul e nemăsurat de lung, că toate vehiculele îi taie calea, ca să-l întîrzie de la întîlnirea de care era însetat.

Safranian era ocupat cu un client care cumpăra un covor de Ispahan. Lulu se așeză în biroul mic din spatele magazinului. Renoir-ul nu mai era acolo. Foarte bine, Safranian l-a ascuns, se gîndi Lulu. Nici nu era bine să-l vadă toți cîți pătrund în biroașul ăsta. Pînă și privirile lor îi furau parcă ceva din tabloul *lui*, din tabloul care avea să fie azi al lui. Sigur că îl închisese în casa de fier. Doar nu era să-l... Lulu nici nu putea formula mai departe „vîndă". O furnicătură ciudată îi trecu prin brațe și prin picioare. Asta era cu neputință. Safranian, care cîștigase o avere de pe urma lui, nu putea face una ca asta.

În sfîrșit, Safranian isprăvi cu mușteriul și intră în birou. Ochii mari, negri, lucioși, îi lunecau în toate părțile, era foarte volubil, nițel cam îmbujorat în pometi.

— Am venit să ne înțelegem o dată, Safranian.

— Despre ce ? negustorul se uita peste umărul lui Lulu, căuta parcă ceva cu privirea nesigură în colțul acela întunecat.

— Despre Renoir.

— L-am vîndut, răspunse Safranian. Am acum, are să te intereseze, stai să aduc din depozit...

— L-ai vîndut? întrebă Lulu cu cel mai impresional glas al lui. Simțea că în piept se petrece ceva, că mîinile și picioarele îi înțepenesc.

— Săptămîna trecută. L-a luat Boroțeanu. Dacă dumneata nu te-ai mai interesat. Eu sînt negustor, nu pot lăsa banii să zacă...

— L-ai vîndut? repetă Lulu cu exact același glas, ca o placă de patefon stricată, care repetă același rînd imprimat.

— Am eu altceva pentru dumneata.

— Safranian, ești un ticălos!

— Domnule Melinte! negustorul duse mîna la inimă. După treizeci de ani de servicii, îmi spui dumneata mie asemenea cuvinte! Cînd am răscolit pămîntul ca să găsesc ce-ți dorea inima! Eu ar trebui să fiu supărat că m-ai lăsat...

Lulu porni spre ușă ca un automat. Negustorul alergă în urma lui, bătîndu-se cu pumnii în piept.

Lulu intră în mașină și se curmă, ca rupt, ca să se așeze.

— Acasă! spuse el cu gura uscată.

Renoir al lui la Boroțeanu! Singurul lucru pe care și-l mai dorea pe lume. Al lui! Al lui, care avea toate drepturile asupra tabloului, pentru că nimeni afară de el nu știa prețul acelor rozuri, acelui aur, acelor umbre străvezii. Al lui, care îl iubea, care știa de mult că e proprietatea lui! Pe un perete străin, într-o casă străină, în care cel care ți l-a furat spune musafirilor: „Ați văzut ce

Renoir am cumpărat ? Ce Renoir am eu !". El îl are. Ce ticăloșie, ce nedreptate, ce hoție !

Picioarele i se înțepenesc din ce în ce mai tare. Mîinile, brațele se fac ca de lemn. În piept se zbuciumă ceva, în pîntece la fel. A mai avut, a mai avut de mult asemenea stări, își aduce aminte, dar niciodată nu s-a simțit atît de rău ca acum. Inima bate dezlănțuită, și trupul i se anchilozează.

A ajuns acasă. Coboară greu din mașină. Șoferul are impresia că domnul și-a scrîntit un picior și-l conduce de braț pînă la ușă. Lulu se așează pe scaun în vestibul și stă așa, împietrit. L-a luat Boroțeanu, l-a furat Boroțeanu. Inima îi pocnește parcă. Cum a îndrăznit ? Cum a îndrăznit și Safranian ? Știu amîndoi că asemenea lucruri nu pot fi pedepsite penal. Hoții ! Ar fi fost acum, în ceasul ăsta, pe perete, în fața ochilor lui. Cu ce drept, cînd el îl alesese, îl voia, îl stăpînea în mintea lui ? Să știi că se apropie criza. O recunoaște. N-o poate opri. În stomac începe ceva, ca o convulsie ciudată. Aude cum din hol îl cheamă la masă. Se ridică. Nu știe de ce se duce. Se apropie de scaunul lui din capul mesei. Încă o convulsie, ceva cumplit, de parcă toate măruntaiele i se ghemuie deodată. Gîndurile se încîlcesc, capul doare. Apucă spetează scaunului, cade.

Raluca și Olga îl văd pe Lulu rostogolindu-se la pămînt, mușcînd covorul, aducîndu-și genunchii la gură, întinzîndu-i, răsucindu-se ca un șarpe călcat, urlînd. Olga aleargă pe scări, să-l cheme pe Dan mai repede jos, Raluca se teme să pună mîna pe bărbatul ei, cheamă feciorul.

Criza asta, mai lungă decît cele prin care a trecut Lulu pe vremuri, a nedumerit doctorii și a răsturnat obiceiurile bine stabilite ale casei. Unii medici au vorbit de o tumoare

la creer, alții au bănuit că ar fi vorba numai de viermi intestinali, profesorul înclină spre epilepsie și se interesează de antecedentele bolnavului, dar nu i se spune nimic asemănător. Concluzia generală a fost, după un consult, că e vorba de un hematom pe creer și o stare proastă, de natură nervoasă, a inimii. Liniște, repaus absolut, și încredere în medicină, altceva nu i se putea recomanda bolnavului. Lulu nu ajutase medicii cu nimic, nu le spusese dacă avusese vreo emoție înainte de criză, avea aerul că nici nu-i înțelege, afară de momentele în care îl enervau cu vorbăria lor și-i poftea afară, sau îi era prea rece, și cerea să i se mai aducă un pled. Amestecul acesta de luciditate și inconștiență le părea mai suspect decît orice.

De fapt auzea tot, înțelegea tot, dar nu voia să vorbească, nu voia să se clintească din pat. Desigur, nu-i era bine, avea necontenit o gheară pe inimă și un șarpe încolăcit în stomac, pe care îl simțea din cînd în cînd zbătîndu-se, dar știa că s-ar putea scula în picioare, că s-ar putea așeza la masa de lucru, că ar putea citi și chiar scrie. Nu voia însă. Nu voia nimic, decît să stea așa, încremenit pe spate, cu ochii ațintiți asupra peretelui pe care ar fi trebuit să atîrne acum tabloul lui Renoir, și să-și închipuie că e acolo. Îl vedea, cu ochii larg deschiși. În clipele în care nu izbutea să-l vadă, în care avea limpede imaginea acuarelei chinezești, șarpele i se răsucea în stomac, gheara îi strîngea inima. O știa pe Raluca la căpătîiul lui, dar n-o privea. Știa că aștepta să-l vadă „lucid" ca să-i vorbească despre testament, și se prefăcea că nu e. Testamentul era de mult la avocatul lui, vorbea limpede despre destinația parterului, aceea de a fi muzeul „Melinte-Lunceşti", despre împărțirea celor două moșii între cei doi copii ai lui,

așa cum era firesc să fie pentru bunul lui nume și după moarte, despre catul de sus, care îi rămînea lui Dan. După moartea lui, toate aveau să fie limpezi. Dar acum n-aveau decît să se zbuciume, să se bănuiască, să se mănînce. Numai zgomot în jurul lui să nu facă, și în adevăr, nu făceau. Din cînd în cînd intra Olga în odaie, ușoară, palidă, inconsistentă, așa cum devenise în ultima vreme, îi potrivea pledul pe picioare sau așeza perdeaua de la fereastră, să nu-l lovească prea brutal lumina. Lulu pricepea că o trimisese Dan în control, dar nu-l enerva. Era, în sfîrșit, și o imagine frumoasă, între celelalte imagini vii care îl înconjurau. Cînd venea Dan să-l vadă, lui Lulu i se părea că se rostogolește ceva greu peste el. Privea cu încăpățînare Renoir-ul închipuit de pe perete ca să nu-i simtă prezența. Și, în sfîrșit, cînd își pierdea răbdarea, făcea un semn precis către ușă cu mîna lui albă și lungă. Să iasă o dată, îi înghițea tot aerul respirabil din odaie. Se așeza mereu în fața lui, Raluca cel puțin stătea la căpătîi, ar fi trebuit să întoarcă ochii ca s-o vadă, și nu-i întorcea.

— Îți dai seama de cîtă putere și concentrare am nevoie ca să-mi țin cursurile așa cum le țin, să nu-mi pierd elevii din mînă, cînd din toate părțile sînt înconjurat de dușmani care vor să mi-i fure, în vreme ce în casa mea e asemenea nenorocire care mă copleșește ? o întreba Dan pe Olga. Îți dai seama, sau ești pe altă lume ? La ce te gîndești ?

Ea nu se mai gîndea la nimic, nu mai avea nici o părere. Se grăbea să-l aprobe pe Dan. Să-l aprobe repede, pînă n-avea să ridice glasul. Să nu țipe numai, atît, să nu țipe ! Îl întovărășea la cursuri cînd voia el, cînd avea ne-

voie de public mai felurit, rămînea acasă cînd i-o cerea, intra în odaia socrului ei cînd o trimitea Dan, ca să se lovească de cuțitele privirii Raluchii, se ducea la croitoreasă cînd era certată că nu se îmbracă și stătea zile întregi în același capot, cînd i se imputa că îi e gîndul numai la toalete. Dacă ar fi întrebat-o cineva ce fel de om e bărbatul ei, ar fi răspuns : „E un om extraordinar !", fără să mintă. O convinsese că e extraordinar, că ea e aproape cretină, și nu mai încerca măcar să creadă altceva. Era un vierme, pe care un om de geniu și-l luase tovarăș de viață. Tatăl ei, care nu le mai intrase în casă de cînd rupsese legăturile cu Raluca, o chema uneori la telefon, și ea îi răspundea cu o voce albă, moale, că e sănătoasă, că e fericită, că e ocupată.

Boala lui Lulu stătu pe loc așa vreo trei luni. Apoi, în primăvară, cînd feciorul îl anunță într-o dimineață că venise iar domnul Safranian și se ruga să fie primit, Lulu după un „Nu ! Afară !" scurt și energic, avu din nou o criză, scurtă de data asta și mai slabă, și după o oră muri. Raluca leșină de trei ori, pentru că erau trei doctori de față, în cinstea fiecăruia dintre ei, dar nu vru în ruptul capului să părăsească odaia. Tocmai acum putea Dan să răscolească mai bine, în vraiștea care se iscă într-o casă cu pompele funebre, cu necunoscuți care vin să-și ia rămas bun de la răposat, cu slugile care aleargă ca besmetice. Dan nu se deslipea nici el de cadavrul iubitului lui tată. Abea seara, cînd casa se liniști, căutară împreună meticulos, ordonat, privind fiecare foarte atent ce fac mîinile celuilalt, în vreme ce Olga, în hol, stătea lîngă catafalc și curăța conștiincios mucurile lumînărilor. Dar cum de la o vreme i se făcu frică, se sui în dormitorul ei, și mortul răma-

se singur, nu mai palid sau mai înghețat decît fusese în viață, ba dimpotrivă, pentru că flacăra lumînărilor îi arunca lumini călduțe și jucăușe pe obraz și pe fruntea netedă. Cei doi căutară încă multă vreme. Raluca, nerăbdătoare, răsturnă cu cotul o tanagra care se fărîmă și Dan, nervos, mototoli în pumn cele două pagini ale unui studiu început de Lulu în ziua în care se îmbolnăvise. Pe Dan nu-l interesa moștenirea pentru că reprezenta avere, îl interesa numai să se vadă trecut în primul plan, să nu fie umbrit de nimeni, să nu i se facă *lui* o nedreptate, să se vadă limpede că e respectat, preferat, recunoscut, adorat. Încolo, să roadă și ele un os, maică-sa și soră-sa, treaba lor. Pînă în zori nu găsiră nimic. Abea după înmormîntare se prezentă avocatul cu testamentul. Totul era bine, totul era în ordine. Numai că Lulu uitase s-o pomenească pe Raluca.

— Și eu ? țipase ea. Eu cu ce rămîn ?

— Tu ai Gherganii. Tu, Ana-Maria, nu-i același lucru ? Doar vă iubiți !

— Și la București ? Unde stau eu, dacă aici se face muzeu ? După o viață întreagă de trai în comun, nu scrie el acolo că muzeu se va face după moartea mea ? Ia uitați-vă bine ! Mai citiți o dată.

— Nu, așa ceva nu scrie în testament.

— Fac contestație !

— Nu vă sfătuiesc, doamnă... Avocatul își băga tacticos ochelarii în toc. N-o să ajungeți la nimic, are să dureze ani de zile, are să coste o avere.

— Dau foc casei ! avu Raluca altă idee.

Dan interveni, zîmbitor, clement, trecîndu-i un braț peste umeri :

— Mamă, de ce te enervezi? Poți locui în odaia lui Paul. Nimeni nu va avea nimic împotrivă.

— În chițimia aia? Ferestrele ei dau spre curticică, spre lăzile de gunoi.

— Mutăm lăzile de gunoi. Paul, sărăcuțul, a locuit douăzeci de ani acolo și s-a simțit foarte bine. Dumneata îi aranjaseși odaia ca pe o „bombonieră", — îți plăcea atît de mult. Nimeni n-a clintit un scaun de acolo. Ai uitat-o, bombonieră trebuie să fie și acum.

— După orice lege, soția moștenește de drept...

— Cînd nu există un testament, doamnă.

Raluca își mușca mîinile. Nu făcuse ea rău cînd nu trîmbițase la timp că bărbatul ei e un neputincios și că nu sînt ai lui copiii? Îl cruțase, își trăise viața pe ascuns, cu toate greutățile pe care le impune discreția. Fugise în străinătate ca să-și ascundă iubirile. Mai folosea la ceva să dea pe față acum tot și să compromită bunul nume al mortului, acum, cînd lui puțin îi mai păsa de tot ce lăsase în urma lui? Auzi, să-i lase Anei-Maria Gherganii, și nu ei! Pentru ce? Doar n-o iubise niciodată pe nebuna asta despre care nu mai știa nimeni pe unde o fi. Asta o făcuse canalia aia gălbejită numai ca s-o pedepsească pe ea și ca să spună lumea: „A fost un părinte bun, a avut grijă de amîndoi copiii lui". Ca să treacă și după moarte, în ochii oamenilor, drept tată al tuturor copiilor lui.

Din casa asta avea să se mute. Gherganii aduceau destul venit, pe care se putea spera că n-avea să vină atît de curînd Ana-Maria să-l încaseze. Cînd o veni... *qui va à la chasse, perd sa place!* De ce n-ai fost aici, fetițo? Eu am investit bani în moșie, de unde voiai să-i dau? E partea mea de zestre, domnul Melinte-Luncești a dispus

abuziv de ea. Stai și tu aici, administrează, muncește, și gîndește-te că sînt mama ta, că am făcut sacrificii pentru tine, că te-am iubit și te-am crescut.

Raluca își luă un apartament mic la șosea. Începu să primească. Era enervant, dar nu se ivea nici un bărbat bine, gata să plece cu ea în străinătate sau măcar să se lase invitat la Ghergani. Erau absenți bărbații care îi intrau în casă, halucinați, vorbeau despre politica Europei, despre apropierea unui nou război, jucau cărți pe sume fantastice pe care ea uneori trebuia să le împrumute angajînd viitoarea recoltă de la Ghergani, și dacă făceau vreodată curte, le plăceau femeile tinere, gîsculițele fără experiență, fără prestanță, fără personalitate. Nopțile ei erau foarte amare. După ce dormise ani de zile într-o casă plină de oameni, acum, în singurătate, se temea că avea s-o sugrume bucătăreasa, că are să i se arate strigoiul strîmb al lui Paul, că are să vină un cutremur mare care îi va dărîma tavanul peste pat.

O dată — peste vreun an — îi spusese cineva că o zărise pe Ana-Maria pe stradă, la Cluj, dar nu era foarte sigur că fusese ea. Mai tîrziu, o prietenă care își îngrijise o astenie la clinica din Cluj o asigură că Ana-Maria lucrează acolo, la secretariat, și e măritată cu un doctor tînăr, Voicu. Cîtă ingratitudine ! Cîtă sminteală ! Nici măcar nu-i ceruse învoirea și binecuvîntarea. Pe Lulu, pe Dan, avusese de ce să fie supărată, dar pe ea ? În sfîrșit, nu era nici o pagubă că nu venea să-și ia în primire moștenirea. Cu cît mai tîrziu, cu atît mai bine. Numai de nu i-ar trece prin cap doctorașului ăla de neam prost — sigur că de neam prost, cine a auzit vreodată de o familie nobilă Voicu ? — s-o convingă că trebuie să vină, să intre în posesia Gherganilor.

Oamenii ăștia de jos se grăbesc la pomeni, la chilipiruri, la lucru nemuncit. Să stea acolo Ana-Maria cît i-o plăcea. Dar Dinu, băiatul ăsta drăguț care se îndrăgostise de curînd de ea și care avea tot spiritul practic de care ea fusese totdeauna lipsită, insista foarte mult să se ducă la Cluj, să-și vadă fata și să-i ceară o scrisoare în care Ana-Maria să-i dea mînă liberă la administrarea moșiei, ca să înlăture viitoare neplăceri, spunea el pe bună dreptate. Raluca se temea să nu trezească o problemă adormită de doi ani și să-l lase singur pe Dinu la București, fie și pentru trei zile. Era atît de frumos, încît orice prietenă a ei ar fi fost bucuroasă să i-l fure. În sfîrșit, cicălită, flatată, convinsă, îi scrise Anei-Maria Voicu — ce să-i faci ? — o scrisoare lungă la clinica din Cluj, o scrisoare sentimentală, de mamă rănită, demnă, singură, și îi ceru în încheiere hîrtia aceea despre care vorbea Dinu. Peste patru zile, spre mirarea ei, primi prețioasa autorizație de a dispune de Ghergani cum vrea, și încă două rînduri de la fiica ei, care îi spunea că e mulțumită, că are un copil de trei luni, că e foarte ocupată la clinică. Neroada ! Luase un bărbat care nu era în stare s-o țină, lucra încă ! De ce se mai măritase atunci ?

Dinu era încîntat.

— Diana mea, așa îi spunea el Raluchii de cînd îi văzuse fotografia în costum de vînătoare, să plecăm în Italia !Vreau să văd Veneția cu tine, să ne plimbăm îmîmbrățișați în gondolă, vreau să mergem la Capri, unde marea e albastră ca ochii mei !

Stătea în genunchi, în fața ei, și deschidea mari ochii lui albaștri, cu gene negre. Era nemaipomenit de drăguț !

— Uite, am să te ţin aşa de braţ şi o să ne plimbăm la Taormina sub palmieri!

Dinu o lua de braţ şi făceau ocolul salonului, salutînd în dreapta şi-n stînga cunoştinţe imaginare.

— Trage-ţi pălăria mai pe frunte, nu vezi că-ţi dă soarele în ochi? Şi îi strica pieptănătura, o ciufulea, o săruta şi se dădea apoi de două ori peste cap în mijlocul odăii. Era fermecător!

— Trebuie să ipotechezi o parte din moşie, spunea el cumineţit deodată. Nu vreau acolo să tremuri pentru fiecare liră şi să nu-ţi faci toate chefurile. Dacă ai să vrei mătăsuri italiene să-ţi cumperi, dacă ai să vrei perle, să nu ţi le refuzi.

— Noi n-am ipotecat niciodată.

— Ce importanţă are? La toamnă, cînd vinzi recolta, plăteşti ipoteca. Esteticianul tău te ţinea cam strîns. Eu aş face orice sacrificiu pentru tine. Ia mai pleacă o dată pleoapele aşa, nu! Aşa! Diana mea, îmi place cînd laşi pleoapele în jos, ai ceva atît de pudic, şi de liniştit! Iar cînd le ridici, focurile iadului ard în ochii tăi!

Olga mai rămăsese o dată însărcinată şi pierduse din nou copilul. Îl plînse. Îşi făcuse un timp iluzia că va fi mai puţin singură, că va avea o făptură fragedă, dulce, lîngă ea, că va putea să se dăruie în întregime ei. Uneori o înfiorase gîndul că poate copilul acela avea să semene cu Dan, cu Paul, dar voia atît de mult să fie altfel, încît îşi închipuia că dacă se va gîndi intens, necurmat, la făptura lui viitoare, avea s-o determine, să-i hotărască alcătuirea. În lunile acelea căpătase din nou viaţă, o fărîmă din vioiciunea de altă dată, începuse din nou să judece lumea

care o înconjura, să-l vadă cu obiectivitate chiar pe Dan și uneori, slab, să i se împotrivească.

După accident însă, slăbi din nou, își pierdu toată puterea și toată vlaga interioară. Sînt o jivină mică și fără rost pe lumea asta, se gîndea ea, Dan are dreptate, are dreptate să mă disprețuiască și să mă umilească, el care e un om neobișnuit. Cel puțin lui dacă aș putea să-i fiu de folos, cel puțin pe el dacă aș putea să-l slujesc cu credință, ca să-mi justific existența !

Dan venea de la facultate încruntat. Și azi încercase cineva să-i mineze cursul. Un student intrase cam pe la jumătatea prelegerii lui în sală, făcuse zgomot, distrăsese atenția celorlalți. Crezi că asta era o întîmplare ? Că nemernicul acela întîrziase așa pentru că erau tramvaiele pline, așa cum bîiguise în chip de scuză ? Da de unde ! Asta era o lucrătură, dintre cele mici — știau ei să pună la cale și mai mari, — a lui Alexiu, a lui Gheorghiu, a rectorului, a ministrului învățămîntului chiar, pentru că toți îl invidiau, toți îl urau. Crăpau năpîrcile de necaz că la cursul lui veneau studenții și chiar lume străină de facultate, ca la Meca. Dacă ar fi putut, oricare dintre ei l-ar fi ucis, dacă ar fi găsit o posibilitate de a omorî fără să lase urme. Dar avea el să i-o coacă lui Alexiu. Aveau să se ducă și studenții lui credincioși la cursul imbecilului ăsta, și să rîdă pe înfundate, dar așa ca să vadă toată lumea și să aibă impresia că fac eforturi uriașe să se stăpînească, în punctele cele mai importante ale cursului. Ce-și închipuie Olga ? Că are să-i trimită el ? Crede că e în stare de asemenea infamie care să-l asemene cu ceilalți ? Ei singuri vor să se ducă, nu i-au mărturisit-o pentru că se tem de el, dar nu-i poate opri. Aici se isprăvește autoritatea

lui. Cînd vor să-l apere pe el, nu-l mai ascultă. Sînt niște fanatici.

— E ciudat cum mă iubesc băieții ăștia ! zîmbea cu mirare Dan. Chiar cei care au absolvit, vin încă la cursurile mele, dacă au rămas în București, și fac toate eforturile să rămînă în București, tocmai ca să nu se îndepărteze de mine.

În adevăr, sala în care vorbea Dan era totdeauna plină. Studenții începuseră să-l caute și acasă, întîi cu timiditate, pe urmă curajos. Se creiase obiceiul ca joia și sîmbăta casa lui Dan să fie plină de tineret. Veneau și de la alte facultăți, veneau și oameni care absolviseră sau nu o facultate. Stăteau pe scaune, înghemuiți unul lîngă altul pe sofale, așezați pe jos, pe covor, în vreme ce profesorul, cu glasul lui care urca și cobora, perora de la biroul lui.

— Viața elimină necruțătoare elementele slabe ca să facă loc celor puternice. Ca într-o pădure, în care stejarii sug din pămînt hrana lăstărișului și-l ucid cu umbra lor deasă. Trebuie să alegi : vrei să fii stejar sau tufiș nevrednic, cu existență scurtă.

Sigur, toți studenții voiau să fie stejari. Să piară tufișurile pînă la unu !

— Un neam își face sieși dreptate, în clipa în care devine conștient de puritatea lui. A-ți face dreptate, înseamnă a anula balastul sentimentalismului, bunătății samaritene, sensibilității nuanțate pretențios, zurgălăilor sunători pe care și i-a agățat omenirea pe drum ca să fie „frumoasă" sau „nobilă". Nobil și frumos este cel tare, necruțător, cel care cu barda spiritului său neînduplecat și a gestului lipsit de șovăire își taie drum. Te apleci asupra celui căzut în bătălie ? Pierzi vremea, și vremea nu e recu-

perabilă. Asta nu e o morală crudă, e o morală sortită să creeze, prin cernere și selectare, o rasă nouă, în care, iertați-mi butada, nimeni să nu mai semene cu profesorul vostru Gheorghiu, care își primenește opiniile o dată pe săptămînă ca alții izmenele, cu impresia, bietul pseudo-filozof, că promovează o metodă vie. Și rîmele sînt vii, iubiții mei, dar n-au să aibă niciodată aripi. Dacă te uiți din vîrful turnului Eiffel, vezi puzderii de cutii în care locuiesc sute de mii de oameni-șoareci. Dacă treci pe străzile Parisului, vezi case, apartamente, ferestre, îndărătul cărora locuiesc familii stimabile, cu „probleme" ! Trebuie să te uiți totdeauna din turnul Eiffel, ca să ai adevăratele dimensiuni ale mulțimii și să dai foc la nevoie unui oraș întreg. Selecțiunea, am spus, selecțiune !

Aici glasul lui urca atît de sus, încît Olga îl auzea din odaia ei și se înfiora.

Aș putea să le spun tot atît de bine și inversul, că pun preț pe orice făptură umană, pe mase în general, să melodramatizez democratic problema drepturilor omului de rînd, dar *asta* e teoria mea, teoria cu care mi-am dobîndit adepții, teorie care atrage la mine tineretul ambițios și năvalnic. Asta e teoria care, cu oarecari diferențe, prinde rădăcini în Europa centrală. Ziua de mîine e a ei. Ceea ce-i aduc eu personal, o face și mai ademenitoare. Să-i lăsăm pe alții să-și stoarcă inimioarele ca Mesia.

— Iubiții mei, cercetați-vă fiecare capacitatea în îndurare, pentru că cel tare e și lovit, și după ce veți fi siguri că nu vă sperie nimic, creșteți ca stejarii !

Dan nu intrase în nici un partid politic. Pe el îl interesau speculațiile filozofice, teoriile care depășeau frămînta-

rea evenimentelor înconjurătoare. Era și mai prudent așa. În jurul lui apele nu erau încă despărțite, se putea întîmpla într-un fel, pentru care erau destule simptome, dar se putea întîmpla și altfel. Dacă într-o zi un anumit partid avea să ia frînele țării și să-i ofere un fotoliu ministerial, cu atît mai bine. Dacă nu, avea oricînd acoperirea că făcuse filozofie, numai filozofie la catedra lui, și că dacă anumiți elevi ai săi o luaseră razna, se încadraseră, el n-avea nici o răspundere în toate astea, tocmai pentru că se îngropase pînă peste urechi în teoria cunoașterii.

Olga nu mai era destul de frumoasă ca să mai merite s-o ia la cursuri, s-o ducă în rarele vizite pe care le făcea. Era prea stinsă, prea incoloră, prea tăcută. Nici o laudă să te arăți cu ea în lume. Alte femei îl înconjurau acum cu admirația lor fățișă, acum, cînd avea succes. Dan le privea adînc, cu ochii lui pe care și-i simțea de vultur, se adresa numai lor cînd vorbea în mijlocul unei societăți întregi. Una voia să-l cucerească pentru că era celebru, alta pentru că îl socotea bogat, o a treia pentru că era, în adevăr, în extaz cînd îl auzea vorbind, și nu-i mai vedea nici fălcile, nici brațele, nici picioarele. O alese pe asta, pe această Lidia Cosma, o femeie divorțată pînă acum de două ori, cu extazul facil, cu o înfățișare de valkirie. Venea la el lunea dimineața și vinerea după-masă, să-i scrie la mașină cursurile. Dan o trimitea atunci pe Olga la plimbare, să-și mai primenească puțin gîndurile, pentru că s-a imbecilizat stînd în casă, iar după cîteva plimbări de acest fel, cînd îi păru rău că se întoarce mai rumenă la față și puțin mai veselă, temîndu-se că cine știe ce distracții găsise în oraș, începu s-o trimită jos, în muzeu, să mai supravegheze puțin

vizitatorii. Într-o zi, cu paznicul adormit pe care îl aveau, avea să dispară cine știe ce lucru de preț.

Olga știa de ce e trimisă în muzeu. Îi era tot una. Acum, orice îi era indiferent. Dacă nu avusese curajul Anei-Maria, dacă nu fusese în stare ca ea să plece de acasă, să trăiască prin propriile ei puteri! Acum era prea tîrziu, era în adevăr prea tîrziu, nu mai avea nici măcar dorința de a-i fi altfel de cum îi era. Se gîndea uneori cu jind la ziua în care, după cearta aceea odioasă din familie, fusese cu Dan la rector, la ceai, și la ea însăși, care fusese gata să fugă de cîteva ori în după masa aceea, ar fi fugit chiar, dacă n-ar fi fost împiedicată de fiecare dată. Uite cum eram eu atunci, își spunea cu un soi de tristețe lîncedă, cu un fel de admirație pentru cea care voise să fugă. Într-o zi Dan hotărîse că era mai bine să-l lase singur în dormitor pentru că începuse să sforăie noaptea, și să se instaleze în odaia lui Paul, unde avea și mai multă liniște „pentru meditație", întregise el batjocoritor. Olga se gîndi că avea probabil intenția s-o aducă în casă pe Lidia Cosma, care le venea acum foarte des și la masă. Se cercetă dacă simte ceva, gelozie sau suferință, și nu găsi în ea nimic asemănător. Avea numai mai multă liniște. Dar valkiria fu repede schimbată. Acum venea la masă o fetișcană cu nasul sumes, cu gura nefardată, groasă, care stătea mută în fața lui Dan și care pesemne rămînea uneori și seara la el. Fetișcana nu avu mult timp trecere, fu înlocuită cu o femeie subțire, străvezie, delicată, în care Olga recunoștea ceva în ea însăși de cu ani în urmă, cînd se măritase cu Dan.

Uneori, rar, Olga ieșea în oraș. O zăpăceau puțin străzile cu larma lor după atîta ședere între patru pereți și se temea să nu se întîlnească cu cunoștințe. Ce să le spună

relațiilor lui Dan, dacă o întrebau ce mai face ? În afară de „bine, mulțumesc", nu era în stare să scoată altceva din ea. De fapt, nici nu făcea nimic, nu făcea nimic în casă, nu făcea nimic în lume, zăcea, putrezea pe picioare, citea cărți la care nu era destul de atentă și din cînd în cînd supraveghea muzeul, în care nu știa ce trebuie să urmărească sau ce vede cu ochii deschiși. M-am idiotizat cu desăvîrșire, își spunea ea, mă gîndeam eu că nu sînt decît un gîndac pe care are să-l calce cu gheata, și uite că m-a călcat, m-a strivit, nu mai exist. Într-o zi are să mă ducă la spital sau la azil ca pe Paul, nu știu bine unde l-a dus, și am să mor acolo fără să-mi dau seama unde mă aflu.

Într-o zi, pe bulevardul pe care se strecura cu spaimă mare pe lîngă ziduri, privind în jos, Olga se izbi de altă femeie. Ridică fruntea să-și ceară umil scuze și rămase cu gura deschisă, cu glasul retezat. Se rezemă de peretele casei. Era Ana-Maria ! Ana-Maria, mai voinică decît o știa, cu o privire mai fățișă, mai hotărîtă, cu o frunte mai îngîndurată, parcă puțin cutată.

— Olga ! strigă ea și o cuprinse în brațe. Olga, sînt de două zile în București, telefonez mereu la voi după numărul din cartea de telefon, cu nădejdea că ai să răspunzi o dată tu. N-am vrut să vorbesc cu nimeni, ca să nu-ți creez neplăceri și să nu suport nici eu cine știe ce înfruntare. Vin pentru prima oară în București, după atîția ani. Ai slăbit, Olga. Nu mai plînge. Uite, plîng și eu, și se uită lumea la noi. Să intrăm undeva, într-o cofetărie. Să stăm puțin de vorbă. Uite aici. Intră, Olga ! Nu mai plînge, te rog ! Stai aici, stai aici. Te-ai împiedicat ? Vai de mine ! Știu cu, domnule ? Două cafele negre. Să-ți arăt fotografiile copiilor mei. Fetița are patru ani și băiatul cinci. Tiberiu ar mai

vrea un băiat, dar eu lucrez prea mult la clinică, nu mai am cînd să cresc unul. Fetița are să semene cu tine, pentru că mă gîndeam și-i vorbeam lui Tiberiu mult despre tine cînd o purtam. Băiatul e taică-său întreg. Nu mai plînge, Olga! Spune ceva! Eu sînt vinovată. Vorbesc ca o moară neferecată și nu te întreb nimic. Ți-e greu, Olga? E foarte greu cu Dan, nu-i așa?

Olga nu putea scoate un cuvînt. Nici n-ar fi avut ce spune. Nimicul pe care îl trăia ea nu avea corespondent în cuvinte. Nici măcar nu suferea, ca să-i poată spune Anei-Maria: mă chinuiesc. Se simțea mai nemernică decît oricînd, mai inexistentă, mai anulată. Nu înțelegea de ce plînge ca un om nenorocit, dacă nu mai știa de mult că e nenorocită. Și totuși, pe măsură ce Ana-Maria vorbea, își aducea aminte un ceas din adolescența lor, o întîmplare recentă în care copiii ei reacționaseră foarte caraghios și foarte drăgălaș, Olga simțea treptat că parcă mai există puțin suflet în ea, și sufletul ăsta doare ca o rană.

Ana-Maria se opri brusc. Își privi prietena adînc, serios, zguduită deodată de lacrimile astea care nu se mai opreau, de imaginea femeii stinse, topite, năuce parcă din fața ei.

— Olga, vino la Cluj! Pleacă fără să-i spui nimic. Vino la noi. Tiberiu e destul de tare ca să te apere. Îmi iau eu toată răspunderea. Nu sîntem bogați, despre Ghergani și ce manevrează mama acolo nu știu nimic, și nici nu vreau să știu. Vino la noi, la Cluj!

Olga plîngea și mai tare.

— Pentru Dumnezeu, dacă nu ești în stare să pleci într-o zi de acasă la gară, vino acum, cu mine. Ce-ți trebuie?

Vrei să-ți iei bagajele ? Vino și fără bagaje. Mă uit la tine, nu mai ești tu, ești umbra ta.

Are să mă caute, are să mă găsească, are să mă aducă cu sila înapoi. El e puternic, e violent, nimeni nu mă poate apăra de el. Le-aș face numai rușine și bucluc oamenilor ăstora. N-are nevoie de mine, dar n-are să suporte să i se ia un lucru al lui. Oho ! îl cunosc eu.

— Gîndește-te, Olga. Dacă nu poți să vii acum, pentru că nu te așteptai la întîlnirea noastră și la propunerea mea, gîndește-te și vino oricînd !

Olgăi îi căzu privirea pe ceasul mare de pe peretele din fața ei. Era ora 1 ! Venea Dan ! N-avea s-o găsească acasă. Oh, Doamne, niciodată nu se întîmplase una ca asta. Cine știe ce avea să spună, cine știe ce avea să facă ! Sări în picioare. Rosti strangulat, din fundul gîtului :

— E unu ! Trebuie să plec.

Astea au fost singurele cuvinte pe care le-a auzit Ana-Maria din gura ei. A urmărit-o cu privirea cum se strecura prin ușa larg deschisă, de parcă s-ar fi prefirat timid printr-un puhoi de oameni, și abia atunci a început să plîngă și ea, sub ochii mirați ai chelnărului care venise să facă plata, să plîngă adînca schimbare, cumplita schimbare a făpturii aceleia care nu mai semăna nici cu ea, nici cu vreo altă făptură omenească cunoscută.

Pe Olga, întîlnirea asta o golise și de restul de viață pe care îl mai avea. Nu merita nimic, pentru că nu era în stare de nimic. Soartă ? Noroc ? Oricine în locul ei ar fi procedat de la început altfel.

Uneori venea la ea, pătrunzînd pe scara de serviciu, taică-său, Bébé Păunescu. Servitorii începură să-l cunoască, nu știau bine cine e, știau că e scăpătatul acela bătrîn, căruia îi dă coniţa cîte un pachet. Păunescu nu mai avea absolut nimic și nu se mai găsea nici o cucoană care să-l țină, prăpădit cum era, adus de spate, scofîlcit, cu o dantură falsă din care picaseră doi dinți. Olga îi dădea cîțiva lei — n-avea nici ea mulți niciodată — cîte ceva din cămară, cîteva boarfe vechi, să le vîndă la hala de vechituri. Aduna lucrurile astea repede, cu sufletul la gură, cu toate că Dan era la facultate și n-avea să se întoarcă atît de curînd — Păunescu îi știa orele și venea numai în lipsa lui, — se uita îngrijorată în toate părțile pînă cînd bătrînul pleca, nu știa cum să-l mîne mai repede spre ieșire. Nu-l iubise niciodată, nu-l iubea nici acum, dar îi era milă de mîinile lui care tremurau, de glasul lui de capră bătrînă, cînd spunea, cu ochi rugători : „Dar niţel orez n-ai ? Puţin zahăr !"

Știa că Dan nu e zgîrcit. Se bătuse pentru case și moșii nu din zgîrcenie, ci din orgoliu și din ură față de ceilalți. Nu era socotit ca Lulu și nici aprig la bani ca Raluca. Studenților lui le dădea cu amîndouă mîinile și nu numai ca să-și facă nume bun. Ei, în tinerețe, nici nu-i pomenise vreodată despre faptul că n-avusese nici o zestre și îi cumpărase daruri nechibzuit de scumpe, așa cum le cumpăra acum iubitelor lui vremelnice. Ei nu-i dădea bani, ca să nu-și facă chefuri din care el să fie exclus. La bucătărie putea să mănînce șoferul cu toată familia lui, bucătăreasa putea aduce sergentul și fata din casă doi copii ai ei din flori, n-avea nimic împotrivă. Dar dacă ar fi știut că ea, Olga, face milostenii, și mai ales că îi dă ceva lui

Păunescu, ar fi sărit ars. Milostenia o făcea el, nu nevastă-sa. Banii de la Lunca intrau toți în buzunarul lui, îi cheltuia, îi risipea cum voia, Olga nu știuse niciodată socoteala lor. De fapt, Lunca părăsită cum era acum, trebuie să fi adus foarte puțin. Gherase, ultimul vătaf, era acolo stăpîn absolut. Vara, Dan se închidea în casă, la București, și lucra ore întregi în biroul lui. Pregătea o carte care avea să revoluționeze lumea.

Politica țării se schimbase net, se hotărîse. Tineretul mai urma și alți învățăcei, unii cu năzuințe de conducători sau care și ajungeau conducători vremelnici, într-un anumit sector, dar Dan nu se alia cu ei. Teoria lui filozofică era mult mai nuanțată, mult mai personală, și dacă s-ar fi transformat într-o bună zi în acest lucru vulgar făcut de alții și care se numea politică, ar fi fost, era sigur, mult mai puțin vulgar decît ceea ce vedea în jurul lui, și limpede ca lumina zilei pentru oricine că e o formulă de viață, de rînduire socială dacă vrei, de cu totul altă calitate. Pînă atunci însă, scrîșnea din dinți și visa urît. Visa bunăoară că l-au otrăvit inamicii lui din umbră, cei care îl pîndeau în facultate și-l invidiau că e adorat. Visa că e împușcat de partizanii unui partid politic care lupta cu arma în mînă și o întrebuința pe neașteptate. Visa că strînge de gît un oarecare șef, teoretician al mișcării de extremă dreaptă, și se chinuia pînă în zori, asudînd, să-și înfigă bine mîinile în beregata aceea care părea de cauciuc tare. Avea vise atît de îngrozitoare, încît uneori se ducea în odaia Olgăi, o scula din somn, o aducea în dormitorul conjugal și o poftea să se culce lîngă el. Nu că i-ar fi fost de mare ajutor, dar îi făcea bine să audă pe cineva respirînd aproape. Nu mai oprea de mult

nici o admiratoare să împartă culcușul cu el, pentru că pe ultimele le speriase urlînd în somn, cu un glas de tigru răgușit.

Partidul de extremă dreaptă veni la putere. Nu-i oferi un fotoliu de ministru. Se aștepta la asta, își spunea cu buze palide, care tremurau, pentru că nu le dăduse niciodată destul nas. După o răzmeriță scurtă și sîngeroasă, partidul acela căzu repede, și nici următorii diriguitori nu-l poftiră în guvern. Mă rog, nici cu ei nu fusese în relații strînse, dar și-ar fi putut da singuri seama de aportul uriaș pe care l-ar fi adus el la departamentul culturii. Bine că nu-l stinghereau cel puțin la facultate, bine că curățaseră de acolo cîteva mutre antipatice, cîțiva profesori care adunau în jurul lor ciurdă de imbecili. Războiul care începuse își urma cursul firesc. Între teoria lui și opinia oficială existau multe puncte de contact, chiar foarte multe pentru cei care nu știau să distingă cu ascuțime și perspicacitate. În sfîrșit, era onorat, fusese și decorat, era poftit să scrie articole, să țină conferințe, dar nu i se încredința nici un post cheie. L-ar fi refuzat, bineînțeles, meseria lui îi lua prea mult timp, dar ar fi vrut să-i vadă punînd la picioarele lui de profet dovezile recunoașterii și recunoștinței lor absolute. Ar fi vrut, mai ales, să nu vadă foști elevi ai lui, foști admiratori sau admiratori posibili, înconjurînd alți profesori, alți teoreticieni. Asta era un jaf, asta era o nelegiuire. O personalitate ca el ar fi trebuit să fie înconjurată de toată suflarea tînără din țara asta. Se născuse doar ca să stăpînească minți și suflete. Nimeni nu merita mai multă dragoste, mai absolută admirație decît el. Ce găseau la alții ? Cu ce erau ademeniți, plătiți ? Cum se explica monstruozitatea

asta, fuga unui ucenic al lui lîngă o falsă vedetă ? Numai prin stupiditatea omenească, desigur. I-ar fi sfîrșit pe toți tîlharii care îl deposedau așa de spiritele pe care le stăpînise.

Uneori îl vizita Raluca. Uitase parcă de tot vechea supărare și chipul în care plecase din casă. Venea îmbrăcată în lucruri vechi bine periate, bine călcate, împodobită cu mărgele, cu cercei, cu pene care nu se mai purtau de mult. Era totdeauna, „puțin, momentan încurcată băneșteˮ, cerea neglijent un mic împrumut pe care avea să-l aducă înapoi peste două zile.

— Cînd am să vînd vinul, Dane.

— Cînd am să vînd grîul, într-o săptămînă. M-au zăpăcit cu rechizițiile, mă sărăcesc cu contribuțiile.

Raluca vorbea totdeauna așa de parcă ar fi avut întreaga moșie de la Ghergani. Dan era informat. Știa că jumătate din moșie fusese ipotecată de mult, cînd plecase Raluca în Italia, și nu mai fusese răscumpărată niciodată. Că pe cealaltă jumătate atîrnau datorii grele, și că maică-sa nu mai poseda acum, de fapt, decît vreo cincisprezece pogoane curate, fără nici o ipotecă, că dăduse drumul la slugi, că și aceste cincisprezece pogoane erau date în arendă lui Ion. O lăsa să vorbească și se amuza grozav în sinea lui. Pe urmă începea să se tocmească la suma pe care i-o cerea ea cu împrumut. Se gîndea la zilele copilăriei lui, în care mama asta frumoasă trecea pe lîngă el ca pe lîngă un cățel care s-ar fi jucat în curte, la ifosele ei de o viață întreagă, la faptul că ignorase totdeauna ce fel de copil e fiul ei mai mare, că îl comparase în mintea ei cu ceilalți, că în ceasurile în care trăgea să moară taică-său pîndise testamentul și moștenirea, gata să-i smulgă și dreptul lui,

dacă ar fi putut. Imbecilă Ana-Maria că îi dăduse mînă liberă asupra Gherganilor. O fi numind te pomenești noblețe, prostia asta. Noblețe ! În neamul ăsta numai el era nobil, el care se trăgea din moșieri și protopopi. Ceilalți doi, cine știe ai cui copii erau.

La sfîrșitul vizitei, cînd Raluca obosea și începea să se enerveze, Dan îi dădea în sfîrșit ceva, cam un sfert din cît ceruse ea și o conducea cu eleganță la ușă, de parcă vizita ei i-ar fi făcut mare plăcere.

Olga știa despre război atît cît auzea uneori de la Dan. Nu citea gazeta și nu avea prietene, care să-i spună ce însemnau toate astea, cum mergeau lucrurile, ce gîndeau oamenii despre ele, dincolo de articolele din presă. Uneori bucătăreasa sau jupîneasa îi povesteau cîte o grozăvie, ceva despre oameni arestați, ceva despre oameni flămînzi, și despre greutatea lor chiar de a aproviziona casa. De la un timp se părea că lucrurile începuseră să meargă rău pe front. Dan era din ce în ce mai încruntat. Mă rog, nu făcea parte din guvern, dar înfrîngerea în războiul acesta a României și a aliaților ei, însemna totuși o înfrîngere a teoriilor lui. În parte, și a teoriilor lui. Dacă nu-l ascultaseră, dobitocii, dacă nu-l aleseseră lider pe el, dacă nu luaseră literă de evanghelie fiecare idee scrisă de el, rostită de el ! Avea și un sentiment de vinovăție : dacă ar fi fost mai puțin modest, dacă s-ar fi dus de la începutul războiului să-i învețe, să-i sfătuiască, să-i conducă, lucrurile ar fi luat o altă întorsătură. Era păcat, o idee mare amenința să se prăbușească, și cine știe peste cîți ani avea să răsară iar din maldărul de cenușe pe care îl acumulau atîtea focuri greșite și inutile deasupra ei. Știa doar că nici unul dintre ei n-are destulă minte, că și cel

din Germania, despre care se spunea că are geniu, vede destul de limitat în comparație cu el. Dacă și-ar fi dat el puțină osteneală la timp, soarta lumii ar fi fost alta.

Venise vacanța. Studenții se risipiseră care încotro. Bombardamentele ciuruiau Capitala. După ani de zile, Dan plecă la Lunca. Conacul îndelung părăsit semăna mai degrabă cu un cavou, decît cu o locuință pentru oameni vii. Absent, mecanic, Olga se apucă de dereticat, de aerisit și curățat. Activitatea asta nu-i dădea o mare satisfacție, dar se simțea totuși mai bine decît la București, unde stătea degeaba cît era ziua de lungă. Trebuiau stîrpiți șoarecii și păianjenii, trebuiau spălate perdelele, draperiile, covoarele, trebuia lustruită mobila îmbîcsită de praf. Toate astea erau o preocupare ca în vis, dar părea un fir mai solid care o lega de realitate.

După ce sfîrși casa, din colțurile căreia se ridicau, ca niște amintiri din altă viață, imagini ale acelei prime veri petrecută aici cu Ana-Maria și încheiată atît de cumplit, neliniștită că nu mai avea nimic de făcut, se apucă să facă curățenie în pod. De acolo veneau șoarecii, le auzea toată noaptea goana măruntă deasupra capului. Se aflau în pod îngrămădite de cine știe cînd, cărți vechi, note de pian, cufere cu rochii demodate, fotografii șterse, puse vraf într-un ungher, un tablou mare, care reprezenta o doamnă frumoasă în rochie de bal plină de dantele, cu umerii goi, cu carnea strălucitoare, cu ochii încrezători. Trebuie să fi fost vreo străbunică de-a lui Dan, o doamnă care fusese fericită, cruțată de viață, iubită de oameni. În părul ei cafeniu roșcat pîlpîia lumina suavă a unui trandafiraș galben. Olga își aducea vag aminte că și ea fusese frumoasă, poate nu chiar atît de frumoasă ca doamna asta

fericită. Cînd cobora din pat, se uita lung în oglindă și nu-și mai recunoștea fața lungită, palidă, ștearsă de viață ca o batistă pe care o răsucești bine, ca s-o scurgi după ce ai fiert-o, nu-și mai recunoștea ochii, privirea. Dar cum tot ce o înconjura părea pentru ea învelit în scamă de vată, imaginea ei n-o lovea dureros, o mira numai puțin.

Într-o zi, pe la amiază, șoferul veni din oraș cu ziarele de dimineață, le dădu lui Dan, apoi se pierdu în curte, trase după el cîțiva oameni care lucrau în livadă, și se porni pe vorbă spornică, agitată.

Dan desfăcu ziarul și scoase un strigăt.

— Mizerabilii ! Era de așteptat ! Lașii ! Armata întoarce armele ! Armata știe ce vrea. Vrea și ea ceva ! Gloata are păreri ! Plebea manifestează ! Dacă au lăsat-o să-și ia avînt ! Dacă nu s-au făcut execuții la timp ! Olga ! Unde ești Olga ! Unde te-ai ascuns, laşo ?

Olga era lîngă el. Îl privea și nu înțelegea nimic.

— Șoferul ! Mașina ! Plecăm la București ! Geamantanul cel mare pentru manuscrisele mele ! Nu te mai uita ! Aleargă ! Vrei să vie aici peste noi ?

Olga alergă, fără să priceapă de ce.

Pe șosele era îmbulzeală. Peste București, nemții bombardau. Nu se putea pătrunde. Dan porunci șoferului să se întoarcă la Lunca. Peste două zile o luă iar spre București. Era praf, un praf uriaș care îmbrăca tot orașul. Casa din strada Batiștei era la pămînt. Salonul își arăta pereții tapetați cu mătase albastră albastrului cer de august. Olga scoase un țipăt mic, stins. Dan privi o clipă, măsură o clipă nenorocirea din ochi și i se păru că muntele acela de moloz e un fel de piedestal sub picioarele lui de statuie. Nefericirea omului de geniu era deplină. Aureola

lui de martir se împlinea. Cum vor scrie biografii viitori această etapă a vieții lui ! Îi ceru șoferului să se întoarcă înapoi, la Lunca. Bine că am manuscrisele la mine, toate manuscrisele mele.

La Lunca însă nu avu liniște mai mult de trei zile. În casa de la București mai era ceva poate de salvat. Așa cum o văzuse, în grabă îi păruse că odăile din fund se mai țineau pe picioare. Aici puteau oricînd să vină armatele, să treacă cel puțin ca o grapă. Vor vedea numai decît că în drumul lor au dat de un om mare și invidia lor de plebei are să-i determine să-i facă vreun rău. Porni din nou către București. În adevăr, două odăi erau neatinse, cea numită odaia lui Paul și cea care fusese buduarul Raluchii. Restul, o îngrămădeală de moloz, în care, cînd mașina opri în fața porții dărîmate, scormoneau cîțiva copii, cîțiva oameni cu mutre urîte. În cele două odăi din fund, după ce veniră lăcătuși și tîmplari să dreagă ușile sărite din țîțîni, geamgii să pună ferestrele, muncitori cu ziua să curețe puțin în față și în jurul lor dărămăturile, se putea locui. Restul era praf și pulbere. Muzeul Ilie Melinte-Lunceşti, un maldăr de moloz, cărămidă și alte lucruri ciudate, despre care nu-ți dădeai bine seama ce sînt. Scăpaseră, din toate colecțiile lui Lulu, numai cele cîteva obiecte deosebit de prețioase, pe care Dan le băgase o dată în seiful lui de la Banca Națională. Olga încercă uneori, cînd Dan nu era acasă, să rîcîie ca o găină cu ghiare slabe în acel morman, doar o mai găsi ceva, amintindu-și cu o umbră de părere de rău de pasiunea socrului ei pentru vase, tablouri, gravuri. O dată o surprinse Dan și-i interzise să mai caute ca o cerșetoare în gunoi, în mormîntul acela, în stîrvurile acelea ale unui

trecut iremediabil pierdut. Începuse să creadă, cugetînd adînc, că ziua de mîine avea să fie mai total a lui decît cea de ieri. Nici unul dintre guvernele trecute nu-l făcuse ministru, nici măcar academician, nimeni nu se orientase exclusiv după teoriile lui, mai curînd le deformaseră și le schilodiseră. Poate că actualii conducători aveau să-și dea seama că majoritatea greșelior trecutului se datorau acestui mers îndărătnic, străin de doctrina lui, și aveau să facă apel la el. Începu cursurile. În facultate se pornise o mișcare puternică în direcțe absolut opusă opiniilor lui. Se părea că nu e luat în seamă. Unii erau arestați, el nu. Asta era o dovadă că îl socoteau absolut în afară de tot ce se petrecuse în ultimii ani, sau că nu-i dădeau destulă importanță ? Problema era chinuitoare. Guvernul se schimbă din nou, mai fățiș democratic.

Anul trecea searbăd. La cursurile lui nu se mai îmbulzeau atîția studenți. Bieții dezorientați, bieții fricoși, se temeau să ia lumină din lumina lui, flacără din pălălaia lui înaltă ! De altfel i se păru mai potrivit să țină anul acesta un curs bine îndiguit între malurile filozofiei clasice. Pînă cînd aveau să se liniștească apele. Nu de frică, bineînțeles, dar pentru că un om inteligent nu vorbește în pustiu. Tineretul era atras și absorbit de lucruri mărunte, de manifestații, de politică propriu-zisă, fără o a treia dimensiune metafizică. N-avea de gînd să arunce mărgăritare la porci.

Cîte un profesor dispărea într-o bună zi, îndepărtat sau chiar arestat. În locul lui venea un imberb sau un matur necunoscut despre care Dan nu știuse nimic pînă atunci. Foarte bine, se săturase să vadă aceleași figuri cretine, bine că veneau altele, nu mai inteligente nici ele,

despre care greu îți închipuiai că vor atrage mareea studenților. Numai puțin timp să mai treacă și cursurile lui aveau să devină din nou centrul universului spiritual. Și totuși acești profesori atrăgeau studenții.

Și într-o dimineață fusese el însuși demis. Era de neconceput. Se temeau atît de tare de el ? Dar ar fi fost dispus să le dea o mînă de ajutor, un sfat, o îndrumare. Ar fi fost dispus să păstreze în tăcere un timp partea cea mai originală, mai subtilă a concepției lui, ca să pună în slujba lor ceea ce era monedă curentă, mai valoroasă, binențeles, la el decît la alții. Prea se zbăteau în confuzii, ca să nu-ți dea inima brînci să-i descurci puțin.

Toată viața am fost democrat, îi spunea el Olgăi la masă, în ziua aceea revoltătoare.

Mîncau acum în una din cele două odăițe, la mare strîmtoare, între cîteva mobile scoase din ruine cînd se curățiseră toate dărîmăturile din curte și cîteva lăzi aduse de la Lunca, cu veselă, cu albituri, cu cărți. Prin ferestre vedeau curtea mare, deșartă, gropi, și muchii de ceva ce fusese o dată temelie sau scară. Dan ar fi putut să se mute undeva, erau încă apartamente bune de închiriat, dar prefera să fie o evidentă victimă a războiului, o victimă de netăgăduit a nemților. Raluca se repezi să-i pofteaască în micul ei apartament de la șosea, făcîndu-și socotelile că gestul ăsta frumos avea s-o salveze pentru totdeauna de grija zilei de mîine. Dan, natural, nu primise.

— Toată viața am fost democrat, m-am aplecat cu solicitudine asupra poporului, și acum, deodată, se pare din hîrtia asta bizară că am fost un dușman al lui. Oamenii ăștia nu m-au citit niciodată, n-au venit să stea de vorbă cu mine, să facă un mic efort intelectual să mă înțeleagă

și să aibă revelația ajutorului substanțial pe care l-ar avea prin colaborarea cu mine. Nu e nimic. Vor pierde și de data asta. Au mai pierdut și alții. Noi plecăm la Lunca. N-are să dureze mult, oh! N-are să dureze nici atît cît mi-ar fi mie necesar să scriu o carte pe care o port de mult în minte. Va trebui să mă întrerup, ca să reiau catedra. Mi-e milă numai de tineretul ăsta căruia am să-i lipsesc. Mîine plecăm la Lunca.

A doua zi Dan nu putu pleca la Lunca. Iar a treia zi, cînd mașina aștepta să fie încărcată în fața porții cu puținele bagaje pe care le mai aveau stăpînii, șoferul, același mizerabil, aceeași piază era, care îi adusese ziarul într-o dimineață de august, cu vreo doi ani înainte, îl aduse și acum. Dan citi cu ochii lui că moșiile fuseseră trecute în patrimoniul statului, și călcă ziarul în picioare. Olga era parcă de pe altă lume, căra mereu fel de fel de pachete la mașină.

— Oprește-te o dată! N-ai înțeles încă?

Olga se opri în mijlocul drumului.

— Ce să înțeleg?

— Că nu mai avem unde ne duce! Că ni s-a luat Lunca!

— S-a luat o dată tot ce trecea de cincizeci de pogoane. N-avem mai mult, îl asigură sfios Olga.

— Ei poftim, le-au luat și pe astea.

Olga se întoarse docil către casă.

— De ce ești așa de liniștită? N-ai priceput nimic?

— Ba da, îngăimă Olga, rămînem aici. Am priceput.

— Ți se pare simplu? Normal? Văd că reacționezi ca o oaie întoarsă în ocol.

Olga acționa de mult ca o oaie la toate întîmplările vieții. Numai să nu ridice glasul Dan, să nu țipe și să nu urle. Era singurul lucru care o mai înspăimînta. Intră repede în casă să nu-l mai audă.

La sfîrșitul acelui an muri și Raluca. Abea cînd o chiriașă pe care o luase în apartamentul ei veni să-l vestească, își aduse aminte Dan că n-o văzuse de cîteva luni. Se părea că nu zăcuse mult, dar nu mai trecuse pe la ei pentru că știa că sînt ruinați și că n-are să se aleagă decît cu vorbe tăioase, cu mustrări pentru tot ce risipise, pentru toate bijuteriile pe care le vînduse, pentru toate blănurile pe care le prăpădise.

Dan închirie niște mașini de piață — o vînduse pe a lui — anunță cîțiva vechi prieteni ai familiei, pe care nu simțise nevoia să-i vadă de ani întregi, încercă să facă o înmormîntare cît de cît asemănătoare cu a lui Lulu și a lui Paul, pentru că dacă mai erau cîțiva ochi ațintiți asupra lui, să nu-l socotească nici ruinat, nici desprins de familia nobilă din care descindea și în al cărei cavou măreț era dusă acum mama lui iubită, soția devotată a lui Ilie Melinte-Lunceşti.

Scria mult Dan în „odaia lui Paul" și Olga se mișca ușor, ca un șoricel, în cealaltă, în care se mînca și unde, într-un colț, după o perdea, era patul ei. Ar fi vrut ca Dan să uite ceasuri întregi existența ei, dar dimineața, cînd se ducea după pîine, după lapte, după zarzavat și cheltuia banii ăștia care nu mai aveau nici o valoare, sau mai tîrziu, pe cei schimbați, din care nu înțelegea mai mult, trebuia să intre totdeauna la el cu restul în palmă, să-i dea socoteala. Dan o certa totdeauna că cheltuise ca o descre-

ierată, că pierduse cîțiva gologani, că dăduse mult pe țelină și cumpărase niște cartofi de care nu era nevoie. Olga îl asculta cu fruntea plecată și tresărea la fiecare strigăt mai înalt. Pe urmă nu-l mai vedea pînă la prînz. La masă Dan vorbea îndeobște despre elevii lui. Cît îl iubiseră ! Îl divinizaseră. Era stăpîn pe mințile lor, pe sufletul lor, pe voința lor și nu voise la timp să utilizeze această putere a lui. Și azi l-ar adora, dacă i-ar mai avea în față. Îi furaseră ucenicii, îi furaseră adoratorii, îi furaseră sufletele cu care se juca cum vrea. Nu ! Nu se juca ! Le inocula singura concepție filozofică valabilă pe lume. Era acum sărac, sărac ca ultimul cerșetor, nu pentru că nu mai avea moșie sau casa întreagă, pentru că nu mai avea în jurul lui mințile acelea pe care era stăpîn. Ce-i trebuia lui de la viață ? Un pahar cu lapte, pe care imbecila de Olga îl afuma la fiert, o bucată de pîine, un pat. Avea ce vinde încă doi-trei ani, pînă cînd se va răsturna regimul. Singura lui necesitate era o necesitate spirituală, era pornită din generozitatea lui firească : să poată da și altora o scînteie din geniul lui și să simtă că acei alții sînt ai lui, sînt îmbogățiți prin el. Oh ! cum îl adorau !

Olga auzea în fiecare zi aceleași cuvinte, ca bătute cu un ciocan greu pe o nicovală și i se părea că nicovala aceea e creierul ei. Uneori Dan se înfuria, blestema cu vorbe groaznice. Alexiu rămăsese în facultate, poftim. Gheorghiu fusese trecut la un institut. Aștia fuseseră din totdeauna oameni de stînga ? Ei, uite, el nu băgase de seamă. Aveau studenți, aveau și acum studenți. Era mai mult decît suporta el. Într-o zi avea să-i crape ceva în cap.

Și în adevăr, îi crăpă o dată ceva, dar în inimă. Era firesc, avusese o inimă prea mare, prea fierbinte. Olga îl

mai îngriji o bucată de vreme. Era slăbit, palid și se mișca cu frică, aproape nu se mișca ca să nu-și facă rău. Trebuia să fie întors, spălat, hrănit, în vreme ce bombănea, ocăra și corecta, poruncind printre dinți fiecare mișcare a Olgăi. Nu-l întorcea bine, avea de gînd pesemne să-l omoare. Îi lăsase brațul dezvelit, voia să răcească ! Nu știa să-l hrănească, să-i ducă lingura la gură. Se vedea bine că nu fusese mamă, că nu se dovedise în stare să aibă un copil. Putea să mănînce și singur, fără îndoială, dar nu voia să se obosească. Făcea cineva zgomot pe stradă. Să alerge Olga, să le spună să se liniștească, era doar un bolnav aici ! Noaptea cînta un greer între dărîmături, să se scoale Olga să-l prindă, îl deranja. De ce se cruța atît ? Aștepta să-l îngroape ca să se mărite din nou ? Pe cine pusese ochii cînd se ducea la gaz ? Văzuse el bine că de cîte ori venea cu bidonul plin, îi străluceau ciudat ochii. Pe urmă voia să-i dicteze, dar gîndurile nu se mai înșirau în ordine în mintea lui, cuvintele se îmbulzeau uneori și alteori îi piereau cu desăvîrșire. Durerea asta în piept, spaima asta că boala avea să țină, că ar fi putut să-l răpună, îl scotea din minți. Olga rămînea mult timp cu condeiul în aer, cu gîndurile pierdute, așteptînd continuarea.

Uneori Dan se trezea noaptea și se gîndea că s-ar putea să moară. Se vedea întins în sicriu, palid, frumos, impunător, cu fruntea lui unică înghețată. I se făcea o milă cumplită de el, i se părea că pe lumea asta nu va mai rămîne nimic vrednic de admirație și de dragoste, începea să clănțănească de frică la gîndul că îl va acoperi pămîntul ca pe taică-său, ca pe maică-sa, ca pe orice om oarecare sau ca pe unul ales, poftim — asta nu era o consolare ! —

că va fi singur în fundul unei gropi, și-l podidea un plîns cu sughițuri.

— Olga, striga el. Olga, scoală-te, aprinde o lampă. Nu lumînarea, neroado, lampa cu gaz. Freacă-mi mîinile, freacă-mi picioarele, vorbește tare. Uită-te la mine ! Arăt rău ? Mai rău decît săptămîna trecută ? Cască ochii, nu dormi pe picioare. Cînd eu sînt treaz, cum îți vine să dormi ? Mîine să te duci să vinzi fețele de masă, trebuie să mă hrănesc bine. Uite și acum mi-e foame. Încălzește laptele.

Olga îi freca mîinile, încălzea laptele, se trudea să nu adoarmă.

Muri ea înaintea lui. Răci cumplit în timpul viscolului cel mare, chinuindu-se să sape o pîrtie de la ușa odăițelor lor pînă în stradă. O doborî o pneumonie. Stătea în dosul perdelei care îi ocrotea patul, neînstare să se miște, în vreme ce Dan blestema că nu e servit. După o săptămînă de zăcere, fără nici o doctorie, fără nici un doctor, își dădu sufletul ușurel. Nu horcăi, n-avu o agonie zbuciumată, muri pe nesimțite. Fosta lor bucătăreasă, care îi vizita uneori de dragul cucoanei ăsteia „care nu făcea nici un rău, ca o muscă", după cum spunea ea, pică tocmai în ziua morții ei și se ocupă de înmormîntare. Olga fu dusă în cavoul familiei Melinte-Lunceşti, fără alai și fără prieteni. Acasă, Dan plîngea cu hohote dispariția acestei femei unice, care îl adorase și care fusese în stare de un devotament îngeresc. Bucătăreasa îl asculta, ștergîndu-și ochii, și se gîndea că biata cucoană, care avea numai cincizeci și unu de ani trebuie, în adevăr, să fie îngeraș pe undeva. În sicriu chiar, începuse să-și capete chipul ei

de altădată. Nu-l mai auzea pe bărbatu-său pe semne, de asta se înseninase.

Tot bucătăreasa asta se osteni să-l interneze și pe Dan într-un spital. Fusese nesuferit conașul, dar nu-l putea lăsa singur ca pe un cîine, beteag și părăsit. Mai avea și cîteva lucruri de preț prin casă, i le adună pe toate într-un geamantan, aveau să-i folosească la nevoie, și-l transportă cu geamantan cu tot la Colentina.

În vară muri și Dan. Se înfurie într-o zi cînd un doctor tînăr afirmase nu știu ce nerozie despre egalitatea oamenilor, despre egalitatea raselor, strigă cu vocea lui de altă dată, întoarsă ca prin minune în pieptul acum puțin scofîlcit și făcu un nou infarct din care nu-l putu scoate nici un efort medical. Fu dus și el în cavoul familiei. Și așa se stinse neamul Melinte-Luncești, cel coborîtor din protopopi și moșieri, neam de oameni cu carte și generoși, care dăduseră cu amîndouă mîinile bunuri materiale și spirituale, care îmbogățiseră o lume în jurul lor — așa cum se găsise scris în hîrtiile lui Dan, — care strînsese la piept cu dragoste orice făptură omenească sensibilă, vrednică de acest nume și care putea număra douăzeci de generații de cărturari în urma sa, dacă ar face un arbore genealogic n-ar fi un act de vanitate nevrednic de pana unui filozof, creator al unei noi formule filozofice. Așa se stinse.

Redactor responsabil : CONST. POPESCU
Tehnoredactor : IONEL GHEORGHIU

Dat la cules 25.01.1968. Bun de tipar 03.06.1968. Apărut 1968. Tiraj 18 170 ex. Broşate 16 090 ex. Legate 1/1 2080 ex. Hîrtie tipar înalt tip B de 63 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 9,73. Coli tipar 13,5. A. nr. 19 436/1967. C. Z. pentru bibliotecile mari şi mici 859—31.

Tiparul executat sub comanda nr. 80 115 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă România

Lei 4.75